

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-29

§ 61

Direktiv till kommunens ombud i Östsvenska Yrkeshögskolan 2024

Vår beteckning: KS/2024:86 - 106

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut:

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelse och kommunfullmäktige att besluta:

1. Kommunens ombud får i direktiv att rösta enligt styrelsens förslag till beslut under samtliga beslutspunkter på bolagets årsstämma.

Sammanfattning

Östsvenska Yrkeshögskolan AB håller årsstämma den 24 maj 2024. Till årsstämman ska kommunstyrelsen fatta beslut om direktiv till kommunens ombud vid stämman.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsens arbetsutskott daterad den 16 april 2024. Kallelse till bolagsstämma i Östsvenska Yrkeshögskolan AB. Årsredovisning för Östsvenska Yrkeshögskolan AB 2023. Revisionsberättelse för Östsvenska Yrkeshögskolan AB 2023. Lekmannarevisorernas granskningsrapport 2023 för Östsvenska Yrkeshögskolan AB

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag kommunstyrelsens arbetsutskott

2024-04-29

Beslutet med handlingar expedieras till

Kommunens ombud och ersättare.

Beslutet expedieras till

-

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsens arbetsutskott

Direktiv till kommunens ombud i Östsvenska Yrkeshögskolan 2024

Vår beteckning: KS/2024:86 – 106 Samverkan med andra myndigheter, organisationer, förening, företag, enskild

Förslag till beslut

1. Kommunens ombud får i direktiv att rösta enligt styrelsens förslag till beslut under samtliga beslutspunkter på bolagets årsstämma.

Sammanfattning

Östsvenska Yrkeshögskolan AB håller årsstämma den 24 maj 2024. Till årsstämman ska kommunstyrelsen fatta beslut om direktiv till kommunens ombud vid stämman.

Finansiering

Ej aktuellt.

Samråd

Samråd har ej skett.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsens arbetsutskott daterad den 16 april 2024. Kallelse till bolagsstämma i Östsvenska Yrkeshögskolan AB. Årsredovisning för Östsvenska Yrkeshögskolan AB 2023. Revisionsberättelse för Östsvenska Yrkeshögskolan AB 2023.

Lekmannarevisorernas granskningsrapport 2023 för Östsvenska
Yrkeshögskolan AB

Beslutet med handlingar expedieras till

Kommunens ombud och ersättare.

Beslutet expedieras till

-

Kommunstyrelsens förvaltning

Madeleine Andersson
Kommundirektör

Birgitta Calén
Ekonomichef

Kallelse till Bolagsstämma för Östsvenska Yrkeshögskolan AB

Östsvenska Yrkeshögskolan AB (organisationsnummer 556801 - 0150) kallar här med till Bolagsstämma.

Datum: Fredagen den 24 maj 2024

Tid: kl. 13.00-14.00

Plats: Östsvenska Handelskammaren, Link Business center, Gamla
Tanneforsvägen 92, Linköping

Kallade

Aktieägarna i Östsvenska Yrkeshögskolan AB

Förslag till dagordning

1. Stämmans öppnande
2. Val av ordförande vid stämman
3. Val av sekreterare vid stämman
4. Upprättande och godkännande av röstlängd
5. Val av en person att jämte ordföranden justera protokollet
6. Godkännande av dagordningen
7. Prövning av om stämman blivit behörigen sammankallad
8. Framläggande av årsredovisning och revisionsberättelse
9. VD-rapport
10. Beslut om
 - Fastställande av resultat och balansräkning
 - Dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust enligt den fastställda balansräkningen
 - Ansvarsfrihet åt styrelseledamöter och verkställande direktör
11. Fastställande av arvoden för styrelsen, revisor och lekmannarevisorer
12. Val av styrelse, revisor och lekmannarevisorer
13. Övriga frågor
 - Förslag om att i fortsättningen hålla digitala bolagsstämmor i Östsvenska yrkeshögskolan- ändring i bolagsordningen, se bifogad bilaga.
14. Stämmans avslutande

Anmälan om deltagande på stämman

Aktieägare som önskar delta på stämman ombedes vänligen anmäla sig via mail a-c.thoren@osyh.se. Sådan anmälan ska vara bolaget tillhanda senast 2024-05-15 och innehålla mailadress till deltagande ombud

Välkomna!

Gunilla Åberg, Styrelseordförande

Vid frågor kontakta VD, Ann-Charlotte Thorén, a-c.thoren@osyh.se

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Östsvenska Yrkeshögskolan AB, org.nr 556801-0150

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Östsvenska Yrkeshögskolan AB för år 2023.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Östsvenska Yrkeshögskolan ABs finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Östsvenska Yrkeshögskolan AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/rn/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Östsvenska Yrkeshögskolan AB för år 2023 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt god revisionsd i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Jag är oberoende i förhållande till Östsvenska Yrkeshögskolan AB enligt god revisorsd i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsd i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/rn/showdocument/documents/rev_dok/revisors_ansvar.pdf. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Linköping den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Emma Westholm

Auktoriserad revisor

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

EMMA WESTHOLM

Auktoriserad revisor

Serienummer: 19750328xxxx

IP: 80.84.xxx.xxx

2024-03-11 07:59:05 UTC

Penneo dokumentnyckel: UDO83-51QHO-0VP8U-J8USJ-1ESHA-JE6AK

Detta dokument är digitalt signerat genom **Penneo.com**. Den digitala signeringsdatan i dokumentet är säkrad och validerad genom det datorgenererade hashvärdet hos det originella dokumentet. Dokumentet är låst och tidsstämplat med ett certifikat från en betrodd tredje part. All kryptografisk information är innesluten i denna PDF, för framtida validering om så krävs.

Hur man verifierar originaliteten hos dokumentet

Detta dokument är skyddat genom ett Adobe CDS certifikat. När du öppnar

dokumentet i Adobe Reader bör du se att dokumentet är certifierat med **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com> Detta garanterar att dokumentets innehåll inte har ändrats.

Du kan verifiera den kryptografiska informationen i dokumentet genom att använda Penneos validator, som finns på <https://penneo.com/validator>

Årsredovisning för
Östsvenska Yrkeshögskolan AB
556801-0150

Räkenskapsåret
2023-01-01 - 2023-12-31

Innehållsförteckning:	Sida
Förvaltningsberättelse	1-2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4-5
Noter	6
Underskrifter	7

Förvaltningsberättelse

Styrelsen och verkställande direktören för Östsvenska Yrkeshögskolan AB, 556801-0150, med säte i Linköping, får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2023.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Verksamheten

Ägarförhållanden

Aktiekapitalet i Östsvenska Yrkeshögskolan AB uppgår till 600 000 kr fördelat på 12 aktier. Östsvenska Yrkeshögskolan AB ägs till lika delar av Boxholms kommun, Finspångs kommun, Kinda kommun, Linköpings kommun, Motala kommun, Mjölby kommun, Norrköpings kommun, Region Östergötland, Söderköpings kommun, Vadstena kommun, Valdemarsviks kommun och Åtvidabergs kommun.

Allmänt om verksamheten

ÖSYH har som syfte att aktivt bidra till att antalet strategiskt viktiga Yh-utbildningar i regionen ökar. Bolaget ska ansöka om och ansvara för genomförandet av nya Yh-utbildningar genom att åta sig huvudmannaskap för beviljade utbildningar. I huvudmannaskapet ingår ledning av utbildningen, kvalitetsansvar, administration samt viss marknadsföring. Bolaget skall även bedriva konsultverksamhet med koppling till utbildningsverksamhet.

ÖSYH har under 2023, som huvudman, totalt drivit elva (11) olika YH - Program: 3D tekniker-Additiv teknik i metall, Kyl- och värmetekniker, Mjukvaruutvecklare, Kvalificerat inköp och upphandling, Affärslogistik, Internationell transportlogistik, Rörtekniker med svetscertifikat, Stödpedagog inom funktionshinderområdet, Specialistundersköterska akut- och intensivvård, Specialistundersköterska anesthesi-och operationssjukvård samt Medicinsk vårdadministratör. Dessutom var bolaget huvudman för 1 YH - Kurs: Hållbara transporter.

Av ovanstående utbildningar gick följande utbildningar över till annan huvudman under våren 2023 pga den momsproblematik som uppstod redan under 2021; 3D tekniker samt Mjukvaruutvecklare. Bolaget fortsatte samarbetet som underkonsult åt den nya huvudmannen, Molk Utbildning, och detta samarbete kommer att fortsätta tillsvidare. ÖSYH är dessutom sedan tidigare underleverantör till Linköpings kommun då det gäller Yh utbildning; Flygtekniker samt till ProTrain Utbildning då det gäller Lokförare - under 2023 var denna utbildning på 4 olika orter.

Stor del av arbetet i bolagets verksamhet har även detta år varit att skriva ansökningar om att få starta nya utbildningar hos Myndigheten för yrkeshögskolan (Myh) samt givetvis att ansvara för de utbildningar som redan beviljats statsbidrag. Bolaget har arbetat med informations- och marknadsföringsinsatser för utbildningsformen bl a genom att ansvara för nätverket YH4, bestående av samtliga utbildningsanordnare i regionen, med webbplatsen www.YH4.se där regionens aktuella totala utbud av Yh-utbildningar presenteras. Bolaget har kallat till nätverksträffar i nätverket och genomfört dessa. Bolaget ansvarade även för planering och samordning av en informationsträff för Studie-och Yrkesvägledare om aktuella Yh utbildningar som genomfördes digitalt under mars månad 2023.

VD samt utbildningsstrategerna har varit engagerade i ett antal nätverk rörande kompetensförsörjning i regionen och deltagit på en stor mängd möten, workshops, frukostmöten och informationsdagar.

ÖSYH har under 2023 haft fyra årsanställda heltidstjänster fördelade på tre kvinnor och en man. Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter, vilket inkluderar fastställande av företagets strategi. Styrelsen har också till uppdrag att utse verkställande direktör.

Framtida utveckling

ÖSYH kommer under våren 2024 att vara huvudman för sju YH Program samt en YH Kurs. Samt underkonsult till ovan nämnda YH Program

Bolaget kommer under 2024 att ansöka om att få starta strategiskt viktiga utbildningar tillsammans med ägarna, driva beviljade utbildningar enligt avtal samt arbeta som konsulter åt samarbetspartners.

Antalet årsanställda under 2024 förväntas vara 4 heltidstjänster.

Flerårsöversikt

	2023	2022	2021	Belopp i kkr 2020
Nettoomsättning	17 740	24 816	47 187	43 236
Resultat efter finansiella poster	844	317	46	304
Soliditet, %	67	38	24	26

Förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Fritt eget kapital
Vid årets början	600 000	2 283 586
Årets resultat		507 574
Vid årets slut	600 000	2 791 160

Resultatdisposition

	Belopp i kr
Styrelsen föreslår att fritt eget kapital, kronor 2 791 160 disponeras enligt följande:	
Balanserat resultat	2 283 586
Årets resultat	507 574
Totalt	2 791 160
Disponeras för	
Balanseras i ny räkning	2 791 160
Summa	2 791 160

Bolagets resultat och ställning framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med noter.

Resultaträkning

<i>Belopp i kr</i>	<i>Not</i>	<i>2023-01-01- 2023-12-31</i>	<i>2022-01-01- 2022-12-31</i>
Rörelseintäkter, lagerförändring m.m.			
Nettoomsättning		17 740 383	24 816 373
Övriga rörelseintäkter		20 819	1 115
Summa rörelseintäkter, lagerförändring m.m.		17 761 202	24 817 488
Rörelsekostnader			
Underkonsultkostnader		-12 512 339	-20 340 529
Övriga externa kostnader		-891 317	-873 150
Personalkostnader	2	-3 545 812	-3 286 463
Summa rörelsekostnader		-16 949 468	-24 500 142
Rörelseresultat		811 734	317 346
Finansiella poster			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		32 315	155
Räntekostnader och liknande resultatposter		-	-110
Summa finansiella poster		32 315	45
Resultat efter finansiella poster		844 049	317 391
Bokslutsdispositioner			
Förändring av periodiseringsfonder		-200 000	-87 000
Summa bokslutsdispositioner		-200 000	-87 000
Resultat före skatt		644 049	230 391
Skatter			
Skatt på årets resultat		-136 475	-54 363
Årets resultat		507 574	176 028

Balansräkning

<i>Belopp i kr</i>	<i>Not</i>	<i>2023-12-31</i>	<i>2022-12-31</i>
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	3	1 000	1 000
Summa finansiella anläggningstillgångar		1 000	1 000
Summa anläggningstillgångar		1 000	1 000
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga fordringar		144 261	154 854
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	4	1 050 620	1 327 753
Summa kortfristiga fordringar		1 194 881	1 482 607
Kassa och bank			
Kassa och bank		4 403 912	6 681 625
Summa kassa och bank		4 403 912	6 681 625
Summa omsättningstillgångar		5 598 793	8 164 232
SUMMA TILLGÅNGAR		5 599 793	8 165 232

Balansräkning

Belopp i kr	Not	2023-12-31	2022-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		600 000	600 000
Summa bundet eget kapital		600 000	600 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		2 283 586	2 107 558
Årets resultat		507 574	176 028
Summa fritt eget kapital		2 791 160	2 283 586
Summa eget kapital		3 391 160	2 883 586
<i>Obeskattade reserver</i>			
Periodiseringsfonder		427 000	227 000
Summa obeskattade reserver		427 000	227 000
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Leverantörsskulder		553 159	3 226 593
Övriga skulder		222 254	205 134
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	5	1 006 220	1 622 919
Summa kortfristiga skulder		1 781 633	5 054 646
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		5 599 793	8 165 232

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2016:10 Årsredovisning i mindre företag.

Not 2 Personal

Personal

	2023-01-01- 2023-12-31	2022-01-01- 2022-12-31
Medelantalet anställda	4	4
Summa	4	4

Not 3 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	2023-12-31	2022-12-31
Akkumulerade anskaffningsvärden:		
-Vid årets början	1 000	1 000
Redovisat värde vid årets slut	1 000	1 000

Not 4 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna intäkter	881 157	982 264
Förutbetalda kostnader	169 463	345 489
	1 050 620	1 327 753

Not 5 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2023-12-31	2022-12-31
Upplupna semesterlöner	73 130	115 784
Upplupna sociala avgifter	22 977	36 379
Övriga upplupna kostnader	910 113	1 470 756
	1 006 220	1 622 919

Underskrifter

Linköping enligt digital underskrift

Gunilla Åberg
Styrelseordförande

Ann-Charlott Thorén
Verkställande direktör

Åsa Ridne

Magnus Ekenblom

Nicklas Helander

Gun-Inger Andersson

Johan Vernström

Pernilla Thott Ljung

Malin Thunborg

Madeleine Brink

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

Emma Westholm
Auktoriserad revisor

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

Maria Pernilla Ljung

Styrelseledamot

Serienummer: 19710504xxxx

IP: 95.205.xxx.xxx

2024-03-06 14:41:10 UTC

MAGNUS EKENBLOM

Styrelseledamot

Serienummer: 19720813xxxx

IP: 62.20.xxx.xxx

2024-03-06 15:36:33 UTC

Solvig Ann-Charlott Thorén

VD

Serienummer: 19620512xxxx

IP: 151.177.xxx.xxx

2024-03-06 16:09:56 UTC

MADELEINE BRINK

Styrelseledamot

Serienummer: 19730416xxxx

IP: 195.67.xxx.xxx

2024-03-06 16:24:04 UTC

Claes Nicklas Helander

Styrelseledamot

Serienummer: 19780702xxxx

IP: 217.213.xxx.xxx

2024-03-07 06:48:30 UTC

Malin Thunborg

Styrelseledamot

Serienummer: 19700629xxxx

IP: 158.126.xxx.xxx

2024-03-08 14:37:49 UTC

Penneo dokumentnyckel: 2L8TC-XBIJD-HUDAX-56A3H-T54OB-KAWIK

Detta dokument är digitalt signerat genom **Penneo.com**. Den digitala signeringsdatan i dokumentet är säkrad och validerad genom det datorgenererade hashvärdet hos det originella dokumentet. Dokumentet är låst och tidsstämplat med ett certifikat från en betrodd tredje part. All kryptografisk information är innesluten i denna PDF, för framtida validering om så krävs.

Hur man verifierar originaliteten hos dokumentet

Detta dokument är skyddat genom ett Adobe CDS certifikat. När du öppnar

dokumentet i Adobe Reader bör du se att dokumentet är certifierat med **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com> Detta garanterar att dokumentets innehåll inte har ändrats.

Du kan verifiera den kryptografiska informationen i dokumentet genom att använda Penneos validator, som finns på <https://penneo.com/validator>

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

GUN-INGER ANDERSSON

Styrelseledamot

Serienummer: 19540530xxxx

IP: 78.68.xxx.xxx

2024-03-08 14:39:12 UTC

Johan Christer Vernström

Styrelseledamot

Serienummer: 19720901xxxx

IP: 90.235.xxx.xxx

2024-03-09 07:59:52 UTC

Anna Gunilla Åberg

Styrelseledamot

Serienummer: 19660519xxxx

IP: 217.213.xxx.xxx

2024-03-10 13:33:50 UTC

ÅSA RIDNE

Styrelseledamot

Serienummer: 19630319xxxx

IP: 83.255.xxx.xxx

2024-03-10 14:22:00 UTC

EMMA WESTHOLM

Revisor

Serienummer: 19750328xxxx

IP: 80.84.xxx.xxx

2024-03-11 08:04:07 UTC

Detta dokument är digitalt signerat genom **Penneo.com**. Den digitala signeringsdatan i dokumentet är säkrad och validerad genom det datorgenererade hashvärdet hos det originella dokumentet. Dokumentet är låst och tidsstämplat med ett certifikat från en betrodd tredje part. All kryptografisk information är innesluten i denna PDF, för framtida validering om så krävs.

Hur man verifierar originaliteten hos dokumentet

Detta dokument är skyddat genom ett Adobe CDS certifikat. När du öppnar

dokumentet i Adobe Reader bör du se att dokumentet är certifierat med **Penneo e-signature service** <penneo@penneo.com> Detta garanterar att dokumentets innehåll inte har ändrats.

Du kan verifiera den kryptografiska informationen i dokumentet genom att använda Penneos validator, som finns på <https://penneo.com/validator>

Lekmannarevisorerna i Östsvenska yrkeshögskolan AB

För kännedom och beaktande
Bolagsstyrelsen i Östsvenska yrkeshögskolan AB

Till årsstämman i
Östsvenska yrkeshögskolan AB
Org nr 556801-0150

För kännedom
Fullmäktige i Region Östergötland

Granskningsrapport för 2023

Vi, av fullmäktige i Region Östergötland utsedda lekmannarevisorer, har granskat Östsvenska yrkeshögskolan AB:s verksamhet för 2023. Granskningen har utförts av sakkunniga som biträder lekmannarevisorn/erna.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorerna ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionsd i kommunal verksamhet samt utifrån bolagsordning och fastställda ägardirektiv.

Samverkan har skett med bolagets auktoriserade revisor. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och prövning. Årets granskning har framför allt fokuserat på områdena styrning och kontroll samt måluppfyllelse för ekonomi och verksamhet. Vi har granskat beslut och förhållanden i bolaget genom att ta del av styrelseprotokoll och handlingar. Vi bedömer att uppföljning och redovisning av affärsplanens mål och aktiviteter bör utvecklas och tydliggöras.

Vi anser att de revisionsbevis vi inhämtat är tillräckliga som grund för våra uttalanden nedan. Utifrån genomförd granskning gör /vi följande bedömningar avseende revisionsåret 2023:

Att bolagets verksamhet sammantaget har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Att bolagets verksamhet har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

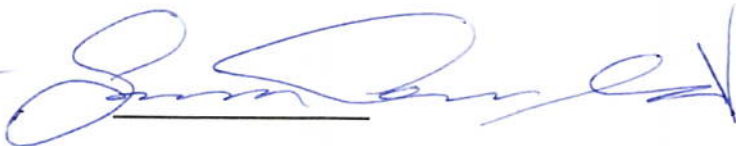
Att bolagets interna kontroll inom granskade områden i allt väsentligt har varit tillräcklig.

Underlag för revisionell bedömning samt förslag till utvecklingsområden redovisas i bifogade dokument.

Linköping den 20 mars 2024

Jonas Andersson
Lekmannarevisor

Gunnar Asserhed
Lekmannarevisor

Bilaga: Gransknings-PM Grundläggande granskning Östsvenska yrkeshögskolan AB 2023

Gransknings-PM

Grundläggande granskning Östsvenska yrkeshögskolan AB år 2023

Mars 2024

Karin Jäderbrink

Sofia Tuvhag

Granskningens syfte och inriktning

Lekmannarevisorns uppdrag, enligt aktiebolagslagen, är att granska om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Denna översiktliga granskning syftar till att ge underlag för lekmannarevisorernas bedömning av ändamålsenlighet, intern kontroll samt av om verksamheten bedrivits på ett ekonomiskt tillfredsställande vis.

Den översiktliga granskningen har skett genom dokumentanalys. Dialoger har genomförts med företrädare för bolaget under hösten 2023 samt under våren 2024. I tid avgränsas granskningen i huvudsak till år 2023.

Granskningsresultat

Styrning, kontroll och åtgärder

Verksamhetsplan, mål och budget

Styrelsen beslutade 25 januari 2023 om föreslagen Affärsplan för 2023. I affärsplanen finns 11 kortsiktiga mål för 2023 samt 15 aktiviteter för 2023. Det finns även 13 långsiktiga mål till 2030. Majoriteten av de kortsiktiga målen består av konkreta aktiviteter eller indikatorer som är mätbara. Vissa av målen bedöms som mindre mätbara, exempelvis målet "Vi fortsätter att etablera bolaget, arbetar med vår organisation, arbetssätt och kvalitetssäkring."

Styrelsen beslutade om Budget för 2023 2023-01-25. Två av målen i affärsplanen avser även ekonomi.

Rapportering av verksamhet, ekonomi och åtgärder

Arbetsordning för styrelsen godkändes av styrelsen 2023-06-19. I arbetsordningen framgår att rapportering från VD ska ske vid varje sammanträde och omfatta ekonomirapport.

I Affärsplan 2023 anges att uppföljning ska ske på följande sätt:

- Styrelseprotokoll enligt fastställd mötesstruktur och mötesplan
- Kontroll/Uppföljning av aktivitetsplan och internkontrollplan
- Vd-brev till styrelsen
- Minnesanteckningar från veckovisa kontorsmöten
- Regelbunden kontakt mellan ordförande och VD

Vid majoriteten av styrelsemötena ges en muntlig rapportering av ekonomiskt utfall. I regel framgår inte i protokoll eller bilagda handlingar vad utfall eller prognos är. Vid styrelsemöte 2023-11-15 lämnas prognos för ekonomi i förhållande till fastställd budget. Prognosen för 2023 som lämnas 2023-11-15 är ett rörelseresultat före avskrivningar om ca 225 tkr, vilket är ett överskott jämfört med budgeterat resultat på ca 85 tkr. Åtgärder bedöms därför inte ha krävts av styrelsen för att nå mål för ekonomin.

Rapportering av verksamhet sker muntligen av VD vid varje sammanträde då bland annat utbildningar och statistik presenteras. I protokoll från styrelsemöte 2023-11-15 anges följande: "De aktiviteter som planerats i Affärsplanen för året har genomförts och målsättningen med antalet utbildningar där bolaget är involverat stämmer även det överens med planeringen." I bilagd VD-rapport beskrivs utfall för vissa av de kortsiktiga målen men någon bedömning av måluppfyllelsen eller prognos redovisas inte på ett tydligt vis. Utifrån det som framgår i protokollet tolkar vi det som att inga åtgärder har krävts från styrelsen för att nå mål för verksamheten.

Rapportering och uppföljning av kortsiktiga mål och aktiviteter som ingår i affärsplan för 2023 har delvis redovisats i årsredovisningen för bolaget. I samband med lekmannarevisorernas dialog har vi erhållit en sammanställning från VD på uppföljning av de aktiviteter som ingick i årets affärsplan. Flertalet mål och aktiviteter bedöms ha uppfyllts alternativt genomförts. Vi bedömer samtidigt att redovisningen av måluppfyllelse och prognoser under året bör utvecklas och sammanställas på ett tydligare vis.

Måluppfyllelse för verksamheten

I årsredovisning och erhållen uppföljning av aktiviteter bedöms 8 mål som uppfyllda, motsvarande 73 procent. 2 bedöms som delvis uppfyllda och för ett mål framgår ingen uppföljning.

Måluppfyllelse för ekonomin

Enligt årsredovisningen är årets resultat ca 508 tkr, budgeterat nettoresultat var ca 85 tkr.

Sammanfattande bedömning

Utifrån den översiktliga granskningen görs följande revisionella bedömning:

- Styrelsens förvaltning bedöms ha fullgjorts på ett ändamålsenligt sätt under år 2023. 8 av 11 mål har uppnåtts för året.
- Styrelsens förvaltning bedöms ha skett på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt under år 2023. Årets resultat är ca 508 tkr, budgeterat nettoresultat var ca 85 tkr.

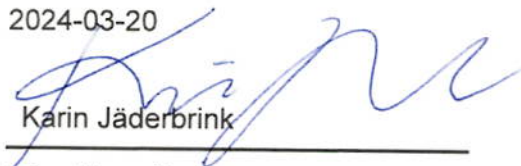
- Den interna kontrollen hänförlig till styrelsens förvaltning bedöms ha varit tillräcklig under 2023. Ett par utvecklingsområden har noterats.

Rekommendationer

För att utveckla verksamheten lämnas följande rekommendationer till bolagsstyrelsen:

- Tillse att uppföljning av verksamhetens mål inkluderar en bedömning/prognos av måluppfyllelse för att öka möjligheten för styrelsen att vidta åtgärder vid avvikelser.
- Säkerställ att styrelseprotokoll följer en tydlig struktur genom att numrera ärenden samt tydligt dokumentera de beslut som fattas.

2024-03-20

Karin Jäderbrink

*Certifierad kommunal
yrkesrevisor*

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av lekmannarevisorer för Östsvenska yrkeshögskolan AB. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-29

§ 62

Direktiv till ombud vid årsstämma i Smånet AB 2024

Vår beteckning: KS/2024:54 - 107

Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut:

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelse och kommunfullmäktige att besluta:

1. Kommunens ombud får i direktiv att rösta för att fastställa årsredovisningen för 2023 under förutsättning av revisorernas rekommendation om ansvarsfrihet för bolagsstyrelsen. Gällande revidering av ägardirektiv får ombudet i direktiv att rösta för att anta förslaget under förutsättning att alla ägarkommuner beslutar att anta förslaget.
2. Kommunens ombud får i direktiv att på stämman besluta om att val av ombud till VÖKBY Bredband AB:s årsstämma för verksamhetsåret 2023.

Sammanfattning

Smånet AB håller årsstämma den 14 maj 2024. Inför stämman ska direktiv i beslutsfrågor lämnas till kommunens ombud. På årsstämman kommer i sin tur ett ombud utses till årsstämman för Smånet AB:s dotterbolag VÖKBY Bredband AB. I det fall Vadstena kommuns ombud blir utsett av årsstämman ges direktiv från styrelsen i Smånet AB.

Vadstena kommun

592 80 Vadstena BESÖKSADRESS Klosterledsgatan 35 TEL 010-234 70 00 FAX 0143-151 90

E-POST vadstena.kommun@vadstena.se WEBB www.vadstena.se

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-04-29

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen daterad den 16 april 2024.

Kallelse till Smånet AB:s stämma den 15 maj 2024.

Årsredovisning för Smånet AB 2023.

Förslag till ägardirektiv för Smånet AB.

Kallelse till VÖKBY AB:s stämma den 15 maj 2024.

Årsredovisning för VÖKBY AB 2023

Beslutet med handlingar expedieras till

Kommunens ombud och ersättare

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsens arbetsutskott

Direktiv till ombud vid årsstämma i Smånet AB 2024

Vår beteckning: KS/2024:54 – 107 Kommunal verksamhet i bolags-, stiftelse-, föreningsform

Förslag till beslut

1. Kommunens ombud får i direktiv att rösta för att fastställa årsredovisningen för 2023 under förutsättning av revisorernas rekommendation om ansvarsfrihet för bolagsstyrelsen. Gällande revidering av ägardirektiv får ombudet i direktiv att rösta för att anta förslaget under förutsättning att alla ägarkommuner beslutar att anta förslaget.
2. Kommunens ombud får i direktiv att på stämman besluta om att val av ombud till VÖKBY Bredband AB:s årsstämma för verksamhetsåret 2023.

Sammanfattning

Smånet AB håller årsstämma den 14 maj 2024. Inför stämman ska direktiv i beslutsfrågor lämnas till kommunens ombud. På årsstämman kommer i sin tur ett ombud utses till årsstämman för Smånet AB:s dotterbolag VÖKBY Bredband AB. I det fall Vadstena kommuns ombud blir utsett av årsstämman ges direktiv från styrelsen i Smånet AB.

Finansiering

Ärendet är kostnadsneutralt.

Samråd

Samråd har ej skett

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen daterad den 16 april 2024.

Kallelse till Smånet AB:s stämma den 15 maj 2024.

Årsredovisning för Smånet AB 2023.

Förslag till ägardirektiv för Smånet AB.

Kallelse till VÖKBY AB:s stämma den 15 maj 2024.

Årsredovisning för VÖKBY AB 2023

Beslutet med handlingar expedieras till

Kommunens ombud och ersättare

Kommunstyrelsens förvaltning

Madeleine Andersson
Kommundirektör

Birgitta Calén
Ekonomichef

Bolagsstämma Smånet Aktiebolag

Aktieägarna i Smånet Aktiebolag

Smånets styrelse

VD Vökby

Sven Petersson

Revisor

Daniel Carlborg

Lekmannarevisor

Robert Wahlström

Tid: 2024-05-14 kl 13.00 – 14.00

Plats: Boxholms kommunkontor

Förslag till dagordning:

- § 1 Mötets öppnande**
- § 2 Val av ordförande vid stämman**
- § 3 Val av protokollförare och två justeringsmän**
- § 4 Upprättande och godkännande av röstlängd**
- § 5 Prövning av om stämman blivit behörigt sammankallad**
- § 6 Godkännande av dagordning**
- § 7 Framläggande av årsredovisning**
- § 8 Beslut om:**
 - a) fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen**
 - b) dispositioner beträffande bolagets vinst enligt fastställd balansräkning**
 - c) ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter**
- § 9 Fastställande av styrelse- och revisorarvoden**
- § 10 Val av styrelse och styrelsesuppleant**
- § 11 Val av revisor samt revisorssuppleant och lekmannarevisorer**
- § 12 Fastställande av Ägardirektiv**
- § 13 Val av ombud samt instruktion – Vökby bredbands bolagsstämma 24-05-14**
- § 14 Annat ärende, som ankommer på stämman enligt bolagsordningen eller aktiebolagslagen**
- § 15 Mötets avslutning**

Årsredovisning för
SmåNet Aktiebolag
556740-1624

Räkenskapsåret
2023-01-01 - 2023-12-31

Förvaltningsberättelse	1
Resultaträkning	2
Balansräkning	3
Noter	5
Underskrifter	6

Förvaltningsberättelse

Styrelsen för SmåNet Aktiebolag, 556740-1624, avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2023-01-01 - 2023-12-31.

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolaget har sitt säte i Boxholm. Verksamhetens syfte är att förvalta ägarkommunernas (Vadstena, Ödeshög, Boxholm och Ydre) intressen i Vökby Bredband AB.

Flerårsöversikt

	2023	2022	2021	Belopp i Tkr 2020
Nettoomsättning	0	0	0	0
Resultat efter finansiella poster	-194	-1 242	3 164	-44
Soliditet %	98,4	98	98,4	100

Förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Balanserat resultat	Årets resultat
Belopp vid årets ingång	110 000	9 030 591	-1 241 722
Balanseras i ny räkning		-1 241 722	1 241 722
Årets resultat			-194 031
Belopp vid årets utgång	110 000	7 788 869	-194 031

Resultatdisposition

	Belopp i kr
<i>Till årsstämman förfogande står följande medel</i>	
Balanserat resultat	7 788 869
Årets resultat	-194 031
Summa	7 594 838

Styrelsen föreslår att medlen disponeras enligt följande

Balanseras i ny räkning	7 594 838
Summa	7 594 838

Resultaträkning

Belopp i kr

Not

2023-01-01-
2023-12-31

2022-01-01-
2022-12-31

Rörelsekostnader

Övriga externa kostnader

-125 199

-1 084 443

Personalkostnader

-68 832

-157 279

Summa rörelsekostnader

-194 031

-1 241 722

Rörelseresultat

-194 031

-1 241 722

Resultat efter finansiella poster

-194 031

-1 241 722

Resultat före skatt

-194 031

-1 241 722

Årets resultat

-194 031

-1 241 722

Balansräkning

Belopp i kr

Not

2023-12-31

2022-12-31

TILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar

Finansiella anläggningstillgångar

Andelar i koncernföretag

2

6 469 160

6 469 160

Summa finansiella anläggningstillgångar

6 469 160

6 469 160

Summa anläggningstillgångar

6 469 160

6 469 160

Omsättningstillgångar

Kortfristiga fordringar

Övriga fordringar

2 168

2 170

Summa kortfristiga fordringar

2 168

2 170

Kassa och bank

Kassa och bank

1 357 978

1 592 526

Summa kassa och bank

1 357 978

1 592 526

Summa omsättningstillgångar

1 360 146

1 594 696

SUMMA TILLGÅNGAR

7 829 306

8 063 856

Balansräkning

Belopp i kr

Not

2023-12-31

2022-12-31

EGET KAPITAL OCH SKULDER

Eget kapital

Bundet eget kapital

Aktiekapital

110 000

110 000

Summa bundet eget kapital

110 000

110 000

Fritt eget kapital

Balanserat resultat

7 788 869

9 030 591

Årets resultat

-194 031

-1 241 722

Summa fritt eget kapital

7 594 838

7 788 869

Summa eget kapital

7 704 838

7 898 869

Kortfristiga skulder

Skulder till koncernföretag

47 438

23 700

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

77 030

141 287

Summa kortfristiga skulder

124 468

164 987

SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER

7 829 306

8 063 856

Noter

Belopp i kr om inget annat anges.

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016:10) om årsredovisning i mindre företag.

Not 2 Andelar i koncernföretag

	2023-12-31	2022-12-31
Ingående anskaffningsvärden	6 469 160	6 469 160
Utgående anskaffningsvärden	6 469 160	6 469 160
Redovisat värde	6 469 160	6 469 160

Innehav av andelar i koncernföretag

Företagets namn	Org.nr	Säte	Antal andelar	Eget kapital	Årets resultat	Kapital andel %	Rösträtts andel %	Redovisat värde
Vökby Bredband AB	556650-3321	Boxholm	7 200,00	23 144 040	5 915 177	60,00	60,00	6 469 160

Underskrifter

Boxholm

Datum framgår av den elektroniska underskriften.

Peter Karlsson
Styrelseordförande

Elisabeth Hagström
Styrelseledamot

Jonas Andersson
Styrelseledamot

Claes Sjökvist
Styrelseledamot

Sven Petersson
Styrelseledamot

Min revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift.

Daniel Carlborg
Auktoriserad revisor

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 7 pages before this page

Tämä asiakirja sisältää 7 sivua ennen tätä sivua

Detta dokument innehåller 7 sidor före denna sida

Dokumentet inneholder 7 sider før denne siden

Dette dokument indeholder 7 sider før denne side

PETER KARLSSON

fbbb2b33-1f36-4d33-9331-993f29161aac - 2024-03-19 14:40:44 UTC +02:00
BankID / Freja eID - a8ed8cd3-a4b0-4fe1-98a9-5a607db059ea - SE

Ann Elisabet Hagström

00e67085-ce20-4c52-bbc4-69a3510e5680 - 2024-03-20 11:10:02 UTC +02:00
BankID / Freja eID - cf85132d-2707-4b8e-b365-e7f80085b3bc - SE

JONAS ANDERSSON

3d71a241-5101-4935-a94a-dbb26e3b1787 - 2024-03-20 12:48:25 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 7e258d82-19fc-4632-830b-4c782249acce - SE

CLAES SJÖKVIST

f36d990e-da23-4c51-a55a-096cc3a06704 - 2024-03-20 14:51:44 UTC +02:00
BankID / Freja eID - 294a70c8-763d-46eb-ab2f-f0270fc7ec2d - SE

Sven Petersson

091fe45d-c91f-4a5c-9873-b3c3047e7317 - 2024-03-20 14:55:47 UTC +02:00
BankID / Freja eID - cdf48f01-f270-4a34-be22-bed05fef47be - SE

Daniel Rolf Birger Carlborg

f83d29a3-6092-4df8-a195-f8a7ef52ae8c - 2024-03-20 17:44:56 UTC +02:00
BankID / Freja eID - e29feeb2-6bbd-413a-bd37-d8dd3ddadc08 - SE

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende

REVISIONSBERÄTTELSE

Till bolagsstämman i SmåNet AB
Org.nr. 556740-1624

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för SmåNet AB för år 2023.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av SmåNet ABs finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet "Revisorns ansvar". Jag är oberoende i förhållande till SmåNet AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar jag mig en förståelse av den del av bolagets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.

- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att ett bolag inte längre kan fortsätta verksamheten.

- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens förvaltning för SmåNet AB för år 2023 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman behandlar förlusten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet "Revisorns ansvar". Jag är oberoende i förhållande till SmåNet AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen och förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på min professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att jag fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för bolagets situation. Jag går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för mitt uttalande om ansvarsfrihet. Som underlag för mitt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har jag granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Linköping enligt datum som framgår av digital signatur

Daniel Carlborg
Auktoriserad revisor

Document history

COMPLETED BY ALL:

20.03.2024 16:43

SENT BY OWNER:

Daniel Carlborg · 20.03.2024 15:16

DOCUMENT ID:

H1gM6yuuR6

ENVELOPE ID:

B1Ma1_00T-H1gM6yuuR6

DOCUMENT NAME:

RB SmåNet2023.pdf

2 pages

Activity log

RECIPIENT	ACTION*	TIMESTAMP (CET)	METHOD	DETAILS
1. Daniel Rolf Birger Carlborg daniel.carlborg@bdo.se	Signed Authenticated	20.03.2024 16:43 20.03.2024 16:43	eID Low	Swedish BankID (DOB: 1971/07/29) IP: 78.68.111.147

* Action describes both the signing and authentication performed by each recipient. Authentication refers to the ID method used to access the document.

Custom events

No custom events related to this document

Verified ensures that the document has been signed according to the method stated above. Copies of signed documents are securely stored by Verified.

To review the signature validity, please open this PDF using Adobe Reader.

GDPR
compliant

eIDAS
standard

PAdES
sealed

PROTOKOLL STYRELSEMÖTE VADSTENA STADSHUS AB 2024-03-25

Tid: Kl 13:00-14:00
Plats: Katarinarummet, Kommunhuset

Närvarande:

Peter Karlsson (M)	Ordförande
Karolina Hoff (S)	Förste vice ordförande
Frida Edholm (K)	Andre vice ordförande
Kristina Carlsson (M)	Ledamot
Dag Källman (V)	Ledamot
Madeleine Andersson	VD
Från revisionen:	
Jan Engholm	
Gary Sparrborn	
Från kommunen:	
Birgitta Calén	Ekonomichef

§ 7 **Mötets öppnande**
Ordförande Peter Karlsson förklarade mötet öppnat och hälsade välkommen.

§ 8 **Val av protokollförare och justerare**
Birgitta Calén valdes till protokollförare och Frida Edholm till att jämte ordföranden justera dagens protokoll.

§ 9 **Godkännande av dagordning**
Föreslagen dagordning godkändes.

§ 10 **Anmälan om eventuellt jäv**
Inget jäv anmäldes.

§ 11 **Årsredovisning och koncernredovisning för 2023**

Årsredovisning och koncernredovisning för 2023 föredrogs.

Årsredovisning och koncernredovisning presenterades, bilaga 1. Styrelsen godkände redovisningen och lämnar till revisorerna för granskning

Styrelsens föreslår stämman att disponera resultatet så att balanserat resultat och årets resultat, totalt 179 254 kronor överförs i ny räkning.

§ 12 **Rapport från lekmannarevisorerna**
Revisorerna informerade om årets granskning och hade inga anmärkningar.

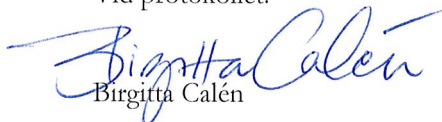
§ 13 **VD-instruktion**
Beslutades att lämna VD-instruktionen, bilaga 2, oförändrad.

Vadstena Stadshus AB

- § 14 **Ägardirektiv till Vadstena Fastighets AB**
Beslutades att lämna ägardirektivet, bilaga 3, oförändrat.
- § 15 **Direktiv till ombudet i dotterbolaget Vadstena Fastighets AB:s
bolagsstämma**
Beslutades att delegera till styrelseordförande att ge direktiv till ombudet, bilaga 4, när kallelse och stämmohandlingar erhållits från bolaget.
- § 16 **Mötets avslutande**
Ordförande Peter Karlsson avslutade mötet

Vid protokollet:

Birgitta Calén

Justeras:

Peter Karlsson

Frida Edholm

Vadstena Stadshus AB

Årsredovisning och koncernredovisning

för

Vadstena Stadshus AB

559098-4190

Räkenskapsåret

2023-01-01 - 2023-12-31

Innehåll:

Förvaltningsberättelse
Resultaträkning- koncernen
Balansräkning- koncernen
Kassaflödesanalys- koncernen
Resultaträkning- moderbolaget
Balansräkning- moderbolaget
Kassaflödesanalys- moderbolaget
Noter
Underskrifter

Sida:

2
4
5
7
8
9
10
11
20

Styrelsen för Vadstena stadshus Aktiebolag får härmed avge årsredovisning och koncernredovisning för räkenskapsåret 2023-01-01 - 2023-12-31.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Allmänt om verksamheten

Bolaget ska övergripande samordna de kommunala bolagens verksamheter genom att äga och förvalta aktier och andelar, direkt eller indirekt, i kommunala företag inom Vadstena kommun.

Bolaget är helägt dotterbolag till Vadstena Kommun, 212000-2825 och har sitt säte i Vadstena.

Bolaget är moderbolag till Vadstena Fastighets AB, 556051-2468 genom en kvittningsemission från 2019-12-31. Dotterbolagets säte är Vadstena.

Dotterbolaget Vadstena Fastighets AB förvaltar ett fastighetsbestånd på 30 fastigheter innehållande 57 114 m² bostäder samt 15 597 m² lokaler. Verksamheten omfattar förutom förvaltning av det egna fastighetsbeståndet även Vadstena kommuns fastighetsbestånd, vilket sker i dotterbolaget Vadstena Förvaltnings AB sedan 2018.

Fram till 2022-12-31 bedrevs verksamhet i dotterbolaget Vadstena Turism och Näringsliv AB. Verksamheten omfattade att leda, driva och utveckla turism, besöksnäring och näringsliv inom Vadstena kommun och överfördes till kommunen 2023-01-01. Under år 2023 såldes bolaget för avveckling.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Moderbolaget

Under året har arbetet fortsatt med att skapa koncerngemensamma strukturer för övergripande policys och riktlinjer. Vidare har ett kommungemensamt samverkansarbete skett kring kommunikation och information tillsammans med ägaren Vadstena kommun.

Flerårsöversikt (Tkr)	2023	2022	2021	2020	
<i>Koncernen</i>					
Nettoomsättning	107 480	107 036	106 583	95 249	
Resultat efter finansiella poster	1 891	-1 283	5 403	63	
Medelantal anställda	42	44	47	46	
Balansomslutning	624 997	625 861	635 469	596 812	
Avkastning på eget kapital %	1	-1	2	0	
Soliditet %	37	36	37	37	
<i>Moderbolaget</i>	2023	2022	2021	2020	2019
Nettoomsättning	203	0	0	0	0
Resultat efter finansiella poster	200	-18	-141	-41	-80
Soliditet (%)	100	100	100	100	100

Eget kapital

Koncernen

	Aktie- kapital	Annat eget kapital inklusive årets	Totalt
Belopp vid årets ingång	600	218 298	218 898
Året resultat	–	1 500	1 500
Belopp vid årets utgång	600	219 798	220 398

Moderbolaget

	Aktie- kapital	Överkursfond	Balans- erat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	600	214 900	-181	161	215 480
Disposition av föregående års resultat	–	–	161	-161	–
Årets resultat	–	–	–	199	199
Belopp vid årets utgång	600	214 900	-20	199	215 679

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel (kronor):

balanserat resultat	-19 478
årets resultat	198 732
	179 254
behandlas så att i ny räkning överföres	179 254
	179 254

Koncernens och moderföretagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med noter.

Alla belopp redovisas i tusen kronor

Koncernens resultaträkning

	Not	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Rörelseintäkter			
Hysesintäkter	3	75 637	72 669
Övriga förvaltningsintäkter		31 843	34 367
Summa rörelseintäkter		107 480	107 036
FASTIGHETSKOSTNADER			
Underhåll		-7 923	-13 356
Driftskostnader	4,5,7	-65 437	-60 181
Fastighetsskatt		-1 329	-1 316
Avskrivningar	6	-18 879	-18 660
Summa rörelsekostnader		-93 568	-93 513
Bruttoresultat		13 912	13 523
CENTRALA ADMINISTRATIONSKOSTNADER			
Avskrivningar	6	-132	-54
Övriga kostnader	7,8	-6 058	-11 254
Summa centrala administrationskostnader		-6 190	-11 308
RESULTAT FRÅN FINANSIELLA POSTER			
Ränteintäkter och liknande resultatposter	9	436	148
Räntekostnader och liknande resultatposter	10	-6 267	-3 646
Summa resultat från finansiella poster		-5 831	-3 498
Resultat före skatt		1 891	-1 283
Skatt på årets resultat	11	-391	-2 391
Årets resultat		1 500	-3 674

Koncernens balansräkning

	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Byggnader och mark	2,12	582 074	595 486
Markanläggningar	13	6 875	7 575
Inventarier och maskiner	14	4 355	4 867
Pågående ny- och ombyggnader	15	4 383	3 671
		<u>597 687</u>	<u>611 599</u>
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	16	<u>45</u>	<u>45</u>
		45	45
Summa anläggningstillgångar		<u>597 732</u>	<u>611 644</u>
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Hyses och kundfordringar		2 261	1 242
Aktuella skattefordringar		1 545	2 857
Övriga kortfristiga fordringar	—	21 240	8 419
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	16	774	696
		<u>25 820</u>	<u>13 214</u>
<i>Kassa och bank</i>		<u>1 445</u>	<u>1 003</u>
Summa omsättningstillgångar		<u>27 265</u>	<u>14 217</u>
SUMMA TILLGÅNGAR		624 997	625 861

B *R*

Koncernens balansräkning

EGET KAPITAL OCH SKULDER	Not	2023-12-31	2022-12-31
Eget kapital			
Aktiekapital		600	600
Annat eget kapital		218 298	221 970
Årets resultat		1 500	-3 674
Summa eget kapital		220 398	218 896
Avsättningar			
Uppskjuten skatt på temporär skillnad mellan skattemässigt och bokföringsmässigt värde	18	10 034	9 668
Summa avsättningar		10 034	9 668
Långfristiga skulder			
Skulder till kreditinstitut	19	369 500	369 500
Övriga långfristiga skulder		600	600
Summa långfristiga skulder		370 100	370 100
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		7 715	8 527
Övriga kortfristiga skulder		2 369	6 338
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	20	14 381	12 332
Summa kortfristiga skulder		24 465	27 197
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		624 997	625 861

Kassaflödesanalys för koncernen

	2023-12-31	2022-12-31
Löpande verksamheten		
Rörelseresultat	7 722	2 215
Erhållen ränta	436	148
Betald ränta	-6 267	-3 642
Avskrivningar	19 011	18 660
Betald skatt	-25	-53
Kassaflöde före förändringar av rörelsekapital	20 877	17 328
Kassaflöde från förändringar av rörelsekapital		
Ökning(-)/Minskning(+) av kortfristiga fordringar	-12 607	9 963
Ökning(+)/Minskning(-) av kortfristiga skulder	-2 730	-3 278
Kassaflöde från den löpande verksamheten	5 540	24 013
Investeringsverksamheten		
Anskaffning av materiella anläggningstillgångar	-5 098	-18 984
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	-	55
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-5 098	-18 929
Finansieringsverksamheten		
Återbetalning aktieägartillskott	-	-5 000
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-	-5 000
Årets kassaflöde	442	84
Likvida medel vid årets början	1 003	919
Likvida medel vid årets slut	1 445	1 003

Moderbolagets resultaträkning

	Not	2023-01-01 2023-12-31	2022-01-01 2022-12-31
Realisationsvinst försäljning aktier i dotterbolag			
Summa rörelseintäkter		<u>203</u>	<u>–</u>
Rörelsekostnader			
Övriga externa kostnader		<u>-2</u>	<u>-17</u>
Summa rörelsekostnader		<u>-2</u>	<u>-17</u>
Rörelseresultat		201	-17
Finansiella poster			
Räntekostnader och liknande resultatposter		<u>-1</u>	<u>-1</u>
Resultat efter finansiella poster		<u>200</u>	<u>-18</u>
Resultat före dispositioner och skatt		200	-18
Bokslutsdispositioner			
Förändring periodiseringsfond		–	-41
Erhållet koncernbidrag		<u>–</u>	<u>245</u>
Resultat före skatt		200	186
Skatt på årets resultat		<u>-1</u>	<u>-25</u>
Årets resultat		199	161

Moderbolagets balansräkning

	Not	2023-12-31	2022-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andelar i koncernföretag	21	<u>215 000</u>	<u>215 500</u>
Summa anläggningstillgångar		215 000	215 500
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Övriga kortfristiga fordringar		<u>–</u>	<u>245</u>
<i>Kassa och bank</i>			
Kassa och bank		<u>1 421</u>	<u>474</u>
Summa omsättningstillgångar		1 421	719
SUMMA TILLGÅNGAR		216 421	216 219
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		<u>600</u>	<u>600</u>
Summa bundet eget kapital		600	600
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		214 880	214 719
Årets resultat		<u>199</u>	<u>161</u>
Summa fritt eget kapital		215 079	214 880
Summa eget kapital		215 679	215 480
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfond		<u>41</u>	<u>41</u>
Långfristiga skulder			
Övriga långfristiga skulder		<u>600</u>	<u>600</u>
Summa långfristiga skulder		600	600
Kortfristiga skulder			
Skatteskulder		25	25
Övriga kortfristiga skulder		53	50
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	20	<u>23</u>	<u>23</u>
Summa kortfristiga skulder		101	98
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		216 421	216 219

Kassaflödesanalys för moderbolaget

	2023-12-31	2022-12-31
Löpande verksamheten		
Resultat efter finansiella poster	199	161
Rearesultat	-203	-
Avsättning periodiseringsfond	-	41
Betald skatt	-	25
Kassaflöde före förändringar av rörelsekapital	-4	227
Kassaflöde från förändringar av rörelsekapital		
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar	-1	-104
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder	4	-41
Kassaflöde från den löpande verksamheten	-1	82
Investeringsverksamheten		
Försäljning av dotterföretag	703	-
Återbetalning aktieägartillskott från dotterbolag	-	5 000
Återbetalning aktieägartillskott till moderbolag	-	-5 000
Kassaflöde från investeringsverksamheten	703	-
Finansieringsverksamheten		
Erhållet koncernbidrag	245	-
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	245	-
Årets kassaflöde	947	82
Likvida medel vid årets början	474	392
Likvida medel vid årets slut	1 421	474

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Koncernens redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisning och koncernredovisning har upprättats enligt årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

I resultaträkningen har personalkostnader och vissa administrativa kostnader delats upp i lokal redovisat under driftskostnader och övriga kostnader, redovisat under centrala administrationskostnader. Uppdelningen har skett enligt anvisning från Sveriges Allmännyttan AB

Koncernredovisning

Vadstena Stadshus AB upprättar koncernredovisning. Företag där Vadstena Stadshus AB innehar majoriteten av rösterna på bolagsstämman klassificeras som dotterföretag och konsolideras i koncernredovisningen. Uppgifter om koncernföretag finns i noten om finansiella anläggningstillgångar. Dotterföretagen inkluderas i koncernredovisningen. Mellanhavanden mellan koncernföretag elimineras i sin helhet.

Intäkter

Hysesintäkter redovisas i den period uthyrningen avser. Försäljning av övriga varor och tjänster redovisas vid leverans produkt eller tjänst till kunden. Försäljningen redovisas netto efter avdrag för moms och eventuella rabatter.

Lånekostnader

Ränta på kapital som har lånats för att finansiera tillverkningen av en tillgång som med nödvändighet tar betydande tid i anspråk att färdigställa räknas in i anskaffningsvärdet till den del räntan hänför sig till tillverkningsperioden. Övriga lånekostnader redovisas som kostnader i den period till vilken de hänför sig.

Inkomstskatter

Redovisade inkomstskatter innefattar skatt som skall betalas eller erhållas avseende aktuellt år, justeringar avseende tidigare års aktuella skatt, förändringar i uppskjuten skatt.

Värdering av samtliga skatteskulder/-fordringar sker till nominella belopp och görs enligt de skatteregler och skattesatser som är beslutade eller som är aviserade och med stor säkerhet kommer att fastställas. För poster som redovisas i resultaträkningen, redovisas även därmed sammanhängande skatteeffekter i resultaträkningen. Skatteeffekter av poster som redovisas direkt mot eget kapital, redovisas mot eget kapital.

Uppskjuten skatt beräknas enligt balansräkningsmetoden på alla temporära skillnader som uppkommer mellan redovisade och skattemässiga värden på tillgångar och skulder. De temporära skillnaderna har huvudsakligen uppkommit genom avskrivningar på fastigheter.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår utgifter som direkt kan hänföras till förvärvet av tillgången.

I de fall anläggningstillgångarna består av olika komponenter där varje del har en förväntad nyttjandeperiod som skiljer sig väsentligt från övriga delar av tillgången, sker avskrivning av sådana komponenter var för sig utifrån varje komponents bedömda nyttjandeperiod. När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utträngs eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Tillkommande utgifter som avser tillgångar som inte delas upp i komponenter läggs till anskaffningsvärdet om de beräknas ge företaget framtida ekonomiska fördelar, till den del tillgångens prestanda ökar i förhållande till tillgångens värde vid anskaffningstidpunkten.

Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.

I samband med fastighetsförvärv bedöms om fastigheten väntas ge upphov till framtida kostnader för rivning och återställande av platsen. I sådana fall görs en avsättning och anskaffningsvärdet ökas med samma belopp. Vissa lånekostnader aktiveras, se avsnittet om lånekostnader.

Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en anläggningstillgång redovisas som Övrig rörelseintäkt respektive Övrig rörelsekostnad.

Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde. Avskrivningarna ingår i resultaträkningens poster Fastighetskostnader, Centrala administrationskostnader. Bolagets mark har obegränsad nyttjandeperiod och skrivs inte av. Linjär avskrivningsmetod används för övriga typer av materiella tillgångar.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Byggnader t o m 2012-12-31	50 år
Hyreshus (komponentiserade f r o m 2013-01-01)	
Stomme och grund	50-200 år
Stammar, fasad, tak och fönster	20-75 år
Hissar, el, våtrum, ventilation och värmesystem	25-50 år
Teknisk utrustning, vitvaror och tvättutr.	15-20 år
Övrigt	50 år
Markanläggningar	20 år
Byggnadsinventarier	5-25 år
Datorer	3 år
Övriga inventarier och maskiner	5 år

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella tillgångar som är avsedda för långsiktigt innehav redovisas till anskaffningsvärde. Har en finansiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående

Fordringar och skulder

Fordringar med förfallodag mer än 12 månader efter balansdagen redovisas som anläggningstillgångar, övriga som omsättningstillgångar. Hyres- och kundfordringar upptas till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Övriga tillgångar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inte annat anges i följande noter.

Statliga bidrag

Bidrag redovisas till verkligt värde när det föreligger rimlig säkerhet att bidraget kommer att erhållas och att bolaget kommer att uppfylla de villkor som är förknippade med bidraget. Bidrag knutna till en anläggningstillgång reducerar anläggningstillgångens redovisade värde. Bidrag som avser att täcka kostnader redovisas i resultaträkningen som övrig rörelseintäkt.

Leasingavtal

Samtliga leasingavtal redovisas som hyresavtal (operationell leasing). Leasingavgiften kostnadsförs linjärt över leasingperioden.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen upprättas enligt indirekt metod. Det redovisade kassaflödet omfattar endast transaktioner som medför in- eller utbetalningar. I kassaflödesanalysen inkluderas inte medel på koncernkontot (fordran på kommunen) som likvida medel.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet (%)

Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Avkastning på eget kapital

Resultat efter finansiella poster i förhållande till eget kapital

Kassalikviditet

Omsättningstillgångar i förhållande till kortfristiga skulder (inklusive den del av lånen som omsätts under kommande år).

Not 2 Förvaltningsfastigheter

Koncernens fastigheter innehas för uthyrning. Fastigheterna klassificeras därför som förvaltningsfastigheter. Förvaltningsfastigheternas redovisade värde uppgår till 582 074 tkr (595 486 tkr). För upplysningsändamål görs årligen en prövning för att bedöma fastigheternas verkliga värde. Verkligt värde utgörs av ett marknadsvärde baserat på priser på en aktiv marknad, justerade, om så krävs, för eventuella avvikelser avseende den aktuella tillgångens typ, läge eller skick. Om sådan information inte finns tillgänglig, används alternativa värderingsmetoder som exempelvis aktuella priser på mindre aktiva marknader eller diskonterade kassaflödesprognoser. Extern värdering görs när förutsättningarna har förändrats på ett sätt som kan antas väsentligt påverka fastighetens verkliga värde, dock minst var tredje år.

Fastigheterna värderas i december 2022 till 930 mkr, av en oberoende värderingsman. Värderingen beaktade dels nuvärdet av uppskattade framtida kassaflöden, dels nyligen genomförda transaktioner mellan oberoende parter på en marknad med väsentligen samma förutsättningar. Vid beräkningen av fastigheternas nuvärde användes en kalkylperiod på 5 år och ett direktavkastningskrav som varierar mellan 3,75 % - 7,35 %. Årligt kalkylresultat under fem år samt restvärdet vid kalkylperiodens slut har därefter nuvärdesberäknats. Vid årsskiftet 2023/2024 har en internvärdering utförts, med kalkylperiod 5 år, som visar på ett marknadsvärde om 921 mkr. Direktavkastningskrav i värderingen vid årsskiftet 2023/2024 varierar mellan 3,87-7,44 %.

Prövning av koncernmässigt värde har skett under 2023.

Not 3 Hyresintäkter

	<i>Koncernen</i>	
	2023	2022
Grundhyror		
Bostäder	54 124	52 155
Lokaler	12 920	11 756
Övrigt	1 736	1 734
Hyresbortfall bostäder	-877	-571
Hyresbortfall lokaler	-28	-19
Hyresbortfall övrigt	-423	-393
	<u>67 452</u>	<u>64 662</u>
Värme	8 185	8 007
	<u>8 185</u>	<u>8 007</u>
Summa hyresintäkter netto	75 637	72 669

Not 4 Driftskostnader

	<i>Koncernen</i>	
Värmekostnader	13 054	11 855
Övriga taxeburna kostnader	13 866	13 186
Reparationskostnader	5 419	6 820
Lokal administration	6 076	4 799
Övriga driftskostnader	27 022	23 521
	<u>65 437</u>	<u>60 181</u>

Not 5 Operationella leasingavtal

Nominella värdet av framtida minimileaseavgifter, avseende icke uppsägningsbara leasingavtal för lokaler.

Nominella värdet av framtida minimileaseavgifter, avseende tillsvidareavtal på bostäder, garage och parkeringsplatser med ensidig uppsägningsrätt:

	2023	2022
	<i>Koncernen</i>	
Lokaler		
Förfaller inom ett år	853	336
Förfaller senare än ett år men inom fem år	35 553	24 900
Förfaller senare än fem år	899	26 140
	<u>37 305</u>	<u>51 376</u>
Bostadslägenheter tre månadshyror	15 501	15 161
Garage- och parkeringsplatser en månadshyra	133	108
	<u>15 634</u>	<u>15 269</u>
Leasingkostnader för fordon	-65	-58
	<u>-65</u>	<u>-58</u>
Not 6 Avskrivningar	<i>Koncernen</i>	
Fastighetsförvaltning		
Byggnader och markanläggningar	18 008	17 373
Maskiner och maskiner	871	1 287
	<u>18 879</u>	<u>18 660</u>
Central administration		
Maskiner och inventarier	132	54
	<u>132</u>	<u>54</u>
Not 7 Personal	<i>Koncernen</i>	
Medelantalet anställda		
Kvinnor	21	24
Män	21	20
	<u>42</u>	<u>44</u>
Löner och andra ersättningar		
Styrelse och verkställande direktör	1 149	1 985
Övriga anställda	17 022	16 888
	<u>18 171</u>	<u>18 873</u>
Sociala avgifter		
Pensionskostnader verkställande direktör	455	348
Pensionskostnader för övriga anställda	1 540	858
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	5 687	5 704
	<u>7 682</u>	<u>6 910</u>
Totala löner, ersättningar, sociala kostnader och pensionskostnader	25 853	25 783

Moderbolagets VD är tillika Vadstena kommuns kommundirektör och har sin anställning där.

	2023	2022
Styrelseledamöter och ledande befattningshavare		
	<i>Koncernen</i>	
Antal kvinnor i styrelsen	5	3
Antal män i styrelsen	10	17
Antal kvinnor bland övriga ledande befattningshavare	3	2
Antal män bland övriga ledande befattningshavare	2	1
	<u>20</u>	<u>23</u>
	<i>Moderbolaget</i>	
Antal kvinnor i styrelsen	3	1
Antal män i styrelsen	2	4
	<u>5</u>	<u>5</u>
I moderbolaget finns ingen anställd personal		
Not 8 Ersättning till revisorer		
	<i>Koncernen</i>	
Revisionsuppdrag	208	411
	<u>208</u>	<u>411</u>
	<i>Moderbolaget</i>	
Revisionsuppdrag	10	10
	<u>10</u>	<u>10</u>
Not 9 Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		
	<i>Koncernen</i>	
Ränteintäkter	436	148
	<u>436</u>	<u>148</u>
Not 10 Räntekostnader och liknande resultatposter		
	<i>Koncernen</i>	
Räntekostnader fastighetslån	4 441	2 045
Övriga finansiella kostnader	1 826	1 601
	<u>6 267</u>	<u>3 646</u>
Not 11 Skatt på årets resultat		
	<i>Koncernen</i>	
Uppskjuten skatt	366	2 344
Aktuell skatt	25	47
Totalt redovisad skatt	<u>391</u>	<u>2 391</u>

		17(20)
		2023
		2022
Avstämning av effektiv skatt		
Redovisat resultat före skatt		2 894
	Procent	
Skatt enligt gällande skattesats	20,6 (20,6)	-596
Ej avdragsgilla kostnader		-6
Ej skattepliktiga intäkter		-
Skatteeffekt av aktiverade avdragsgilla kostnader		2 127
Skatteeffekt av skillnad mellan bokförings- och skattemässig avskrivning		229
Skatteeffekt av ej aktiverade underskott		-1 801
Redovisad skattekostnad		-47
		-25
Not 12 Byggnader och mark		
	<i>Koncernen</i>	
Ingående anskaffningsvärden	794 579	842 855
Inköp	808	163
Omfört från pågående nyanläggningar	3 088	25 630
Erhållna bidrag	-	-
Försäljning/utrangering	-	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	798 475	868 648
Ingående avskrivningar	-199 093	-256 405
Försäljningar/utrangeringar	-	-
Årets avskrivningar	-17 308	-16 757
Utgående ackumulerade avskrivningar	-216 401	-273 162
Utgående redovisat värde	582 074	595 486
Bokfört värde byggnader	563 126	576 538
Bokfört värde mark	18 948	18 948
	582 074	595 486
Not 13 Markanläggningar		
	<i>Koncernen</i>	
Ingående anskaffningsvärden	12 641	10 248
Inköp	-	1 613
Försäljningar/utrangeringar	-	780
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	12 641	12 641
Ingående avskrivningar	-5 066	-4 451
Årets avskrivningar	-700	-615
Utgående ackumulerade avskrivningar	-5 766	-5 066
Utgående redovisat värde	6 875	7 575

Not 14 Inventarier och Maskiner

	2023-12-31	2022-12-31
	<i>Koncernen</i>	
Ingående anskaffningsvärden	32 926	32 597
Inköp	490	566
Försäljningar/utrangeringar	–	-296
Omfört från pågående nyanläggningar	–	60
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	33 416	32 927
Ingående avskrivningar	-28 058	-26 957
Försäljningar/utrangeringar	–	239
Årets avskrivningar	-1 003	-1 342
Utgående ackumulerade avskrivningar	-29 061	-28 060
Utgående redovisat värde	4 355	4 867

Not 15 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar

	<i>Koncernen</i>	
Ingående nedlagda utgifter	3 671	13 443
Under året nedlagda utgifter	4 370	25 107
Under året genomförda omfördelningar	-3 088	-34 879
Omklassificeringar	-570	–
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	4 383	3 671
Utgående redovisat värde	4 383	3 671

Pågående nyanläggningar 2023 avser huvudsakligen utgifter för underhåll på fastigheterna Asylen och Karpen.

Not 16 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	<i>Koncernen</i>	
5 st aktier i Complus AB	5	5
4 st andelar i HBV	40	40
Finansiella anläggningstillgångar	45	45

Not 17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	<i>Koncernen</i>	
Upplupen återbäring HBV	120	126
Övriga poster	654	570
	774	696

Not 18 Uppskjuten skatteskuld

	<i>Koncernen</i>	
Skillnad mellan bokförings- och skattemässig avskrivning	-1 459	-1 628
Skillnad mellan bokförings- och skattemässigt aktiverat underhåll	11 485	11 288
Periodiseringsfonder	8	8
Belopp vid årets utgång	10 034	9 668

	2023-12-31	2022-12-31
Not 19 Långfristiga skulder		
Kreditförfall		
Skulder med förfall inom ett år efter balansdagen som avses att förnyas	108 500	97 500
Skulder med förfall över ett år och mindre än fem år efter balansdagen	261 000	272 000
Skulder med förfall senare än fem år efter balansdagen	—	—
	369 500	369 500
Not 20 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		
Upplupna räntekostnader	787	318
Förskottsbetalda hyror	6 112	4 383
Upplupna löner	1 565	1 516
Upplupna sociala avgifter inkl löneskatt	1 420	1 167
Upplupen fastighetsskatt	1 100	2 375
Övriga poster	3 397	2 573
	14 381	12 332
	<i>Moderbolaget</i>	
Övriga poster	23	23
	23	23

Not 21 Specifikation andelar i dotterbolag
Moderbolaget

	Antal andelar		
Vadstena Fastighets AB (556051-2468)	76 000	215 000	215 000
Vadstena Turism och Näringsliv AB (559098-4208)	500	—	500
Bokfört värde		215 000	215 500

I samtliga dotterbolag uppgår ägd andel till 100 % och samtliga bolag har sitt säte i Vadstena

Not 22 Ställda säkerheter
För skulder till kreditinstitut:

	<i>Koncernen</i>	
Fastighetsinteckningar	7 200	7 200
	7 200	7 200

Not 23
Koncernuppgifter

Vadstena Stadshus AB är helägt dotterföretag till Vadstena kommun, org nr 212000-2825. Vadstena kommun upprättar koncernredovisning för den största koncernen.

I december 2023 såldes dotterbolaget Vadstena Turism och Näringsliv AB. Bolagets verksamhet överfördes 2023-01-01 till kommunen. Jämförelsen mellan åren påverkas inte med väsentliga belopp.

Inköp och försäljning inom koncernen

Av koncernens totala försäljning mätt i kronor avser 35 (38) % av försäljningen andra företag inom hela den företagsgrupp som koncernen tillhör. Inköp sker av koncernen från företag inom den gruppen

Moderföretaget har varken inköp eller försäljning inom koncernen.

Not 24 Eventualförpliktelser

Eventualförpliktelser, Fastigo

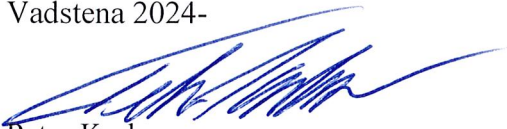
2023-12-31	2022-12-31
<i>Koncernen</i>	
163	155
163	155

Not 25 Förslag till disposition av resultatet

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserat resultat	-19 478
årets resultat	198 732
	179 254
disponeras så att	179 254
i ny räkning överföres	179 254

Vadstena 2024-

Peter Karlsson
Ordförande

Kristina Carlsson

Dag Källman

Karolina Hoff

Frida Edholm

Madeleine Andersson
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats 2024-

KPMG

John Johansson
Auktoriserad revisor

2023-04-25

VADSTENA STADSHUS AB
Org.nr 559098-4190

VD-INSTRUKTION

Allmänt

Kommundirektören är tillika VD i moderbolaget Vadstena Stadshus AB och ska där säkerhetsställa att ett koncernperspektiv genomsyrar Vadstena kommuns samarbeten, där såväl förvaltningar som bolag tar ett gemensamt ansvar för att åstadkomma mesta möjliga nytta för medborgare, näringsliv och ett effektivt resursutnyttjande.

En primär uppgift för VD är att affärsmässigt leda verksamheten i Vadstena Stadshus AB.

VD svarar för bolagets löpande förvaltning enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar, anställningsavtal och upprättade ägardirektiv. VD ska sörja för att bolagets bokföring fullgörs i överensstämmelse med lag och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt.

Lagar och förordningar ska följas liksom de riktlinjer och principer som kommunfullmäktige har beslutat ska gälla för hela kommunkoncernen.

VD ansvarar för att den verksamhet som bedrivs inom bolaget sker efter de riktlinjer som anges i denna instruktion.

Vid händelser och förhållanden som inte täcks av denna instruktion eller vid brådskande ärenden, och det inte går att avvakta styrelsens beslut, ska VD snarast initiera de åtgärder som krävs för att bolagets intressen tillgodoses på bästa sätt. I sådant fall ska styrelsen snarast underrättas om åtgärden.

VD är ansvarig inför styrelsen i Vadstena Stadshus AB att genomföra fastställd budget och planer så att uppställda mål nås. Vid större avvikelser ska VD omedelbart underrätta styrelsen och lägga fram förslag på åtgärder.

Organisation och utveckling

Styrelsen har ett övergripande ansvar för bolagets organisation och förvaltning.

VD ska inom de ramar som styrelsen har beslutat tillse att bolagets verksamhet är organiserat så att den tillgodoser uppställda mål, krav på effektivitet och ändamålsenlig struktur.

Vid behov av ändrad eller kompletterad organisation ska VD föreslå styrelsen erforderliga åtgärder.

Samordning

VD ansvarar för att samordning sker mellan bolagschefer och kommunledningen. VD för Vadstena Stadshus AB får närvara vid bolagsstyrelsernas sammanträden och har då yttranderätt samt även möjlighet att ta del av handlingar inför dessa sammanträden.

VADSTENA STADSHUS AB

Org.nr 559098-4190

Anställning av bolagschefer

Enligt aktiebolagslagen är det styrelsen för bolaget som tillsätter VD. VD för Vadstena Stadshus AB ansvarar för att bereda anställning av VD i dotterbolagen i samråd med bolagsstyrelsen.

VD kan hålla medarbetar- och lönesamtal med VD i ägda bolag, efter samråd med styrelsernas ordförande.

Samråd ska ske i koncernen när det gäller fortlöpande lönerrevision så att helhetsperspektivet rör alla chefer oavsett organisatorisk tillhörighet.

Ledarskapsutveckling

Bolagschef ingår i kommunens chefsgrupp och ska kallas till de sammankomster som övriga chefer inom kommunen kallas till.

Budget och planer

VD ska tillse att budgetar och planer för bolagets verksamhet utarbetas för styrelsens ställningstagande och beslut.

Rapporter

VD ska fortlöpande informera styrelsen om förhållanden i bolaget.

Ekonomisk rapportering ska lämnas till styrelsen vid varje styrelsesammanträde enligt följande:

- Bolagets likviditet och andra finansiella förhållanden
- Tertialvis budgetuppföljning
- Övriga förhållanden av betydelse för bedömning av bolagets ekonomiska ställning.
- Ekonomiska rapporter enligt ovan för dotterbolagen.

VD ska även tillse att bolagets bokföring och medelsförvaltning överensstämmer med verksamhetens behov och fungerar väl.

Styrelsesammanträden

VD ska bereda styrelsens ärenden och föredra dessa vid styrelsesammanträdena.

VD ska verkställa styrelsens beslut.

Om besluten eller styrelsens intentioner inte kan fullföljas enligt plan, ska VD utan dröjsmål informera styrelsen därom och om möjligt ange lämpliga åtgärder.

Extern information

Ordförande och VD ansvarar för bolagets externa information.

Firmateckning

Styrelsen, eller de personer som styrelsen utser, tecknar firman. Firman ska alltid tecknas av två personer i förening.

VD har enligt Aktiebolagslagen rätt att teckna firman avseende den löpande verksamheten. Det gäller dock inte upptagande av lån, köp eller försäljning av fast egendom eller aktier,

2023-04-25

VADSTENA STADSHUS AB

Org.nr 559098-4190

ingående av långfristiga avtal, borgensåtaganden, eller på annat sätt binda bolaget vid långfristiga åtaganden för vilka ärenden styrelsen tecknar firman.

Fullmakt och attest

Styrelsen fastställer bolagets attestinstruktion.

VD ska tillse att bolagets attestinstruktion är aktuell och tillämpas utan undantag.

För VDs egna kostnader gäller vad som anges i attestinstruktionen.

Rishtagande

VD ska tillse att rutiner och kontroller etableras för krediter och annan finansiering så att bolagets finansiering överensstämmer med styrelsens beslut och riktlinjer.

Intern kontroll

VD ska tillse att kontroll av verksamheten finns att denna fungerar på ett ändamålsenligt sätt.

Revisorer

VD har huvudansvaret för löpande samverkan med bolagets externa revisorer. Skulle väsentliga brister i redovisningssystem, förmögenhetsbrott eller annan brottslig verksamhet rapporteras, åligger det VD att rapportera detta skyndsamt till styrelsen.

Rättsärenden och tvister

VD ska bevaka bolagets intressen i eventuella konkurser och i övrigt hävda bolaget intressen i uppkomna rättstvister.

Investeringar

VD ska tillse att beslutade investeringar genomförs inom av styrelsen uppställda och godkända ramar.

Styrelsen måste informeras om en godkänd investeringsram för ett enskilt objekt befaras bli överskriden.

När en investering har slutförts skall utfallet rapporteras till styrelsen.

Förvaring av handlingar och datamedia

VD ska tillse att bokföringslagens bestämmelser om arkivering tillämpas.

VD ska tillse att värdehandlingar, information i datamedia och andra för bolaget väsentliga dokument förvaras på ett ur brand- och stöldsypunkt betryggande sätt.

VD ska tillse att konfidentiella handlingar behandlas och förvaras på ett ändamålsenligt sätt.

2023-04-25

VADSTENA STADSHUS AB
Org.nr 559098-4190

Försäkringar

VD ska tillse att bolagets tillgångar och verksamhet hålls försäkrade på ett betryggande sätt.

Offentlighetsprincipen

VD ska fatta beslut om utlämnande av allmän handling. Vid VD:s frånvaro fullgörs denna skyldighet av bolagets ordförande eller vice ordförande.

Ikraftträdande av styrelseinstruktion till VD för Vadstena Stadshus AB

Denna instruktion har beslutats av styrelsen för Vadstena Stadshus AB vid styrelsemöte 2023-05-29.

Instruktionen gäller tills vidare.

VADSTENA
KOMMUN

Ägardirektiv För Vadstena Fastighets AB

Gäller från och med 2023-05-01

VADSTENA
KOMMUN

Versionshistorik

Datum	Beskrivning	Uppföljning
2020-04-01	Antagen	Vadstena Stadshus AB § 23
2023-03-14	Reviderad	Vadstena Stadshus AB § 10

Innehåll

Ägardirektiv för Vadstena fastighets AB	4
Bolaget som en del av den kommunala organisationen.....	4
Kommunens direktivrätt.....	4
Kommunens ledningsfunktion.....	4
Sekretess.....	4
Bolagets verksamhet.....	5
Bolagets ändamål.....	5
Verksamhetsinriktning.....	6
Fullmäktiges ställningstagande.....	7
Förvaltningsberättelsen.....	8
Granskningsrapporten.....	8
Ekonomi.....	8
Information.....	9
Ägardialog.....	10
Budget och verksamhetsplan.....	10
Kommunal koncernredovisning och budget.....	10
Revision.....	10
Personalpolitik.....	10
Suppleanter.....	10
Taxa för utlämnande av allmänna handlingar.....	10
Arkivreglemente.....	10
Bolagsstämma.....	11

Ägardirektiv för Vadstena fastighets AB

Detta ägardirektiv avser Vadstena Fastighets AB, (559098-4190), nedan kallad bolaget, och är antagna av Vadstena Stadshus AB 2023-03-14 §10 och fastställda av årsstämman 2023-04-25.

Bolaget som en del av den kommunala organisationen

Bolaget ägs till 100 % av Vadstena kommun, genom moderbolaget Vadstena Stadshus AB. Bolaget är en del av kommunens verksamhet och ska i sin verksamhet beakta detta. Därmed är bolaget också ett redskap för kommunen att nå de mål och visioner som beslutats av kommunfullmäktige. Bolagets verksamhet regleras, utöver av lag och av bolagsordningen, av direktiv utfärdade av Vadstena Stadshus AB, kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige, fastställda av bolagsstämman.

Kommunens direktivrätt

Bolagets styrelse och verkställande direktör har att följa utfärdade direktiv, såvida dessa inte strider mot bolagsordningen, mot tvingande bestämmelser i lag eller annan författning, exempelvis aktiebolagslagen och offentlighets- och sekretesslagen, eller strider mot bolagets intresse.

Detta ägardirektiv är ett komplement till bolagsordningen.

Kommunens ledningsfunktion

Bolaget står enligt 6 kap. 1 § kommunallagen under uppsikt av kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen utövar kommunens ledningsfunktion över bolaget i enlighet med vad som anges i kommunstyrelsens reglemente. Ledningsfunktionen har i kommunen även förtydligats med en särskild företagspolicy ”Policy för ägarstyrning i Vadstena kommun”. Här tydliggörs att moderbolaget på kommunfullmäktiges uppdrag utövar ägarstyrningen gentemot övriga bolag i kommunkoncernen.

Kommunstyrelsen har rätt att ta del av bolagets handlingar och räkenskaper samt i övrigt inspektera bolaget och dess verksamhet. Bolaget ska lämna kommunstyrelsen den information om verksamheten som den begär. Den närmare omfattningen av informationen fastställs i samråd med bolagets styrelse.

Bolaget erinras om att kommunstyrelsen enligt 6 kap. 9 § kommunallagen har att fatta årliga beslut huruvida verksamheten varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bolaget ska upprätthålla ett nära samarbete med kommunen och övriga bolag som ägs av kommunen i syfte att nå en rimlig kostnadseffektivitet och ta tillvara möjligheter att minimera kostnader för hela kommunkoncernen.

Sekretess

Föreligger på grund av lagstadgad sekretess hinder mot att överlämna viss uppgift till ägaren får uppgiften uteslutas. Bolaget ska i så fall uppge att strykning/utelämnande skett.

Bolagets verksamhet

Föremålet för bolagets verksamhet anges i bolagsordningen för bolaget. Bolaget får inte bedriva verksamhet som inte är förenlig med bolagsordningen eller den kommunala kompetensen.

Ändamålet för bolagets verksamhet är att, enligt affärsmässiga grunder enligt Lag om allmännyttiga kommunala bolag (2010:879) och i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip, främja bostadsförsörjningen i Vadstena kommun och erbjuda de boende möjlighet till boinflytande och inflytande i bolaget.

I detta ingår bland annat att utifrån affärsmässiga principer:

- aktivt arbeta med nyproduktion av bostäder inom kommunen
- erbjuda goda, sunda och prisvärda bostäder
- stimulera byggande av alla typer av bostäder och även med olika upplåtelseformer
- erbjuda bostäder för olika faser i livet, såväl för unga som för seniorer,
- bevaka miljö- och kretsloppsanpassning

Bolaget ska dessutom anta samt verkställa sådana kompetensenliga uppdrag som kommunfullmäktige tilldelar bolaget.

Bolagets ändamål

Syftet och målsättningen för bolagets verksamhet är, utöver vad som anges i bolagsordningen,

- Säkerställa att bolagen följer de övergripande principer som kommunfullmäktige har beslutat för hela kommunkoncernen.
- Samverka där så är möjligt mellan de ingående bolagen i koncernen samt mellan kommunorganisationen och bolagen.
- Säkerställa att verksamheten bedrivs på ett effektivt sätt utifrån ett kommunkoncernsperspektiv.
- Säkerställa att verksamheten bedrivs hållbart utifrån samtliga hållbarhetsperspektiv.
- Säkerställa att dotterbolagen arbetar i enlighet med den styrmodell som kommunfullmäktige har beslutat, vilket innebär en verksamhetsstyrning med tillitsbaserad styrning ur ett Agenda 2030-perspektiv.

Bolaget skall:

- tillgodose att bostäder finns att tillgå på konkurrenskraftiga villkor och till god kvalitet,

- arbeta så kundorienterat att bolaget uppfattas som ett attraktivt alternativ på bostadsmarknaden i kommunen,
- svara för en god och allsidig service för hyresgästerna och medverka till en god service i bostadsområdena,
- medverka i kommunens bostadspolitiska beslut, såsom att trygga den framtida bostadsförsörjningen, verka för integration samt att vidareutveckla boinflytandet,
- i all sin verksamhet ska bolaget eftersträva en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling genom att bl a beakta miljöhänsyn och kretsloppsprinciper vid byggande, drift, underhåll mm av byggnader och lägenheter,
- arbeta efter ett tillgänglighetsperspektiv.

Bolaget kan även bygga bostäder med andra upplåtelseformer, till exempel kollektivboende och bostadsrätter, efter samråd med ägaren.

Bolagets verksamhet kan också omfatta att äga och förvalta aktier och andelar i kommunala företag inom Vadstena kommun.

Styrelsen fastställer de riktlinjer som ligger till grund för uthyrning av bostäder.

Bolaget skall i samverkan med kommunen främja ett bostadssocialt ansvar. Detta innebär bland annat att bolaget ska:

- arbeta förebyggande för att minimera antalet vräkningar och avhysningar,
- tillsammans med kommunen långsiktigt planera behovet av kategoribostäder,
- främja brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder.

Verksamhetsinriktning

Målgrupper:

Bolagets verksamhet vänder sig till befintliga hyresgäster, andra kommuninvånare och personer som söker bostad i Vadstena. Bolaget ska dessutom tillhandahålla lägenheter för sociala behov för personer som hänvisas av kommunen.

Bra bostäder – effektiv förvaltning:

Bolaget ska tillhandahålla bra och prisvärda bostäder i välskötta fastigheter. Lägenheternas utformning och standard samt servicenivå ska anpassas till hyresgästernas önskemål så långt det är möjligt och rimligt.

Bolaget ska arbeta för att bostadsområden, bostäder och lokaler tillför Vadstena kommun positiva miljövärden. Vid investeringar och reinvesteringar samt drift av fastigheter ska miljöaspekterna beaktas i syfte att bidra till ett attraktivt boende som utgör en del av kommunens mål – ett attraktivt, hållbart, växande och tryggt Vadstena. Den sociala miljön ska särskilt uppmärksammas.

Nyproduktion av bostäder:

I kommunens bostadsförsörjningsprogram är kommunens målsättning att öka antalet nyproducerade lägenheter och bolaget bör stå för en viss del av denna nyproduktion/omvandling.

Tillgänglighet:

Vid nybyggnation och vid större renoveringar av bostäder ska tillgänglighet särskilt beaktas. Bolaget och kommunen ska samarbeta i dessa frågor.

Kommunkontrakt:

Bolaget ska, om kommunen så begär, kunna ställa lägenheter till kommunens förfogande att användas för personer som av särskilda ekonomiska eller sociala skäl inte kan få bostad på egen hand. En målsättning ska vara att successivt omvandla dessa till vanliga hyreskontrakt.

Miljö och klimat:

I all sin verksamhet ska bolaget vara ett föredöme i miljöfrågor och fortsätta utveckla verksamheten mot fossilfritt och grön el. Vid nybyggnation ska alltid hänsyn tas till miljövänlig materialanvändning, tekniska lösningar och effektiv energianvändning.

Övrigt:

Den politiska majoritetens viljeförklaring med prioriterade områden samt kommunens styrsystem ”Verksamhetsfokuserad styrning och ledning ur ett Agenda 2030 perspektiv och med ett tillitsbaserat förhållningssätt” ska i möjligast mån även gälla för bolaget. Bolaget ska i tillämpliga delar följa de riktlinjer, policys m.m. som kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen fastställt. Bolaget och kommunen ska ha en löpande dialog för avstämning och eventuella korrigeringar av styrdokument m.m.

Fullmäktiges ställningstagande

Bolaget ansvarar för att kommunfullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas.

Av bolagsordningen framgår att vissa beslut i bolaget fattas av bolagsstämman. En fråga som faller utanför uppräknningen i bolagsordningen kan trots detta vara en sådan fråga som kräver ställningstagande enligt denna punkt. Uppstår tveksamhet huruvida ställningstagande krävs, ska bolaget samråda med kommunstyrelsen.

Utöver vad som framgår av bolagsordningen och kommunens ägardirektiv ska kommunfullmäktige ta ställning i följande frågor:

- förvärv och överlåtelse av aktier eller andelar i företag,
- bildande, förvärv, avveckling eller fusion av dotterbolag,
- förvärv och överlåtelse av fastighetsbestånd till en köpeskilling som överstiger ett belopp motsvarande 100 prisbasbelopp,
- åtgärder som innebär en ny inriktning eller verksamhet inom nytt affärsområde,
- övriga frågor av principiellt slag eller av större vikt.

Fullmäktige ska informeras:

- innan rivning av fastigheter äger rum,
- innan större och genomgripande renoveringar av fastigheter äger rum, som överstiger ett belopp motsvarande 100 prisbasbelopp.

Kommunfullmäktige utser ledamöter och suppleanter till bolaget.

Förvaltningsberättelsen

Bolagets styrelse ska årligen i förvaltningsberättelsen, utöver vad aktiebolagslagen stadgar, redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och dessa direktiv angivna syftet och ramarna med densamma.

Uttalandet ska vara så utformat att det kan läggas till grund för kommunstyrelsens uppsikt och beslut enligt 6 kap. 1 och 9 §§ kommunallagen samt till lekmannarevisorers granskning.

Granskningsrapporten

Bolagets lekmannarevisorer ska årligen i sin granskningsrapport yttra sig om huruvida bolaget bedrivits på ett ändamålsenligt sätt utifrån det syfte som angivits i bolagsordningen och i detta ägardirektiv, samt de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten.

Om lekmannarevisorerna inom ramen för sin granskning finner brister i de avseenden som anges i första stycket ska lekmannarevisorerna löpande kommunicera sina iakttagelser med kommunstyrelsen.

Ekonomi

Allmänt

Bolaget ska fortlöpande följa upp och sammanställa resultatutveckling, investeringsplaner, finansieringsbehov, likviditet och övriga ekonomiska förhållanden.

Kommunfullmäktige beslutar om avgift för kommunalt borgensåtagande.

Då bolaget ingår i en av Vadstena kommun ägd koncern ska bolaget aktivt samverka med kommunen och de övriga bolagen i koncernen för att uppnå synergieffekter och effektivitetsvinster.

Bolagets verksamhet gällande bostadsförsörjningen ska bedrivas utifrån affärsmässiga och långsiktigt ekonomiskt hållbara principer. Bolaget måste skapa de ekonomiska utrymmen som behövs för att man skall kunna fullfölja ägarens intentioner avseende den strategiska kommunnyttan av ägandet. Beslut om investeringar ska ske på sådant sätt att det inte inverkar negativt på fastighetsbeståndets värde.

Bolaget ska långsiktigt arbeta för konsolidering i syfte att minska kommunens risktagande som ägare samtidigt som bolagets kreditvärdighet ökar.

Skälig avkastning på eget kapital behandlas årligen vid ägardialog och fastställs i samband med kommunfullmäktiges behandling av budgeten.

Finansiella mål

Följande finansiella mål gäller för Bolaget:

Avkastning på eget kapital (resultat efter finansnetto/eget kapital) – ska över tid vara minst 9,0 %.

Soliditeten ska inte understiga 10 %.

Finansiering och finansiell samordning

Bolaget skall upprätta egna riktlinjer för medelsförvaltningen med de regler som fastställts av kommunfullmäktige för den kommunala verksamheten som grund. Vad som i dessa regler anges gälla för de kommunala bolagen skall ingå i bolagets riktlinjer.

Bolagets behov av rörelsekapital skall, om det inte täcks av tillgängliga medel, tillgodoses genom checkräkningskredit inom ramen för kommunens koncernkonto.

Upplåning ska ske genom kommunal borgen, utifrån den borgensram och fasta principer som beslutas av kommunfullmäktige, som även innebär att bolaget betalar en borgensavgift till kommunen.

Önskar bolaget få borgensramen utökad skall bolaget göra framställning därom till kommunfullmäktige. På befintlig borgensram vid årets början skall bolaget betala en förmånskompenserande avgift motsvarande prisskillnaden mellan lån med kommunal borgen och lån med pantbrev som säkerhet.

Vid upplåning ska samordning ske med kommunen.

Behov av kortfristig upplåning ska i första hand tillgodoses genom utnyttjande av koncernkontot. Finansiell leasing jämföras med upplåning.

Kommunens finanspolicy ska utgöra grunden för bolagens finanspolicy.

Information

Ägaren ska fortlöpande hållas informerad av bolaget om dess verksamhet. Bolaget ska initiera möten med kommunen om omständigheterna så påkallar.

Bolaget ska till kommunstyrelsen redovisa bolagets ställning och resultat vid de tidpunkter som kommunstyrelsen begär. Bolaget ska därvid uppmärksamma ägaren på viktigare omständigheter och förändringar som kan inverka på bolagets verksamhet.

Kommunstyrelsen ska utan dröjsmål få del av

- protokoll från bolagsstämma
- protokoll från styrelsesammanträde
- bolagets årsredovisning med revisionsberättelse och granskningsrapport från lekmannarevisor.

VADSTENA
KOMMUN

Ägardialog

Ägaren ska fortlöpande hållas informerad av bolaget om dess verksamhet. Bolaget ska initiera möten med kommunen om omständigheterna så påkallar.

Bolaget ska minst 2 gånger på år ha en ägardialog med styrelsen för Vadstena Stadshus AB.

Budget och verksamhetsplan

Bolaget ska årligen fastställa en verksamhetsplan med strategiska mål för de närmaste tre räkenskapsåren och budget för nästkommande räkenskapsår. Fastställd verksamhetsplan och budget ska tillställas moderbolaget och därefter kommunstyrelsen senast 30 september.

Kommunal koncernredovisning och budget

Bolaget ska till kommunen lämna de uppgifter som av kommunen bedöms nödvändiga för upprättande av årsredovisning och delårsrapport enligt lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning.

Bolaget ska till kommunen lämna de uppgifter som av kommunen bedöms nödvändiga för upprättande av kommunens budget.

Revision

Med utgångspunkt från den ansvarsfördelning som enligt Aktiebolagslagen skall gälla för revisorer och lekmannarevisorer, krävs att samverkan sker under granskningsprocessens alla moment så att onödigt dubbelarbete undviks.

Personalpolitik

Bolaget skall teckna branschspecifika kollektivavtal i samråd med kommunen. Bolaget ska ta del av kommunens personalpolitik i övrigt och anpassa denna i tillämpliga delar.

Rekrytering och upphörande av anställning av verkställande direktör sker efter samråd med Moderbolagets styrelse och VD.

Suppleanter

För suppleants inträde i styrelsen skall kommunens ordning för ersättares inträde i nämnder tillämpas.

Suppleant som ej tjänstgör ska åläggas att iaktta samma tystnads- och lojalitetsplikt som ledamot.

Ersättning till förtroendevalda styrelseledamöter skall utgå i enlighet med kommunfullmäktiges antagna regler.

Taxa för utlämnande av allmänna handlingar

Bolaget ska tillämpa den för Vadstena kommun vid var tid gällande taxan för utlämnande av allmänna handlingar.

Arkivreglemente

Sydarkivera är bolagets arkivmyndighet. Bolaget ska upprätta arkivreglemente.

VADSTENA
KOMMUN

Bolagsstämma

Bolaget ska årligen senast före utgången av april månad hålla bolagsstämma/årsstämma.

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag Kommunfullmäktige 2022-11-09

§ 117

Val av ombud bolagsstämma Vadstena fastighets AB

Vår beteckning: KS/2022:196 - 101

Kommunfullmäktiges beslut

1. Kommunfullmäktige antar valberedningens förslag på ombud och ersättare enligt nedan. De väljs för tiden 1 januari 2023 till 31 december 2026.

Uppdrag	Namn	Parti
Ombud	Per-Arne Pettersson	S
Ersättare	Cristoffer Larsson	K

Förslag till beslut

Ordföranden:

1. Kommunfullmäktige antar valberedningens förslag på ombud och ersättare enligt nedan. De väljs för tiden 1 januari 2023 till 31 december 2026.

Uppdrag	Namn	Parti
Ombud	Per-Arne Pettersson	S
Ersättare	Cristoffer Larsson	K

Beslutsgång

Ordföranden frågar om kommunfullmäktige kan besluta enligt förslaget och finner att fullmäktige gör det.

Beslutsunderlag

Valberedningens förslag

Beslutet expedieras till

Ombud och ersättare

Förtroendepersonsregistret

Personalavdelningen, lon@mjolby.se

Vadstena kommun

592 80 Vadstena BESÖKSADRESS Klosterledsgatan 35 TEL 010-234 7000 FAX 0143-151 90

E-POST vadstena.kommun@vadstena.se WEBB www.vadstena.se

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag Kommunfullmäktige 2022-11-09

Vadstena fastighets AB, info@vfab.se

Styrgruppsmöte Östergötland tillsammans mot brott

13 mars 2024, Östgötasalen, Linköpings slott

Kallade	Organisation	Närvarande
Carl Fredrik Graf	Länsstyrelsen	Ja
Karl Ölander	Norrköpings kommun	Ja
Jenny Nohage	Ödeshögs kommun	Ja
Jimmy Szigeti	Motala kommun	Ja
Paul Håkansson	Linköpings kommun	Ja
Ann-Britt Bordinghaus	Frivården Östergötland	Ja
Mikael Skoog	RTÖG	Ja
Tina Nilsson	RF-SISU	Ja
Johan Gustafsson	Svenskt Näringsliv	Ja
Jan Hofvenstam	Polisområde Östergötland	Ja
Ann Holmlid	Länsstyrelsen	Ja
Linda Pergelius Thorbjörnson	Länsstyrelsen	Ja
Sara Nielsen	Länsstyrelsen	Ja
Marie-Therése Metzén	Länsstyrelsen	Ja
Alexandra Vilu Lundmark	Länsstyrelsen	Ja
Mikael Borin	Region Östergötland	Nej
Rickard Lundin	Region Östergötland	Nej
Stefan Holgersson	Polisområde Östergötland	Nej
Kent Waltersson	Linköpings universitet	Nej
Johan Persson	Finspångs kommun	Nej
Linda Ljungqvist	Åtvidabergs kommun	Nej

Mötets öppnande

Landshövding Carl Fredrik Graf hälsar välkomna och inleder mötet.

Omvärldsbevakning

Nulägesbild av situationen i länet

Polisområdeschef Jan Hofvenstam redogör för nuläget inom brottslighet och polisens arbete i Östergötland. 975 anställda varav ca 70% poliser och 30% civila, fortsatt rekrytering.

Hög tillgång på vapen och narkotika, mycket unga utförare när det gäller grova brott. 35 sprängningar och skjutningar 2023 i Östergötland. Högre risktagande bland grova våldsbrott – omaskerade gärningsmän på öppen gata eller i varuhus där övervakningskameror finns. Många unga helt ostraffade – rekryteras ofta från HVB och SIS.

Arbete mot gängkriminalitet, fokus på narkotika och vapen.

Nystartad Grova brott-grupp som arbetar proaktivt och preventivt med avlyssning etc. Kameror viktiga i arbetet.

Våldsbrott och stöldbrott går ner – det som ökar är bedrägerier, kriminell ekonomi.

Nulägesbild med koppling till brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete

Länsstyrelsens brottsförebyggande samordnare Sara Nielsen redogör för nya nationella skrivelser som är relevanta för vårt arbete inom ÖTMB:

Nationell strategi mot organiserad brottslighet

Regeringen har skapat en nationell strategi mot organiserad brottslighet. Sara presenterar två av dess målområden närmare: att stoppa kriminella karriärer samt att slå sönder den kriminella ekonomin. För mer information, se:

[Motståndskraft och handlingskraft - en nationell strategi mot organiserad brottslighet - Regeringen.se](#)

Under målområde ”Stoppa kriminella karriärer” ingår delmålet att motverka att unga socialiseras och rekryteras in i kriminalitet. Detta är inte bara en angelägenhet för utsatta

områden eller storstäder, Sara ger exempel från länet kring grooming av barn för organiserad brottslighet, där gängkriminella ungdomar från en av våra stora städer rest till en mindre ort i länet för att rekrytera unga EPA-/A-traktorförare. Utbildningsmaterial för skolor om unga och kriminalitet finns på Polismuseets hemsida:

[Om unga som dras in i kriminella gäng | Polismuseet](#)

Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism

Strategin har fyra delområden: Förebygga, förhindra, skydda och hantera. Under det förebyggande delområdet fastställs att det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism är en del av det generella brottsförebyggande arbetet. Kommunerna behöver integrera frågan i lägesbilder, skriftliga överenskommelser och samverka med relevanta aktörer. Center mot våldsbejakande extremism (CVE), Brottsförebyggande rådet (Brå) och länsstyrelserna ska ge stöd och vägledning i detta arbete.

Tillväxten av våldsbejakande extremism ska minskas genom utveckling av uppsökande arbete inom bland annat anstalt och frivård för att förhindra radikaliserings och för att underlätta avhopp. Utveckling av sektorsövergripande samverkan mellan exempelvis polis, skola, socialtjänst, hälso- och sjukvård bidrar till minskar risken att barn och unga radikaliserar. För mer information, se:

[Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera - Regeringen.se](#)

Slutrapport av regeringsuppdrag att förstärka och utveckla stöd till avhoppare i landet

Polismyndigheten, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse lämnade i januari sin slutrapport för regeringsuppdraget att förstärka och utveckla stöd till avhoppare i landet. Under arbetet har utredningen bland annat tagit fram metodstöd och styrdokument för det operativa arbetet inom respektive myndighet och kommuner samt en modell för individbaserad uppföljning. Utredningen

bedömer att särskilt angelägna utvecklingsbehov för förbättrad avhopparverksamhet bland annat är förbättrad samverkan med hälso- och sjukvården, specifikt psykiatrin, samt kompetenshöjning inom området kriminalitet för socialtjänsten och övriga kommunala tjänstepersoner som kommer i kontakt med potentiella avhoppare.

Det föreslås att arbetet med avhopparverksamhet integreras i den ordinarie brottsförebyggande verksamheten inom myndigheterna och kommunerna. Arbetet på regional nivå bedöms kunna samordnas av länsstyrelserna utifrån deras brottsförebyggande uppdrag. Polismyndigheten samordnar sedan oktober 2022 det myndighetsgemensamma arbetet på nationell nivå och ansvarar också för att fördela medel till stödinsatser för avhoppare. För mer information om avhopparverksamhet, se:

[Avhoppare | Polismyndigheten \(polisen.se\)](https://www.polisen.se)

[Avhoppare - Kunskapsguiden](#)

BoB-uppdraget

Länsstyrelsens brottsförebyggande samordnare Marie-Thérèse Metzén ger en nulägesbild för Länsstyrelsen Östergötlands uppdrag att inrätta och samordna samverkansstruktur i polisregion Öst för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begå grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (det så kallade BoB-uppdraget). Länsstyrelsen har bjudit in relevanta aktörer till en samrådsdag kring uppdraget den 18 april på Linköpings slott.

Inriktning på det fortsatta arbetet

Marie-Thérèse Metzén presenterar beredningsgruppens förslag till effektiviseringar av arbetsstrukturen inom Östergötland tillsammans mot brott (ÖTMB). Styrgruppens roll blir mindre operativ framgent, beredningsgruppen får frihet att skapa dynamiska arbetsgrupper under de tre nuvarande temaområdena.

Redovisning av uppdrag till beredningsgruppen

Arbetsgruppernas arbete

Marie-Therése Metzén beskriver de tre temaområdena och ger exempel på fokusområden som är, eller kan komma att bli, aktuella för dynamiska arbetsgrupper. Arbetet inom ett temaområde inleds med inventering av redan pågående lokalt arbete samt bedömning och prioritering av gemensamma lokala behov.

- Kriminell ekonomi: bidragsfusk/välfärdsbrott, bedrägerier, penningtvätt via swish etc.
- Kriminella karriärer: avhopparverksamhet, förhindra nyrekrytering
- Situationell narkotikaprevention: narkotika i offentliga miljöer, narkotika i postförsändelser, Krogar mot knark.

Informationsflöde inom ÖTMB

Marie-Therése Metzén beskriver en plan för bättre informationsflöde. Utförd inventering av informationsvägar i de olika organisationerna, ingångspunkten viktig. Styrgruppsmöten protokollförs och sänds till funktionsbrevlådorna för diarieföring för att kunna följa arbetets utveckling. Beredningsgruppen förminnesanteckningar vid möten som skickas ut till dess deltagare. Start-, mellan-, och slutrapport med tydlig beskrivning av uppdraget, tydligt avgränsad tid för uppdraget samt beskrivning av genomförande ska skickas från de dynamiska arbetsgrupperna till samordnaren Länsstyrelsen. Beredningsgruppen skickar ut nyhetsbrev ÖTMB två gånger per år. Styrgruppen godkänner förslaget.

Spridning och förankring av ÖTMB samverkansstrategi

Sara Nielsen informerar om att beredningsgruppen påbörjat ett arbete med att ta fram en kortversion av ÖTMB samverkansstrategi och en kort powerpointpresentation som presentationsstöd. Representanterna i Regbrå nätverk kommer att tilldelas uppgift att under perioden maj till och med oktober förankra strategin i de egna

organisationerna enligt organisationens informationsflöde. Uppföljning av förankringen presenteras under kommande styrgruppsmöte.

Sara gör ett medskick att organisationerna kan underlätta för sina brottsförebyggande samordnare att få legitimitet genom att kommunicera ut deras arbete.

Övriga frågor

Mikael Skoog på Räddningstjänsten Östra Götaland berättar att räddningstjänsten fått ett tydligare brottsförebyggande uppdrag och att de framgent kommer att kunna vara en än mer stark resurs att samarbeta med i det brottsförebyggande arbetet, exempelvis i särskilt riskutsatta och riskutsatta områden.

Sammanfattning

Carl Fredrik Graf sammanfattar mötet med att:

- Traditionell brottslighet minskar, bedrägerier och organiserad brottslighet ökar.
- ÖTMB går in i en mer resilient fas där styrgruppen har mer övergripande del och dynamiska arbetsgrupper bildas.
- BoB-råd Öst – den inslagna vägen är att uppdraget förs in i befintlig verksamhet.
- Styrgruppen godkänner inriktningen som föredragits beträffande informationsflödet.

Mötets avslutande

Carl Fredrik Graf avslutar mötet med att informera om att han avslutar sin period som landshövding till sommaren. ÖTMB styrgrupp kommer därför ha en ny ordförande under nästa möte, som äger rum den 20 november på Linköpings slott.

Protokollförare

Alexandra Vilu Lundmark, Länsstyrelsen

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag Socialnämnden 2024-03-19

§ 26

Revidering av nämndens målbild för individ- och familjeomsorgen

Vår beteckning: SN/2023:110 - 012

Socialnämndens beslut

1. Socialnämndens målbild som kopplas mot individ- och familjeomsorgen revideras och lyder från och med 1 april 2024 enligt följande:

”Socialnämnden ska säkerställa en rättssäker myndighetsutövning **och utförarverksamhet** som baseras på beprövad kunskap och evidens i samverkan med andra aktörer.”

Sammanfattning

Till grunduppdraget, som återfinns i socialnämndens reglemente, ska målbilder kopplas som visar nämndens viljeriktning för förvaltningens arbete. Målbilderna ska vara specifika, uppföljningsbara, tidsatta och rymmas inom den ram som är fastslagen för socialnämnden. I juni 2023 antog socialnämnden sina målbilder för mandatperioden 2023-2026, kopplade till varje verksamhetsområde som nämnden ansvarar för. Under 2023 har förvaltningen märkt att Individ- och familjeomsorgens verksamhet Råd och Stöd har haft svårt att koppla aktiviteter till någon av målbilderna. Därför föreslås en revidering av en av målbilderna för att även utförarverksamheten ska bli inkluderad.

Vadstena kommun

592 80 Vadstena BESÖKSADRESS Klosterledsgatan 35 TEL 010-234 70 00 FAX 0143-151 90

E-POST vadstena.kommun@vadstena.se WEBB www.vadstena.se

VADSTENA
KOMMUN

Protokollsutdrag Socialnämnden 2024-03-19

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2024-03-04

Beslutet med handlingar expedieras till

-

Beslutet expedieras till

Myndighetschef

Enhetschef för Råd och Stöd

Kommunstyrelsen, för kännedom

Bolagsstämma Vökby Bredband AB

Aktieägarna i Vökby Bredband AB

Vökby bredbands styrelse

VD	Sven Petersson
Revisor	Daniel Carlborg
Lekmannarevisor	Peter Alexandersson

Tid: 2024-05-14 kl 14.00 – 16.00

Plats: Boxholms kommunkontor

Förslag till dagordning:

- § 1 Mötets öppnande
- § 2 Val av ordförande vid stämman
- § 3 Val av protokollförare och två justeringsmän
- § 4 Upprättande och godkännande av röstlängd
- § 5 Prövning av om stämman blivit behörigt sammankallad
- § 6 Godkännande av dagordning
- § 7 Framläggande av årsredovisning och revisionsberättelse
- § 8 Beslut om:
 - a) fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen
 - b) dispositioner beträffande bolagets vinst enligt fastställd balansräkning
 - c) ansvarsfrihet åt styrelsens ledamöter och verkställande direktör
- § 9 Fastställande av styrelse- och revisorarvoden
- § 10 Val av styrelse och styrelsesuppleant
- § 11 Val av revisor, revisorssuppleant och lekmannarevisor
- § 12 Fastställande av ägardirektiv
- § 13 Annat ärende, som ankommer på stämman enligt bolagsordningen eller aktiebolagslagen
- § 14 Avslutning

En infrastruktur för folkhälsopolitiken

Länsstyrelsernas erfarenheter och lärdomar
från ett tvåårigt regeringsuppdrag

Slutredovisning av länsstyrelsernas
uppdrag att stödja den regionala
implementeringen av den nationella
folkhälsopolitiken.

Länsstyrelserna

Titel: En infrastruktur för folkhälsopolitiken. Länsstyrelsernas erfarenheter och lärdomar från ett tvåårigt regeringsuppdrag.

Utgivare: Länsstyrelserna

Adress: Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå

Telefon: 010-225 40 00

E-post: vasterbotten@lansstyrelsen.se

Diarienummer: 3128-2022, Länsstyrelsen Västerbotten
S2022/01941, Socialdepartementet

Utgivningsår: 2024

Förord

I mars 2022 fick länsstyrelserna regeringens uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Länsstyrelsen Västerbotten ska framföra en sammanställning av länsstyrelsernas samlade arbete och redovisa det till Socialdepartementet. I denna rapport sammanfattas länsstyrelsernas genomförande av uppdraget under åren 2022–2024.

Under två års tid har länsstyrelserna haft en central roll i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. Att organisera ett sådant arbete är en omfattande uppgift och det är många aktörer som tillsammans behöver hitta former för samverkan. I rapporten finns ett kapitel som visar vilka utmaningar som länsstyrelserna stod inför under arbetet med regeringsuppdraget. Förutom utmaningar med regional och tvärsektoriell samverkan, behövde kunskapen om folkhälsa och folkhälsoarbete stärkas på lokal och regional nivå. Rapporten beskriver inom vilka områden som länsstyrelserna arbetat för att möta dessa utmaningar. Sammanfattningsvis har länsstyrelserna bidragit till kompetensutveckling, genomfört en kartläggning av aktörer och behov i folkhälsoarbetet samt fyllt en viktig roll som kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå i folkhälsopolitikens genomförande.

Folkhälsoarbetets utmaningar och utsikter framöver kräver ett fortsatt fokus på att skapa goda förutsättningar för främjande och förbyggande arbete. I det arbetet kommer länsstyrelserna fortsätta vara viktiga regionala aktörer, även efter regeringsuppdragets avslut. Den infrastruktur för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken som byggts upp under tiden för länsstyrelsernas regeringsuppdrag kommer att omskapas. Det innebär förändrade förutsättningar i arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa.

Rapporten har tagits fram av Lisa Harryson, länsstyrelsernas nationella samordnare för folkhälsa.

Umeå, 11/3 2024

Helene Hellmark Knutsson

Landshövding, Länsstyrelsen Västerbotten

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	6
EN SAMLAD FOLKHÄLSOPOLITIK	8
Förutsättningar för hälsa.....	8
Kommissionen för jämlik hälsa	9
Mål och målområden.....	10
Länsstyrelsernas roll.....	12
UPPDRAG.....	13
Tolkning av uppdraget.....	14
RAPPORTENS UNDERLAG.....	15
Perspektiv och bedömningar.....	15
STRUKTUR OCH ARBETSSÄTT.....	16
Bildande av ett nätverk	16
Organisationsstruktur.....	16
EN SVÅRFÅNGAD ANGELÄGENHET	18
UTMANINGAR.....	20
Bristande regional samordning.....	20
En okänd folkhälsopolitik	21
Stängda kommungränser.....	22
Bristfällig tvärsektoriell samverkan.....	24
Folkhälsoarbetet är allt och ingenting	25
Kunskapsbarriärer	26
Summering.....	28
GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET	29
Kompletterande länk	29
Främjande och förebyggande arbete	30
Kunskapsbaserat folkhälsoarbete.....	32
Samarbete och erfarenhetsutbyte.....	34
Kompetensutveckling och tvärsektoriella utbildningsinsatser	35
Kommunöverskridande folkhälsoinsatser	37
Jämställdhetsintegrering	38
Kartläggning av aktörer och behov	39
Pilotprojektens erfarenheter	43
STYRKOR OCH FRAMGÅNGSFAKTORER.....	44
Länsstyrelsernas styrkor	44
Förutsättningar för att lyckas.....	45
Regeringsuppdragets framgångsfaktorer	47
Sammanfattning.....	52
DAGENS UTMANINGAR, FRAMTIDENS FOKUS.....	54
Folkhälsoarbete i förändring	54
Stärk förutsättningarna för främjande och förebyggande arbete	55
Öka det kunskapsbaserade folkhälsoarbetet.....	57
Stärk förutsättningarna för gemensamt lärande	58
Möjliggör tvärsektoriella utbildningsinsatser	59
Stärk förutsättningarna för kommunöverskridande folkhälsoinsatser.....	61
Jämställdhetsintegrera folkhälsoarbetet.....	62

Ett långsiktigt perspektiv i folkhälsoarbetet.....	63
Nyorientering i folkhälsopolitikens implementering	64
EN INFRASTRUKTUR FÖR FOLKHÄLSOPOLITIKEN.....	66
REFERENSER.....	67
BILAGOR	69
Bilaga 1: Enkät om genomförande år 2022.....	69
Bilaga 2. Enkät om genomförande år 2023.....	73
Bilaga 3. Workshop om jämlik hälsa	76
Bilaga 4. Rapportmall för dialoger i länen.....	77
Bilaga 5. Ur kursplan för processledarutbildningen	79

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Hälsan i Sverige har förbättrats, men det finns tydliga hälsoskillnader mellan olika grupper i samhället. I dagens takt kommer inte det folkhälsopolitiska målet att *sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation till år 2048* att nås.¹ Sverige behöver en befolkning med god hälsa som har resurser att möta de utmaningar som samhället står inför. En välmående befolkning utgör grunden för ett robust samhälle som klarar av påfrestningar och stärker Sveriges motståndskraft. För att stärka och bibehålla en god, jämlik och jämställd hälsa i hela befolkningen behövs ett utvecklat, långsiktigt och tvärsektorielt folkhälsoarbete.

Uppdrag: Länsstyrelserna i Sverige har under två år, från mars 2022 till mars 2024, på regeringens uppdrag arbetat för att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken.²

Material: Underlaget för denna rapport grundar sig på information från samtliga länsstyrelser och är inhämtat genom två enkäter och en workshop. Det är länsstyrelsernas perspektiv och bedömningar som presenteras i rapporten.

Resultat: Länsstyrelsernas arbete med regeringsuppdraget visar på en god förmåga att möta det ökade behovet av ett samordnat folkhälsoarbete på regional nivå, samt att stödja det lokala främjande och förebyggande arbetet. Under regeringsuppdragets tid har länsstyrelserna varit en nyckelaktör i utvecklingen av en infrastruktur för genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. Inom ramen för regeringsuppdraget har länsstyrelserna på flera sätt fungerat som en samlade kraft för folkhälsoarbetet i Sverige:

- Länsstyrelserna har kompletterat, stärkt och utvecklat folkhälsoarbetet i länen genom att arbeta med utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitikens åtta målområden. Det övergripande arbetet har varit ett viktigt komplement och tillskott till regionernas folkhälsoarbete.

¹ [Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023 – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/rapporter/2023/arsrapport-2023)

² [Uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag/2022/03/uppdrag-att-stodja-den-regionala-implementeringen-av-den-nationella-folkhalsopolitiken)

- Landets 21 länsstyrelser har tillsammans varit en central aktör för ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete och för att olika aktörers arbete ska kunna förstärka varandra.
- Länsstyrelserna har bidragit med en tydlig samordning mellan lokal, regional och nationell nivå, vilket är en förutsättning för ett effektivt folkhälsoarbete som krävs för att kunna bryta den negativa utvecklingen med ökande ojämlikheter i hälsa.
- Länsstyrelserna har bidragit till ökad likvärdighet över landet gällande stöd i lokalt och regionalt förebyggande och främjande arbete.
- Länsstyrelserna har bidragit till utveckling av ett kunskapsbaserat folkhälsoarbete genom att förstärka och utveckla strukturer för kunskapsspridning i länet samt genom nära samverkan med Folkhälsomyndigheten.

Slutsats: En grundläggande förutsättning för ett framtida långsiktigt förebyggande arbete för en god, jämlik och jämställd hälsa är att det finns ett sammanhållet system för strategisk styrning och uppföljning av den nationella folkhälsopolitiken. Länsstyrelserna har under två års tid varit en central aktör i en sammanhängande struktur för implementering och genomförande av den nationella folkhälsopolitiken.

De lärdomar som länsstyrelserna erfarit under regeringsuppdragets tid ger en bild av folkhälsoarbetets utmaningar och behov framöver. I och med regeringsuppdragets avslut, påbörjas en ny fas där folkhälsoarbetets förutsättningar åter igen omprövas och regionala aktörer ytterligare en gång måste söka sina roller och ansvarsområden. I en sådan process kan kunskapen från denna rapport bidra med ett viktigt underlag för vilka förutsättningar olika aktörer har i det gemensamma arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa.

EN SAMLAD FOLKHÄLSOPOLITIK

Sverige har sedan 2003 en samlad folkhälsopolitik som utgår från att det är mer effektivt att inrikta folkhälsoarbetet på samhälleliga förutsättningar för god och jämlik hälsa än på enskilda sjukdomar. Den samlade nationella folkhälsopolitiken Sverige har idag bygger vidare på Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande ”Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan” som presenterades år 2000.³

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR HÄLSA

Människors olika förutsättningar för hälsan kan summeras i begreppet *hälsans bestämningfaktorer*. Längst i in bilden nedan finns faktorer som vi inte kan påverka, som ålder, kön och arv. Därtill finns sociala faktorer som nätverk och stöd. Ytterligare förutsättningar för hälsan handlar om levnadsvanor, arbetsförhållanden, tillgång till samhällsservice och generella förhållanden i samhället.

Bild 1. Hälsans bestämningfaktorer.

³ [Hälsa på lika villkor - nationella mål för folkhälsan - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2000/06/1016263)

Bilden på hälsans bestämningsfaktorer synliggör att det finns ett samspel mellan olika delar i livet. Levnadsvanor påverkas av sociala normer, nätverk och levnadsförhållanden, som i sin tur påverkas av socioekonomiska förhållanden. Livsvillkor påverkas dels av individuella val, dels av politiskt styrda beslut och många av samhällssektorerna har betydelse för folkhälsan. Hälsans bestämningsfaktorer innehåller fyra påverkbara områden:

- **Socialt sammanhang** inkluderar socialt stöd, barns vuxenkontakter, socialt nätverk men även tillit till andra människor och socialt deltagande.
- **Levnadsvanor** utgörs av vanor som har stor betydelse för vår hälsa – exempelvis hur vi äter, dricker och rör på oss spelar roll för hur vi mår både fysiskt och psykiskt.
- **Livsvillkor** är förhållanden som omger en individ i närmiljön och samhället – såsom uppväxtförhållanden, tillgången till hälso- och sjukvård, bostads- och arbetsförhållanden.
- **Samhällsstrukturen** inkluderar bland annat samhällets normer och värderingar, dess politik, ekonomiska förutsättningar och lagstiftning, men även miljömässiga omständigheter.

KOMMISSIONEN FÖR JÄMLIK HÄLSA

Med utgångspunkt i den Nationella folkhälsokommitténs slutbetänkande, tillsatte regeringen 2015 en kommitté – kommissionen för jämlik hälsa – med uppdrag att lämna förslag som kan bidra till att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. I kommissionens första rapport beskrivs ett antal grundläggande utgångspunkter rörande jämlik hälsa.⁴ I den andra rapporten lyfts ett väl fungerande ramverk för den nationella folkhälsopolitiken fram. Ramverket beskrevs som en viktig förutsättning för att löpande, långsiktigt och dynamiskt kunna bedriva ett brett och tvärsektorielt arbete för en god och jämlik hälsa i förhållande till ett föränderligt samhälle.⁵ I rapporten diskuteras och analyseras bland annat styrning och uppföljning av den nationella folkhälsopolitiken. I det slutliga betänkandet presenteras en samlad bedömning av vilka steg som krävs för att ett långsiktigt och hållbart arbete för en god och jämlik hälsa ska kunna fortsätta.⁶

⁴ [Det handlar om jämlik hälsa - delbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa - Regeringen.se](#)

⁵ [För en god och jämlik hälsa - En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket. Delbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa - Regeringen.se](#)

⁶ [Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa - slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa - Regeringen.se](#)

MÅL OCH MÅLOMRÅDEN

Kommissionens arbete ledde fram till propositionen *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik*.⁷ År 2018 antogs det folkhälsopolitiska ramverket i riksdagen, bestående av ett övergripande nationellt folkhälsopolitiskt mål: *att skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation* och åtta målområden som återspeglar hälsans bestämningsfaktorer:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Det folkhälsopolitiska målet gäller för alla aktörer i Sverige, statliga, regionala och kommunala och tydliggör samhällets ansvar som förutsätter ett gemensamt och tvärsektoriellt arbete.⁸

Bild 2. Folkhälsopolitikens målområden.

⁷ [God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491396/1-11-2018)

⁸ [Nationella folkhälsomål och målområden – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-oss/nationella-folkhalsomal-och-malomraden)

STÖDSTRUKTUR FÖR DET NATIONELLA FOLKHÄLSOARBETET

För att möjliggöra systematiska och samordnade insatser gav regeringen år 2019 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet. Stödstrukturen skulle tydliggöra vilka nationella mål inom andra områden som är relevanta för genomförandet av den övergripande nationella folkhälsopolitiken samt indikatorer för att följa upp det folkhälsopolitiska målet.⁹ Modellen för att stödja ett kunskapsbaserat folkhälsoarbete är uppdelat kring fyra delar:

- Ett samlat uppföljningssystem
- Samordning för kunskapsutbyte och gemensamt ansvarstagande
- Analyser som ger djupare förståelse av olika områden med bäring på folkhälsan
- Spridning av olika framtagna kunskapsunderlag

Bild 3. Modell för kunskapsbaserat arbete.

Modellen synliggör att Folkhälsomyndigheten ska vara en drivande del i att samordna, stödja och följa upp folkhälsopolitiken. Stödstrukturen för det statliga folkhälsoarbetet har utvecklats till att handla om hela det nationella folkhälsoarbetet, vilket innebär att Folkhälsomyndighetens roll i det nationella folkhälsoarbetet vidgades.

⁹ [Stödstruktur för god och jämlik hälsa \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se)

LÄNSSTYRELSEARNAS ROLL

I propositionen *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik* (2017/18:249) föreslogs ett initiativ till pilotprojekt hos två länsstyrelser med syfte att utveckla metoder och arbetssätt för samordning av ett regionalt arbete för en god och jämlik hälsa utifrån bestämningsfaktorerna i de åtta målområdena. Som en följd av detta gav Regeringen Länsstyrelsen Västerbotten och Länsstyrelsen Stockholm i uppdrag att genomföra var sitt pilotprojekt under åren 2019–2021. Syftet var att utveckla metoder och arbetssätt för samordning av ett regionalt arbete för god och jämlik folkhälsa med målet att skapa bättre förutsättningar för det lokala främjande och förebyggande folkhälsoarbetet. Regeringen ansåg att den kunskap som tagits fram i pilotprojekten bör tas tillvara och fortsatt utvecklas för att bidra till ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete där alla länsstyrelser har i uppdrag att arbeta för implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Bilden nedan beskriver utvecklingen av Sveriges samlade folkhälsopolitik i relation till utvecklingen av stödstruktur samt Länsstyrelsernas regeringsuppdrag.

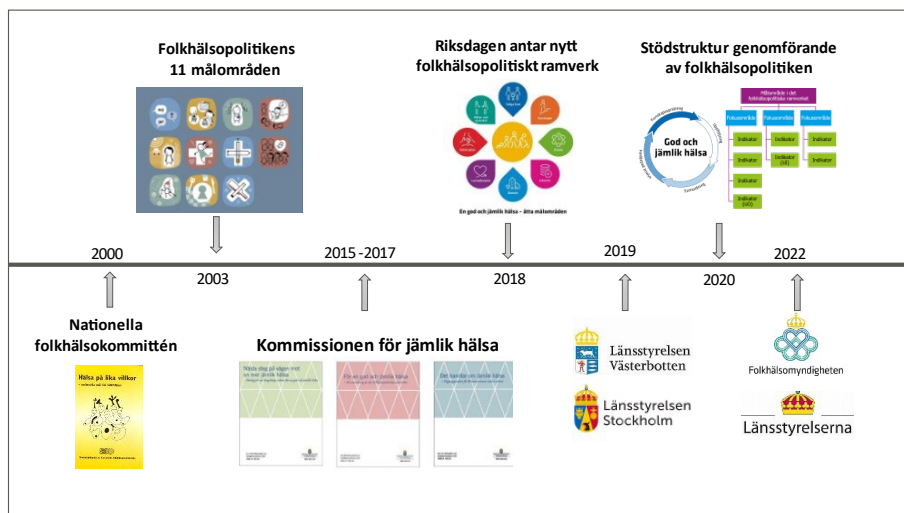

Bild 4. Folkhälsopolitikens utveckling och länsstyrelsernas uppdrag.

UPPDRAG

Den 31 mars 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken.¹⁰ Syftet med uppdraget var att genom den nationella folkhälsopolitiken skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Utgångspunkten i uppdraget var att det regionala folkhälsoarbete som tar sin utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitiken behöver vara tvärssektoriellt och jämställdhetsintegrerat, samt att det kräver insatser från många olika aktörer.

Den stödstruktur som Folkhälsomyndigheten hade utvecklat skulle utgöra grunden för uppdraget och de resultat som framkommit inom ramen för de två pilotprojekt som avrapporterats av Länsstyrelsen Stockholms län samt Länsstyrelsen Västerbottens län skulle tas tillvara. Detta för att länsstyrelserna skulle bidra till ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete. Länsstyrelsen i Västerbottens län hade i uppgift att samordna uppdraget.

Uppdraget innebar att länsstyrelserna utifrån regionala och lokala förutsättningar och behov skulle:

- utgöra en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete,
- stödja implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken genom att stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet,
- bidra till en god, jämlik och jämställd folkhälsa i länen genom att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete,
- bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader,
- stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärssektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet och
- stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser,
- genomföra en kartläggning av den regionala och lokala aktörskartan samt behov inom folkhälsoområdet

¹⁰ [Uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken - Regeringen.se](#)

TOLKNING AV UPPDRAGET

Förutsättningar för genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken har förstärkts genom länsstyrelsernas regeringsuppdrag och Folkhälsomyndighetens parallella stödjande regeringsuppdrag.¹¹

Länsstyrelserna tolkade uppdraget som stödjande i sin karaktär och att det skulle förstärka det arbete som redan pågår hos regioner, kommuner, civilsamhälle och arbetsmarknaders aktörer. Där det saknades folkhälsoarbete i länen kunde länsstyrelserna bidra till att utveckla ett sådant arbete i samverkan med lokala och regionala aktörer. Länsstyrelsernas arbete med uppdraget krävde därför ett tvärsektorielt fokus och samverkan med en mängd regionala och lokala aktörer i alla Sveriges län.

Länsstyrelserna har en viktig roll i att främja länets utveckling, vilket har möjliggjorts genom arbetet med regeringsuppdraget, men också genom arbete inom andra närliggande uppdrag som har direkt eller indirekt att göra med hur folkhälsan utvecklas. Exempelvis har länsstyrelsernas arbete med jämställdhet, friluftsliv, samhällsplanering och boende bäring på folkhälsans utveckling i länen. Däremot har det inte tidigare funnits något utåtriktat uppdrag med utgångspunkt i folkhälsopolitikens samtliga åtta målområden innan föreliggande regeringsuppdrag. Genom regeringsuppdraget har Sveriges länsstyrelser utvecklat och förstärkt folkhälsoarbetet, vilket har varit ett viktigt bidrag på vägen mot en god, jämlik och jämställd hälsa i hela landet. Arbetet har skett med ett långsiktigt tidsperspektiv för genomförande av den nationella folkhälsopolitiken.

¹¹ [Uppdrag att stödja länsstyrelserna i deras implementering av den nationella folkhälsopolitiken - Regeringen.se](#)

RAPPORTENS UNDERLAG

Landets samtliga 21 länsstyrelser har bidragit med ett underlag av sitt arbete under uppdragstiden. Insamling av data har gjorts genom två webbenkäter samt genomförande av en workshop. Underlaget för rapporten grundar sig följaktligen på tre olika datakällor:

1. **Enkät** om genomförande av uppdraget under år 2022 (Bilaga 1).
2. **Enkät** om genomförande av uppdraget under år 2023 (Bilaga 2).
3. **Workshop** på tema jämlik hälsa och vägen framåt vid en nätverksträff under hösten 2023 (Bilaga 3).

Materialet har analyserats genom sökning av större mönster och teman som upprepas i texterna. Genom att kategorisera data utifrån återkommande teman har det varit möjligt att få syn på viktigaste budskapen i materialet. Rapporten har granskats i sin helhet av samordnare och chefer vid länsstyrelserna.

PERSPEKTIV OCH BEDÖMNINGAR

Rapporten beskriver erfarenheter och lärdomar utifrån länsstyrelsernas horisont. Det är länsstyrelsens perspektiv och vunna kunskaper som redovisas i rapporten. Det är också fokus på vad länsstyrelserna bidragit med i arbetet med att stödja implementeringen av folkhälsopolitiken och vad länsstyrelserna ser för behov och utmaningar.

Beskrivningarna i rapporten handlar om de utmaningar och styrkor i genomförandet av uppdraget som länsstyrelserna identifierat i flera län. Det som redovisas är större mönster och återkommande teman. Det är viktigt att notera att enskilda län har olika förutsättningar i folkhälsoarbetet och att alla län inte kommit lika långt i folkhälsoarbetet.

I rapport omnämns Folkhälsomyndighetens arbete med sitt stödjande regeringsuppdrag liksom länsstyrelsernas samverkan med Folkhälsomyndigheten. De beskrivningar, tolkningar och slutsatser som framförs i rapporten är länsstyrelsernas självständiga bedömning.

STRUKTUR OCH ARBETSSÄTT

I detta kapitel beskrivs hur länsstyrelserna har organiserat det interna arbetet mellan landets 21 länsstyrelser och hur samverkan med Folkhälsomyndighetens organiserats.

BILDANDE AV ETT NÄTVERK

Länsstyrelserna har strävat efter att ge ett likvärdigt stöd i hela landet för att bidra till att utjämna lokala och regionala skillnader i folkhälsoarbetets förutsättningar, vilket på sikt skulle öka chanserna till uppfyllande av det folkhälsopolitiska målet. För att möjliggöra ett länsstyrelsegemensamt arbete fanns det ett behov av en nationell nod som samordnar, utvecklar och i viss mån leder länsstyrelsernas arbete. Därför bildade länsstyrelserna under våren 2022 nätverket *Sveriges Länsstyrelser Utvecklar och Förstärker Folkhälsoarbetet (SLUFF)*. Syftet med nätverket var att ta tillvara varandras kompetenser och utveckla länsstyrelsernas gemensamma uppdrag i samverkan med Folkhälsomyndigheten för att på bästa sätt föra ut den nationella folkhälsopolitiken i länen. Nätverket bestod av representanter från varje länsstyrelse och hölls samman av länsstyrelsernas nationella samordnare i samverkan med länsstyrelsernas ledning för uppdraget, och med stöd av Folkhälsomyndigheten. Nätverket träffades sex gånger per år, varav hälften av mötena var fysiska och hälften var digitala.

ORGANISATIONSSTRUKTUR

Länsstyrelserna har tillsammans med Folkhälsomyndigheten tagit fram en struktur för ledning, styrning och samverkan i genomförandet av regeringsuppdraget. Länsstyrelsernas ledning av uppdraget har styrts av ett *presidium* där kontaktlänsråd, kontaktchefer och den nationella samordnaren har ingått. Presidiet beslutade i strategiska frågor för regeringsuppdraget. Folkhälsomyndigheten hade en motsvarande grupp för ledning av regeringsuppdraget. Länsstyrelserna och Folkhälsomyndighetens gemensamma styrning av regeringsuppdragen skedde i en *samverkansgrupp* som regelbundet sammanträdde.

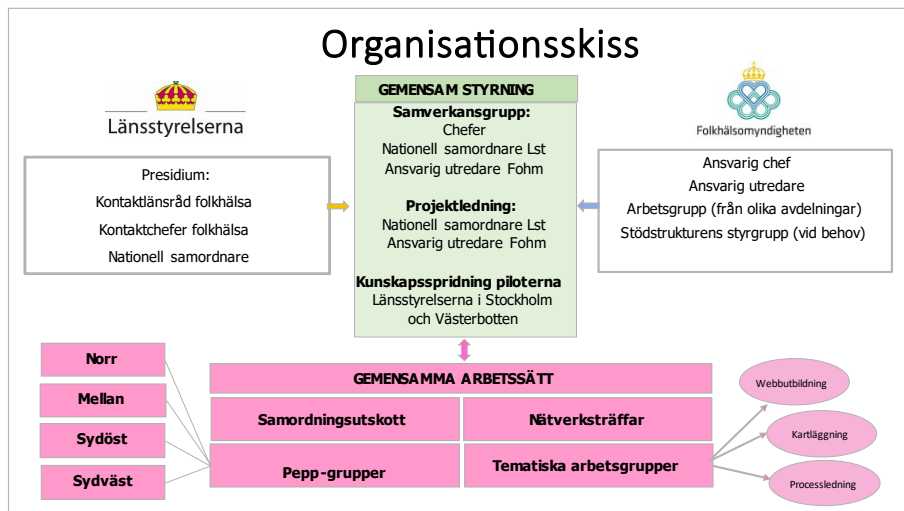

Bild 5. Organisationskiss över regeringsuppdragets samverkansstruktur.

Den nationella samordnaren har haft en central funktion i uppdragets organisering och ansvarade bland annat för att hålla ihop nätverket, representera länsstyrelserna på nationell nivå och samverka med Folkhälsomyndigheten och andra viktiga aktörer. Den nationella samordningen innefattade planering, genomförande, utveckling och uppföljning av regeringsuppdraget i samråd med länsstyrelsernas respektive Folkhälsomyndighetens ledning för regeringsuppdraget.

Länsstyrelsernas gemensamma arbetssätt har i huvudsak bestått av deltagande i nätverksträffar liksom arbete i olika grupper för samverkan och specifika arbetsuppgifter. Det har även funnits grupper, så kallade *pepp-grupper* för samarbete, erfarenhetsutbyte och lärande mellan olika länsstyrelser utifrån en regional uppdelning.

Projektledning vid länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten har haft en kontinuerlig dialog genom regelbundna möten med Sveriges kommuner och regioner (SKR) om genomförande av regeringsuppdraget.

EN SVÅRFÅNGAD ANGELÄGENHET

Befolkningens hälsa är en angelägenhet för en mängd olika aktörer. Både samhälle och individ har mycket att vinna på att det finns goda förutsättningar för alla människor att uppnå så god hälsa som möjligt. Ändå är det svårt att förbättra befolkningens hälsa och utjämna dess skillnader. En anledning till detta är att det strategiska folkhälsoarbetet många gånger går i otakt med det operativa folkhälsoarbetet, vilket gör det svårt att bedriva ett en målinriktad samverkan inom och mellan olika sektorer för att främja hälsa och/eller förebygga sjukdom.¹² Samverkan inom och mellan organisationer är avgörande för att kunna lösa den komplexa angelägenheten om en god jämlik och jämställd hälsa i hela befolkningen.

Arbetet för folkhälsan innebär att arbeta med komplexa och svårlösta problem som inte har några enkla lösningar. Ett sådana typ av arbete kallas ibland för "wicked problems", vilket kännetecknas av komplexitet eftersom många samspelande delar behöver involveras.¹³ Ofta finns det en osäkerhet om problemets omfattning och olika uppfattningar av vad problemet är. Det kan göra det svårt att enas om en gemensam förståelse av vad som bör göras. Samtidigt karaktäriseras wicked problems av att vara föränderligt över tid, vilket medför att lösningar som en gång var effektiva kanske inte längre är relevanta. En annan utmaning är att det finns många intressenter som kan ha olika mål och prioriteringar, vilket gör det svårt att nå enighet om lösningar. Därför förekommer det ofta motstridiga intressen i arbetet med wicked problems.

Wicked problems kännetecknas av:

- Komplexitet
- Osäkerhet
- Mångsidighet
- Föränderligt
- Motstridiga intressen

¹² Ekholm, D. & Algotson, A. (2024) *Kommunal styrning av folkhälsoarbete. I spänningsfältet mellan operativt och strategiskt arbete*. Linköpings Universitet: Centrum för kommunstrategiska studier. Rapport 2024:1.

¹³ Head, B. W., & Alford, J. (2015). Wicked problems: Implications for public policy and management. *Administration & society*, 47(6), 711-739.

Att lyckas navigera mellan alla utmaningar som folkhälsoarbetet står inför, kräver ofta ett tvärsektorielt och holistiskt tillvägagångssätt, där aktörer inom olika discipliner samarbetar för att utveckla och implementera lösningar. Dessutom är det inte alltid så att det finns någon enkel eller slutgiltig lösning på de folkhälsoutmaningar som vi ser idag. Istället kan arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa kräva kontinuerlig förändring och lärande över lång tid.

Så hur har länsstyrelserna kunnat navigera regeringsuppdraget under dessa komplexa förutsättningar? Under uppdragets begränsade tid har länsstyrelserna adresserat, påbörjat och bidragit till att lösa ut flera utmaningar i sina län. Men flera av problemen har varit av sådan karaktär att det inte varit möjligt att helt lösa ut svårigheten under regeringsuppdragets tvåårsperiod, det krävs betydligt längre tid. Likväl har länsstyrelsernas arbete med uppdraget gett goda resultat. I följande kapitel beskrivs några av de utmaningar som länsstyrelserna identifierat under uppdragets tid.

Bild 6. Folkhälsa - en svårfångad angelägenhet.

UTMANINGAR

Under regeringsuppdragets tid uppstod en mängd utmaningar som var kopplade till vilka förutsättningar det fanns för att bedriva ett strukturerat lokalt och regionalt folkhälsoarbete. Förutsättningar i de olika länen varierade både vad gäller befolkningens hälsa och prioriteringar efter det, liksom hur arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa var organiserat. I vissa län var länsstyrelsen en drivande aktör i det regionala folkhälsoarbetet redan innan regeringsuppdraget, men för de flesta län innebar regeringsuppdraget att länsstyrelsen fick en helt ny roll. I följande avsnitt redovisas de mest förekommande utmaningarna som länsstyrelserna stött på under uppdragstiden.

BRISTANDE REGIONAL SAMORDNING

I de län där det tidigare saknats eller funnits en bristande regional samordning har det varit mer utmanande för länsstyrelserna att arbeta med regeringsuppdraget. Detta kunde i sig yttra sig på olika sätt. Nedan exemplifieras vad bristande regional samordning kunde innebära:

- **Olika fokus och prioriteringar** mellan länets folkhälsoaktörer bidrog till en svårighet att skapa en gemensam riktning och strategi för det regionala och lokala folkhälsoarbetet.
- **Oklar ansvarsfördelning** mellan länets folkhälsoaktörer kunde uppstå om det exempelvis inte fanns tydliga och övergripande ansvarsfördelningar mellan region, myndigheter och kommuner när det gäller folkhälsofrågor. Det riskerade att leda till dubbelarbete, bristande samverkan och ineffektivitet.
- **Avsaknad av gemensam plattform för kommunikation** mellan aktörerna i länen gjorde det svårt att på kort sikt dela information, erfarenheter och bästa praxis. På långt sikt riskerade det att leda till fragmentering av länets folkhälsoarbete.
- **Otydliga mål och indikatorer** förekom när olika aktörer inom länen hade olika uppfattningar om vilka mål och indikatorer som var relevanta för folkhälsan. Det gjorde det svårt att skapa en samlad strategi och att följa upp framsteg på ett enhetligt sätt.
- **Bristande samarbete mellan kommuner och regionala aktörer** innebar att det inte fanns etablerade samarbetsstrukturer. Detta gjorde det svårt att få en enhetlig syn och samordning kring folkhälsofrågor som rör både lokala och länsövergripande intressen.
- **Brist på övergripande regional strategi** innebar att det fanns en risk att olika aktörer skulle fortsätta arbeta utifrån egna perspektiv och mål. En sådan situation riskerade att skapa klyftor och svårigheter att uppnå ett sammanhållande resultat.

- **Otillräcklig utvärdering och uppföljning** gjorde det svårt att identifiera både framgångar och brister, men också svårt att anpassa strategier utifrån resultat och behov.

För att adressera dessa utmaningar har länsstyrelserna initierat samtal och dialoger med berörda aktörer, framförallt kommuner och regioner. Om möjligt försökte länsstyrelserna få regionala styrdokument att synkroniseras eller utvecklas. Detta syftade till att skapa ett mer enhetligt och samordnat arbete i länen och för vissa län innebar det att lyfta fram gemensamma regionala folkhälsostrategier. Arbetet för att stärka den regionala samordningen innebar att länsstyrelserna arbetade både för att stärka innehållet i folkhälsoarbetet och för att stärka struktur och ledning i folkhälsoarbetets genomförande i länen.

EN OKÄND FOLKHÄLSOPOLITIK

Länsstyrelsernas bild är att det finns många kommuner som har god kännedom om folkhälsopolitiken och ett välfungerande folkhälsoarbete. Likväl har länsstyrelserna arbetat med många kommuner som saknar kunskap om folkhälsa och den nationella folkhälsopolitiken. Detta stycke handlar om dom utmaningar som länsstyrelserna mött i arbetet tillsammans med kommuner med låg eller ingen kännedom om den nationella folkhälsopolitiken. Eftersom kommunerna är helt avgörande aktörer i ett lyckat folkhälsoarbete var detta en svår utmaning för länsstyrelserna i genomförandet av regeringsuppdraget. Bland kommuner med liten eller ingen kännedom om den nationella folkhälsopolitiken innebar det att relevanta aktörer och beslutsfattare inte var medvetna om de övergripande folkhälsomålen, länsstrategier och/eller den nationella folkhälsopolitikens kärnindikatorer. Nedan är några exempel som uttrycker bristande kännedom om den nationella folkhälsopolitiken hos kommunerna:

- **Okunskap om folkhälsomål och indikatorer.** I vissa kommuner var beslutsfattare och tjänstepersoner inom kommunerna inte medvetna om det nationella folkhälsomålet, målområdena och indikatorerna, och inte heller indikatorer som fastställts på regional nivå. Detta kunde leda till att lokala insatser inte synkroniserades till de länsövergripande eller nationella målen.
- **Bristande förståelse för hälsans bestämningsfaktorer** inom kommunerna var en annan utmaning som flera länsstyrelser beskrev, särskilt i början av uppdraget. Det försvårar utformningen av målinriktade insatser för att förbättra hälsan i olika befolkningsgrupper.

- **Oklarhet om folkhälsoaktörer och roller** handlade om att kommunala beslutsfattare inte kände till de olika aktörerna och deras roller inom folkhälsoarbetet, vilket riskerade att leda till bristande samverkan och att resurser inte nyttjats effektivt.
- **Brist på kunskap om tvärsektorielt arbete** innebar en bristande förståelse för vikten av samverkan mellan olika delar av kommunen, vilket kunde hindra utvecklingen av holistiska och övergripande folkhälsoprogram eller satsningar.
- **Avsaknad av informationspridning och utbildning** handlade om att det saknades informations- eller utbildningsinsatser för att sprida kunskap om den nationella folkhälsopolitiken inom kommunen. Det kunde innebära att viktiga aktörer inte kände till kommunens policyer och/eller möjligheter till deltagande.

Genom länsstyrelsernas arbete med att öka kännedomen om den nationella folkhälsopolitiken och hälsans bestämningsfaktorer i länen bidrog det till en gemensam grund för samordning och samverkan för att förbättra hälsan på lokal och regional nivå. Länsstyrelserna lyssande in kommunernas behov och genomförde därefter utbildningsinsatser och dialoger för att öka engagemang och kunskap om den nationella folkhälsopolitiken. Särskilt kommundialoger var viktiga för att synliggöra och lyfta fram den nationella folkhälsopolitiken, inklusive mål och indikatorer. Länsstyrelserna har också initierat samarbete med regionerna för att skapa en gemensam helhetsstruktur och stöd för folkhälsoarbetet på både regional och lokal nivå. Detta inkluderade bland annat arbete med gemensamma dialoger och bildande och/eller utveckling av nätverk.

STÄNGDA KOMMUNGRÄNSER

En annan utmaning som länsstyrelserna mötte i genomförande av regeringsuppdraget handlade om svårigheter att skapa ett gemensamt nav och samverkan över kommungränserna. Det var utmanande att få olika kommuner att arbeta tillsammans mot gemensamma mål inom folkhälsoområdet. Nedan beskrivs några exempel på situationer som illustrerar dessa svårigheter:

- **Brist på gemensamt fokus och prioriteringar.** Kommunerna inom ett län kunde ha olika åsikter om vilka hälsoutmaningar som var mest akuta eller vilka folkhälsomål som borde prioriteras. Detta kunde leda till splittring och svårigheter att enas om gemensamma insatser.
- **Olika resursnivåer och kapacitet.** Vissa kommuner hade större resurser och kapacitet att genomföra folkhälsoinsatser än andra. Denna ojämlikhet kunde skapa utmaningar när det gällde att samordna och genomföra gemensamma åtgärder på länsnivå.

- **Kommunal autonomi och beslutanderätt.** Kommunernas självständighet i beslutsfattandet är stark, vilket ibland gjorde det svårt att etablera en gemensam styrning och samverkan över kommungränserna.
- **Kommunala intressekonflikter.** Kommuner kunde konkurrera om resurser eller ha olika intressen och prioriteringar som gjorde det svårt att hitta en gemensam grund för samverkan. Det var utmanande för länsstyrelserna att arbeta för att överbrygga dessa intressekonflikter.
- **Bristande kommunikation och informationsutbyte.** Otillräcklig kommunikation och informationsutbyte mellan olika kommuner kunde leda till missförstånd och bristande kunskap om varandras initiativ och pågående arbete, vilket hindrade en effektiv samverkan i folkhälsoarbetet.
- **Svårigheter att etablera gemensamma strukturer.** Det kunde vara utmanande att skapa övergripande strukturer och samverkansplattformar som engagerar alla kommuner, även om tanken var att det skulle underlätta utbyte av erfarenheter och resurser. Det fanns olika motiv till denna utmaning.
- **Historiska motsättningar eller rivalitet** mellan olika kommuner skapade svårigheter att bygga upp förtroende och samarbetsvilja för gemensamma folkhälsoinsatser i länet.

För att övervinna svårigheterna med samverkan över kommungränserna har länsstyrelsen försökt att agera som en samordnande kraft. Länsstyrelserna har främjat kommunikation, erbjudit olika typer av stöd och skapat incitament för att uppmuntra kommunerna att samarbeta kring gemensamma folkhälsomål och strategier. Kommunernas delaktighet och engagemang i folkhälsofrågorna var avgörande för att kunna skapa ett mer sammanhållet folkhälsoarbete i länen. För att stärka samverkan över kommungränserna ytterligare har länsstyrelserna bidragit till att skapa och/eller utveckla länens folkhälsonätverk och främjat kontinuitet och erfarenhetsutbyte. Ofta skedde detta i samverkan med regionerna.

BRISTFÄLLIG TVÄRSEKTORIELL SAMVERKAN

Det fanns ett stort behov i länen av att utveckla en starkare tvärssektoriell samverkan. Många länsstyrelser beskriver att det var svårt att arbeta med att stärka implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken om det saknades strukturer för tvärssektoriell samverkan. Länsstyrelserna lyfte fram olika områden och exempel på hur en tvärssektoriell samverkan kunde bidra till utvecklingen av folkhälsan. Några av dessa exempel beskrivs nedan:

- **Samband mellan hälsa och andra samhällsområden.** Länsstyrelserna lyfte fram att folkhälsan påverkas av olika faktorer såsom utbildning, arbete, bostad, och miljö. Ett tvärssektoriellt arbete kan innebära samverkan med utbildningssektorn för att främja hälsosamma levnadsvanor bland skolelever, med näringslivet för att skapa hälsosamma arbetsplatser, och med stadsplanerare för att skapa hälsofrämjande miljöer.
- **Samordning för en hållbar livsstil.** Några länsstyrelser exemplifierade att främjandet av en hälsosam livsstil kan kräva samarbete med transportsektorn för att skapa cykelvägar och gångstråk, med livsmedelsindustrin för att främja hälsosam mat, och med idrottsföreningar för att erbjuda fysiska aktiviteter.
- **Förbättring av arbetsmiljön.** Samverkan mellan arbetsgivare, fackföreningar och arbetsmiljöspecialister kan leda till insatser för att förbättra arbetsmiljön, minska stress och främja anställdas fysiska och mentala hälsa.
- **Ökad samverkan mellan myndigheter.** Genom att involvera olika myndigheter kunde länsstyrelserna adressera faktorer som påverkar folkhälsan.
- **Engagemang från civilsamhället** i folkhälsoarbetet ökade genomslagskraften och tillgängligheten av hälsofrämjande insatser, särskilt på lokalnivå.
- **Folkhälsa och utbildning.** Samverkan med forskare och lärosäten kan leda till utveckling av läroplaner som inkluderar ämnen relaterade till hälsa och välbefinnande.

Genom dessa exempel blir det tydligt att en tvärssektoriell och mångfacetterad samverkan är nödvändig för att adressera de komplexa och mångdimensionella faktorer som påverkar folkhälsan. Det kräver ett holistiskt tillvägagångssätt och engagemang från olika sektorer och aktörer för att skapa en mer effektiv och hållbart folkhälsoarbete. Länsstyrelserna lyfte fram och betonade vikten av tvärssektoriellt arbete och samverkan mellan offentliga parter, civilsamhället och arbetsmarknadens aktörer för att stärka folkhälsoarbetet och minska ojämlikhet i hälsa. Länsstyrelserna arbetade med att lyfta fram olika

exempel där behovet av tvärsektoriellt folkhälsoarbete och samverkan med olika aktörer illustrerades. Det var ett sätt att lyfta goda exempel och bidra till inspiration, men det kunde också utgöra initiativ till tvärsektoriellt arbete i länen.

FOLKHÄLSOARBETET ÄR ALLT OCH INGENTING

Folkhälsoarbetet kan vara specifikt inriktat på ett eller flera avgränsade områden, som exempelvis suicidprevention, narkotikaförebyggande arbete, främjande av fysisk aktivitet, föräldraskapsstöd eller samhällsplanering. Den typen av folkhälsoarbete kallas ofta för sakspecifikt folkhälsoarbete. Ett generellt folkhälsoarbete är ett bredare arbete som fokuserar på de samhälleliga förutsättningar som bidrar till en god och jämlik hälsa i befolkningen. Dessa förutsättningar fångas upp i de folkhälsopolitiska målområden som riksdagen har beslutat, och ligger till grund för länsstyrelserna regeringsuppdrag. Det generella folkhälsoarbetet utgår från helheten i det folkhälsopolitiska ramverket. Både det specifika och generella folkhälsoarbetet är viktigt för utvecklingen av befolkningens hälsa.

När det funnits svårigheter för aktörer att särskilja generellt och sakspecifikt folkhälsoarbete har det inneburit olika typer av utmaningar. Några av dessa utmaningar illustreras av följande exempel:

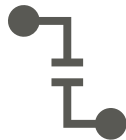
- **Bristande tydlighet i prioriteringar.** Om det finns svårigheter att differentiera mellan generella folkhälsomål och specifika åtgärder för vissa hälsoproblem kan det vara utmanande att prioritera resurser och insatser på ett sätt som är mest effektivt för att främja hälsa övergripande.
- **Svårt att skapa målgruppsanpassade strategier.** Om det var svårt att skilja mellan generella och sakspecifika behov, kunde det innebära att det var svårt att utforma strategier som är anpassade till olika målgruppers hälsoutmaningar och behov.
- **Risk för att övergeneralisera insatser.** Om differentieringen inte var tillräckligt tydlig, fanns risken att insatserna övergeneraliserades. Det kunde innebära att det antogs en för generell strategi, som inte adresserade komplexa hälsoproblem som krävde specifika åtgärder och anpassningar.
- **Svårt att mäta och utvärdera framsteg.** Utmaningar kunde uppstå vid mätningar och utvärderingar av framsteg om det inte fanns en klar differentiering mellan generella och sakspecifika insatser. Det innebar att kunde vara svårt att avgöra vilka insatser som hade mest påverkan.
- **Risk för att missa viktiga underliggande orsaker.** Om differentieringen inte gjordes noggrant, kunde det resultera i att viktiga underliggande orsaker till hälsoproblem förbisågs. Ibland

var det nödvändigt att identifiera specifika faktorer för att adressera orsaken till hälsoutmaningarna.

- **Svårt att anpassa insatser till lokal kontext.** Om differentieringen mellan generellt och sakspecifikt folkhälsoarbete inte tog hänsyn till den lokala kontexten och dess variationer, var det utmanande att anpassa insatserna så att de var relevanta och effektiva.
- **Svårt att engagera olika intressenter.** Utmaningar uppstod när det var svårt att differentiera mellan generellt och sakspecifikt folkhälsoarbete vid engagemang och deltagande från olika intressenter. Vissa grupper kunde känna sig förbisedda om deras specifika behov inte adresserades.
- **Risk för att missa samband mellan olika områden.** Om det inte gjordes en noggrann differentiering mellan generellt och sakspecifikt arbete, kunde det vara svårt att identifiera och förstå sambanden mellan olika områden av folkhälsoarbetet. Det innebar att det var svårt att ta fram anpassade strategier och utmanande att nå önskat resultat.
- **Svårigheter att skapa en övergripande strategisk vision.** Om differentieringen inte hanterades på ett sätt som tillät en övergripande strategisk vision för folkhälsa, var det utmanande att skapa en samlad och koordinerad strategi för länets folkhälsoarbete.

Dessa exempel belyser komplexiteten och utmaningarna med att differentiera mellan generellt och sakspecifikt folkhälsoarbete samt behovet av tydlighet och noggrannhet vid utformningen av strategier och insatser. Under regeringsuppdraget har länsstyrelserna arbetat för att tydliggöra skillnaden mellan det generella och sakspecifika folkhälsoarbetet. Genom dialogarbete har länsstyrelserna främjat ett ökat fokus på jämlikhet i hälsa inom både det sakspecifika och det generella folkhälsoarbetet.

KUNSKAPSBARRIÄRER

Länsstyrelserna har agerat som en viktig länk mellan nationell, regional och lokal nivå för att stärka samverkan och kunskapsutbyte. Det har möjliggjort att behov och kunskap förmedlats och tagits emot mer effektivt i länen. Nedan beskrivs några av de svårigheter som länsstyrelserna stötte på i arbetet med att förmedla och ta emot kunskap mellan nationell och lokal nivå inom folkhälsoområdet.

- **Kommunikationsbarriärer.** När de nationella riktlinjerna och strategierna var formulerade på ett sätt som upplevdes svårt att förstå och tillämpa på lokal nivå uppstod kunskapsbarriärer. Det kunde handla om språklig komplexitet eller användning av viss

terminologi, vilket ledde till att det skapades hinder i kommunikation och ömsesidig förståelse.

- **Otydlighet i vägledning.** Det skapades en osäkert hos lokala aktörer när nationella myndigheter inte tillhandahöll tillräckligt tydlig vägledning om hur de lokala aktörerna ska implementera och anpassa nationella riktlinjer i sina specifika sammanhang.
- **Brist på anpassning till lokal kontext.** När nationella riktlinjer inte tar tillräcklig hänsyn till lokala förhållanden, kulturer eller socioekonomiska faktorer, var det svårt för lokala aktörer att applicera dem på ett meningsfullt sätt.
- **Otydliga förväntningar och roller.** Det kunde finnas otydliga förväntningar och roller mellan nationella och lokala aktörer, vilket ledde till förvirring om vem som ansvarar för vad och vilken kunskap som förväntas delas.
- **Brist på forum för kunskapsutbyte.** Upplevelse av att det saknas etablerade kanaler och forum för regelbundet kunskapsutbyte mellan nationell och lokal nivå innebar att det var svårt att dela relevanta insikter och erfarenheter.
- **Olika perspektiv och prioriteringar.** Nationella och lokala aktörer kunde ha olika perspektiv och prioriteringar, vilket skapade en klyfta i förståelsen av vilka frågor som är mest relevanta och hur de bör hanteras.
- **Brist på resurser för kapacitetsuppbyggnad.** När lokala aktörer saknade resurser och möjligheter för nödvändig kapacitetsuppbyggnad, blev det svårt att ta till sig och implementera nationell kunskap på ett effektivt sätt.
- **Byråkratiska hinder** och krav kunde göra det svårt för lokala aktörer att snabbt anpassa sig till och genomföra nationella riktlinjer och insatser.
- **Politiska och ideologiska skillnader** mellan nationell och lokal nivå påverkade hur kunskap tolkades och används för att forma politik och insatser.

Exemplen ovan belyser några av de utmaningar som uppstod när det gäller att skapa en effektiv kommunikation och kunskapsöverföring mellan olika nivåer inom folkhälsoarbetet. Länsstyrelsens uppgift var att överbrygga dessa svårigheter, vilket det fanns ett stort behov av och där länsstyrelsen fyllde en viktig uppgift som tidigare saknats. Men länsstyrelserna arbetade också med att anpassa kunskapen till regionala och lokala kontexter liksom till olika målgrupper.

SUMMERING

Sammanfattningsvis har länsstyrelserna arbetat aktivt för att övervinna många utmaningar som folkhälsoarbetet i länen stått inför. Gemensamt för länsstyrelserna är att arbetet för att främja folkhälsan skett genom strategiska samarbeten och insatser. Länsstyrelserna har inom sina respektive län fokuserat på att skapa medvetenhet, synliggöra den nationella folkhälsopolitiken, främja samverkan och stärka strukturer för att stödja folkhälsoarbetet på olika nivåer. Många av utmaningarna har krävt ett tvärsektoriellt arbete vilket länsstyrelserna har kunnat bidra till eller initiera. Länsstyrelserna la under regeringsuppdragets tid en god grund för att på lång sikt få en struktur för det nationella, regionala och lokala folkhälsoarbetet, men de flesta utmaningarna kräver flera års fortsatt arbete. Nedan summeras de utmaningar i förutsättningar som länsstyrelserna stött på och arbetet med att lösa under tiden för regeringsuppdraget.

Summering av utmaningar för folkhälsoarbetet:

- Bristande regional samordning
- Bristande kännedom om den nationella folkhälsopolitiken
- Svårigheter att skapa samverkan över kommungränser
- Behov av tvärsektoriell samverkan
- Svårigheter att skilja generellt och sakspecifikt folkhälsoarbete
- Kunskapsbarriärer mellan lokal och nationell nivå

GENOMFÖRANDE AV UPPDRAGET

I föregående kapitel redovisades utmaningar i förutsättningar som länsstyrelserna har lyft och övergripande hur de har hanterats. I detta avsnitt redovisas mer ingående hur länsstyrelserna har tagit sig an och genomfört regeringsuppdraget, och vad uppdraget har haft för betydelse för folkhälsoarbetet i länen. Kapitlet är strukturerat efter regeringsuppdragets olika delar och exemplifieras genom citat från olika länsstyrelser.

KOMPLETTERANDE LÄNK

En del i länsstyrelsernas uppdrag var att "utgöra en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete". Under tiden för uppdraget angav länsstyrelserna att myndigheternas roll som kompletterande länk har stärkts. I slutet av uppdraget uppgav en majoritet av landets länsstyrelser (95%) att länsstyrelsen under uppdragets tid i stor eller mycket stor utsträckning utgjort en länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete. Något som varit uppskattat och tidigare saknats.

Länsstyrelserna har arbetat på flera sätt för att utgöra en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete. Bland annat har länsstyrelserna kommunicerat stödstrukturens delar och innehåll med kommuner och regioner i länen, men också fångat in lokala och regionala behov och kommunicerat dessa med nationella aktörer. Genom länsstyrelsernas nationella nätverk (SLUFF) har information och arbetssätt kunnat delas och föras vidare till regionala och lokala nätverk.

Folkhälsouppdraget har möjliggjort för länsstyrelserna att ta en tydligare roll i det gemensamma regionala arbetet för en god och jämlik folkhälsa i länet. Länsstyrelsen Norrbotten skriver såhär:

"Att vi regionala aktörer tillsammans sett över strukturen för den regionala samverkan och hur vi tillsammans kan hålla ihop nätverket för kommunernas folkhälsoplanerar har enligt länsstyrelsen bedömning gett oss goda förutsättningar för att kunna fungera som en kompletterande länk framöver."

I län där folkhälsoarbetet sedan tidigare haft en tydlig struktur har länsstyrelsen förstärkt och förtydligat länken mellan det lokala,

regionala och nationella folkhälsoarbetet. Flera länsstyrelser lyfter också fram betydelsen av intern samordning inom den egna myndigheten, vilket har möjliggjort att den nationella folkhälsopolitikens mål har fått större potential att genomsyra andra politikområden och nå ut till lokala aktörer därigenom.

Länsstyrelsernas interna samverkan bidrog till att skapa goda förutsättningar för länsstyrelsens roll som kompletterande länk. Så här skriver en länsstyrelse:

”Den nationella samordningen har varit av stor betydelse för uppdraget vad gäller kunskapspåfyllnad, drivkraft, inspiration, tydlighet, länk till uppdragsgivare och andra aktörer. En struktur för samverkan med Folkhälsomyndigheten har byggts upp och det har varit av vikt för att tolka uppdrag och för att stödja det regionala arbetet och lära av varandra.”

Uppdraget som kompletterande länk har inneburit:

- Att länsstyrelserna har utgjort en länk i det lokala, regionala och nationella folkhälsoarbetet.
- Att roller och mandat i det gemensamma regionala arbetet har förtydligats.
- Att den nationella folkhälsopolitikens mål och målområden har nått ut till lokala aktörer både som eget politikområde och via andra politikområden.

FRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE ARBETE

En del i länsstyrelsernas uppdrag var att ”stödja implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken genom att stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet”. Flera länsstyrelser uppger att deras stöd för främjande och förebyggande arbete har ökat under tiden för regeringsuppdraget. En majoritet av landets länsstyrelser anser att myndigheten har stöttat implementeringen i mycket stor eller ganska stor utsträckning (95%).

Länsstyrelserna har arbetat mycket med att identifiera samverkansaktörer och ta reda på vilket behov av stöd olika aktörer har.

Flera länsstyrelser har tagit fram utbildningspaket som bland annat bygger på statistik avseende kärnindikatorerna, kommunernas nuläge, stödbehov och mottaglighet av stöd. Många länsstyrelser beskriver att det har pågått ett arbete med olika typer av kommunanalyser och kommunfaktablad för att stötta kommuner i sitt arbete och arbeta för en förbättrad folkhälsa.

Det finns också flera goda exempel på utvecklingsarbeten med fokus på att samla det förbyggande arbetet. Ett exempel är *Alla barn i Östergötland*, vilket är ett arbete där Länsstyrelsen Östergötland tillsammans med kommunerna i länet driver ett samordnat, långsiktigt och strukturerat utvecklingsarbete för att främja goda och jämlika uppväxtvillkor för barn och unga. Ett annat exempel är Länsstyrelsen Stockholm som stödjer kommunerna i sitt främjande och förebyggande arbete utifrån lokala förutsättningar och behov, det så kallade *Preventionspaketet*. Här samlas uppdragen inom mäns våld mot kvinnor, brottsförebyggande, ANDTS, föräldraskapsstöd, friluftsliv och integration för att stödja och utveckla tvärsektorielt arbete i länets kommuner.

Länsstyrelserna anser att regionerna har varit centrala aktörer för samverkan i genomförandet av uppdraget. Ett exempel är där samverkan med regionala och lokala aktörer står i centrum finns i Västerbotten:

”Länsstyrelsen Västerbotten bildade tillsammans med Region Västerbotten och länets kommuner samt civilsamhället och Umeå Universitet ”Forum för folkhälsa i Västerbotten”. Genom denna nod samlas länets folkhälsoarbete och stärker det främjande och förbyggande arbetet genom information, kunskapshöjande aktiviteter, erfarenhetsutbyte, gemensamma strategiska beslut om inriktningen för länets folkhälsoarbete m.m. Forum för folkhälsa i Västerbotten utgör ett nav i länets utveckling av folkhälsoarbetet och stöd i implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken.”

Det finns också exempel på att länsstyrelser har medverkat i framtagandet av mål och insatser för genomförandeprogram till regionala utvecklingsstrategier. Länsstyrelsens roll har varit att bidra med sakkunskap, men även stöd i hur utformningen av arbetsprocessen och

samordningen framöver kan se ut för att på ett effektivt sätt kunna arbeta med de uppsatta målen.

Uppdraget att stärka det främjande och förebyggande arbetet har inneburit:

- Genomförande av kommundialoger.
- Kommunanalyser och kommunfaktablad.
- Erbjudande om utbildningspaket.
- Utvecklingsarbeten som samlar förbyggande och främjande arbete.
- Stärkt samverkan mellan länsstyrelser och regioner.
- Utveckling av regionala stödstrukturer för folkhälsoarbetet.
- Stärkt arbete med regionala utvecklingsstrategier.

KUNSKAPSBASERAT FOLKHÄLSOARBETE

En del i länsstyrelsernas uppdrag har varit ”att bidra till en god, jämlik och jämställd folkhälsa i länen genom att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete”. En majoritet av landets länsstyrelser (95%) anser att de har bidragit till en utveckling av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete i mycket eller ganska stor utsträckning.

Det finns många goda exempel på hur länsstyrelserna har bidragit till utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete. Många länsstyrelser har anordnat utbildningar, föreläsningar och samverkat med universitet eller högskolor i länen. Flera länsstyrelser samverkar med kommuner och regioner för att ta fram bland annat strategier och handlingsplaner för sitt arbete som grundas på lägesbilder och/eller statistiska kartläggningar. Det finns också exempel på att länsstyrelserna har erbjudit processtöd till kommunerna med syftet att kartlägga verksamheter och interventioner som bidrar till att främja hälsa. Detta som ett led i ett systematiskt och kunskapsbaserat folkhälsoarbete.

Utifrån kunskap om samverkan och tvärsektoriellt arbete har flera länsstyrelser samordnat folkhälsoarbete med andra tvärsektoriella perspektiv på myndigheten. Det handlar exempelvis om mänskliga rättigheter, barnrätt, jämställdhet, brottsförebyggande arbete med mera för att gemensamt bidra till samordnade kunskapshöjande aktiviteter inom myndighetens andra arbetsområden såsom samhällsplanering, krisberedskap eller miljö. Genom att arbeta med folkhälsointegrering internt har den främjande och förebyggande kunskapen stärkts inom myndigheterna. Flera länsstyrelser har även arbetat med olika typer av informationskanaler för att sprida kunskap och erfarenheter, så som nyhetsbrev eller via sociala media.

Länsstyrelserna såg tidigt under regeringsuppdraget ett behov av en webbaserad kurs om folkhälsa och folkhälsoarbete, vilket Folkhälsomyndigheten i samverkan med bland annat länsstyrelserna har arbetat med att ta fram och kommer lansera under våren 2024.¹⁴ En länsstyrelse skriver såhär:

”Den webbaserade utbildningen som Folkhälsomyndigheten tillsammans med länsstyrelserna planerar att ta fram under år 2023 kommer ha en stor betydelse för att höja den grundläggande nivån om folkhälsa och folkhälsoarbete. En viktig pusselbit som tidigare verkligen saknats.”

Uppdraget att stödja kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete har inneburit:

- Ökad spridning av kunskapsbaserade metoder.
- Erbjudande om utbildningar och föreläsningar.
- Stärkt betydelsen av statistik och fakta i lägesbilder.
- Erbjudande om processtöd till kommuner.
- Stärkt intern samverkan på länsstyrelserna.
- Samlat stöd.
- Kommunikering av kunskap, information, goda exempel.
- Kommuniserat behov om folkhälsoutbildning till Folkhälsomyndigheten.

¹⁴ Folkhälsomyndigheten fick ett särskilt regeringsuppdrag i myndighetens regleringsbrev 2023: nr 12 ”Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en webbutbildning i folkhälsoarbete för aktörer på lokal och regional nivå”. Socialdepartementets diariernr: S2023/00252.

SAMARBETE OCH ERFARENHETSUTBYTE

Länsstyrelserna har haft i uppdrag att "bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader". En majoritet av länsstyrelserna (95%) uppger att de har bidragit till samarbete och erfarenhetsutbyte i stor eller ganska stor utsträckning.

Med utgångspunkt i regeringsuppdraget har länsstyrelserna arbetat med att stärka såväl intern som extern samverkan. Flera länsstyrelser beskriver att det har funnits en god samverkan med nationella myndigheter, regionala och lokala aktörer. Några exempel på detta är högskolor och universitet, civilsamhälle, idrottsförbund, kommuner, regionen, andra länsstyrelser och Folkhälsomyndigheten.

Den externa samverkan handlar om att länsstyrelserna på egen hand eller i samverkan med andra aktörer har anordnat nätverksträffar, konferenser, seminarier och erbjudit arenor för samverkan. Flertalet länsstyrelser har genom nätverk i närliggande frågor arbetat för att få genomslag för den nationella folkhälsopolitiken. Det är viktigt eftersom flera av länsstyrelsernas olika uppdrag inom social hållbarhet bidrar till hälsans utveckling i länet. Inom vissa nätverk utvecklas också strategiskt arbete och där är det särskilt viktigt att länsstyrelserna kan bidra. Så här skriver Länsstyrelsen Västmanland:

"Tillsammans med Region Västmanland har Länsstyrelsen påbörjat ett gemensamt arbete för genomförandet av den Regionala utvecklingsstrategin. Initiativet har som utgångspunkt att en god hälsa hos länets befolkning både är ett verktyg och en förutsättning för länets utveckling och tillväxt. All verksamhet påverkar samhället och alla kan således påverka utvecklingen. Det gemensamma arbetet går under namnet; Kraftsamling för ett livskraftigt Västmanland."

I län där det sedan tidigare pågått ett strategiskt folkhälsoarbete, har länsstyrelserna kunnat bidra med att stödja påbörjat arbete och samverkan och på så vis bidra till samarbete och erfarenhetsutbyte i länet.

I några län finns det forum eller råd för social hållbarhet, och här har folkhälsouppdraget kunnat bidra med att förstärka och förtydliga folkhälsoarbete. Länsstyrelsen Uppsala beskriver:

”I Uppsala län finns ett råd för social hållbarhet, vilket är en samverkan mellan Länsstyrelsen, Region Uppsala, kommunerna i Uppsala län samt nio statliga myndigheter. Rådet har kontinuerliga möten samt en överenskommelse med gemensamma prioriterade områden och mål för att bland annat öka möjligheten till ett gott liv på lika villkor för hela länets befolkning.”

Att utveckla samarbete och erfarenhetsutbyte för att främja hälsa, förebygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader har inneburit:

- Stärkt intern och extern samverkan.
- Genomförande av nätverksträffar, konferenser, seminarier.
- Ökat tvärsektoriellt fokus.
- Stärkt folkhälsoperspektiv inom andra sakområden.
- Stärkt folkhälsoperspektiv i strategiska nätverk och forum.
- Utveckling av regional samverkan för att främja hälsa.
- Länsstyrelsens mandat i folkhälsofrågorna har förtydligats.

KOMPETENSUTVECKLING OCH TVÄRSEKTORIELLA UTBILDNINGSINSATSER

En del i länsstyrelsernas uppdrag var att ”stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet”. En majoritet av länsstyrelserna (82%) anser att dom bidrog till att stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet i stor eller mycket stor utsträckning.

Det finns många goda exempel på hur länsstyrelserna har arbetat för att stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser. Det har bland annat gjorts genom tvärsektoriella webinarium, konferenser, kunskapsveckor och uppdragsutbildningar.

En viss del av kompetensutvecklingen har skett genom kommundialoger och kommunbesök, där dialog kring främjande och förebyggande arbete skett tillsammans med kommunledning och andra centrala lokala

aktörer. Några länsstyrelser lyfter fram genomförande av fördjupningsdagar kring systematiskt arbetssätt och samverkan. Kompetenshöjning har även skett inom olika nätverk som finns där länsstyrelsen ger information och utbildning inom folkhälsoområdet.

Flera länsstyrelser lyfter fram att politiker är en särskilt viktig målgrupp som återkommande behöver erbjudas kunskapspåfylland. Många länsstyrelser har genomfört utbildningar för de nyvalda kommunpolitikerna. Så här skriver en länsstyrelse:

”Under våren 2023 har en politikerutbildning genomförts i några kommuner med fokus på folkhälsa. Arbeta med att förankra och planera inför utbildningen har pågått tillsammans med de aktuella kommunerna. Utbildningsmaterial kommer stämmas av med utvecklingsledare för mänskliga rättigheter och funktionshinder för att säkerställa att dessa tvärsektoriella perspektiv också synliggörs.”

Några länsstyrelser som har universitet eller högskola i länet har i samverkan genomfört olika kunskapshöjande aktiviteter. Det finns även initiativ på länsstyrelserna med riktade projektansökningar för att kunna fördjupa arbetet inom vissa områden, exempelvis mellan folkhälsa och friluftsliv.

Uppdraget om kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet har inneburit:

- Genomförande av tvärsektoriella webinarium, kunskapsdagar, konferenser, kunskapsveckor och uppdragsutbildningar.
- Utbildning i samband med kommundialoger och kommunbesök.
- Fördjupningsdagar kring systematiskt arbetssätt och samverkan.
- Kompetenshöjning inom olika nätverk.
- Politikerutbildning.
- Samarbete med universitet eller högskola.
- Riktade projektansökningar.
- Utbildningsinsatser inom sakspecifika områden

KOMMUNÖVERSKRIDANDE FOLKHÄLSOINSATSER

Länsstyrelserna hade i uppdrag att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser. Drygt hälften av länsstyrelserna (67%) uppger att de har bidragit till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser i hög eller ganska hög utsträckning, vilket är en ökning jämfört med när uppdraget påbörjades.

Länsstyrelserna har bidragit till kommunöverskridande insatser på olika sätt, bland annat genom erfarenhetsutbyte. Några länsstyrelser uppger att länets folkhälsoarbete har inkluderat länsvisa folkhälsoresurser som bidragit till kommunöverskridande folkhälsoinsatser.

Länsstyrelserna har deltagit i arbeten med att förbereda, leda eller delta i nätverk där både kommuner, regioner och ibland även andra aktörer deltar. Nätverken var ett bra tillfälle för erfarenhetsutbyte och var ett forum där kommunöverskridande insatser kunde initieras. Ett exempel på det kommer från Länsstyrelsen Sörmland:

”Länsstyrelsen deltar i beredningsgrupp för att planera träffar med Sörmlands folkhälsonätverk som består av strateger i kommun och region samt representanter från civilsamhället. Nätverket har till syfte att dela information, kollegialt utbyte samt agera gemensamt vid behov.”

I vissa län finns gemensamma styr- eller måldokument för hela länets folkhälsoarbete, vilket uppmantrar till kommunöverskridande insatser. Ett exempel på det är Länsstyrelsen Västerbotten:

”Region, Länsstyrelse och länets kommuner enades om och antog ”Avsiktsförklaring för en god, jämlik och jämställd hälsa i Västerbotten” under år 2020. Genom den antog dessa offentliga aktörer tillsammans tre prioriterade områden för det främjande och förebyggande arbetet i länet.”

I Norrbotten finns ett folkhälsoråd där flera kommuner ingår:

”Länsstyrelsen finns representerade i Östras Folkhälsoråd i Norrbotten. Det är ett gemensamt folkhälsoråd mellan fyra kommuner i Norrbotten.”

Några länsstyrelser lyfter också fram samverkan med regionen och kommunerna i länet för att genomföra enkätundersökningar och analysera dessa resultat. Så här skriver Länsstyrelsen Värmland:

”Genomförande av undersökningen Elevers drogvanor samt resultatredovisning, gemensam analys av resultat och utveckling över tid gemensamt med kommunerna.”

Stöd till kommunöverskridande folkhälsoinsatser har inneburit:

- Stärkt arbete för forum, nätverk och konferenser där erfarenheter och arbete delas mellan kommuner.
- Främjande av kommunöverskridande lärande.
- Utarbetande och antaganden av gemensamma styr eller måldokument för hela länets folkhälsoarbete.
- Samverkan mellan länsstyrelse, region och kommuner i genomförande enkätundersökningar.

JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING

I länsstyrelsernas uppdrag ingick det att beakta jämställdhet i genomförande av uppdraget. En majoritet av länsstyrelserna (95%) uppger att myndigheten har beaktat jämställdhet i mycket stor eller ganska stor utsträckning inom arbetet med folkhälsouppdraget.

Länsstyrelsens folkhälsouppdrag är formulerat så att jämställdhets ska beaktas i genomförandet, men alla länsstyrelser ska vara jämställdhetsintegrerade myndigheter vilket utgör ett starkare krav på att jämställdhetsperspektiv ska utgöra en naturlig del av folkhälsoarbetet. I länsstyrelsernas svar på frågan om att beakta jämställdhet i uppdraget har de allra flesta tolkat frågan som att det handlar om jämställdhetsintegrering. Det märks också att de flesta länsstyrelser sedan många år har ett pågående arbete med jämställdhetsintegrering på sin myndighet. I följande text beskrivs därför regeringsuppdraget i relation till jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetsintegrering har skett på flera sätt inom länsstyrelsernas arbete med regeringsuppdraget. Över lag har det funnits en hög medvetenhet om jämställdhetens betydelse för ett lyckat folkhälsoarbete. Könsuppdelad statistik har exempelvis varit en självklar utgångspunkt för arbetet med hälsodata.

De flesta länsstyrelser arbetar utifrån helheten i sociala hållbarhetsfrågor och integrerar därför jämställdhet naturligt inom alla arbetsmoment under genomförandet av folkhälsouppdraget. Från exempelvis kartläggning, analys, resursbedömning och utformning av insatser. Det pågår också samverkan med sakområdet jämställdhet på flera länsstyrelser. Så här skriver en länsstyrelse:

”En styrka är att vi fogar samman enhetens alla uppdrag så att de ingår inom ramen för ett folkhälsoarbete vilket ger kommunerna ett bredare stöd. När jämställdhet, funktionshinderpolitiken, barnrätt, mänskliga rättigheter, brottsförebyggande m.m. sammanflätas med folkhälsofrågorna ger det mer kraft till arbetet med en jämlik hälsa.”

Ett jämställdhetsperspektiv i regeringsuppdraget har inneburit:

- Könsuppdelad statistik.
- Integrering av jämställdhet inom olika moment av folkhälsouppdraget.
- Samverkan med sakområdet jämställdhet på egna myndigheten.
- Jämställdhetsperspektiv lyfts vid kunskapshöjande aktiviteter och i information.

KARTLÄGGNING AV AKTÖRER OCH BEHOV

Inom ramen för uppdraget skulle länsstyrelserna genomföra en kartläggning av den regionala och lokala aktörskartan samt systematiskt beskriva vilka behov som finns inom arbetet för folkhälsan. I detta avsnitt beskrivs hur arbetet med kartläggningen sett ut och vad det inneburit. Folkhälsomyndigheten hade i uppdrag att stödja länsstyrelserna i genomförandet av kartläggningen. Resultatet av kartläggningen i sin helhet presenteras i Folkhälsomyndighetens rapport *Folkhälsoarbetet i Sverige. En nationell kartläggning av kommuners, regioners och länsstyrelsers folkhälsoarbete 2022-2023*.¹⁵

¹⁵ **Folkhälsomyndigheten (2024).** Folkhälsoarbetet i Sverige. En nationell kartläggning av kommuners, regioners och länsstyrelsers folkhälsoarbete 2022-2023.

PLANERING FÖR EN ENKÄT

Länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten var eniga om att en nationell samordning av arbetet med kartläggningen var ett resurs- och kostnadseffektivt arbetssätt. Initialt påbörjades ett arbete med en webbaserad enkät för att kartlägga folkhälsoarbetet hos kommuner, regioner och länsstyrelser. Det var tänkt att den webbaserade enkäten skulle genomföras tidigt i uppdraget för att utgöra en grund för hur uppdraget sedan skulle prioritera och strukturera arbetet med regeringsuppdragets övriga delar. Arbetet fick dock ändra förutsättningar eftersom SKR motsatte sig en sådan enkät och i stället erbjöd länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten att ta del av resultaten från SKR:s medlemsenkät om folkhälsoarbete¹⁶. Efter dessa förutsättningar justerades kartläggnings inriktning och tidsperspektiv.

KARTLÄGGNING I TRE DELAR

För att få svara på de frågor kring aktörer och behov som krävdes för att kunna fullfölja regeringsuppdraget användes data från tre olika källor:

1. **Enkät till länsstyrelserna** om myndigheternas interna folkhälsoarbete.
2. **SKR:s medlemsenkät** till kommuner och regioner om folkhälsoarbetets organisering och prioritering.
3. **Dialoger i länen** om folkhälsoarbetets lokala och regionala aktörer och deras behov av stöd.

Länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten tog gemensamt fram en enkät som skickades ut till länsstyrelserna. Denna enkät kompletterade SKR:s medlemsenkät som riktade sig till kommuner och regioner. Länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten var eniga om det kvantitativa dataunderlaget behövde kompletteras med ett kvalitativt underlag. Därför genomförande länsstyrelserna dialoger i länen om lokalt och regionalt folkhälsoarbetet i samtliga län.

DIALOGER I LÄNEN

Syftet med dialogerna på lokal och regional nivå var att identifiera aktörer, förutsättningar och behov i det pågående och kommande folkhälsoarbetet. Genomförandet av dialogerna syftade också till att

¹⁶ [Medlemsenkät folkhälsa 2022 \(skr.se\)](#)

bidra till god dialog, fördjupade relationer samt lärande och inspiration för lokala och regionala aktörer.

De primära **frågeställningarna** som besvarades i dialogerna var:

1. Vilka lokala och regionala aktörer arbetar med att genomföra det generella folkhälsoarbetet idag (2023)?
2. Vilka behov finns för att kunna stärka genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken och det kunskapsbaserade folkhälsoarbetet?

Målgrupper för dialogerna var i första hand strategiska funktioner i länets kommuner och regioner. Eftersom arbetet kommit olika långt i olika län och även såg olika ut, skiljer sig målgrupperna något åt.

Genomförande av dialogerna anpassades efter förutsättningarna i respektive län. För vissa län blev dialogerna en vidareutveckling av en befintlig struktur och pågående arbete medan de i andra län var en start på något nytt. Det var en stor variation i antalet kommuner som deltog i varje län. Det innebar att en del länsstyrelser genomförde dialoger med var och en av sina kommuner, medan andra länsstyrelser bjöd in kommunerna till flera samlade dialoger i länet.

Samverkan mellan länsstyrelse och region är viktigt för utveckling och förankring av det regionala folkhälsoarbetet och en god förutsättning för det lokala folkhälsoarbetet. Det var därför viktigt att kommunicera och bjuda in regionerna till planering och/eller genomförande av dialogerna.

Varje länsstyrelse ansvarade för att sammanställa en summering av lokala och regionala aktörer och behov i folkhälsoarbetet. Detta gjordes i enlighet med en rapportmall som var framtagen i samverkan mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten (Bilaga 4).

DIALOGERNA GAV RINGAR PÅ VATTNET

Vid dialogerna i länen framkom ett tydligt behov av förbättrade förutsättningar för att bedriva generellt strategiskt folkhälsoarbete i kommuner och regioner i Sverige. Det framkom att förutsättningarna varierar mellan olika geografiska områden, efter demografi liksom av politiska och organisatoriska faktorer. De viktigaste områdena som identifierats för förbättring handlade om tydligare styrning och ledning, tydligare samverkanstruktur och långsiktig finansiering.

Men att genomföra dialoger om folkhälsoarbete i länen bidrog inte bara till att samla in data som en del i kartläggningen, utan också till att hjälpa lokala och regionala aktörer att påbörja eller ta ytterligare steg i redan

pågående processer och samverkan för det strategiska folkhälsoarbetet i länet. Så här skriver en länsstyrelse:

”Efter dialogerna har folkhälsoarbetet satts på agendan och aktualiserats. Detta märker vi genom att vi får fler förfrågningar om att delta i olika processer som kopplar an till folkhälsoarbetet i kommunerna.”

EN OMFATTANDE KARTLÄGGNING

Folkhälsomyndigheten har gjort en nationell sammanställning av det som framkommit i dialogerna tillsammans med resultaten från enkätundersökningarna. Detta i syfte att ge en nationell bild över de strukturella förutsättningarna och behoven som finns för folkhälsoarbetet i hela landet och eventuella skillnader.

Länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten har med gemensamma krafter och initiativ tagit fram ett omfattande underlag om vilka behov och utmaningar som finns i folkhälsoarbetet och vad som behövs prioriteras framöver. Tillsammans med länsstyrelserna erfarenheter av regeringsuppdraget som beskrivs i denna rapport finns det en god nulägesbild över vad som behöver göras för att stärka folkhälsoarbetet på lokal, regional och nationellt nivå. Länsstyrelserna har under två års tid haft en nyckelfunktion i detta arbete, men kommer inte ha den kapacitet som efterfrågas att kunna fortsätta utveckla och stärka folkhälsoarbetet på samma sätt om myndigheterna gjort under tiden när dialogerna genomfördes. Länsstyrelserna har både erfarenheter och kunskap om hur myndigheterna som regional aktör kan göra skillnad i genomförande av den nationella folkhälsopolitiken. Den kartläggning som gjorts kan ge ett gott underlag för framtiden, men behövs ta i beaktande att länsstyrelsernas roll förändrats i och med avslutat regeringsuppdrag.

Kartläggningen har inneburit:

- Att det skett en insamling av enkätdata från kommuner, regioner och länsstyrelser.
- Att det genomförts dialoger om folkhälsoarbets förutsättningar i samtliga län.
- Att det finns ett underlag som beskriver aktörer och behov i folkhälsoarbetet, vilket presenteras i en nationell rapport från Folkhälsomyndigheten

PILOTPROJEKTENS ERFARENHETER

Länsstyrelserna i Västerbotten och Stockholm hade under åren 2019–2021 i uppdrag att ta fram metoder och arbetssätt för samordning av ett regionalt arbete för en god och jämlik hälsa med målet att skapa bättre förutsättningar för det lokala främjande och förebyggande arbetet. Länsstyrelserna tog fram två olika modeller, Västerbottensmodellen¹⁷ med fokus på regional struktur för samverkan och Stockholmsmodellen med fokus på lokala behov och samordnat kommunstöd¹⁸.

Bild 7. Pilotprojektens slutrapporter.

Resultaten från pilotuppdrag har tagits tillvara på flera sätt inom regeringsuppdraget. Resultat, erfarenheter och kunskaper har delgivits vid nationella nätverksträffar och kommunicerats med Folkhälsomyndigheten. Resultaten från piloterna har varit värdefulla i det egna regionala arbetet. Så här skriver en länsstyrelse:

”Länsstyrelserna ser det som en styrka att kunna hänvisa till erfarenheter och lärdomar från piloterna och också att kunna delge erfarenheter från grannlänerna och andra län. Ett exempel var när vi samlade de fyra norrlandslänens resultat från länsdialogerna och presenterade för de fyra Regionernas folkhälsoenheter – tillsammans skapade vi en norrlandsbild och hur strukturen för folkhälsoarbete ser ut i norrländska kommuner med stora geografiska ytor och litet befolkningsunderlag.”

¹⁷ [Örat mot marken blicken mot horisonten - Västerbottensmodell för samordning av regionalt och lokalt folkhälsoarbete | Länsstyrelsen Västerbotten \(lansstyrelsen.se\)](#)

¹⁸ [Folkhälsa börjar med goda och jämlika uppväxtvillkor \(lansstyrelsen.se\)](#)

STYRKOR OCH FRAMGÅNGSFAKTORER

Att regeringsuppdraget inneburit en förstärkning av implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken och därigenom stärkt Sveriges folkhälsoarbete är tydligt. I detta kapitel beskrivs vad länsstyrelserna har för generella styrkor som regional myndighet, vilket varit viktiga förutsättningar för implementeringsarbetet. Längre fram i kapitlet beskrivs de faktorer i genomförandet som varit framgångsrika, det vill säga hur länsstyrelserna valt att arbeta och vilket av arbetssätten som fallit väl ut.

LÄNSSTYRELSEARNAS STYRKOR

Kännedom
om lokala och
regionala
förhållanden

Länsstyrelserna har flera styrkor när det gäller implementering av nationell politik. Länsstyrelserna är närvarande på regional nivå och har god kännedom om de lokala förhållandena och behoven i sina respektive län. Det gör att länsstyrelsen är väl lämpad för att anpassa och implementera nationell politik på lokal nivå. I genomförandet av regeringsuppdraget har länsstyrelserna haft en tydlig fördel av sin lokala och regionala kännedom. Det har gjort det möjligt för länsstyrelserna att anpassa och skraddarsy stöd utifrån specifika behov och förutsättningar i varje län. Länsstyrelsernas kännedom om lokala och regionala förhållanden har möjliggjort träffsäkra insatser och en effektiv tvärsektoriell samverkan. Länsstyrelserna har visat ett aktivt engagemang i främjande och förebyggande arbete samt i Agenda 2030-initiativ. I regionala och lokala sammanhang har länsstyrelsernas förankring och deltagande på olika nivåer stärkt rollen som en viktig länk mellan olika nivåer av beslutsfattande.

Aktivt
engagemang
och
förankring

Bred
kompetens
och
infrastruktur

Länsstyrelserna har experter inom en mängd olika områden, såsom miljö, samhällsplanering, och social hållbarhet, vilket gör att det finns omfattande kunskap och kompetens för att förstå och tillämpa komplex nationell politik på ett effektivt sätt. I genomförandet av regeringsuppdraget har länsstyrelsernas breda kompetens inom social hållbarhet och folkhälsa, utgjort en god grund för att stödja olika aktörer och samverka över olika politikområden. Infrastrukturen och processerna som har utvecklats inom folkhälsoarbetet har möjliggjort en effektiv implementering av den nationella folkhälsopolitiken. Även länsstyrelsernas arbete med intern samverkan och kunskapshöjning om folkhälsa och folkhälsopolitiken har lett till ökad tvärsektoriell samverkan och integrering av folkhälsoperspektivet inom olika områden.

Intern
samverkan
och
kunskaps-
höjning

Samverkan och samordning

En annan styrka med länsstyrelserna är myndigheternas samordningsförmåga. Länsstyrelserna fungerar som samordnare mellan olika aktörer på regional och lokal nivå. Samordningsförmågan är värdefull för att säkerställa en enhetlig och effektiv implementering av nationell politik inom en rad olika områden. I länsstyrelsernas arbete med regeringsuppdraget har arbetet med samverkan och samordning varit helt avgörande, både inom den egna organisationen och med externa aktörer som regioner, kommuner och civilsamhället. Detta har skapat en stark plattform för att främja och förebygga hälsa på lokal och regional nivå. I genomförandet av regeringsuppdraget har länsstyrelserna haft en stödjande och kompletterande roll gentemot regioner och kommuner, vilket har bidragit till att förstärka det regionala och generella folkhälsoarbetet. Länsstyrelsernas fokus på att stötta där det finns behov har bidragit till goda förutsättningar för samverkan och samordning.

Stödjande och kompletterande roll

Sammanfattningsvis representerar länsstyrelsernas styrkor en kombination av kompetens, samverkan, lokal förankring och flexibilitet för att möta varierande behov i arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT LYCKAS

Länsstyrelsens styrkor ger goda förutsättningar för att stödja implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Men för att implementeringen ska ge effekt och skapa både bättre förutsättningar för folkhälsan och nå sin målsättning med en god, jämlik och jämställd hälsa behöver det finnas ytterligare förutsättningar och involverade aktörer i arbetet. Det är viktigt att det finns en infrastruktur för genomförande av politiken, det vill säga nödvändiga stödjande strukturer och mekanismer som syftar till att nå en god och jämnt fördelad hälsa i befolkningen. Det behöver finnas ett sammanhållet system där olika aktörer ser inåt och definierar sina roller och ansvarsområden, men också att alla relevanta aktörer enas om en gemensam målsättning och hur varje aktör bidrar till denna målsättning. För att detta ska fungera behöver flöden mellan olika nivåer existera, mellan lokalt, regionalt och nationellt folkhälsoarbete. De lokala och regionala lägesbilderna och behoven behöver få vara ett underlag för prioriteringar i det nationella arbetet, som i sin tur anpassar sitt stöd för att få bästa möjliga spridning, användning och genomslag. Därtill behövs ett kunskapsbaserat arbete som utgår från kunskap om hur hälsan ser ut i befolkningen och planering av insatser utifrån det. En infrastruktur för folkhälsoarbetet behöver hållas ihop av kunskap om hur människors förutsättningar för hälsa påverkas och hur vi kan organisera samhällets aktörer och

institutioner för att som en helhet bidra till en god, jämlik och jämställd hälsa i hela befolkningen.

Eftersom folkhälsoarbete är otroligt mångfacetterat och involverar många aktörer behövs noder som samlar, samordnar och strukturerar pågående och kommande arbete. Noder som med ett helikopterperspektiv kan knyta samman strukturer, organisationer och institutioner. I länsstyrelsernas regeringsuppdrag definieras vilken roll myndigheterna skulle ha under två års tid. Uppdraget beskrev hur staten på regional nivå skulle arbeta för att den nationella folkhälsopolitiken skulle få genomslag. Genom arbetet med regeringsuppdraget är det tydligt att länsstyrelsernas arbete förflyttat sig i en riktning som på flera sätt varit framgångsrikt i uppfyllandet av uppdraget. Men ett arbete för folkhälsan låter sig inte lätt organiseras, det kräver resurser, tydlig organisering mot ett gemensamt mål och ett långsiktigt perspektiv. Vad som är framgångsrikt för implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken på lång sikt och som varaktigt skulle bidra till att förändra hälsoutfallen, det vill säga förbättra det generella hälsoläget i befolkningen och jämna ut sociala ojämlikheter, det är frågor som kräver lång tid och därmed till viss del ligger utanför länsstyrelsens tvååriga regeringsuppdrag.

Vad som utgör framgångsfaktorer under regeringsuppdragets tid handlar om hur väl länsstyrelserna uppfyllt de olika delarna av uppdraget. Framgångsfaktorerna i länsstyrelsernas uppdrag kan definieras som de faktorer vilka gjort att länsstyrelserna under två års tid har:

- ✓ utgjort en kompletterande länk mellan lokal och nationell nivå
- ✓ stöttat implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken
- ✓ stöttat utvecklingen av ett kunskapsbaserat folkhälsoarbete
- ✓ bidragit till samarbete och erfarenhetsutbyte inom sina län
- ✓ bidragit till kompetensutveckling och gemensamma tvärssektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet
- ✓ bidragit till kommunöverskridande folkhälsoinsatser
- ✓ genomfört en kartläggning av aktörer och behov inom folkhälsoområdet

Inom samtliga av dessa uppdragsområden har länsstyrelsernas arbete lett till en förändring i avsedd riktning, det vill säga stärkta eller förbättrade förutsättningar för den nationella folkhälsopolitikens genomförande. Länsstyrelserna har i sina respektive myndigheter och gemensamt visat sig vara handlingskraftiga, lyssna in behov och genomföra relevanta insatser.

REGERINGSUPPDRAGETS FRAMGÅNGSFAKTORER

Vilka är då de komponenter och faktorer som har bidragit till att länsstyrelserna kunnat genomföra regeringsuppdraget på ett framgångsrikt sätt? I detta avsnitt beskrivs de komponenter som tillsammans skapat framgångsfaktorerna.

ETT TYDLIGT UPPDRAG MED AVSATTNA RESURSER

Regeringens intentioner, formuleringen av uppdraget och de medel som följde därtill för genomförande har varit avgörande för hur länsstyrelserna kunnat genomföra regeringsuppdraget. Uppdragets tydliga utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitiken medförde att kompetens inom folkhälsovetenskap efterfrågades och bidrog till en kompetenshöjning inom folkhälsa och folkhälsoarbete vid länsstyrelserna. Att fokus låg på jämlikhet i hälsa och att alla åtta målområden var i fokus underlättade förståelsen av uppdragets bredd. Detta signalerade angelägenheten för lokala och regionala aktörer att utveckla och förstärka sitt folkhälsoarbete med stöd av länsstyrelserna.

STÖDJANDE KUNSKAPSMYNDIGHET

Samverkan mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten har varit väsentlig för att genomföra regeringsuppdraget, där myndigheterna har dragit nytta av varandras kompetenser och resurser. Samverkan mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndighet har på många sätt varit avgörande för att skapa en stark grund för kunskapsspridning och implementering av den nationella folkhälsopolitiken på olika nivåer. Nedan beskrivs några delar av samverkan som varit viktiga för en framgångsrik samverkan.

Folkhälsomyndighetens stöd har bland annat varit värdefullt för att tydliggöra stödstrukturen, folkhälsomålens indikatorer och för praktisk hjälp med bildstöd till presentationer. Folkhälsomyndigheten har bidragit med rapporter, data och kärnindikatorer som är kopplade till folkhälsomålen. Länsstyrelsen roll som länk mellan nationell och regional nivå har fungerat bra, och en av anledningarna till det är att samverkan med Folkhälsomyndighet byggts genom nära dialog på alla nivåer i projektorganisationen. Samverkan har byggts på att söka enighet men också öppenhet för olikheter. Ett exempel på samverkan är arbetet med kartläggningen.

Samverkan mellan Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna kännetecknades av ömsesidig kommunikation och dialog. Länsstyrelserna fångade upp behov på lokal och regional nivå som

kommunicerats till Folkhälsomyndigheten, som i sin tur kommunicerat information till lokala och regionala aktörer via länsstyrelserna. Samverkan har möjliggjort att kommuner i länen har fått sina röster hörda på den nationella nivån och dialogen har varit viktig för att förstå och tillgodose länets behov. Genom ett gemensamt arbete skapades förutsättningar att arbeta utifrån en gemensam utgångspunkt för hela landet.

En annan viktig del i samverkan handlade om effektivitet genom kunskapshöjning. Efter länsstyrelsernas behov har Folkhälsomyndigheten bidragit med kunskapshöjning hos länsstyrelserna, vilket har gjort arbetet mot kommunerna effektivare och kunskapsbaserat. Länsstyrelserna har också kunnat återkoppla kommunernas behov till Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndighetens aktiva närvaro i samverkan med länsstyrelserna har gett tyngd och legitimitet till uppdraget. Länsstyrelserna upplever att Folkhälsomyndigheten stöd har varit prioriterat, vilket gett goda förutsättningar för samverkan. Det har också varit av stor betydelse att Folkhälsomyndigheten varit närvarande vid samtliga av länsstyrelsens nationella nätverksträffar och bidragit med expertkunskap och främjat kunskapsinhämtning.

LÄNSSTYRELSESNAS INTERNA SAMVERKAN

Den nationella samordningen av regeringsuppdraget inom länsstyrelserna har spelat en central roll för att skapa enhetlighet och gemensam riktning för alla 21 myndigheter. Länsstyrelsernas samlade sätt att ta emot, förvalta och driva uppdraget bygger på att det fanns en länsstyrelsegemensam ledning som prioriterat samverkan för folkhälsa. Att det har funnits en funktion som varit länsstyrelsernas utsedda nationella samordnare har varit oumbärligt för den interna samverkan som i sin tur har varit viktig för att stärka och möjliggöra likvärdiga förutsättningar för länsstyrelserna i genomförandet av regeringsuppdraget.

En viktig del i den interna samordningen har varit att det funnits en tydlig arbetsstruktur med ansvarsfördelning, kontaktvägar, informationsflöde och rutiner. Systemet med geografiska grupper, så kallade peppgrupper, har främjat kollegialitet och erfarenhetsutbyte, inom de geografiska indelningarna. Strukturen för den interna samordningen byggdes upp under en relativt kort tid och bidrog till att det interna arbetet blev transparent och minskade ett eventuellt personberoende. För att utveckla en hållbar samverkan framkom det tidigt ett behov av att länsstyrelsernas samordnare får möjlighet till att

öka sin kunskap om samverkan och ett systematiskt förändringsarbete. Därför upphandlades kursen *Att leda utan av vara chef* som genomfördes av Ramboll under hösten 2023 (Bilaga 5). Det gav en god grund för att fortsätta utveckla samverkan mellan länsstyrelserna, men även med varje läns regionala och lokala aktörer. Med en ökad kunskap om samverkan kunde sedan varje länsstyrelse analysera sin egen samverkan och identifiera vad som underlättade eller försvårade den.

Den nationella samordningen inom länsstyrelserna har skapat möjligheter för länsstyrelserna att utbyta erfarenheter och idéer, men också forum för dialog. Detta har stärkt samarbetet länsstyrelser emellan och bidragit till att höja den gemensamma kunskapsbasen. Den nationella samordningen har också möjliggjort dialog och samverkan med andra aktörer som Folkhälsomyndigheten, SKR och Socialdepartementet, vilket har förstärkt arbetet och skapat tydlighet i uppdraget.

Genom exempelvis processledarutbildningar och webbutbildningar har den nationella samordningen även bidragit till kompetensutveckling och kunskapspridning inom folkhälsoarbetet. En annan viktig del i den nationella samordningen är att den har hjälpt till att tolka och avgränsa uppdragsbeskrivningen. Detta har underlättat det regionala arbetet och skapat en gemensam förståelse vid de 21 olika länsstyrelserna. Genom den nationella samordningen kunde länsstyrelserna också få en gemensam röst och ett förtydligt mandat att representera och samverka med andra nationella aktörer. Det har varit viktigt för det regionala arbetet.

Sammantaget har den nationella samordningen spelat en avgörande roll för att stärka samarbetet och skapa förutsättningar för ett enhetligt och effektivt folkhälsoarbete över hela landet.

TILLSAMMANS MED REGIONERNA

Länsstyrelserna och regionernas samarbete har under uppdragets tid påbörjats, utvecklats och fördjupats på flera olika sätt. Många länsstyrelser och regioner har tillsammans bedrivit ett omfattande och strukturerat samarbete för att främja en god och jämlik hälsa i länen. Eftersom befolkningens hälsa i länen ser delvis olika ut och att regionerna har olika prioriteringar för folkhälsoarbetet har det varit viktigt för länsstyrelserna att lyssna in och förstå förutsättningarna i respektive län. Även om alla länsstyrelser har arbetat för att stärka relationerna med regionerna, har samverkan kommit olika långt i olika län. I detta avsnitt beskrivs de framgångsfaktorer som framkommit län med ett väl fungerande samarbete mellan länsstyrelser och regioner.

I de län där samverkan mellan länsstyrelse och region fungerat som bäst, finns det några faktorer som återkommer. Dessa skulle kunna ses som framgångsfaktorer i en fungerande regional samverkan med utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitiken. En del handlar om att det finns mandat för folkhälsofrågorna hos ledningen vid både länsstyrelsen och regionen, och i bästa fall finns det en ömsesidig och uttalad vilja att organisationerna gemensamt ska främja länets folkhälsa.

En annan viktig faktor som varit återkommande i en väl fungerade samverkan mellan länsstyrelse och region emellan handlar om kunskap om och respekt för varandras uppdrag och mandat. Genom att ha kunskap om vad den andra organisationen ska och kan göra är det lättare att undvika felaktiga förväntningar på varandra. Det är enklare att ta tillvara de kompetenser som finns inom länsstyrelsen och regionen och samtidigt låta de olika organisationernas förutsättningar berika samverkan. Att de funktioner som ska samverka med varandra har en väl grundad kunskap om folkhälsa, samsyn på folkhälsoutmaningarna, dess behov och möjliga åtgärder har också underlättat samverkan. Samarbetet har stärkt förståelsen för och tydliggjort de regionala rollerna hos både länsstyrelse och region när det gäller folkhälsofrågor och social hållbarhet.

Bild 8. En samskapande process.

Relationsskapande processer som har fått ta tid att växa fram, har varit en återkommande faktor i län där den regionala samverkan fungerat mycket väl mellan region och länsstyrelse. Det har handlat om att det gemensamt getts förutsättningar för och skapats goda mellanmänniska relationer som bygger på tillit och öppenhet.

Andra framgångsfaktorer för den regionala samverkan har handlat om att länsstyrelsen och regionen tillsammans har lyckats identifiera gemensamma målgrupper och mål. Det är viktigt eftersom en tydlighet i målgrupper och mål skapar klarhet och en gemensam grund för vad samverkan ska handla om och vad den ska leda till. Arbetet har underlättats när det funnits en gemensam viljeinriktning för att skapa förutsättningar för jämlik hälsa, och dialoger och samarbete mellan länsstyrelse och region har hjälpt till att förankra den nationella folkhälsopolitiken bland olika aktörer.

Flera länsstyrelser lyfter att det pågått ett arbete för att skapa strukturer för ett systematiskt folkhälsoarbete, inklusive infrastruktur och nätverksmöten. Flera länsstyrelser och regioner har lyckats skapa, utveckla och/eller bibehålla gemensamma forum, råd och/eller arbetsgrupper. Detta har varit avgörande eftersom samverkansarbetet kräver att det finns en regelbunden kommunikation och etablerade former för gemensamma beslut, inriktningar och genomförande. I praktiken har dessa former för samverkan varit uppbyggda på olika sätt, men gemensamt är att det funnits både informella och formella mötesplatser. Detta har inneburit att det funnits stödstrukturer för kunskapsutbyte och erfarenhetsdelning. Men det har även skett en förbättrad samverkan med olika aktörer, som exempelvis kommuner, civilsamhälle, näringsliv och myndigheter.

När faktorerna ovan fallit på plats, har det skapat goda förutsättningar för en närmare samverkan mellan länsstyrelse och region. I de län där det funnits eller skapats regionala styrdokument med fokus på folkhälsa har det varit en framgång. Om folkhälsa redan var integrerat i regionala styrdokument kunde det underlätta samverkan under regeringsuppdragets tid. I vissa län gav regeringsuppdraget regionen ny kraft och energi att tillsammans med länsstyrelsen arbeta fram folkhälsa i regionala styrdokument. I en del län blev uppdraget ett omtag för hela länets strategier och en chans att spetsa det gemensamma arbetet, där regionerna hade mycket data och sakkunskap medan länsstyrelserna kompletterade med god kännedom om kommunerna.

Sammanfattningsvis har det under uppdragstiden bedrivits ett omfattande och framgångsrikt samarbete mellan länsstyrelser och

regioner för att främja folkhälsa och social hållbarhet på regional och lokal nivå. Samverkan mellan olika aktörer och sektioner har förbättrat förutsättningarna för att skapa långsiktiga och hållbara lösningar för gemensamma utmaningar.

MED KOMMUNERNAS BEHOV I CENTRUM

Länsstyrelserna beskriver att många kommunerna efterfrågat samverkan med länsstyrelserna inom folkhälsoarbetet, och därför var regeringsuppdraget både efterlängtat och välkommet. Arbetet med regeringsuppdraget innebar att länsstyrelserna har kunnat vara mer närvarande för kommunerna, visa intresse för och stöttat det lokala folkhälsoarbetet med utgångspunkt i kommunernas behov. Länsstyrelserna kom närmare kommunerna och i flera län har länsstyrelserna blivit inbjudna till politiska forum och kommunledning. I och med regeringsuppdraget var det många kommuner som mobiliserade sig för att jobba med frågan, exempelvis uppdaterade sina folkhälsostrategier. Kommunerna såg länsstyrelsernas regeringsuppdrag som en chans att spetsa det egna folkhälsoarbetet.

SAMMANFATTNING

Sammanfattningsvis har regeringsuppdragets tydliga formulering och tilldelade resurser varit avgörande för länsstyrelsernas framgångsrika genomförande av folkhälsouppdraget. Samarbetet mellan länsstyrelser, Folkhälsomyndigheten, regioner och kommuner har skapat en stark grund för kunskapsspridning och implementering av den nationella folkhälsopolitiken. Den interna samordningen inom länsstyrelserna och samarbetet med regioner och kommuner har bidragit till enhetlighet, effektivitet och förbättrade förutsättningar för långsiktiga och hållbara lösningar för gemensamma utmaningar inom folkhälsa och social hållbarhet på lokal och regional nivå. En summering av framgångsfaktorerna och dess komponenter presenteras i tabellen på nästa sida.

Framgångsfaktorer		Komponenter
	Tydligt uppdrag med avsatta resurser	Formulering av uppdraget Resurser Fokus på jämlik hälsa Signalvärde
	Stödjande kunskapsmyndighet	Stöd och närvaro Samverkan på alla nivåer Ömsesidig dialog Inlyssnande ansats Kunskapshöjning Prioriterat
	Länsstyrelsernas interna samverkan	Prioritering av ledning Tydlig arbetsstruktur Stärkt kompetens om samverkan Erfarenhetsutbyte Forum för dialog Gemensam riktning Kunskapshöjning Stöd i tolkning av uppdraget Gemensam röst Stärkt mandat
	Tillsammans med regionerna	Lyssnar in varandra Mandat hos ledningarna Gemensam viljeriktning Dialog och samverkan Kunskap om och respekt för varandra Relationsskapande processer Gemensamma mål och målgrupper Fokus på jämlik hälsa Gemensamma forum och arbetsgrupper Folkhälsa i regionala styrdokument
	Med kommunernas behov i centrum	Ett efterlängtat uppdrag Närvaro och stöd från länsstyrelserna Kommunal mobilisering för folkhälsan Chans att förbättra folkhälsoarbetet

Tabell 1. Summering av framgångsfaktorer och dess bärande komponenter vid genomförande av regeringsuppdraget.

DAGENS UTMANINGAR, FRAMTIDENS FOKUS

Länsstyrelserna har under regeringsuppdragets tid mött många utmaningar. Några har det funnits lösningar eller nya vägar för, medan det för andra har påbörjats ett långsiktigt arbete. Med utgångspunkt i den erfarenhet och kunskap som regeringsuppdraget gett länsstyrelserna beskrivs i detta avsnitt vilka utmaningar som länsstyrelserna ser att dagens folkhälsoarbete står inför. Med den utgångspunkten beskrivs sedan vilket fokus som behövs i det framtida arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa.

FOLKHÄLSOARBETE I FÖRÄNDRING

Det är många faktorer som påverkar förutsättningarna för ett effektivt och målinriktat folkhälsoarbete på lokal, regional och nationell nivå. Folkhälsan utvecklas över tid och arbetsmetoder, strategier och fokus inom folkhälsoarbetet genomgår ständigt förändringar. Folkhälsoarbetet behöver vara flexibelt och anpassningsbart för att kunna uppnå goda resultat. Folkhälsoarbetet behöver hela tiden anpassa sig till nya utmaningar och samhällsliga perspektiv för att främja hälsa, förebygga sjukdom och jämna ut skillnader i hälsa.

Det finns många goda krafter för folkhälsan i Sverige. Inte minst gör kommuner och regioner ett viktigt arbete. Likväl har det varit välkommet med ett statligt regionalt stöd som kunnat binda ihop det arbete som redan pågår och utvecklat nya satsningar för folkhälsan. Länsstyrelserna har under två års tid varit en viktig länk mellan det lokala och nationella folkhälsoarbetet. Inom ramen för den samlade nationella folkhälsopolitiken, som infördes år 2003, har regeringsuppdraget utgjort en unik möjlighet för staten att aktivt agera för folkhälsan på regional nivå och stödja det lokala folkhälsoarbetet. Uppdraget har på många sätt varit framgångsrikt, framförallt i den struktur som byggts upp för ett sammanhållet nationellt folkhälsoarbete. När länsstyrelserna nu avslutar uppdraget identifieras flera svåra utmaningar för det fortsatta folkhälsoarbetet. Rubrikerna i följande delavsnitt anger vad som behövs i framtidens folkhälsoarbete utifrån länsstyrelsernas erfarenheter och lärdomar av arbetet med regeringsuppdraget.

STÄRK FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR FRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE ARBETE

Efter uppdragets slut kommer länsstyrelserna inte på samma sätt kunna stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med utgångspunkt i den nationella folkhälsopolitiken. Det är möjligt att arbeta tvärasektoriellt genom andra politikområden som myndigheterna har uppdrag inom, exempelvis jämställdhet och brottsförebyggande arbete. Men det kräver att varje enskild länsstyrelse prioriterar och driver ett sådant arbete.

Länsstyrelserna har haft en god samverkan med Folkhälsomyndigheten som bidragit till att länsstyrelserna kunnat stärka det främjande och förebyggande arbetet under uppdragstiden. Länsstyrelsernas bedömning är att det finns en fortsatt önskan om regionalt och lokalt stöd för implementering av den nationella folkhälsopolitiken, och Folkhälsomyndigheten kommer ställas inför en nyorientering i hur en struktur för detta ska se ut framöver när länsstyrelsens roll har förändrats.

Det är viktigt att arbetet med att samordna, stödja och följa upp folkhälsoarbetet utvecklas, kommuniceras och operationaliseras. Folkhälsomyndighetens webbplats *Tema folkhälsa*¹⁹ har redan haft och har en stor betydelse för folkhälsoarbetet i länen och kommunerna, länsstyrelsernas erfarenheter under uppdraget visar på betydelsen av att detta arbete fortgår.

Ett behov som länsstyrelserna noterat under uppdraget är att det behövs en ökad kunskap om effektiva metoder och strategier i det generella folkhälsoarbetet. Detta för att stärka likvärdigheten, långsiktigheten och effekterna av det lokala främjande och förebyggande arbetet. Vidare efterfrågas goda exempel som visar på att det främjande och förebyggande arbete lönar sig långsiktigt. På regional nivå behöver kunskapen om folkhälsa och folkhälsoarbete stärkas framöver, och det är viktigt att ta hänsyn till olika förutsättningarna som finns i landet.

Det är viktigt att fortsätta arbetet med att navigera och förtydliga rollfördelningen bland lokala, regionala och nationella folkhälsoaktörer. Länsstyrelserna anser att det är viktigt att myndigheterna fortsätter utveckla samverkan med regionerna och att göra kopplingar mellan

¹⁹ [Tema folkhälsa – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/tema-folkhalsa/)

regionala utvecklingsstrategier och myndigheternas arbete med social hållbarhet. Samordning av olika uppdrag mellan regional utveckling, Agenda 2030, arbetet med mänskliga rättigheter och folkhälsoarbete behöver fortsätta utvecklas på nationell och regional nivå.

Sammanfattningsvis ser länsstyrelserna att det behövs ett fortsatt stöd för det främjande och förebyggande arbetet. Stödet bör ske på flera sätt och inom olika områden:

- **Samverkan och samarbete med fokus på främjande och förebyggande:** Ett effektivt folkhälsoarbete kräver samarbete och samverkan mellan olika aktörer såsom myndigheter, organisationer, och samhällsinstanser för att dra nytta av resurser och kompletterande expertis.
- **Rollfördelning och samordning i det främjande och förebyggande arbetet:** Tydliga rollfördelningar och effektiv samordning mellan olika aktörer är avgörande för att undvika dubbelarbete och säkerställa att resurser används effektivt.
- **Effektiva metoder och strategier för främjande och förebyggande arbete:** För att uppnå verkliga resultat i folkhälsoarbetet är det nödvändigt att använda sig av beprövade metoder och strategier som har visat ge positiva effekter.
- **Stöd främjande och förebyggande:** Hälsa och välbefinnande påverkas av lokala och regionala förhållanden, därför är det viktigt att det finns stöd och resurser på dessa nivåer för att implementera och driva lokalt anpassade folkhälsoprogram.
- **Kunskapsutveckling om främjande och förebyggande arbete:** Att öka kunskapen om folkhälsoarbete och visa på långsiktiga positiva effekter är viktigt för att motivera fortsatt engagemang och investeringar inom området.
- **Fokus på främjande och förebyggande i det tvärssektoriella arbetet:** Hälsa påverkas av många olika faktorer och det är därför viktigt att integrera folkhälsoaspekter i andra politikområden för att skapa en mer holistisk och effektiv strategi för att främja hälsa och välbefinnande.
- **Inkludera främjande och förebyggande i arbetet med regional utveckling och hållbarhet:** Folkhälsoarbete är en central del av en hållbar samhällsutveckling och det är därför viktigt att integrera folkhälsoperspektiv i andra utvecklings- och hållbarhetsinitiativ på både regional och nationell nivå.

ÖKA DET KUNSKAPSBASERADE FOLKHÄLSOARBETET

Länsstyrelsernas roll i det kunskapsbaserade lokala och regionala folkhälsoarbetet förändras och förutsättningarna att bidra till detta försvagas när regeringsuppdraget avslutas. Länsstyrelserna har fungerat som en länk i kommunikering av kunskap från nationella myndigheter, fångat upp lokala och regionala behov men även initierat kunskapshöjande insatser på eget initiativ. Kunskapsbaserade metoder för det generella folkhälsoarbetet behöver stärkas och utvecklas framöver. Men det är en balansgång mellan att integrera ett folkhälsoperspektiv inom arbetet med sakspecifika områden och det generella folkhälsoarbetet.

Efter regeringsuppdragets avslut kommer det finnas ett fortsatt behov av att bryta ned och anpassa nationell statistik, mål och verktyg till lokal och regional nivå. Det kommer även finnas behov av att bättre kunna förstå och använda det kunskapsunderlag som finns, där länsstyrelserna tidigare kunnat vara operativa och kommunicerat kunskap om folkhälsa och folkhälsoarbete på lokal och regional nivå. Flera länsstyrelser har under uppdraget bistått med lokala och regionala lägesbilder och ett anpassat stöd till länskontexten och de lokala förutsättningarna. Många gånger har detta skett i samverkan mellan länsstyrelse och region. När länsstyrelsernas folkhälsouppdrag avslutats kommer det ställa nya krav på Folkhälsomyndighetens möjligheter att hitta en länk till den lokala nivån i arbetet med både statistik och stöd till genomförande av den nationella folkhälsopolitiken.

Flera länsstyrelser lyfter betydelse av att aktörer drar lärdom av varandra och undersöker om det finns insatser vi kan göra i samverkan.

Sammanfattningsvis ser länsstyrelserna dessa medskick inför framtiden:

- **Nya vägar för kunskapsspridning.** Behov av att hitta nya sätt att samarbeta och förmedla kunskap och stöd till den lokala nivån efter att länsstyrelsernas folkhälsouppdrag avslutas.
- **Stärkt samverkan för lärande.** Betydelsen av att fortsätta samverka mellan olika aktörer, såsom länsstyrelser, regioner och Folkhälsomyndigheten, för att dra lärdom av varandra och utföra effektiva insatser i folkhälsoarbetet.
- **Stärkt och anpassat stöd.** Fokus på att säkerställa fortsatt stöd och tillgång till relevant information och verktyg för den lokala och regionala nivån inom folkhälsoarbetet.

STÄRK FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR GEMENSAMT LÄRANDE

För att samarbeten och erfarenhetsutbyten mellan berörda aktörer ska kunna fortsätta att utvecklas på lokal och regional nivå behövs kontinuitet och långsiktighet i det länsvisa generella folkhälsoarbetet. När länsstyrelsernas roll ändras i och med att regeringsuppdraget avslutas, kommer också landskapet för länens folkhälsoarbete förändras på nytt.

Länsstyrelserna har under tiden för uppdraget noterat att det behövs en regional samordning med utgångspunkt i det folkhälsopolitiska målet och målområdena, att det finns en regional nod som tar ut riktning och samlar länens aktörer. Länsstyrelserna har under regeringsuppdragets tid i stor utsträckning kunnat fylla detta behov. Erfarenheterna från uppdraget visar på att samverkan mellan regioner och länsstyrelser är avgörande för att kunna samla länet och utveckla långsiktiga samarbeten. När länsstyrelsernas folkhälsouppdrag avslutas krävs det att kontaktytorna breddas till fler aktörer. Samverkan behöver utvecklas mellan andra delar av regionernas och länsstyrelsernas verksamheter.

En utmaning för samverkan och erfarenhetsutbyte är kommunernas begränsade resurser. I vissa län saknar kommunerna en mottagare som har det övergripande ansvaret för folkhälsofrågor, eller om frågan inte finns på agendan. Länsstyrelsernas erfarenheter från uppdragstiden visar på betydelsen av att utveckla tydligare samverkansformer inom befintliga strukturer. Så här skriver en länsstyrelse:

"Samverkan inom rådet för social hållbarhet kan utvecklas för att tydligare koppla aktiviteter och insatsområden till de utmaningar som finns i länet och att de går att anpassas utefter de olika kommunernas behov. Det kan bland annat indikatorer i en lägesbild hjälpa till med."

Politisk förankring och prioritering är också viktigt att säkerställa, samt fortsatt stärkt samverkan med civilsamhälle och näringsliv. Inför framtida samarbeten och gemensamt lärande ser länsstyrelserna att det är viktigt att inkludera följande delar:

- **Kontinuitet och långsiktighet:** För att samarbeten och erfarenhetsutbyten ska kunna fortsätta utvecklas behövs ett kontinuerligt och långsiktigt arbete på lokal och regional nivå.
- **Regional samordning och nod:** Det behövs en regional samordning med utgångspunkt i det folkhälsopolitiska målet och målområdena, samt en regional nod som tar ut riktning och samlar länets aktörer.

- **Breddad samverkan och kontaktytor:** Efter länsstyrelsernas regeringsuppdrag behövs breddad samverkan med fler aktörer, och samverkan behöver även utvecklas mellan andra delar av regionernas och länsstyrelsernas verksamheter.
- **Tydligare samverkansformer inom befintliga strukturer:** Det är viktigt att utveckla tydligare samverkansformer inom befintliga strukturer för att möta utmaningar, särskilt med tanke på kommunernas begränsade resurser.
- **Politisk förankring, prioritering och fortsatt stärkt samverkan:** Det är viktigt att säkerställa politisk förankring och prioritering av folkhälsofrågor, samt fortsatt stärkt samverkan med civilsamhälle och näringsliv för att främja folkhälsan.

MÖJLIGGÖR TVÄRSEKTORIELLA UTBILDNINGSSINSATSER

En grundläggande förutsättning för att säkra kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet är att det finns en långsiktig struktur och legitimitet för länens aktörer att bidra till folkhälsoarbetet. Många länsstyrelser har utvecklat eller fördjupat arbete med olika utbildningsinsatser ur ett långsiktigt perspektiv, men det är ovisst hur framtiden ser ut för kompetensutveckling och tvärsektoriella utbildningsinsatser.

Länsstyrelsernas erfarenheter från regeringsuppdraget synliggör betydelsen av inventering av behov för att kunna anpassa aktiviteter, utbildningar och insatser. Viktigt att beakta är kommunernas mottaglighet för kompetensutbildning då resurserna är knappa och folkhälsa inte alltid prioriteras lokalt. På flera håll i landet har det varit svårt för kommuner och även civilsamhället att ta emot stöd i form av exempelvis utbildning som länsstyrelsen erbjuder. En länsstyrelse skriver så här:

”Största utmaningen är att nå ut till verksamheter i kommunerna och att de ska ha/få möjlighet att ta del av utbildningsinsatserna. Tydligt är att de kommuner med stora resurser inom folkhälsoområdet är de som deltar i högre grad. Resurser inom kommunerna behöver förstärkas, alternativt länsstyrelsens möjligheter att ge individuellt stöd.”

För att stärka framtidens folkhälsoarbete blir det viktigt att nå ut till de kommuner som är minst verksamma inom folkhälsoarbetet.

Folkhälsomyndighetens arbete med *Tema folkhälsa* är en god plattform som har potential att nyttjas än mer genom riktade

kommunikationsinsatser och kompletterande stöd.

Folkhälsomyndighetens nationella samling för folkhälsoarbete som genomfördes under hösten 2023, *Dialogforum*, behöver följas upp för att hålla frågorna aktuella och bidra till samverkan och samsyn.

Arbetet med kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet behöver ha en tydlig grund i folkhälsomålet och de folkhälsopolitiska målområdena, men det behöver också fortsätta kopplas till bland annat Agenda 2030 för att bli relevant för mottagarna. Kommunens politiker är en målgrupp som det skulle behöva utvecklas riktande kunskapshöjande utbildningar för, men det behöver även finnas en regional aktör som kan sprida och förvalta en sådan utbildning.

Fortsättningsvis finn det ett tydligt behov av stöd från nationell nivå kring metoder, material och verktyg inom det generella folkhälsoarbetet och även för implementering. En länsstyrelse skriver så här:

”Tillgång till webbaserad utbildning om folkhälsoarbete (tex. strategiskt generellt, sakspecifikt, tvärprofessionellt och tvärsektoriellt, jämlikhet och ojämlikhet) för spridning till länets olika folkhälsoaktörer. Detta gör att alla aktörer utgår och står på en gemensam plattform för det fortsatta arbetet.”

Sammanfattningsvis ser länsstyrelserna följande behov inför framtida arbete med tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet:

- **Långsiktig struktur och legitimitet:** Det är viktigt att säkerställa en långsiktig struktur och legitimitet för länets aktörer för att bidra till folkhälsoarbetet.
- **Behovsinventering och anpassning:** En noggrann inventering av behov är nödvändig för att anpassa utbildningsinsatser och aktiviteter inom folkhälsa till varje län och kommun.
- **Tillgänglighet för kommuner med begränsade resurser:** Det är nödvändigt att nå ut till och stödja de kommuner som har begränsade resurser inom folkhälsoområdet för att främja en mer jämlik hälsa.
- **Koppling till övergripande mål och politik:** Folkhälsoarbetet bör grundas i folkhälsomålet och de folkhälsopolitiska målområdena samt kopplas till Agenda 2030 för att vara relevant och hållbart på lång sikt.
- **Nationellt stöd och tillgång till material:** Det behövs tydligt stöd från nationell nivå för att tillhandahålla metoder, material och verktyg för folkhälsoarbetet.

STÄRK FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR KOMMUNÖVERSKRIDANDE FOLKHÄLSOINSATSER

Länsstyrelsernas förutsättningar att bidra till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser begränsas efter uppdragets avslutande. Erfarenheterna från uppdragstiden pekar på betydelsen av att göra en behovs- och aktörskarta för att kommunöverskridande folkhälsoinsatser ska falla rätt ut och bli ändamålsenliga. En länsstyrelse skriver så här:

”Det behövs en vidareutvecklad samverkan med regionala aktörer och i enlighet med regionens folkhälsostrategi ta fram gemensamma prioriteringar av kommunöverskridande insatser med stor hänsyn till kommunernas behov.”

Länsstyrelsernas erfarenheter från regeringsuppdraget visar att flera kommuner arbetar mer med fokus social hållbarhet än folkhälsa, och att det därför behövs tydligare kopplingar hur Agenda 2030 målen hör ihop med den nationella folkhälsopolitiken och hur olika utfall kan ha samma bakomliggande faktorer. Några länsstyrelser har arbetat med *Community Readiness Model (CMR)* som kan synliggöra hur kommunerna kan arbeta mer med kommunöverskridande folkhälsoinsatser.

På nationellt plan behöver en stärkt samverkan med nationella myndigheter fortsatt utvecklas. Stärkt samverkan mellan nationella myndigheter är också av betydelse för att skapa goda förutsättningar för lokalt och regionalt arbete. En länsstyrelse skriver såhär:

”Uppdrag med implementerande eller förvaltande fokus av folkhälsoinsatser och erfarenheter till nationell och regional nivå behövs för att stärka likvärdigheten och effekterna av det lokala främjande och förebyggande arbetet.”

Sammanfattningsvis behöver följande göras för att stärka förutsättningarna för kommunöverskridande folkhälsoinsatser:

- **Behovs- och aktörskartläggning:** En grundläggande förutsättning för framgångsrika kommunöverskridande folkhälsoinsatser är att genomföra noggranna behovs- och aktörskartläggningar för att säkerställa att insatserna är ändamålsenliga och träffar rätt.
- **Tydlig koppling till social hållbarhet och Agenda 2030:** Det finns ett behov av tydligare kopplingar mellan folkhälsoarbete och social hållbarhet samt Agenda 2030-målen för att säkerställa att

olika insatser och utfall relaterar till varandra och har samma bakomliggande faktorer.

- **Verktyg med kommunernas behov i centrum:** Att använda verktyg som exempelvis Community Readiness Model (CMR) kan hjälpa till att synliggöra hur kommunerna kan arbeta mer effektivt med kommunöverskridande folkhälsoinsatser.
- **Stärkt samverkan med nationella myndigheter:** Fortsatt utveckling av samverkan med nationella myndigheter är avgörande för att skapa goda förutsättningar för lokalt och regionalt folkhälsoarbete samt för att säkerställa likvärdighet och effekter av lokala insatser.
- **Ökad kunskap om implementering:** Stärkt fokus på implementering och förvaltning av folkhälsoinsatser samt spridning av erfarenheter till nationell och regional nivå för att stärka effekterna av det lokala främjande och förebyggande arbetet och säkerställa likvärdighet.

JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERA FOLKHÄLSOARBETET

Det är viktigt att tillgången till könsuppdelad statistik finns, men även viktigt att jämställdhet blir mer än bara könsuppdelad statistik så att jämställdhet inkluderas i befintliga strukturer och processer. Flera länsstyrelser påpekar behovet av en generell kunskapshöjning om vad genusperspektiv inom

folkhälsa innebär och hur det kan se ut i praktiken, exempelvis hur det kan integreras i målstyrning och uppföljning. Det krävs en ytterligare utveckling vad gäller förståelsen för och användningen av jämställdhet och jämställdhetsintegrering.

För att stärka jämställdhetsperspektivet krävs det en tydlig samordning där jämställdhetsarbetet är en självklar och integrerad del i ett främjande och förebyggande arbete. Det är viktigt att integrera ett jämställdhetsperspektiv för att problematisera och belysa strukturer som riskerar att reproducera och upprätthålla system som hämmar utveckling av både folkhälsa och jämställdhet.

Arbetet med jämställdhetsintegrering skulle underlättas om kvinnor och mäns olika villkor och förutsättningar finns beskrivet i den nationella folkhälsopolitikens åtta målområden. Även jämställdhetsanalyser i det nationella folkhälsoarbetet vad det gäller uppföljning, samordning och kunskapsstöd skulle stärka förutsättningar för ett jämställdhetsintegrerat lokalt och regionalt folkhälsoarbete.

Inför det fortsatta folkhälsoarbetet ser länsstyrelserna att följande delar behöver utvecklas:

- **Jämställdhetsintegrering i befintliga strukturer och processer:** För att jämställdhet ska bli mer än könsuppdelad statistik behöver det integreras i befintliga strukturer och processer. Jämställdhetsperspektivet bör bli en integrerad del i det främjande och förebyggande arbetet.
- **Integrering av jämställdhetsperspektiv för att belysa strukturer:** Genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv belyses strukturer som kan reproducera och upprätthålla system som hämmar både folkhälsan och jämställdheten.
- **Jämställdhetsanalyser i den nationella folkhälsopolitiken:** Stärkta jämställdhetsanalyser i det nationella folkhälsoarbetet, både i uppföljning och samordning, samt i framtagande av kunskapsstöd för att bättre förstå och adressera betydelsen av genus och jämställdhet i folkhälsoarbetet.

ETT LÅNGSIKTIGT PERSPEKTIV I FOLKHÄLSOARBETET

En utmaning för samverkan har varit att ta sig an långsiktiga mål för folkhälsan, trots att länsstyrelsens uppdrag endast varit tvåårigt. För att utveckla en långsiktig god samverkan är det viktigt att regelbundet utvärdera och visa att den leder till bättre resultat. Detta ligger utanför regeringsuppdragets ramar.

Under regeringsuppdragets tid har bristen på långsiktighet i uppdraget varit svårhanterlig, både för länsstyrelserna och samverkande aktörer. Bristen på långsiktighet har varit en utmaning i genomförandet av de strukturförändringarna inom folkhälsoarbetet för att långsiktigt påverka folkhälsan. För att uppnå en god och jämlik hälsa år 2048, krävs det ett långsiktigt tidsperspektiv och insatser.

En av de farhågor som länsstyrelserna ser med att regeringsuppdraget avslutas är ett försämrat stöd och samordning på lokal nivå, vilket riskerar att särskilt drabba kommuner med en mindre befolkning. Länsstyrelserna har varit en viktig länk mellan nationella myndigheter och aktörer på lokal nivå, och det är mycket troligt att avsaknaden av detta stöd försvårar kommunernas förutsättningar att implementera den nationella folkhälsopolitiken. När länsstyrelsernas regeringsuppdrag avslutas riskerar det att leda till ökad ojämlikhet mellan olika regioner och kommuner, i synnerhet de mindre och resurssvaga. Små kommuner är särskilt utsatta och riskerar att missgynnas genom svårigheter att tillgodogöra sig relevant information och stöd från nationell nivå. Länsstyrelserna ser med oro på att regeringsuppdragets avslut kan

minska drivkraft, engagemang och initiativ för fortsatt arbete inom folkhälsoområdet. Avslutningen av regeringsuppdraget riskerar att försämra förtroendet för länsstyrelserna och för staten som regional aktör i folkhälsoarbetet.

Framöver finns det ett fortsatt behov av långsiktighet och kontinuitet för att säkerställa ett effektivt folkhälsoarbete och undvika negativa konsekvenser för hälsa och samhälle. Förutsättningarna för länsstyrelserna att bidra till en god, jämlik och jämställd hälsa begränsas och det får konsekvenser för lokalt, regionalt och nationellt folkhälsoarbete. Landskapet för folkhälsoarbetet och dess förutsättningar förändras och aktörer måste åter omorientera sina roller och ansvar i det viktiga arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa i Sverige.

NYORIENTERING I FOLKHÄLSOPOLITIKENS IMPLEMENTERING

Efter uppdragets avslut kommer länsstyrelserna inte kunna fylla samma roll som kompletterande länk i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. De 21 länsstyrelserna kommer att göra självständiga bedömningar av resurser för att undersöka om det finns möjlighet att fortsätta arbeta med folkhälsa utifrån länsvisa parametrar. Det kommer inte längre finnas en samlad statlig nod för den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Den infrastruktur som byggts upp kommer förändras och initialt kommer det vara svårt att bibehålla ett sammanhållet och kunskapsbaserat nationellt folkhälsoarbete. Det är möjligt att det blir utmanande för olika aktörer att kunna förstärka varandras arbete när det saknas en statlig regional länk i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. I en initial fas kommer detta försvåra kommunernas, men även regionernas arbete. Utan en sammanhållen struktur från lokal till regional och statlig nivå försvagas förutsättningarna att nå det folkhälsopolitiska målet inom avsatt tid, till 2048.

Länsstyrelsernas erfarenheter under uppdragstiden visar att flera kommuner har svårt att få effekt i sitt folkhälsoarbete. Ibland hänger detta samman med att folkhälsofrågan inte är prioriterad lokalt, och en konsekvens av detta blir resursbrist i form av bland annat avsaknad av samordnare i kommunen. Det är en utmaning för det fortsatta folkhälsoarbetet om mottagarna för stöd i folkhälsoarbetet saknar resurser och är svåra att nå, särskilt om det saknas regionalt stöd.

I länsstyrelsernas uppdrag som kompletterande länk har det visat sig vara viktigt med erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan lokala, regionala och nationella aktörer. Framgent behövs det fortfarande en ökad kunskap om effektiva metoder och strategier i genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. Folkhälsomyndigheten har ett fortsatt uppdrag att samla och stödja befintliga aktörer, men myndigheterna behöver rätt förutsättningar för att kunna göra det. Framöver kommer det saknas en statlig regional aktör för kommunikering av Folkhälsomyndighens stöd.

I länsstyrelsernas roll som länk i det nationella folkhälsoarbetet har en viktig del varit att undersöka och kommunicera en rollfördelning bland lokala och regionala folkhälsoaktörer, liksom genomförande av implementeringsarbete. Detta arbete är något som kommer behöva en nyorientering efter länsstyrelsernas ändrade förutsättningar med begränsade möjligheter att fylla en länkfunktion mellan lokalt och nationellt folkhälsoarbete.

Under tiden för regeringsuppdraget har länsstyrelserna testat och kommunicerat erfarenheterna av stödstrukturen, som Folkhälsomyndigheten har fortsatt att utveckla. Länsstyrelserna har varit en pusselbit i stödstrukturens fyra delar, det kommer framgent att krävas en omorientering i hur stödstrukturen ska kunna förverkligas regionalt och lokalt.

EN INFRASTRUKTUR FÖR FOLKHÄLSOPOLITIKEN

Länsstyrelserna är en samlande kraft för samhällsutvecklingen inom en rad olika områden. Myndigheternas arbete med jämställdhet, samhällsplanering och friluftsliv är några av de områden som har bäring på folkhälsan. Länsstyrelsernas helhetsperspektiv och lokala förankring har gett goda förutsättningar för att fungera som en länk genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. Regeringsuppdraget har förstärkt länsstyrelsernas möjligheter att bidra till det nationella målet och implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken.

Underlaget till denna rapport bygger på alla 21 länsstyrelsernas arbete med regeringsuppdraget. Sammanställningen av länsstyrelsernas gemensamma arbete visar på vikten av att samtliga länsstyrelsernas arbete hålls samman och ger möjligheter till erfarenhetsutbyte, lärande och gemensam inriktning. Det behöver finnas utrymme för att kunna anpassa arbetet i olika län beroende på lokala och regionala förutsättningar och behov, i såväl hälsoutveckling som folkhälsoarbetets organisering.

Att Folkhälsomyndigheten har haft ett stödjande uppdrag som varit tätt sammankopplat till länsstyrelsernas uppdrag har varit av stor betydelse för genomförandet av regeringsuppdraget. Även den regionala samverkan mellan länsstyrelser och regioner har varit av stor betydelse. I län där samverkan fungerat väl har det stärkt både det lokala folkhälsoarbetet och länets arbete med den nationella folkhälsopolitiken.

En grundläggande förutsättning för ett framtida långsiktigt förebyggande arbete för en god, jämlik och jämställd hälsa är att det finns ett sammanhållet system för strategisk styrning och uppföljning av den nationella folkhälsopolitiken. Länsstyrelserna har under två års tid varit en central aktör i en sammanhängande struktur för implementering och genomförande av den nationella folkhälsopolitiken.

Folkhälsomyndighetens utvecklingsarbete med stödstrukturen har varit en viktig pusselbit i detta arbete. Länsstyrelserna har varit delaktig i att börja lägga rälser för den infrastruktur som krävs i folkhälsoarbetet för att Sverige ska kunna nå en god, jämlik och jämställd hälsa år 2048.

De lärdomar som länsstyrelserna erfarit under regeringsuppdragets tid ger en bild av folkhälsoarbetets utmaningar och behov framöver. I och med regeringsuppdragets avslut kommer en ny tid där folkhälsoarbetets förutsättningar åter igen omprövas och regionala aktörer ytterligare en gång måste söka sina roller och ansvarsområden. I en sådan process kan lärdomarna som presteras i denna rapport bidra med ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet för en god, jämlik och jämställd hälsa.

REFERENSER

- Ekholm, D. & Algotson, A.** (2024) Kommunal styrning av folkhälsoarbete. I spänningsfältet mellan operativt och strategiskt arbete. Linköpings Universitet: Centrum för kommunstrategiska studier. Rapport 2024:1. [Kommunal styrning av folkhälsoarbete : I spänningsfältet mellan operativt och strategiskt arbete \(diva-portal.org\)](https://diva-portal.org/) (hämtat 2024-03-11).
- Folkhälsomyndigheten** (2024). Folkhälsoarbetet i Sverige. En nationell kartläggning av kommuners, regioners och länsstyrelser folkhälsoarbete 2022-2023.
- Folkhälsomyndigheten** (2023). Tema folkhälsa. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsa-och-folkhalsoarbete/tema-folkhalsa/> (hämtat 2024-02-07)
- Folkhälsomyndigheten** (2023) Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2023. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/f/folkhalsan-i-sverige-arsrapport-2023/> (hämtat 2024-02-07)
- Folkhälsomyndigheten** (2020). På väg mot en god och jämlik hälsa. Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/bd19f6bb308043ed9da8dfffcb3a5e67/stodstruktur-god-jamlik-halsa.pdf> (hämtat 2024-02-07)
- Head, B. W., & Alford, J.** (2015). Wicked problems: Implications for public policy and management. *Administration & society*, 47(6), 711-739. [Head-Alford 2015 Wicked problems A S47-6-libre.pdf \(d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net\)](https://www.cloudfront.net/d1wqtxts1xzle7) (hämtat 2024-02-07)
- Kommissionen för jämlik hälsa** (2017). Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa: förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa: slutbetänkande (SOU 2017:47). Stockholm. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201747/> (hämtat 2024-02-07)
- Kommissionen för jämlik hälsa** (2017). För en god och jämlik hälsa - En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket. Delbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa (SOU 2017:4). Stockholm. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/01/sou-20174/> (hämtat 2024-02-07)
- Kommissionen för jämlik hälsa** (2016). Det handlar om jämlik hälsa. Utgångspunkter för Kommissionens vidare arbete. Delbetänkande (SOU 2016:55). Stockholm. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/08/sou-201655/> (hämtat 2024-02-07)

Länsstyrelsen Västerbotten (2019). Örat mot marken blicken mot horisonten - Västerbottensmodell för samordning av regionalt och lokalt folkhälsoarbete. Umeå: Länsstyrelsen Västerbotten.

<https://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2021/orat-mot-marken-blicken-mot-horistonen---vasterbottensmodell-for-samordning-av-regionalt-och-lokalt-folkhalsoarbete.html> (hämtat 2024-02-07)

Länsstyrelsen Stockholm (2019). Folkhälsa börjar med goda och jämlika uppväxtvillkor. Slutrapport för Folkhälsopilot Stockholm år 2019–2021. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

<https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/41> (hämtat 2024-02-07)

Socialdepartementet (2022). Uppdrag till länsstyrelserna att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. Stockholm: Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/04/uppdrag-att-stodja-den-regionala-implementeringen-av-den-nationella-folkhalsopolitiken/> (hämtat 2024-02-07)

Socialdepartementet (2022). Uppdrag att stödja länsstyrelserna i deras implementering av den nationella folkhälsopolitiken. Stockholm: Regeringskansliet.

[Uppdrag att stödja länsstyrelserna i deras implementering av den nationella folkhälsopolitiken - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag-att-stodja-lansstyrelserna-i-deras-implementering-av-den-nationella-folkhalsopolitiken/) (hämtat 2024-02-28)

Socialdepartementet (2018). God och jämlik hälsa: en utvecklad folkhälsopolitik. Regeringens proposition 2017/18:249. Stockholm: Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/rattsligadokument/proposition/2018/04/prop.-201718249/> (hämtad 2024-02-07)

Socialdepartementet (2000). Hälsa på lika villkor - nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91). Stockholm: Regeringskansliet.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2000/12/sou-200091/> (hämtat 2024-02-07)

Sveriges kommuner och regioner (2022). Medlemsenkät folkhälsa 2022. Folkhälsoarbete i kommuner och regioner och behov av stöd.

<https://skr.se/download/18.4d31b84f1884241175e20de9/1685007173268/Medlemsenkät-folkhalsa-2022.pdf> (hämtat 2024-02-07)

BILAGA 1: ENKÄT OM GENOMFÖRANDE ÅR 2022

Frågor om Länsstyrelsernas genomförande av uppdraget

Nedan följer frågor om hur länsstyrelserna arbetat med att genomföra uppdraget under uppdragsperioden 31 mars 2022 till 15 mars 2023.

Länsstyrelsen som kompletterande länk

1a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse utgör en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

1b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse fungerar som en kompletterande länk mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete?

SVAR:

1c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre utsträckning ska kunna utgöra en kompletterande länk?

SVAR:

Länsstyrelsernas arbete med att stärka lokala och regionala förutsättningar

2a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse stödjer implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken genom att ni stärker lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

2b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse ni stärker lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet?

SVAR:

2c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska kunna stärka lokala och regionala förutsättningar för främjande och förebyggande arbete?

SVAR:

Länsstyrelsernas arbete med att stödja kunskapsbaserat folkhälsoarbete

3a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse stödjer utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

3b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse stödjer utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete?

SVAR:

3c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska kunna stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete?

SVAR:

Länsstyrelsens bidrag till att samarbete och erfarenhetsutbyte

4a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse bidrar till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

4b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse bidrar till att samarbete och erfarenhetsutbyte mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader?

SVAR:

4c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska kunna bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte utvecklas på lokal och regional nivå?

SVAR:

Länsstyrelsens stöd i kompetensutveckling och utbildningsinsatser

5a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse bidrar till att stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

5b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse bidrar till att stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet?

5c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska kunna bidra till att stödja kompetensutveckling och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet?

SVAR:

Länsstyrelsens stöd i kommunöverskridande folkhälsoinsatser

6a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse bidrar till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

6b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse bidrar till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser?

6c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska kunna bidra till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser?

SVAR:

Länsstyrelsens arbete med jämställdhetsintegrering

7a. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse beaktar jämställdhet i genomförande av uppdraget?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

7b. Kan du ge ett exempel på hur er länsstyrelse beaktar jämställdhet i genomförande av uppdraget?

7c. Vad är det viktigaste som behöver stärkas och/eller utvecklas för att er länsstyrelse i ännu högre grad ska beakta jämställdhet i genomförande av uppdraget?

SVAR:

Kompletterande kommentarer

8. Är det något mer du vill skicka med för att beskriva genomförandet av uppdraget?

SVAR:

Länsstyrelsernas genomförande av uppdraget

Nedan följer frågor om hur länsstyrelserna arbetat med att genomföra uppdraget under uppdragsperioden 1 januari 2023 till 15 mars 2024.

Frågorna är riktade till projektledare för folkhälsouppdraget på länsstyrelserna.

Del 1 – folkhälsouppdragets olika delar

Fråga 1-7 handlar om de olika delarna som ingår i folkhälsouppdraget. Tänk på en del i taget när du svarar på frågorna.

1. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse utgör en *kompletterande länk* mellan nationell, regional och lokal nivå inom stödstrukturen för statligt folkhälsoarbete?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

2. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse stödjer implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken genom att ni *stärker lokala och regionala förutsättningar* för främjande och förebyggande arbete med fokus på goda och jämlika förutsättningar för hälsa genom livet?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

3. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse stödjer *utvecklingen* av ett kunskapsbaserat lokalt och regionalt folkhälsoarbete?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

4. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse *bidrar till att samarbete och erfarenhetsutbyte* mellan berörda aktörer utvecklas på lokal och regional nivå för att främja hälsa, förbygga ohälsa och jämna ut hälsoskillnader?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

5. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse *bidrar till att stödja kompetensutveckling* och gemensamma tvärsektoriella utbildningsinsatser inom folkhälsoområdet?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

6. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse *bidrar till att stödja kommunöverskridande folkhälsoinsatser*?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

7. I vilken utsträckning anser du att er länsstyrelse *beaktar jämställdhet* i genomförande av uppdraget?

- I mycket stor utsträckning
- I ganska stor utsträckning
- Inte särskilt stor utsträckning
- Inte alls

Del 2 – uppdraget i sin helhet

I följande frågor ska du tänka på uppdraget i sin helhet när du svarar på frågorna. Allting du gjort eller planerar att göra kommer inte kunna inkluderas i ditt svar. Försök att välja ut det du tycker är allra viktigast.

8. Vad är den största styrkan med er länsstyrelses arbete för en god och jämlik hälsa? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

9. Vilken eller vilka *utmaningar* i *folkhälsoarbetet* har er länsstyrelse löst ut inom ramen för uppdraget? Du kan jämföra med hur det hade varit om länsstyrelserna inte hade fått något uppdrag. Försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

10. Hur har er länsstyrelse arbetat *tillsammans med regionen* i ert län inom ramen för uppdraget? Vad har ni hittills åstadkommit? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

11. Hur har er länsstyrelse arbetat *tillsammans med andra aktörer* (så som kommuner, civilsamhället, näringsliv eller andra myndigheter) inom ramen för uppdraget? Vad har ni hittills åstadkommit? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

12. Vad behöver *stärkas och/eller utvecklas* ytterligare för att er länsstyrelse i ännu högre utsträckning ska kunna arbeta för en god och jämlik hälsa i ert län? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat. (ca 3-5 meningar)

13. Vad har den *nationella samordningen inom länsstyrelsen* haft för betydelse för er länsstyrelses genomförande av uppdraget? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

14. Vad har *samverkan med Folkhälsomyndigheten* haft för betydelse för er länsstyrelses genomförande av uppdraget? Ge ett exempel och försök att svara kortfattat (ca 3-5 meningar).

Kompletterande kommentarer

15. Är det något mer du vill skicka med för att beskriva genomförandet av uppdraget?

Workshop på tema jämlik i hälsa och vägen framåt

En workshop genomfördes vid länsstyrelserna nätverksträff i Stockholm 23-10-25. Syfte med workshopen var att lyfta framgångsfaktorer i uppdraget som helhet, men också att diskutera de utmaningar som lösts ut och som fortfarande finns kvar att hantera, samt att påbörja en diskussion om hur arbetet kan komma att se ut under år 2024 beroende på uppdragets fortsättning. Upplägg för WS var gruppdiskussioner och byggde på diskussioner i tre delar:

- **Del 1: Framgångsfaktorer** - Vilka är dom största framgångsfaktorerna i genomförandet av uppdraget?
- **Del 2: Förbättringar** - I ett scenario där uppdraget förlängs: vad kan stärkas eller förbättras framöver?
- **Del 3: Ovisshet** - I ett scenario där uppdraget inte förlängs: vad kommer det att innebära för de processer som ni arbetat med under uppdraget?

Till länsstyrelserna

Denna rapportmall består av frågor som Folkhälsomyndigheten önskar inhämta från länsstyrelsernas dialoger med kommuner och region. Det för att kunna ta fram en nationell bild av det generella folkhälsoarbetet, vilket är en del av vårt regeringsuppdrag. Underlag för rapporteringen är det som samlats in vid era länsdialoger om det generella folkhälsoarbetet med regionen, kommuner och eventuella andra aktörer i länet under maj-oktober 2023.

Bakgrundinformation

Följande frågor (1-10) är en del av den bakgrundsinformation vi önskar få in för att till exempel göra en metodbeskrivning när vi tar fram den nationella bilden. Frågorna avser de dialoger ni har genomfört för att kunna besvara frågorna i denna rapportmall.

1. Län
2. Har regionen varit delaktig i planering och genomförande av en eller flera dialoger?
3. Hur många dialoger har genomförts i länet?
 - Antal enskilda samtal/dialoger
 - Antal gruppsamtal/dialoger
4. Hur många kommuner deltog?
5. Vilka andra aktörer deltog?
6. Vilka roller/funktioner hade de som deltog i dialogerna?
7. Har deltagarna i dialogerna fått möjlighet att kommentera underlaget efter att dialogerna sammanfattats av er?
8. Var det någon organisation i länet som bjöds in men som inte hade möjlighet att delta?
9. Beskriv om dialogen/dialogerna genomfördes i en befintlig möteskontext, såsom befintligt folkhälsonätverk, forum för social hållbarhet eller liknande, eller om dialogen genomfördes som ett särskilt möte.
10. Något mer ni vill tillägga om genomförandet?

Resultat från dialogerna – aktörer i länet

1. Vilka lokala och regionala aktörer arbetar med att genomföra det generella folkhälsoarbetet i länet idag? Utgå från den information som framkom i dialogerna.
2. Vilka ytterligare aktörer, som inte är aktiva idag, skulle med fördel kunna delta i folkhälsoarbetet i länet? Utgå från den information som framkom i dialogerna.

Resultat från dialogerna – behoven i länet

Utgå från den information som framkom i dialogerna när du svarar på frågorna.

3. Vilka styrkor finns i länets generella folkhälsoarbete idag? Skriv en sammanfattning för länet och lyft gärna det kommunala och regionala perspektivet.
4. Vilka förutsättningar behöver främst förbättras för att det generella folkhälsoarbetet och genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken i länet ska stärkas? Skriv en sammanfattning för länet och lyft gärna det kommunala och regionala perspektivet.
5. Om det i dialogen framkom behov av stöd för att utveckla det generella folkhälsoarbetet, skriv en sammanfattning för länet. Lyft gärna det kommunala och regionala perspektivet.
6. Är det något övrigt som länsstyrelsen vill förmedla till Folkhälsomyndigheten utifrån dialoger och samtal som förts under 2023, med koppling till aktörer eller behov i det generella folkhälsoarbetet?

BILAGA 5. UR KURSPLAN FÖR PROCESSLEDARUTBILDNINGEN

Nedan är ett utdrag ur kursplanen för processledarutbildningen "Att leda utan att vara chef inom strategiskt folkhälsoarbete"

UTBILDNINGENS SYFTE OCH INNEHÅLL

Syftet med utbildningen är att rusta er med kunskap och verktyg för att kunna lyckas i rollen med att processleda implementeringen av folkhälsopolitiken.

ETT ENGAGERANDE STÖD FÖR ATT IMPLEMENTERA FOLKHÄLSOPOLITIKEN

Folkhälsofrågorna spänner över alla politikområden och berör samhällets olika aktörer. För att kunna processleda ett förändringsarbete som involverar många aktörer kommer flera kursmoment att handla om att stärka er förmåga att organisera processer för att hantera grupper och utmaningar av hög komplexitet och osäkerhet med fokus på tvärssektoriell samverkan. Ni kommer att få prova på olika metoder att leda medskapande förändringsarbete för att bygga tillit och skapa öppenhet och goda relationer med kollegor och samarbetspartners

Man brukar säga att folkhälsoarbete är allas uppdrag, men ingens ansvar! Det finns lagstadgade ansvar för olika delar av folkhälsopolitiken som man behöver ha kunskap om för att på ett inspirerande sätt kunna driva på implementeringen av folkhälsopolitiken. Utbildningen kommer därför också innehålla moment om hur strukturerna för folkhälsoarbetet ser ut på den regionala och kommunala nivån. Några av er som deltar har samordnande funktioner för ANTDS och brottsförebyggande frågor. Även om utgångspunkten är folkhälsouppdraget, är sakfrågorna en del av folkhälsopolitiken och den samordnande funktionen med dess innebörd är i mångt och mycket den samma.

BYGGA KAPACITET FÖR ATT PLANERA, DESIGNA OCH LEDA PROCESSER UTAN ATT HA CHEFSUPPDRAG

För att kunna utgöra en stödjande funktion i implementeringen av folkhälsopolitiken förutsätts att både förstå sin egen roll och mottagarnas villkor. Det handlar om att förstå innebörden av att vara "processledare" vid länsstyrelsen och specifikt inom folkhälsouppdraget. En viktig ingrediens i utbildningen är att få en fördjupad förståelse om sig själv och få verktyg för eget lärande, reflektion och närvaro i förändringsprocesser. Vi kommer därför att använda oss av verktyg för reflekterande moment för att öva förmågan att kunna reflektera över sin roll som ledare och olika sätt att vara ledare i processer som kräver komplex samverkan.

Modul 1. Introduktion till processledning

- Vad är processledarskap i vår kontext?
- Ledarstilar och deras inverkan på organisationer
- Processledarens styrkor och utmaningar
- Vad innebär länsstyrelsernas uppdrag att ge stöd för implementering av folkhälsopolitiken
- Personligt ledarskap, reflektion och utvärdering
- Förändringsteori som verktyg för förändring
- Personliga lärande mål
- Lärmål att testa inför nästa modul

Modul 2: Kommunikation och samarbete

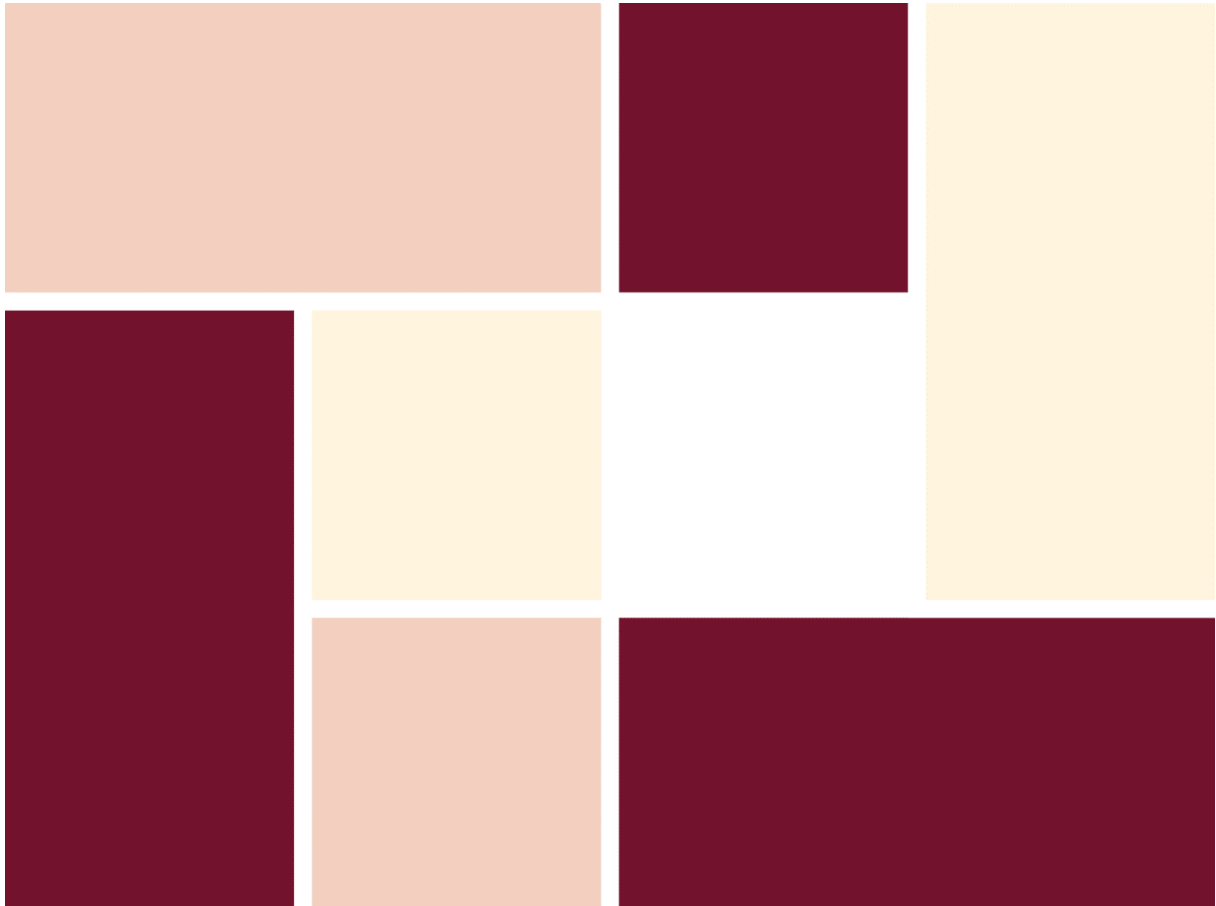
- Reflektion kring lärdomar
- Bygga förtroende genom att leda det rationella, politiska och känslorna på samma gång
- Kommunikation, färdigheter för processledare
- Lyssna och frågor som verktyg
- Det hybrida och digitala process ledarskap
- Processledarens roll i högpresterande team och grupper
- Lärmål att testa inför nästa modul

Modul 3: Balansen mellan strategi och operativt

- Reflektion kring lärdomar
- Processleda med förståelse för vision och uppdrag
- Involvering av tvärsektoriella aktörer i processer
- Konfliktlösning
- Samskapa för att säkerställa åtaganden och aktivt ägarskap
- Att design samskapande processer
- Facilitera samskapande processer
- Lärmål att testa inför nästa modul

Modul 4: Att leda komplexitet och förändring

- Vad är komplexitet – att leda komplexa team och uppdrag
- Hantering av förändringar i organisationer
- Skapa en lärande kultur för ständiga förbättringar
- Att bygga upp motståndskraft och anpassningsförmåga
- Att leda innovation och kreativitet
- Att leda tvärsektoriell förändring
- Processledarens stora verktygslåda är nyckeln till succé
- Sammanfattning -Vad behövs för att lyckas som processledare

Länstyrelserna

www.lansstyrelsen.se

§ 31

Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040 (VAN-2024/00067)

Beslut

1 Yttrande från Vatten- och Avfallsnämndens gällande samråd av förslag på Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040 godkänns.

Sammanfattning

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Vadstena kommun. Vadstena kommun har tagit fram ett samrådsförslag och det har skickats ut på samråd. Vatten och Avfall har tagit del av det digitala samrådsförslaget och sammanställt verksamhetens synpunkter för återkoppling till Plan- och bygglovsavdelningen i Vadstena kommun.

Översiktsplanen är i digital, men verksamhetens synpunkter hänvisar till sidor i pdf-versionen (endast text) av samrådshandlingen av översiktsplanen, för att underlätta redovisningen av var verksamheten önskar ändringar.

Verksamheten har flera synpunkter på de textdelar som berör verksamheten. Bland annat föreslås ny text under rubrikerna för Avfall, Avloppsrening, Dagvatten och Översvämning.

Synpunkterna på kartunderlaget är mest kopplade till förslag på textändringar i informationen kopplad till ytorna för bebyggelse.

Behandling av ärende

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S) och Anders Hedeberg (S).

Beslutsunderlag

2024/00067-10 Samråd om Vadstenas kommun nya översiktsplan 2040

2024/00067-20 Samrådshandling gällande förslag på ny översiktsplan 2040 för Vadstena kommun, pdf version med endast text

2024/00067-30 Hållbarhetsbedömning Vadstena Översiktsplan 2040 samrådshandling

2024/00067-40 Kartor i samlingsfil i pdf över Vadstena kommuns översiktsplan 2040, samrådshandling

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Vadstena

Samhällsbyggnadsnämnden

Plan- och bygglovavdelningen

Tjänsteskrivelse yttrande gällande samråd om Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040

Förslag till beslut

1 Godkännande av tjänsteskrivelsen som yttrande från Vatten- och Avfallsnämndens gällande samråd av förslag på Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040.

Sammanfattning

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Vadstena kommun. Vadstena kommun har tagit fram ett samrådsförslag och det har skickats ut på samråd. Vatten och Avfall har tagit del av det digitala samrådsförslaget och sammanställt verksamhetens synpunkter för återkoppling till Plan- och bygglövsavdelningen i Vadstena kommun.

Översiktsplanen är i digital, men verksamhetens synpunkter hänvisar till sidor i pdf-versionen (endast text) av samrådshandlingen av översiktsplanen, för att underlätta redovisningen av var verksamheten önskar ändringar.

Verksamheten har flera synpunkter på de textdelar som berör verksamheten. Bland annat föreslås ny text under rubrikerna för Avfall, Avloppsrening, Dagvatten och Översvämning.

Synpunkterna på kartunderlaget är mest kopplade till förslag på textändringar i informationen kopplad till ytorna för bebyggelse.

Bakgrund

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Vadstena kommun. Ett samrådsförslag finns framme och är ute på samråd. Kommunens gällande översiktsplan är från 2013 och kommunen beslutade i november 2022 att en ny ska tas fram. Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och vägvisare mot en hållbar framtid och anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön med tidshorizonten år 2040. Planförslaget är helt digitalt, men det finns även tillgång till en pdf-version (endast text från digitala versionen). Efter samråd ska förslaget revideras för att sedan skickas ut på granskning.

Vadstena uppskattar i sin planering framåt att behöva tillse en tillgång på ca 1000 nya bostäder under de kommande 15-20 åren. Utifrån fördelning för Vadstena stad respektive landsbygd och beräknade hushållsstorlek skulle bostadstillskottet innebära ungefär 1500 nya invånare i staden och 400 nya invånare på landsbygden. Kommunen vill möjliggöra för olika former av småhus och lägenheter i attraktiva lägen i Vadstena stad och området Borghamn-Rogslösa-Skedet, Nässjahlvön samt längs stråket mot Motala då efterfrågan att bygga bedöms vara som störst här.

Vatten och Avfall har tagit del av samrådsförslaget. Verksamhetens synpunkter gällande text sker genom hänvisning till samrådsförslaget som finns i pdf-format, med enbart texten från den digitala versionen, för att underlätta redovisningen av synpunkterna. Verksamheten har följande synpunkter:

Hållbarhetsbedömning för Vadstenas översiktsplan 2040

På sid 13, finns listat dokument under rubriken *Vägledande och styrande dokument* i vilket verksamheten saknar kommande dokument som Avfallsplan, Dagvattenpolicy samt Vattentjänstplan. Detta stycke bör kontrolleras mot det som föreslås i texten för översiktsplan kopplat till dokument gällande vatten och avlopp på sidorna 75-76 och 88.

Översiktsplan för Vadstena kommun- Samrådshandling

Sid 31, under viljeinriktningen för *Grönstruktur*, önskar verksamheten att ordet ”dricksvatten” i första punkten byts ut till ”vatten”.

Sid 50-51, i texten under *Mark- och vattenanvändning- geografi för Utvecklingsområden, Ekängen, skeppstad m.fl.*, anges det i texten att den tekniska försörjningen finns längs med vägen 919. Detta kan tolkas som att kommunal VA-försörjning finns längs med vägen, vilket inte är fallet. Detta bör uttryckas på annat sätt. Även i kartan med information om området finns samma text, som även där bör förtydligas att VA-situationen behöver utredas för hur det ska lösas.

På sid 52, under rubriken för *Nässjahlvön*, vill verksamheten göra förtydligande i texten gällande sista stycket om VA-ledningsnät och ger följande textförslag:

”Den övergripande bedömningen för de tekniska förutsättningarna för en utbyggnad av det kommunala VA-nätet finns, men behöver studeras mer detaljerat. Bland annat behöver markanspråk, markförhållanden och tillstånd för att korsa Mjölnaån utredas, men även behovet av åtgärder på befintligt ledningsnät behöver undersökas närmare.”

Sid 53, i texten gällande *Getryggen* anges det i texten att det finns ett ”vatteninlopp med vattenskyddsområde”. Verksamheten anser att detta är

otydligt skrivet och kan lätt feltolkas. Efter att ha studerat närmare på vad som avses i texten, är förslaget att ändra de två sista meningarna till följande text:

”På östra sidan av Getryggen går ett vattendrag genom ett sumpmarksområde ut i Vättern. Vattendraget ingår i vattenskyddsområdet för Vättern.”

Texten ändras även i kartunderlaget för utpekade område för Getryggen.

På sid 56, önskar verksamheten byta ut hela textstycket under *Borghamn, Rogslösa, skedet/Teknisk infrastruktur*, till följande text:

”Den samlade bebyggelsen för Borghamn, Rogslösa och Skedet försörjs kommunalt med dricksvatten och avledning av spillvatten. Kapaciteten är god på vattenverk och avloppsreningsverk och klarar en bebyggelseexpansion. Vatten till dricksvatten tas från Vättern. Dagvatten avleds kommunalt inom delar av bebyggelseområden i Borghamn och Rogslösa. Runt avloppsreningsverket i Borghamn finns en skyddszon att ta hänsyn till vid bebyggelser av bostäder.”

Verksamheten har sedan förslag att ändra rubriken *Teknisk infrastruktur* till ”Kommunal VA-försörjning” då texten endast handlar om kommunalt VA.

På sid 57, är förslaget att ta bort ”har kommunalt vatten och avlopp och” i första stycket under rubriken *Skedet*. Avlopp är inte lämpligt att använda för detta område då det är verksamhetsområde för spillvatten och inte dagvatten samt att VA-förutsättningarna nämns i textförslaget som är angiven ovan. Detta behöver även ändras i kartunderlagets informationstext i området för Skedet.

På sid 84 under vatten står det i andra stycket följande:

...För att uppnå god status krävs insatser för att minska utläckage av näringsämnen främst från åkermarken. Det är angeläget att man inom jordbruksnäringsen arbetar med vattenkvalitetsfrågor för att god ekologisk status ska uppnås.....

I och med detta bör man även exemplifiera att det även finns restriktioner för jordbruk på sid 74 under *Vattenkvalitet*, i sista stycket, som handlar om att minska utsläpp till bland annat Vättern.

Verksamheten önskar under *Viljeinriktningen*, för rubriken *Vattenkvalitet* på sid 74, byta ut ”avloppsledningsnät och avloppsreningsverk” till ”olika avloppslösningar” alternativt ”olika avloppsanläggningar” i första textstycket. Ändringen föreslås då texten i grunden handlar om privata lösningar, men just avloppsledningsnät och avloppsreningsverk som ord, är starkt kopplat till kommunal anläggning samt att det finns fler typer av lösningar för privatpersoner än bara reningsverk.

Under rubriken *Vattenskyddsområden* på sid 74, anges det i texten att ett vattenskyddsområde ska delas in i flera skyddszoner och detta genomsyrar sedan resten av texten, detta behöver ändras. Ett vattenskyddsområde behöver inte delas in i olika zoner, som exempelvis Vättern, som endast har en zon. Andra delar som behöver förtydligas i texten är att skyddszon ska skydda mot både direkt och diffusa utsläpp av föroreningar samt är verksamheten osäker på vem man syftar på som ”ansvarig” i texten.

Sid 75, i första meningen direkt under rubriken för *Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner* används ordet ”renhållning”. Detta vill verksamheten byts ut till ”avfall”.

Sid 75, under rubriken för *Ytvatten*, anges att det är vattentäkter i Borghamn och Vadstena. Detta bör ändras då Vadstena kommun har en kommunal vattentäkt och det är Vättern, men det finns två vattenverk som är lokaliserade till Vadstena och Borghamn. Sedan önskar verksamheten att andra stycket tas bort och ersätts med följande text:
”Vadstenas vattenverk har ett intag av råvatten som är i behov av att ses över både när det gäller placering av intag och på vilket djup med tanke på framtida klimatutveckling och dess möjliga påverkan på Vätterns vatten.”

Verksamheten önskar att text läggs till på sid 75-76, under rubriken för *Dricksvattenförsörjning*, efter andra stycket.

”Kommunala vattenverket i Vadstena har kapacitet för 10 000 invånare, men för att säkra upp för framtida påverkan på råvatten kommer troligen vattenverket behöva investera och bygga ut beredningsanläggningen för att säkerställa dricksvattenkvaliten till kund. Dessutom finns behov av att se över råvattenledningen och dess placering och djup för att säkra råvattenkvaliten inför kommande klimatförändringar.”

Sid 76, under *Dricksvattenförsörjning*, nämns det att Länsstyrelsen har en ”Regional vattenförsörjningsplan” från 2014. Verksamheten anser att i texten bör man även nämna den ”Fördjupade vattenförsörjningsplanen” som är från 2020. Dessa dokument avses att ses som ett underlag till kommunens eget framtagande av dokument som anges under viljeinriktningen då den ska vara ett hjälpmedel att använda i planeringssammanhang för att lättare kunna planera för situationer med för mycket eller för lite vatten ur ett långsiktigt perspektiv. Den regionala vattenförsörjningsplanen har som syfte att identifiera värdefulla vattenresurser och kartlägga vattenanvändningen på regional nivå.

Verksamheten saknar i texten under *Dricksvattenförsörjning* information kring landsbygden och enskild vattenförsörjning.

På sid 76 finns samma punkttext för två *viljeinriktningar* under *Dricksvattenförsörjning* och *Avloppsrening*. Det som lagen kräver att kommunen har, är en Vattentjänstplan. Denna kan innefatta vatten- och avloppsplan/strategi beroende på hur man väljer att lägga upp det. Dessutom på sid 88 under rubriken *Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner* anges det att en vattenförsörjningsplan ska arbetas fram i kommunen, men här saknas text gällande de andra dokumenten. Verksamheten anser att Vadstena kommun behöver se över vilka dokument som ska arbetas fram. Därefter kan punkttexten under viljeinriktningarna behöva ändras samt att texten utvecklas mer gällande framtagande av olika dokument kopplat till vatten, spill och dagvatten i text på sid 88.

Under *Avloppsrening* på sid 76, och till stycke två, vill verksamheten lägga till följande meningar:

”I samband med utbyggnad av bebyggelse som kommer närmare kommunala avloppsreningsverken behöver skyddsavstånd för bostäder beaktas, då verksamheten både kan avge lukt och orsaka buller. Verksamheten är även en viktig infrastruktur för att kommunen ska kunna växa och det är därmed viktigt att undvika att stänga in verksamheten, så den hindrar att reningsanläggningen utvecklas med den tekniska utvecklingen som behövs, för att behålla verkets miljötillstånd i framtiden.”

Verksamheten önskar byta ut tredje stycket på sid 76, under rubriken *Avloppsrening* till följande text:

”Kontinuerligt arbete med att byta ut kommunala ledningar pågår för att förbättra kommunens spillvatten- och dagvattenledningar. Förutom byte av ledningar på grund av slitage och ålder, sker även andra åtgärder. Spillvattenledningsnätet påverkas vid regn, på grund av inläckage i gamla ledningar, men också av att fastigheter är felkopplade. Därmed görs kontroll av kommunens egna ledningsnät för att hitta platser i behov av åtgärder och dessutom sker även ett arbete med kontroll av hur fastighetsägare är kopplade till kommunens ledningsnät. Genom att få bort vatten som inte ska finnas i spillvattenledningarna kan bräddning av spillvatten från ledningsnät till recipient minskas vid regn samt kan risken för källaröversvämningar i fastigheter minska.

Vid planering av ny bebyggelse där behov av avloppspumpstation uppstår rekommenderas att ett avstånd på 50 m eftersträvas och att framkomlighet för servicefordon alltid beaktas. Inom tätbebyggt område kan kortare avstånd accepteras, dock bör avståndet vara minst 25 m. En bedömning av godtagbart skyddsavstånd ska göras från fall till fall.”

I texten på sid 76, under rubrik *Utökat verksamhetsområde*, är fokus på Nässjahalvön och möjligheten till bebyggelseutveckling. Det nämns i texten att en VA-strategi kommer belysa frågan närmare. Beroende på hur man ställer sig bland annat till tidigare synpunkter enligt ovan, gällande

framtagande av dokument, kan texten behöva ändras. Om kommunen skulle besluta sig för att gå vidare med att undersöka kommunalt verksamhetsområde för vattentjänster inom området, bör det även samtidigt belysas hur detta ska finansieras, då det blir långa ledningsdragningar från Vadstena, som innebär högre kostnader vid utbyggnad av kommunalt ledningsnät för ett område. Dessutom, enligt vattentjänstlagen ska kommunen även studera de alternativa lösningar som kan vara aktuellt istället för kommunalt VA, vid bedömning av möjlig VA-lösningar för området. Verksamheten anser att kommunen i samband med denna utredning behöver fundera på hur man vill hanterar privata vägar och vägar i samfälligheter i händelse av förslag på verksamhetsområde för kommunala vattentjänster.

Sid 77, och hela textstycket under rubriken *Avfallsbaktering och återvinning*, vill verksamheten byta ut för att anpassa till dagens hantering och lagändringar:

” Avfallshanteringen sker i samarbete med Motala kommun. Kommunalt avfall från hushåll och verksamheter samlas in av kommunen eller kommunens anlitade entreprenörer.

Avfallshanteringen ska ske med bästa möjliga resursutnyttjande och minsta möjliga miljöpåverkan. Hantering av förbrukat material sker med avfallshierarkin som grund. Utsortering av matavfall har varit obligatoriskt för hushåll och verksamheter sedan 2012. Matavfallet rötas till biogas och gödsel. Grovavfall och farligt avfall tas om hand på någon av återvinningscentralerna i Vadstena, Borensberg eller Motala.

Villahushållen i Vadstena kommun har fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper. Ny lagstiftning från 2024 innebär att kommunerna har ansvaret för insamling av förpackningsavfall från alla hushåll. Det betyder att hushåll i flerbostadshus och fritidshus också ska ha fastighetsnära insamling av förpackningsavfall senast år 2027. I takt med att den fastighetsnära insamlingen implementeras kommer behovet av Återvinningsstationer att minska. Lagstiftningen ställer också krav på kommunen att tillhandahålla källsortering på allmänna platser från år 2026.”

Verksamheten arbetar med att upprätta en ny Avfallsplan som planeras att antas under 2024. Verksamheten önskar att det i slutet av texten gällande *Avfallsbaktering och återvinning* på sid 77, finns en länk till gällande Avfallsplan.

Verksamheten saknar en *Viljeinriktning för Avfallshantering och återvinning* på sid 77. Verksamheten föreslår följande:

”

- Kommunen ska verka för att allt avfall minimeras med fokus på cirkulärt kretslopp.
- Lättillgängliga och nära system ska finnas för medborgarnas sortering samt för det avfall från verksamheter som kommunen ansvarar för.
- När nybyggnation, förtätning och ombyggnation planeras ska särskild hänsyn tas för att möjliggöra hämtning av material och avfall nära medborgarna. Planeringen ska stödja att insamling kan ske effektivt och på ett trafik- och arbetsmiljösäkert sätt.”

Hela texten under rubriken för *Dagvatten* på sid 78, anser verksamheten skall bytas ut till följande textförslag:

” Dagvatten är det regn- och smältvatten, som avleds från tak, gator, parkeringar och grönytor. Till detta tillkommer även dräneringsvatten.

Dagvattnet, som till stora delar inte renas, innan det släpps till recipient idag, kan vara relativt rent eller väldigt förorenat beroende på vilken yta det avleds från.

Kommunal dagvattenhantering finns inom beslutade verksamhetsområden som idag finns för Vadstena stad samt delar av samhället i Borghamn och Rogslösa. Dagvattnet från de kommunala verksamhetsområdena leds till vattendrag eller till Vättern. Det är viktigt att dagvatten som leds till sjöar och vattendrag är så rent att det inte orsakar skada på miljöer eller levande organismer. För att minimera utsläppen i våra recipienter, kan man på olika sätt arbeta för att rena dagvattnet innan det når dit. Vid detaljplanering ska dagvattnet i första hand omhändertas inom, eller i direkt anslutning till detaljplaneområdet. Därmed måste markyta avsättas i detaljplanerna för att tekniska lösningar ska kunna genomföras. Lösningar för att rena dagvattnet kan ske genom att i så stor utsträckning som möjligt leda ut vattnet på gräs- och planteringsytor, i dammar, diken, våtmarker med mera där vattnet kan tas om hand på platsen i stället för att orenat belasta Vättern.

Kommande klimatförändringar med skyfall, avrinningsvägar, högre flöden av vatten, risk för översvämningar, kommer att ställa krav på åtgärder och anpassningar inom bebyggelsen för att minimera risken för skador och påverkan på recipienter. I och med att det sker en stadsutveckling ökar de hårdgjorda ytorna som bidrar till att dagvattenflödet ökar, ytliga avrinningsstråk behöver säkras och det innebär en utmaning som ställer krav på samhällsplaneringen. En genomtänkt grönstruktur är en viktig förutsättning för att uppnå målet med en hållbar dagvattenhantering som är anpassad till framtida klimat. Ett kreativt omhändertagande av dagvattnet i staden kan inte bara avlasta dagvattennätet utan även tillföra mervärde till stadsmiljön med till exempel vattenspeglar, växtbäddar och gröna tak.

Den stadsnära och integrerade grönstrukturen bidrar även till andra ekosystemtjänster. En hållbar dagvattenhantering innefattar en kombination av öppna lösningar och traditionella ledningssystem, där platsens förutsättningar får avgöra vilken lösning som tillämpas. För att detta ska kunna genomföras behöver markyta tas i anspråk för dagvattenhantering. Dagvattenhanteringen ses som ett verktyg för att åstadkomma en tät, blandad stad i enlighet med strategier för hållbar utveckling.

Vadstena har i dagsläget två fördröjningsmagasin för att minska belastningen i ledningsnätet vid kraftiga regn. Fördröjningsmagasinen är dock inte utformade för att rena vattnet annat än sedimentera slam. Vid framtida nybyggnation måste dagvattnet i största möjliga mån tas om hand lokalt. ”

Verksamheten anser att det i samband med texten gällande *Dagvatten*, på sid 78, bör efterföljas av en viljeinriktning som uttrycker kommunens intention när det gäller Dagvattenpolicy. Dagvattenpolicy finns nämnt under andra punkter för *viljeinriktning* i kombination med vatten- och avloppsplan som verksamheten påpekat sedan tidigare i denna skrivelse. *Viljeinriktningen* ser verksamheten gärna att det även innehåller övergripande punkter som tar upp behovet av markyta, långsiktiga lösningar, belastning, samordning med andra kommunala värden m.m.

Under sid 84, under rubriken *Vatten* och tredje stycket, anges det att vattentjänstplanen bidrar med lösningar för kommunal hantering av vatten och avlopp. Detta anser verksamheten är otydligt och kan uppfattas att endast handla om den allmänna kommunala anläggningen och måste därmed omformuleras. Vattentjänstplanen ska handla om alla lösningar inom kommunen inom och utanför kommunalt verksamhetsområde för VA, det vill säga kommunala-, enskilda- och privata gemensamhetslösningar. Detta bör även tas i beaktande när man ser över synpunkter på sid 76 och 88 gällande framtagande av styrande dokument kopplat till vatten och avlopp.

Verksamheten saknar på sid 84, under rubriken *Vatten*, text gällande Sveriges vattenförvaltning och tillhörande åtgärdsplan i vilket kommunerna har aktivitetspunkter för att bidra till bättre miljö kvalitetsnormer uppnås. Dessutom har Länsstyrelsens haft regionalt åtgärdsprogram för att nå miljömål inom regionen med förslag på åtgärder där kommunerna involveras och där ett område berör vatten. Dock arbetar Länsstyrelsen med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som förväntas vara klart runt sommaren 2024.

I översiktsplanen ska kommunen enligt lagkravet redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion. Där ska kommunens syn på hur dessa risker kan minska eller upphöra också beskrivas. Därmed anser verksamheten att texten under rubriken *Översvämning* behöver utvecklas.

Förslag på att lägga till text under *Översvämning* på sid 85:

” Översvämning kan orsakas av höga flöden eller skyfall. Översvämning på grund av höga flöden innebär att långvarigt regnande eller snösmältning får vattnet i vattendrag och sjöar att stiga och sedan översvämmas.

Översvämning på grund av skyfall innebär att vattnet från kraftigt regn inte hinner rinna undan och blir stående vattnet i en lågpunkt dessutom kan ytliga rinnvägar orsaka problem. Platser för stående vatten vid skyfall är så kallade instängda områden, det vill säga områden varifrån dagvatten inte kan avledas i markytan med självfall eller där vattnet inte kan sjunka undan ned i marken på ett bra sätt. En översvämning kan drabba jordbruksmark, bostäder, industrier, vägar, avloppsnät och annan teknisk infrastruktur, samt påverka vattenkvaliteten i till exempel Vättern.

Ett av kommunens verktyg i arbetet med risker för översvämning är att använda sig av Risk- och sårbarhetsanalys för bedömning av händelser samt dess konsekvenser för att kunna ta fram en åtgärdsplan. Detta blir viktigt för dagens befintliga bebyggelse.

Vid bebyggelseutveckling inom kommunen blir samhällsplaneringen en viktig del i hur man hanterar områden och dess risk för översvämning. Boverket rekommenderar att man i detaljplanering säkerställer att området klarar ett 100-års regn utan skador, avseende lågpunkter och ytliga sekundära avrinningsvägar.

För att hantera dessa större mängder vatten vid skyfall, kan man använda sig av lågpunkterna och upprätta multifunktionella ytor eller dammar. För de sekundära avrinningsvägar då mängden vatten överstiger av vad som ska gå ned i kommunala ledningsnätet för dagvatten, kan användning av gator, gångvägar och grönytor användas för en kontrollerad avrinning från området.”

Sid 88, under *Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner*, anges det i texten i andra och tredje stycket ”privata avloppslösningar”. Verksamheten anser att det ska bytas ut till ”enskilda avloppslösningar”.

Verksamheten anser att under, *Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner* som finns som rubrik på sid 75 och 88, bör även kortare allmän information finnas gällande andra verksamheter som faller under samma kategori som exempelvis energiförsörjning som tillhör samma kapitel.

Kartunderlaget

Kartunderlaget har i första hand studerats utifrån den digitala versionen av samrådet på Vadstena kommuns hemsida.

Verksamheten saknar information i texten i flera utpekade områden för bebyggelse, gällande instängt område, lågpunkt med risk för översvämning, för den ytan. Verksamheten vill att det framgår att det måste utredas i samband med vidare planarbete, då detta kan påverka markyta som kan användas till bebyggelse. De områden som verksamheten identifierat är: Rogslösa, Järnevid, Gettryggen, Kungs Starby, Östra Starby samt Norra Gubbetorp.

De förändringar som görs i texten för områdena gäller även i texten i Översiktsplanens planbeskrivning, som berör området.

I kartunderlaget för *Risikfaktorer* anges att skyddsavståndet till avloppsreningsverk från bostäder är 200 m. Verksamheten anser att detta bör kontrolleras till granskning av översiktsplan, om detta ska ligga kvar samma rekommendation på avstånd i nya översiktsplanen, då reningsverket i Vadstena har byggts ut efter 2013.

Verksamheten anser att utzoomningsgränsen för avrinningsvägar som finns med i karta för *Klimatrisiker* är för snäv, svårt att få en överblick och de är visualiserade med grova sträck i sin avbildning på kartan som gör det plottrigt.

Verksamheten saknar kartunderlag med verksamhetsområde för vattentjänsterna i kartor.

Finansiering

Kostnader för verksamheten uppkommer i samband med Vadstena kommuns fortsatta arbete med bebyggelseutvecklingen inom kommunen.

Koppling till målområde

Koppling till Vadstena kommuns inriktning för framtida utveckling.

Uppföljning/återrapportering

Ärendet följer planprocessen för utökat förfarande. Nästa steg för återkoppling till verksamheten sker vid granskning av förslaget.

Samråd

Tjänstemän inom Vatten och Avfall har varit involverade i framskrivning av beslutet.

Beslutsunderlag

VAN-2024/00067-10 Samråd om Vadstenas kommun nya översiktsplan 2040

VAN-2024/00067-20 Samrådshandling gällande förslag på ny översiktsplan 2040 för Vadstena kommun, pdf version med endast text

VAN-2024/00067-30 Hållbarhetsbedömning Vadstena Översiktsplan 2040 samrådshandling

VAN-2024/00067-40 Kartor i samlingsfil i pdf över Vadstena kommuns översiktsplan 2040, samrådshandling

Beslut skickas till

Vadstena kommun, Samhällsbyggnadsnämnden, Plan- och bygglovavdelningen

Nämndsekreterare för verkställighet

Fredrik Feldt
Teknisk serviceförvaltningschef

Anders Edholm
Vatten och Avfall v

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 1: Utvecklingsinriktning

VADSTENA
KOMMUN

Teckenförklaring

- Centralort
- Serviceort
- Utbyggnadsområde
- Småorter och kyrkbyar
- Mellankommunal förbindelse
- Mellankommunal förbindelse via vatten
- Kollektivtrafik
- Bilväg
- Förbindelse för cykeltrafik med GC-väg
- Lokal cykelväg
- Taxibåt
- Småbåtshamn

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 2.1: Mark- och vattenanvändning, kommuntäckande

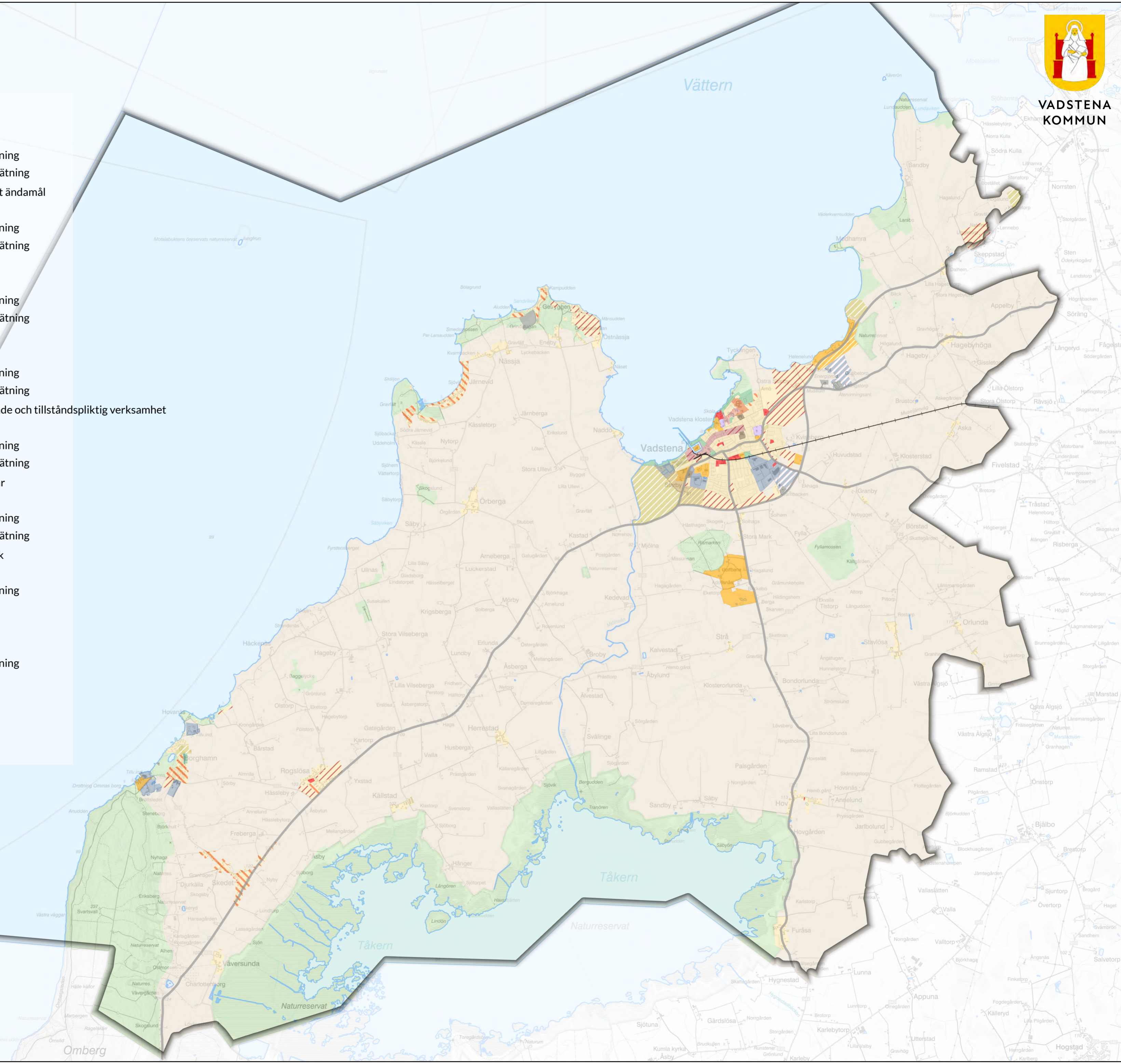
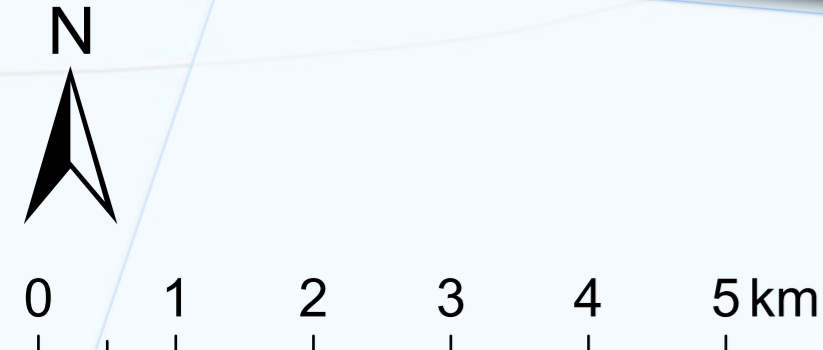

VADSTENA
KOMMUN

Teckenförklaring

- Bostäder**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Centrum**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Vård**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Skola**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Begravningsplats**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Kontor**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Handel**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Verksamhet**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Besöksanläggning**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning

- Tillfällig vistelse**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Annat samhällsviktigt ändamål**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Annan användning**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Företagsområde**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Omgivningspåverkande och tillståndspliktig verksamhet**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Tekniska anläggningar**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning
- Grönområde och park**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad
- Natur och friluftsliv**
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad
- Vatten**
- Landsbygd**

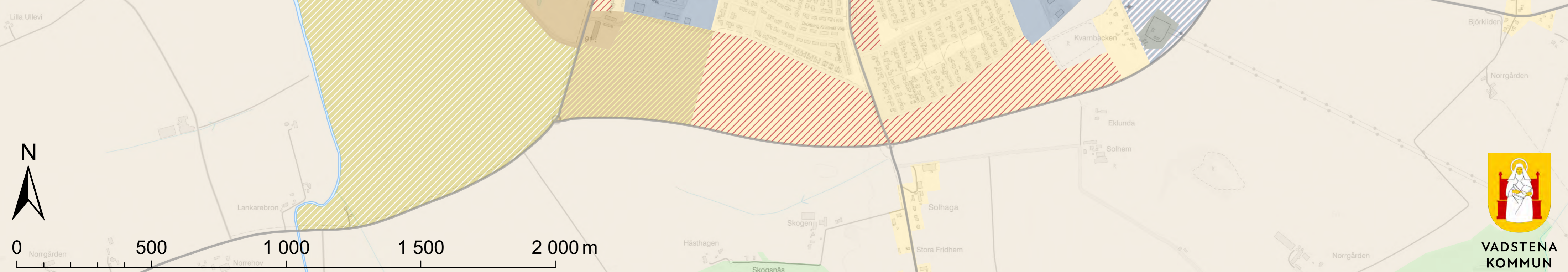

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 2.2: Mark- och vattenanvändning, Vadstena stad

Teckenförklaring

Bostäder	Tillfällig vistelse
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Centrum	Annat samhällsviktigt ändamål
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Vård	Annan användning
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Skola	Företagsområde
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Begravningsplats	Omgivningspåverkande och tillståndspliktig verksamhet
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Kontor	Tekniska anläggningar
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad/Förtätning
Handel	Grönområde och park
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad
Verksamhet	Natur och friluftsliv
Pågående	Pågående
Ändrad användning	Ändrad användning
Utvecklad/Förtätning	Utvecklad
Besöksanläggning	Vatten
Pågående	Vatten
Ändrad användning	Landsbygd
Utvecklad/Förtätning	

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 2.3: Mark- och vattenanvändning, Borghamn - Rogslösa - Skedet

Teckenförklaring

Skola

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Tillfällig vistelse

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Annan användning

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Företagsområde

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Omgivningspåverkande och tillståndspliktig verksamhet

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Tekniska anläggningar

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Grönområde och park

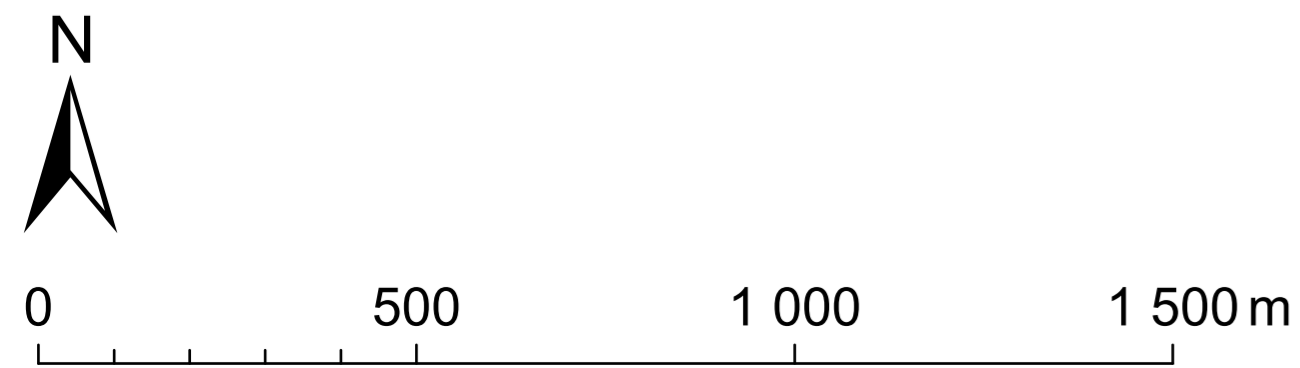
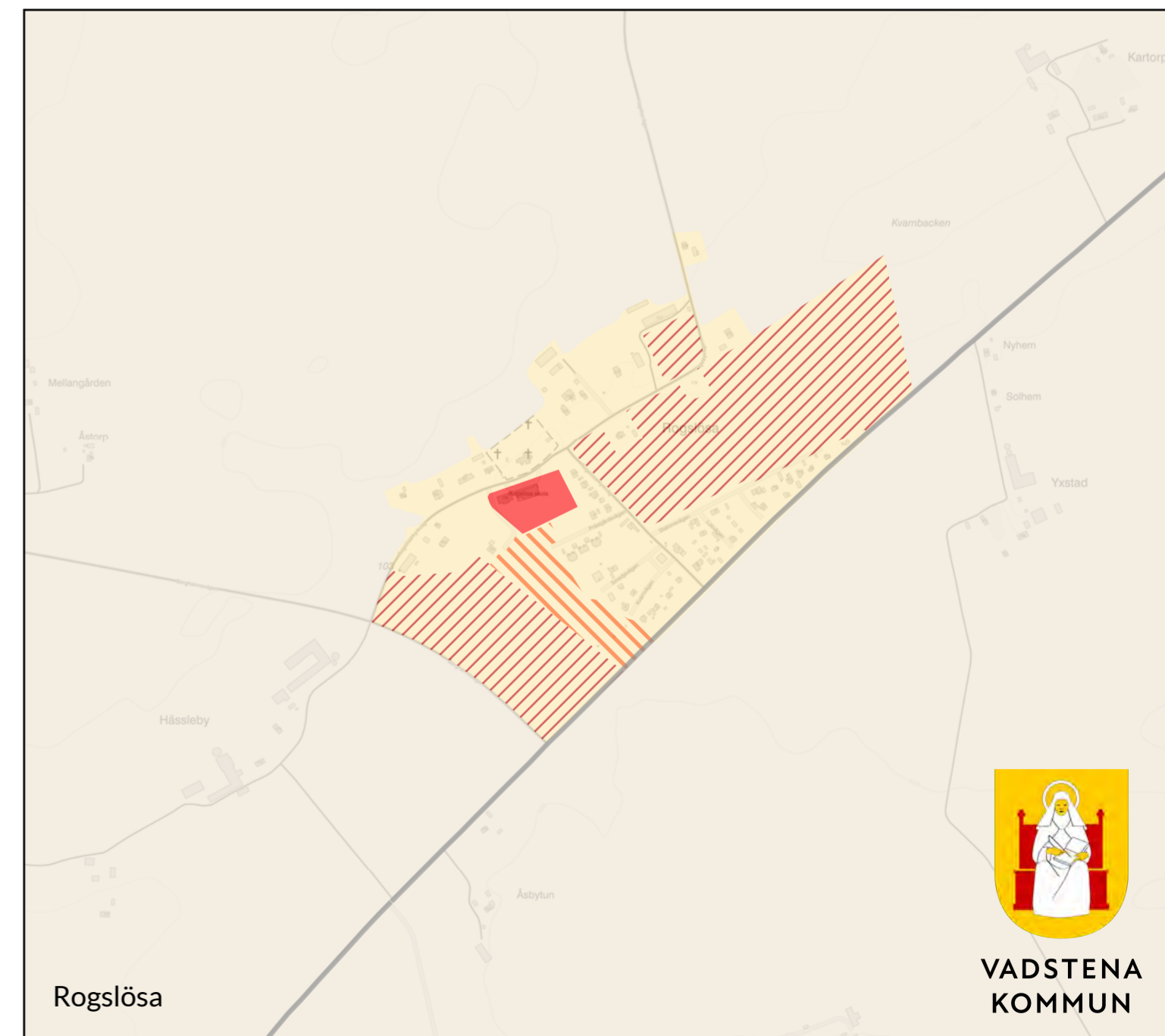
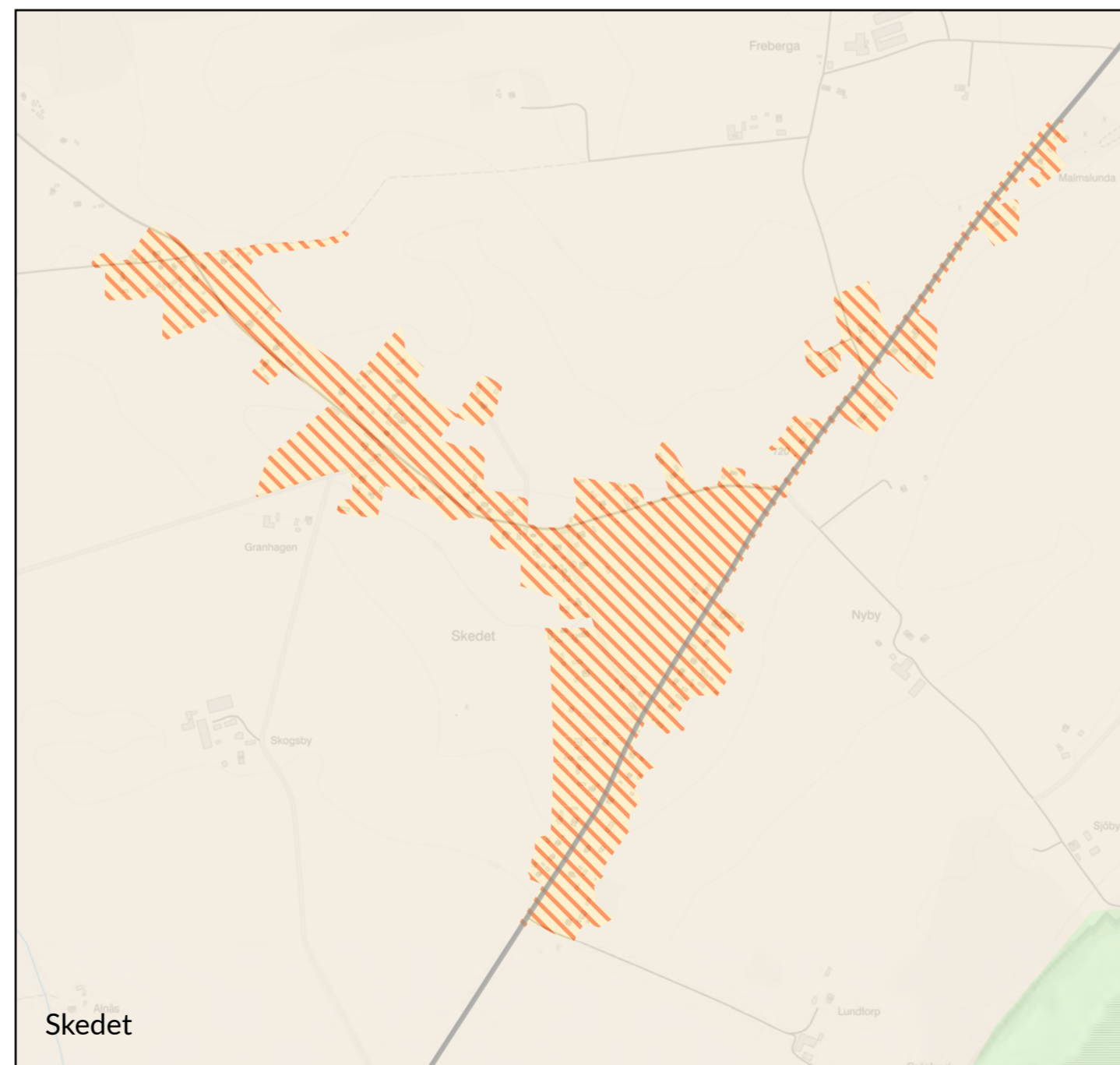
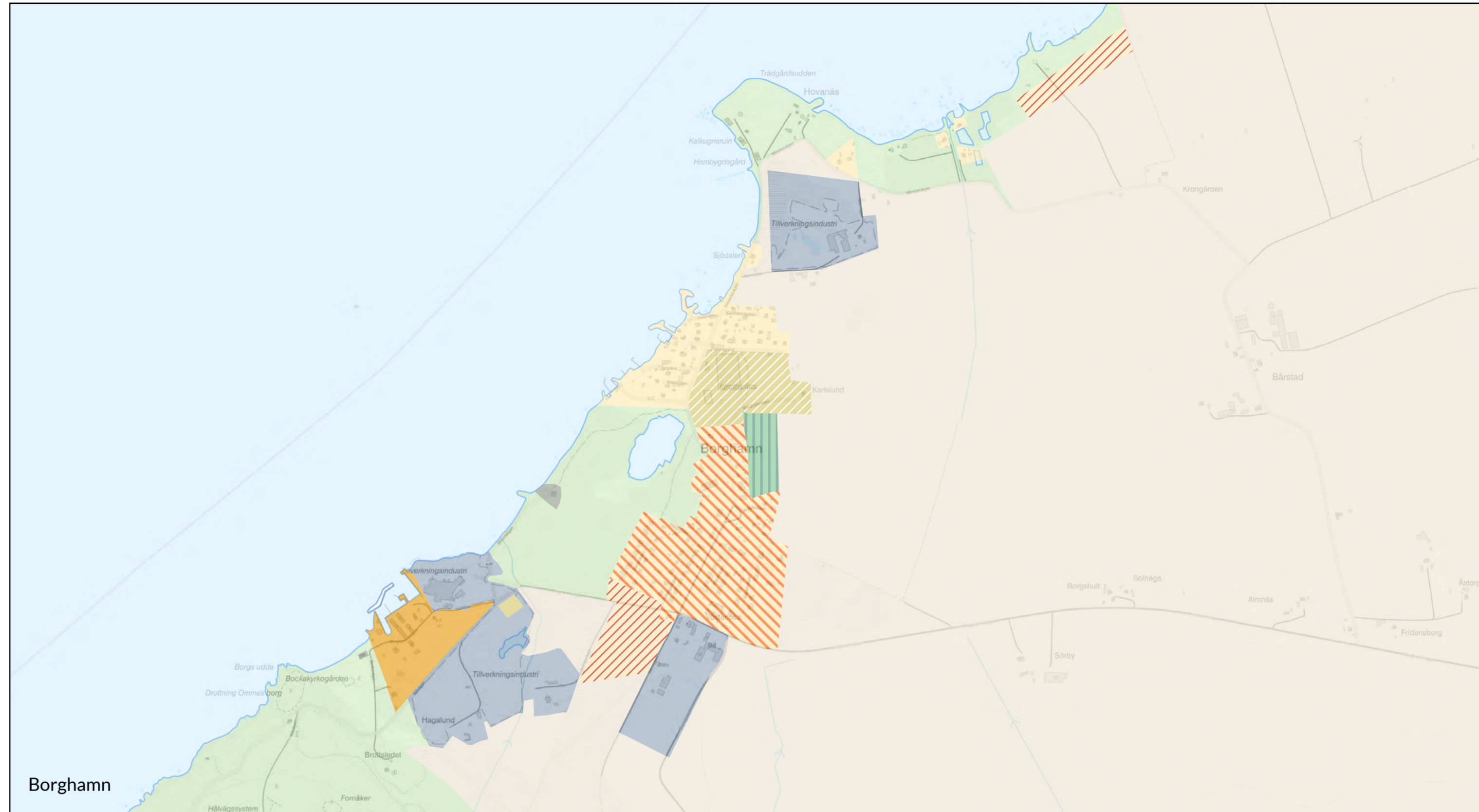
- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad

Natur och friluftsliv

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad

Vatten

- Vatten
- Landsbygd

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 2.4: Mark- och vattenanvändning, Nässjahalvön

Teckenförklaring

Bostäder

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Natur och friluftsliv

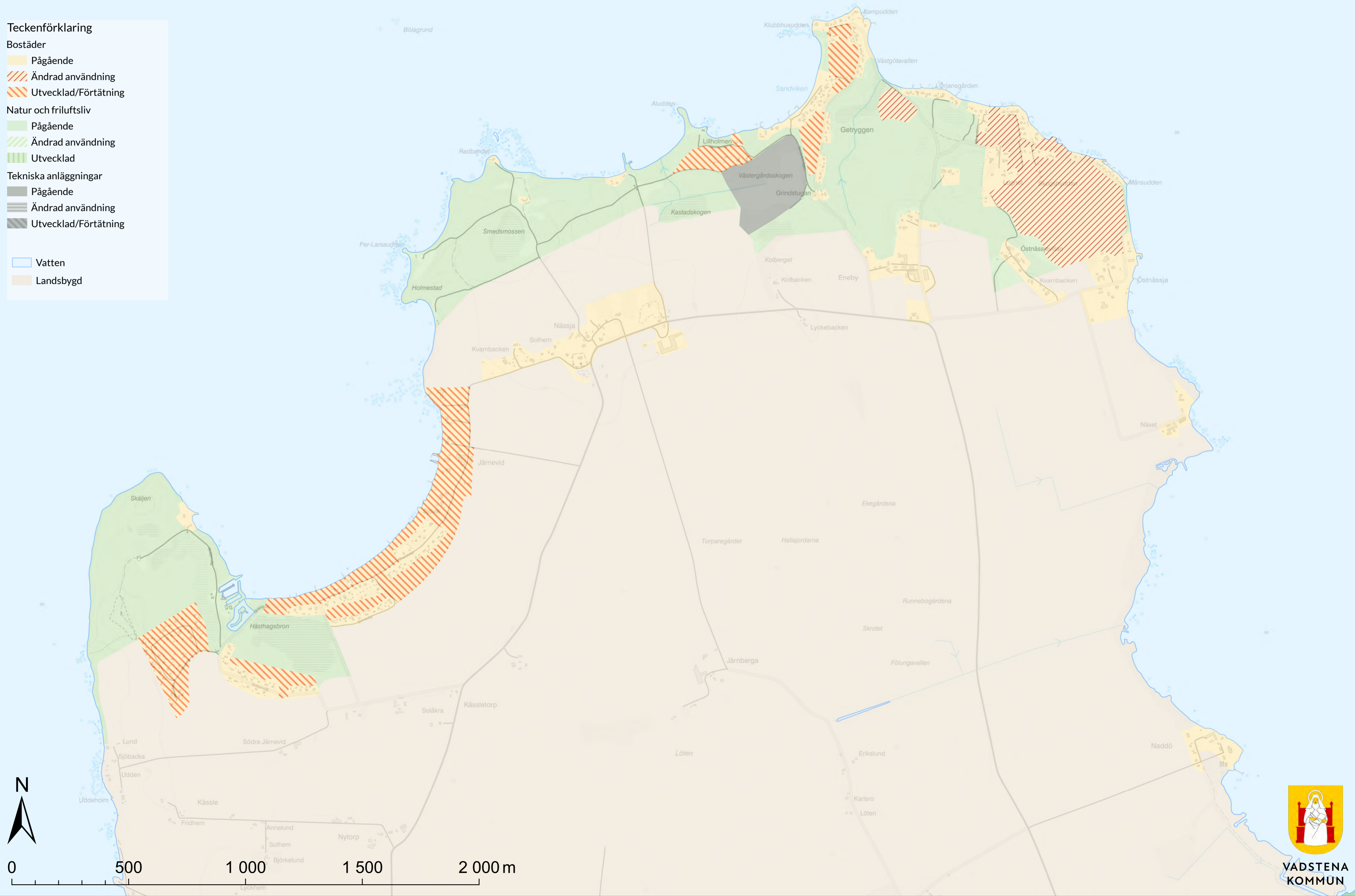
- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad

Tekniska anläggningar

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Vatten

Landsbygd

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 2.5: Mark- och vattenanvändning, Vätterviksbadet med mera

Teckenförklaring

Bostäder

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Besöksanläggning

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Omgivningspåverkande och tillståndspliktig verksamhet

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

Annan användning

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad/Förtätning

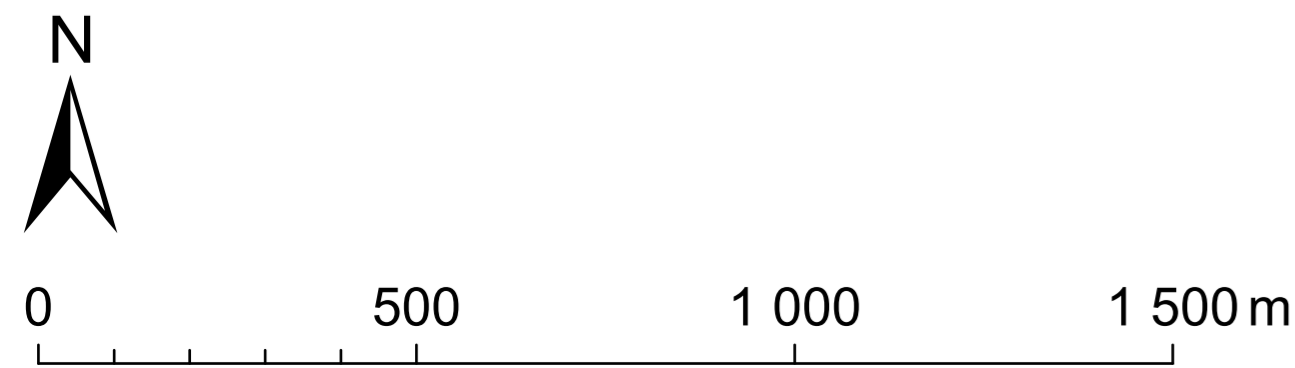
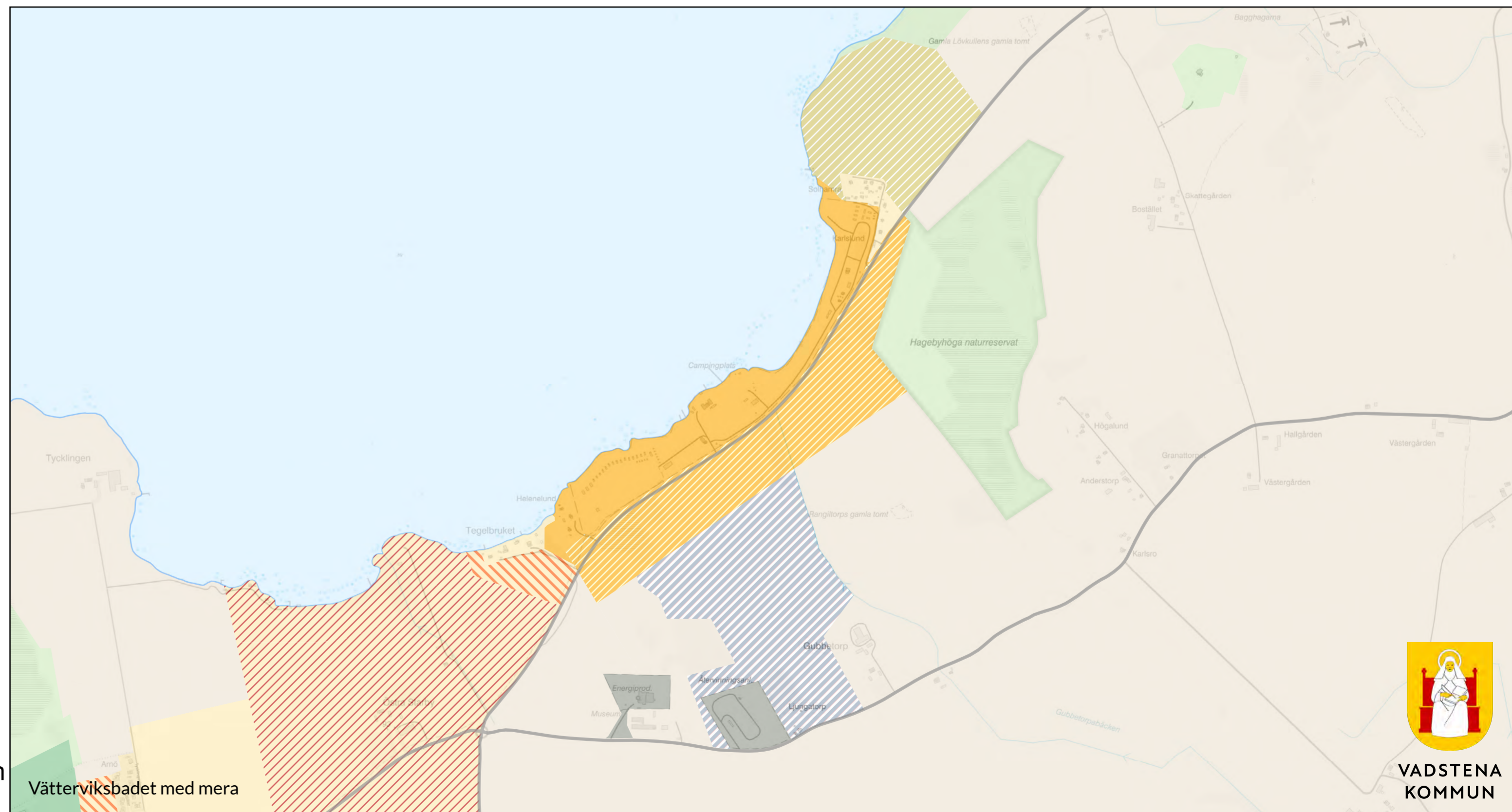
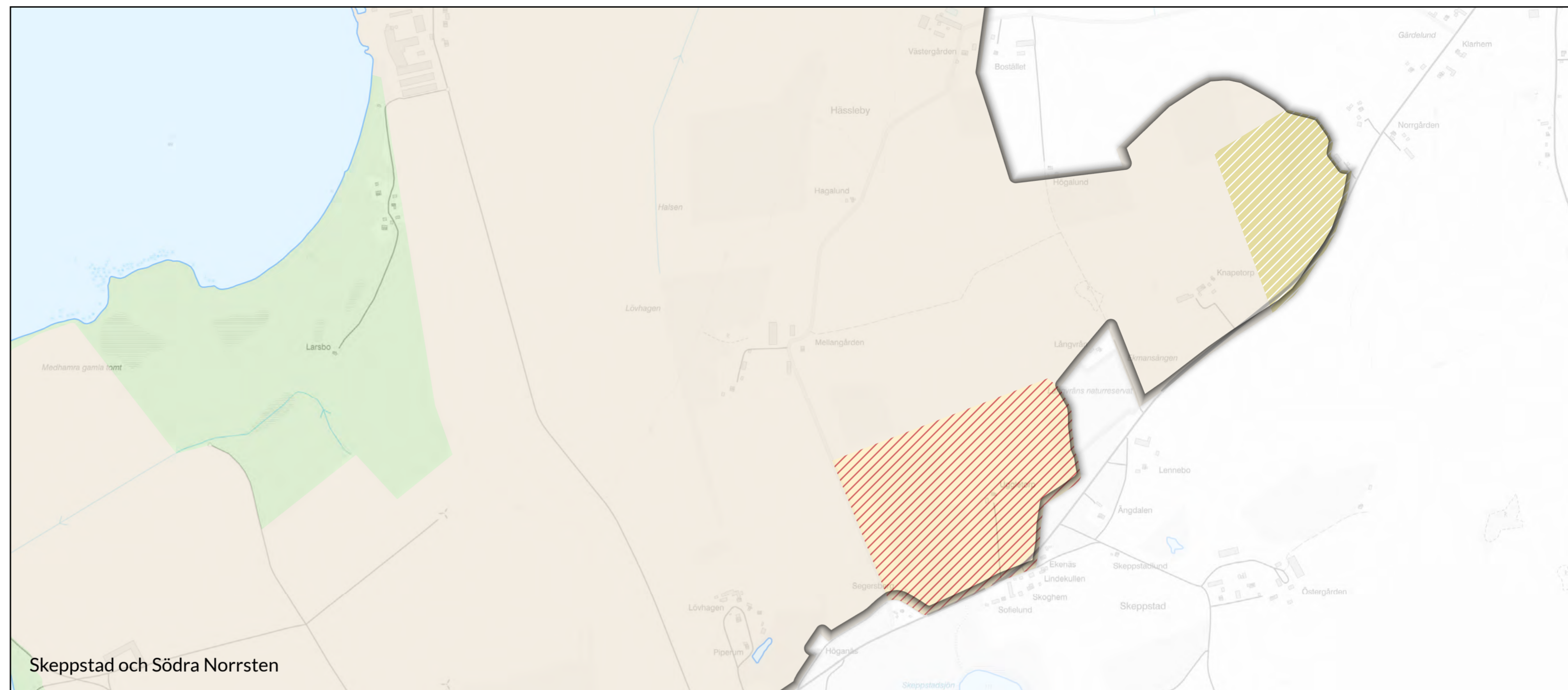
Grönområde och park

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad

Natur och friluftsliv

- Pågående
- Ändrad användning
- Utvecklad

- Vatten
- Landsbygd

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.1: Riksintresse för rörligt friluftsliv

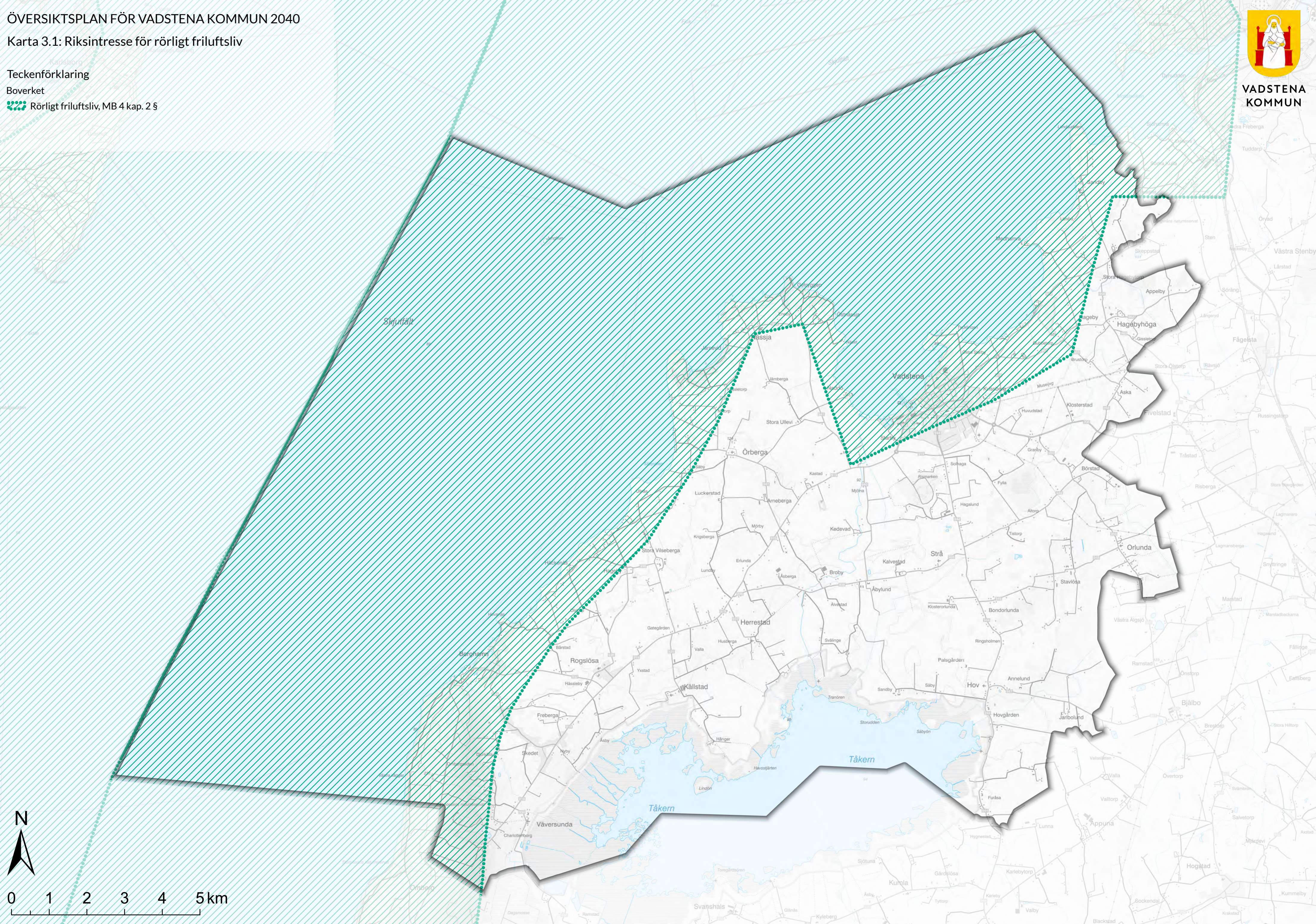
Teckenförklaring

Boverket

 Rörligt friluftsliv, MB 4 kap. 2 §

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.2: Riksintresse för friluftsliv

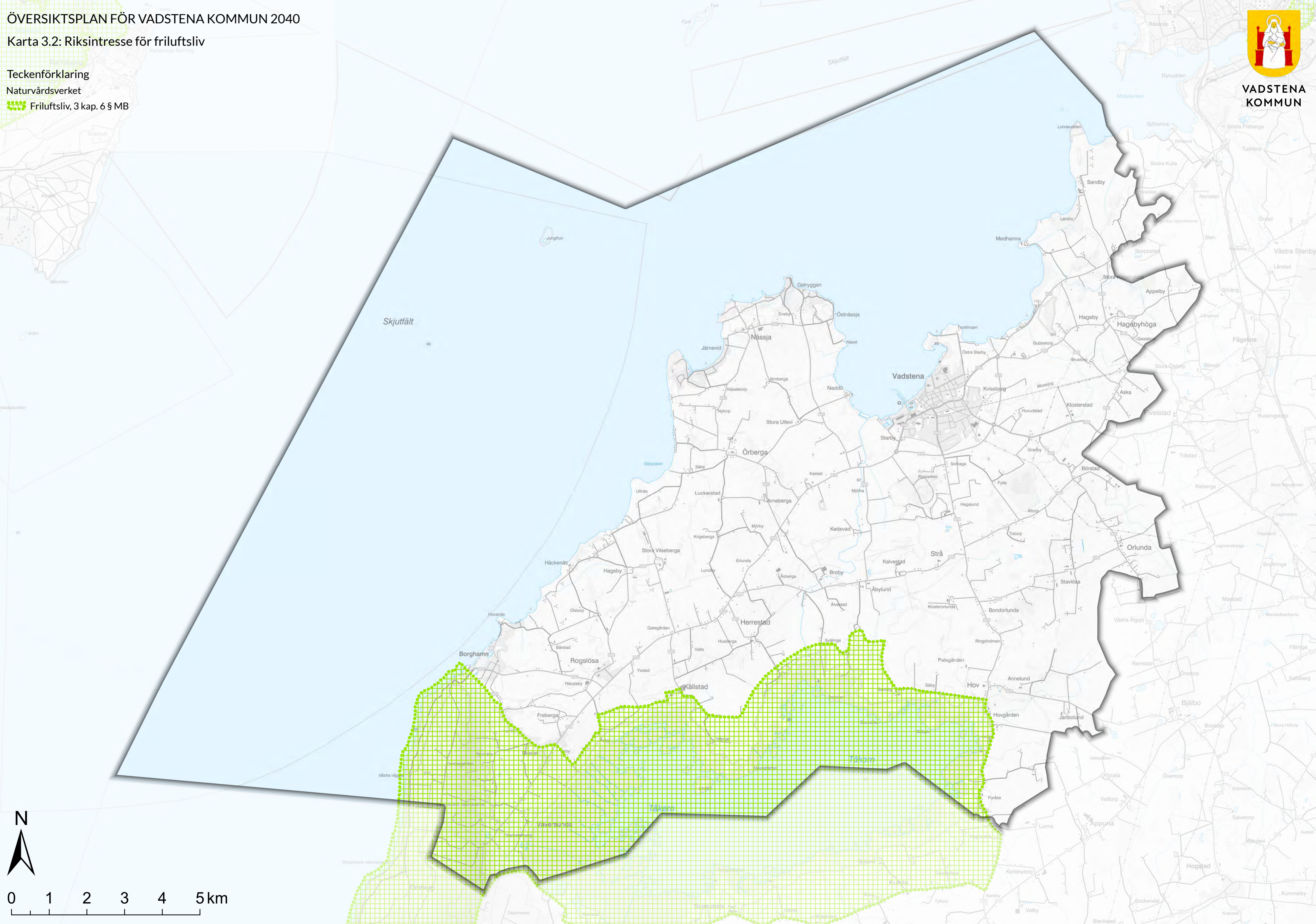
Teckenförklaring

Naturvårdsverket

 Friluftsliv, 3 kap. 6 § MB

VADSTENA
KOMMUN

0 1 2 3 4 5 km

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.3: Riksintresse för naturvård

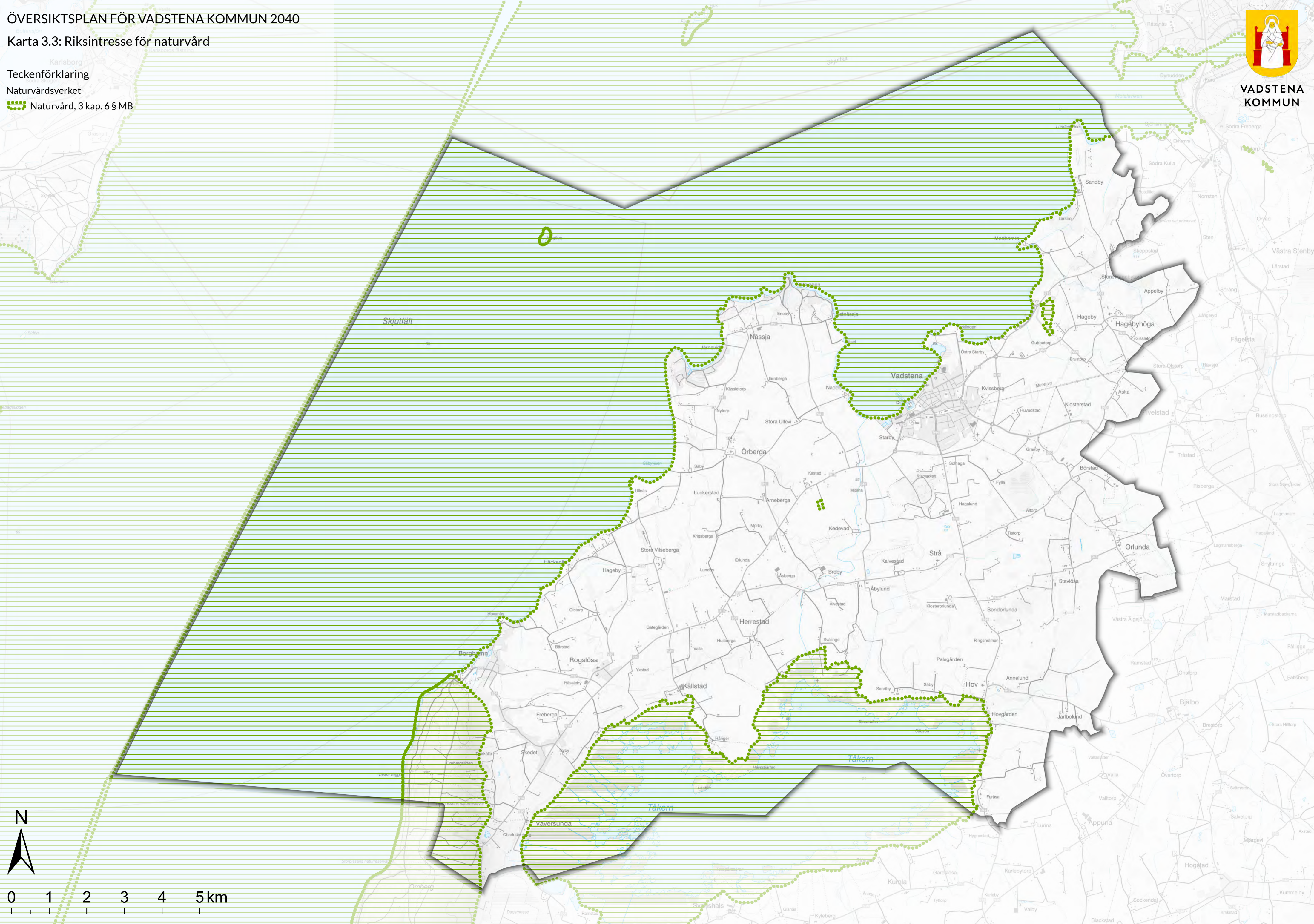
Teckenförklaring

Naturvårdsverket

■ Naturvård, 3 kap. 6 § MB

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.4: Natura 2000 Fågeldirektivet (SPA)

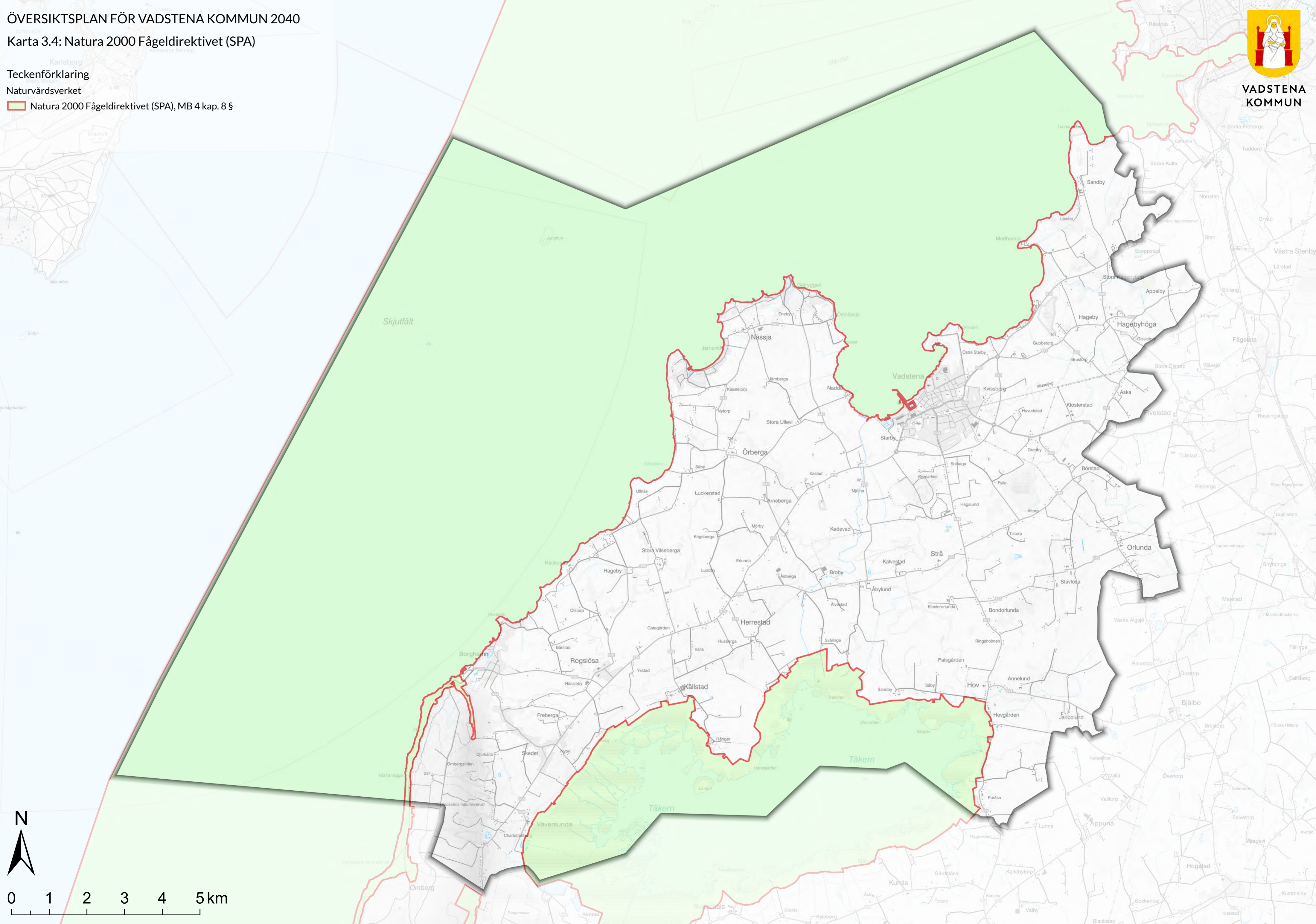
Teckenförklaring

Naturvårdsverket

 Natura 2000 Fågeldirektivet (SPA), MB 4 kap. 8 §

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.5: Natura 2000 Art- och habitatdirektivet (SCI)

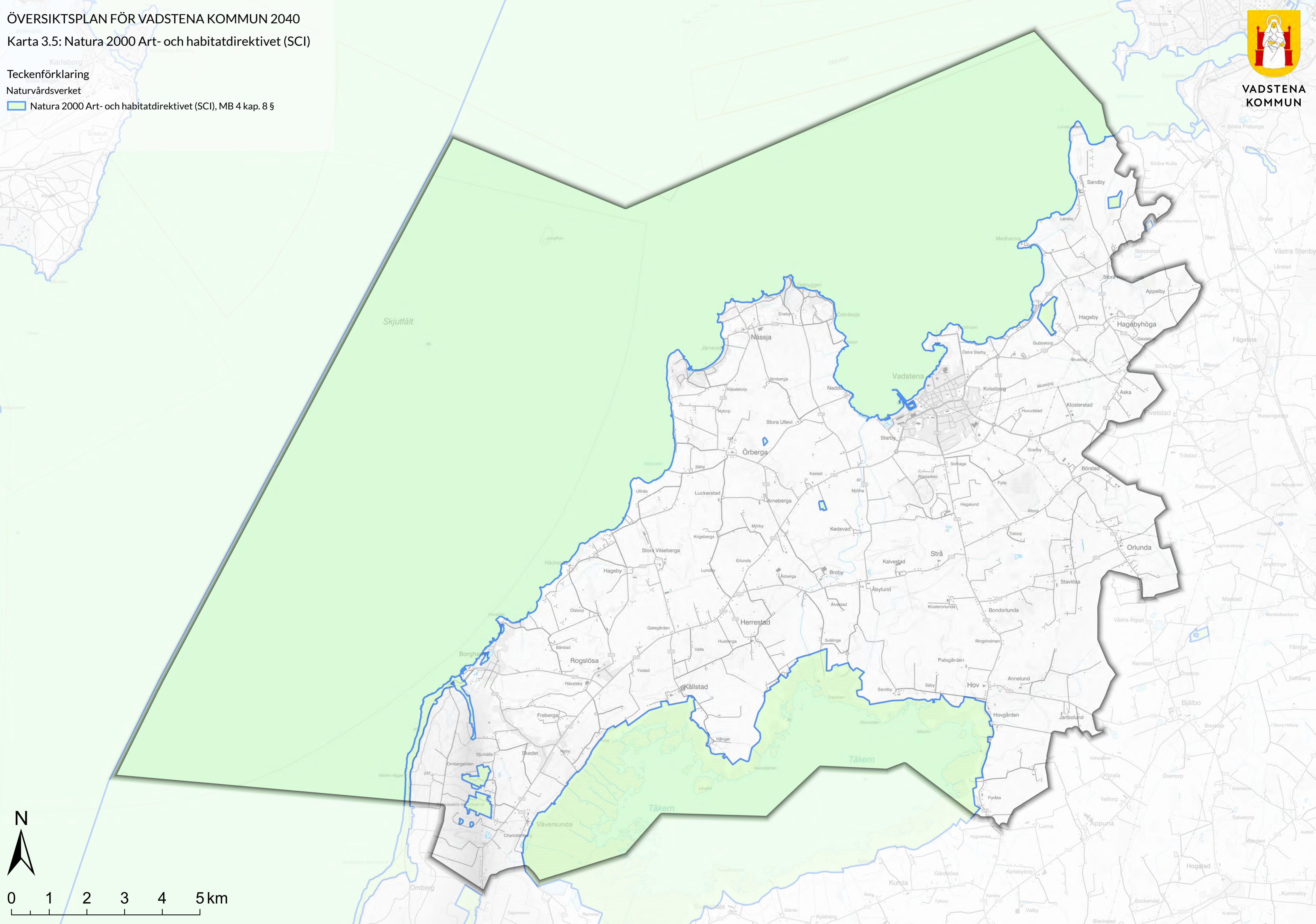
Teckenförklaring

Naturvårdsverket

 Natura 2000 Art- och habitatdirektivet (SCI), MB 4 kap. 8 §

VADSTENA
KOMMUN

0 1 2 3 4 5 km

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.6: Riksintresse för kulturmiljövård

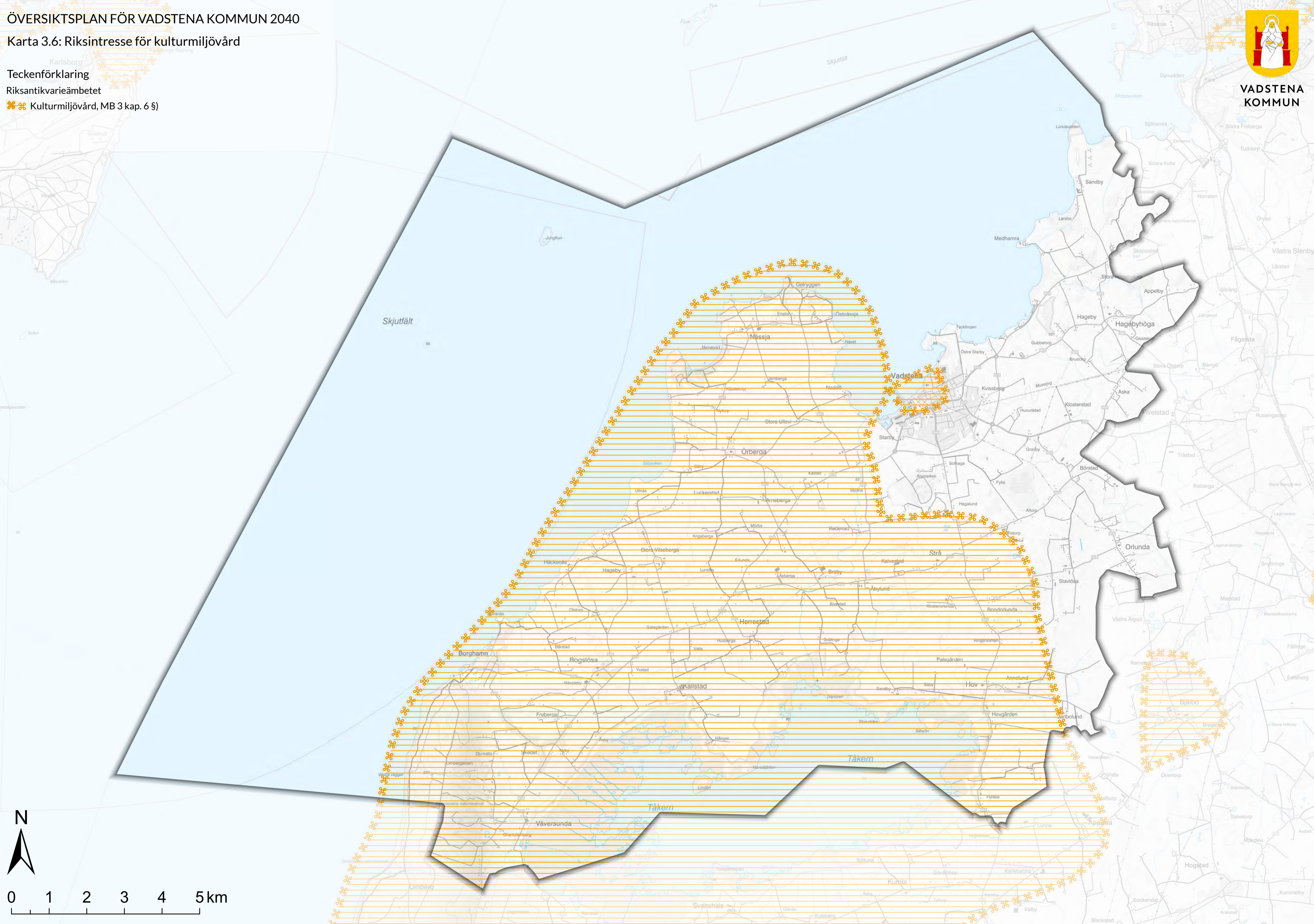
Teckenförklaring

Riksantikvarieämbetet

🌸🌸 Kulturmiljövård, MB 3 kap. 6 §

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.7: Kulturmiljöregistret, lämningar

VADSTENA
KOMMUN

Teckenförklaring

RAÄ Lämningar (KMR) punkt

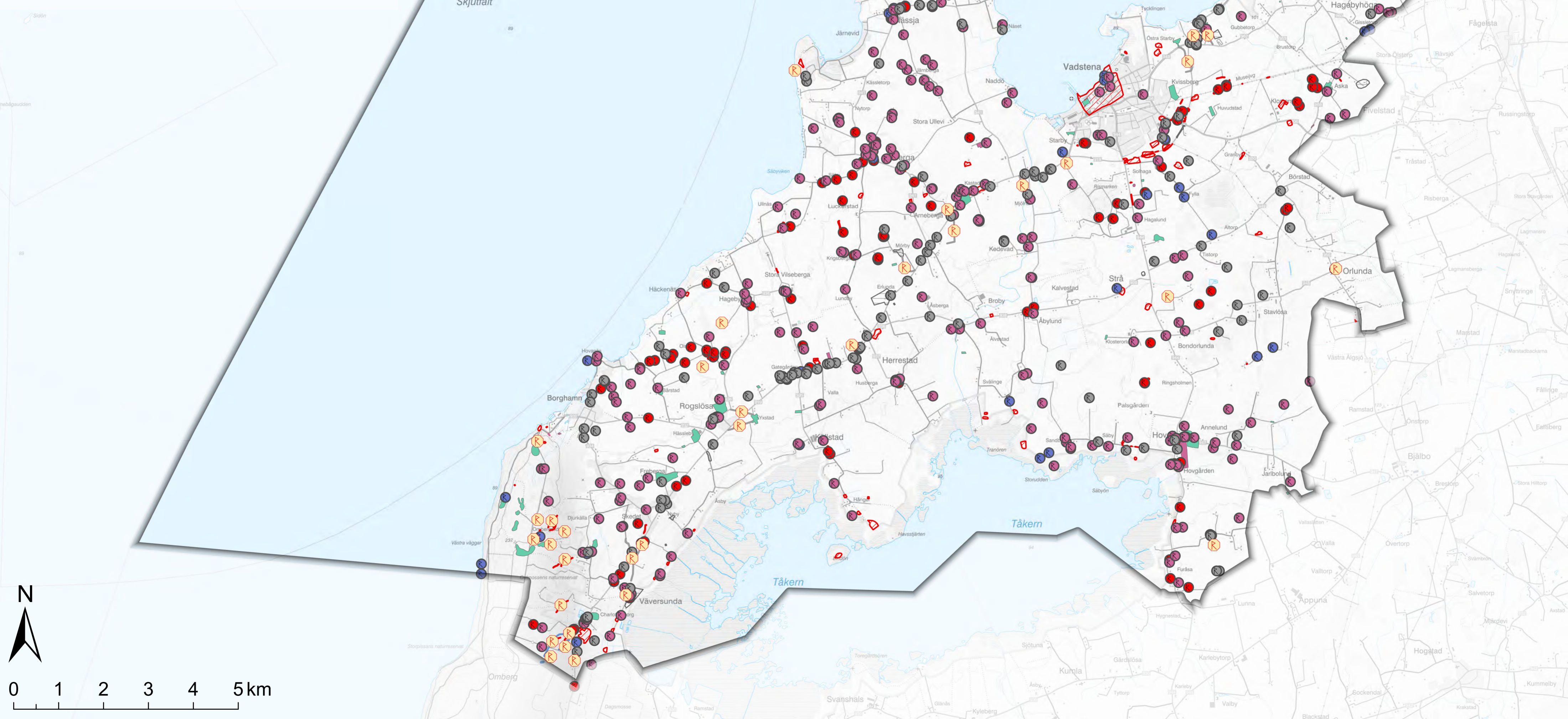
- Fornlämning
- Möjlig fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Ingen antikvarisk bedömning

RAÄ Lämningar (KMR) linje

- Fornlämning
- Möjlig fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Ingen antikvarisk bedömning

RAÄ Lämningar (KMR) yta

- Fornlämning
- Möjlig fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Ingen antikvarisk bedömning

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.8: Bebyggelseregistret, byggnadsminne

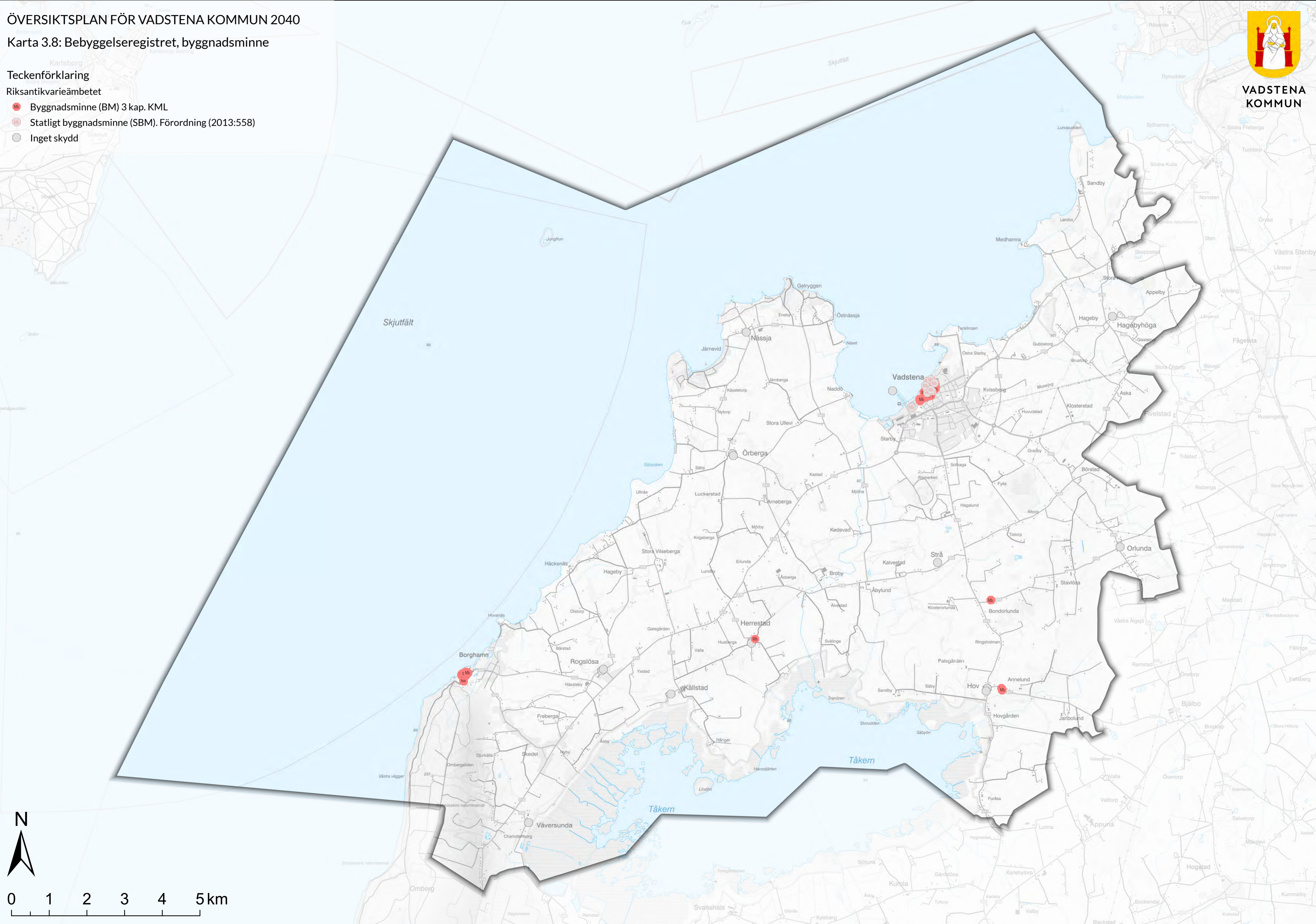
Teckenförklaring

Riksantikvarieämbetet

- Byggnadsminne (BM) 3 kap. KML
- Statligt byggnadsminne (SBM), Förordning (2013:558)
- Inget skydd

VADSTENA
KOMMUN

0 1 2 3 4 5 km

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.9: Riksintresse för totalförsvaret, Stoppområde för höga objekt

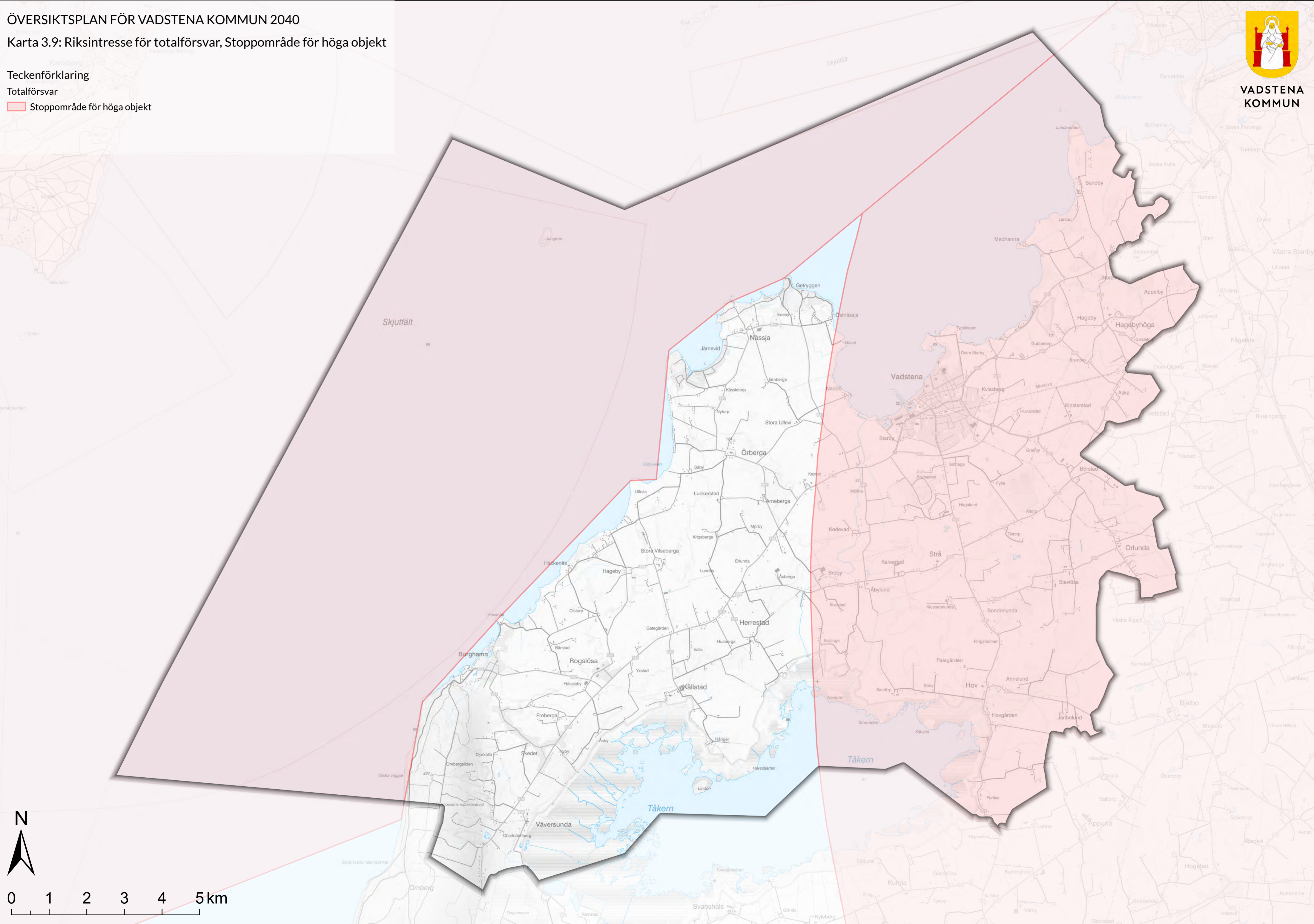
Teckenförklaring

Totalförsvaret

Stoppområde för höga objekt

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.10: Riksintresse för totalförsvaret, Påverkansområde för buller eller annan risk

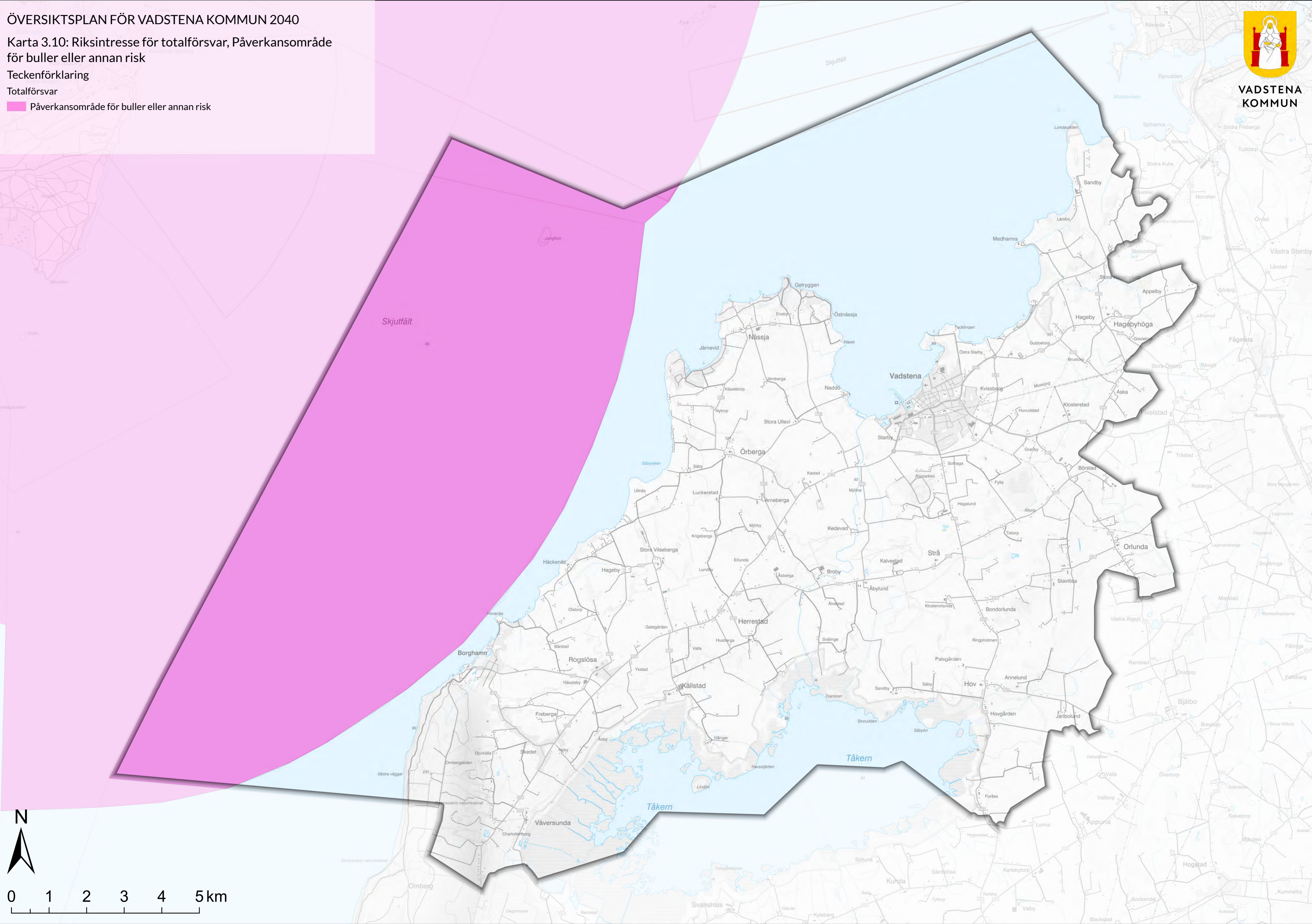
Teckenförklaring

Totalförsvaret

 Påverkansområde för buller eller annan risk

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.11: Riksintresse för totalförvar, Område med särskilt behov av hinderfrihet

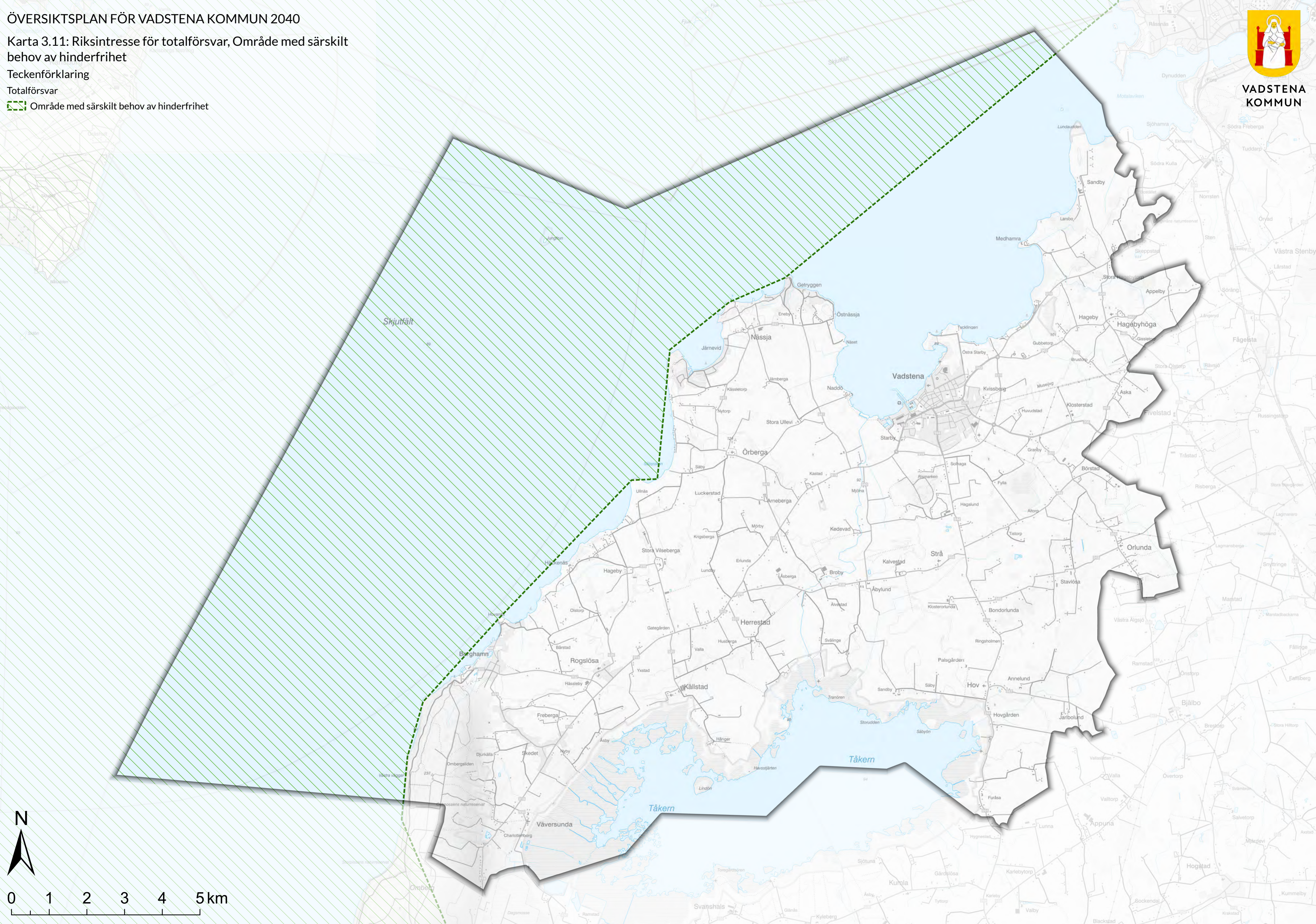
Teckenförklaring

Totalförvar

 Område med särskilt behov av hinderfrihet

VADSTENA
KOMMUN

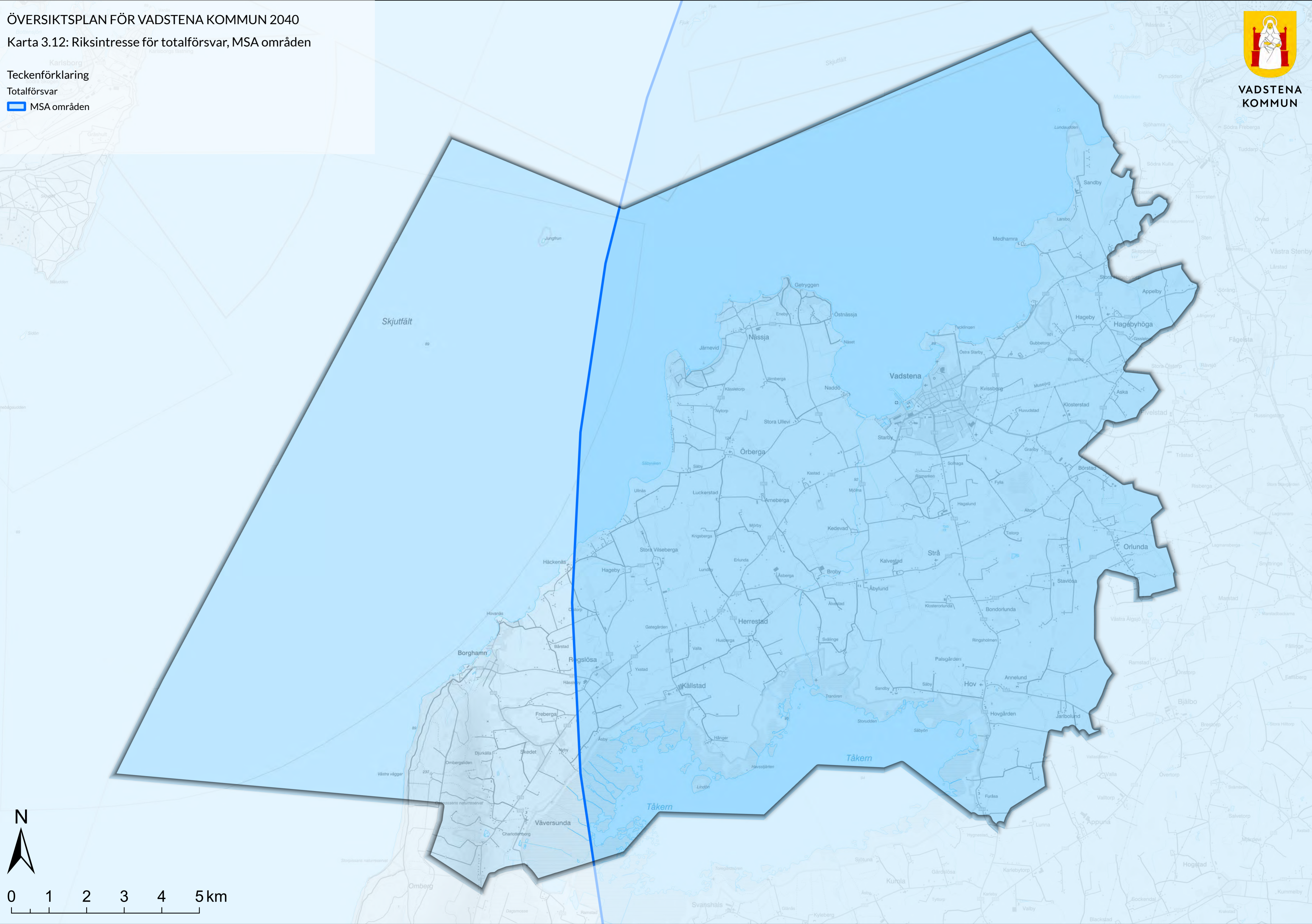
ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.12: Riksintresse för totalförvar, MSA områden

VADSTENA
KOMMUN

- Teckenförklaring
Totalförvar
MSA områden

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.13: Riksintresse för Yrkesfiske - Sjöar

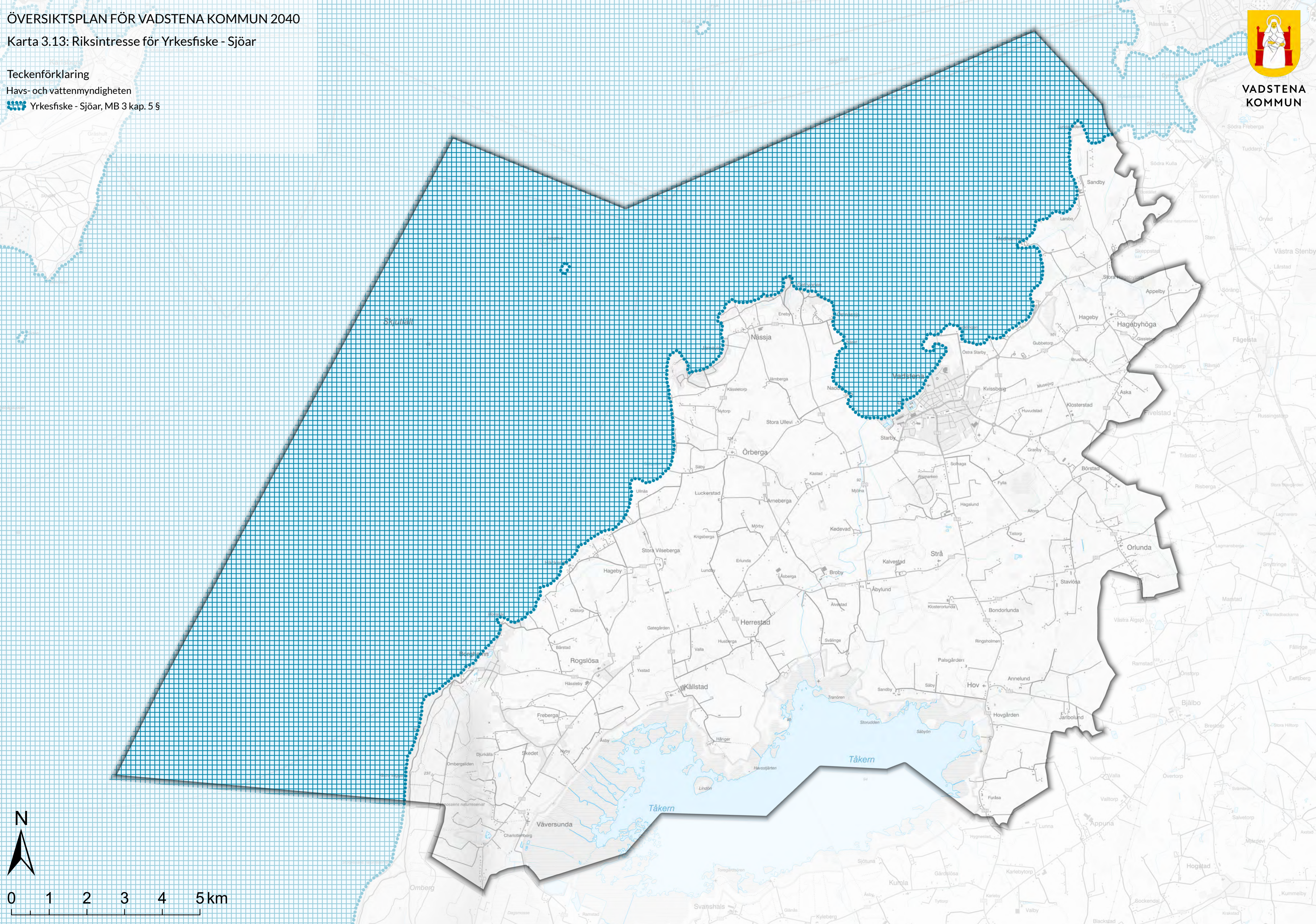
Teckenförklaring

Havs- och vattenmyndigheten

 Yrkesfiske - Sjöar, MB 3 kap. 5 §

VADSTENA
KOMMUN

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 3.21: Trafikbuller - Ekvivalent ljudnivå, nuläge

Teckenförklaring

Ekvivalent ljudnivå, nuläge

Leq i dBA

- <= 50
- 50-55
- 55-60
- 60-65
- 65-70
- 70-75

0 200 400 600 800 1 000 m

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

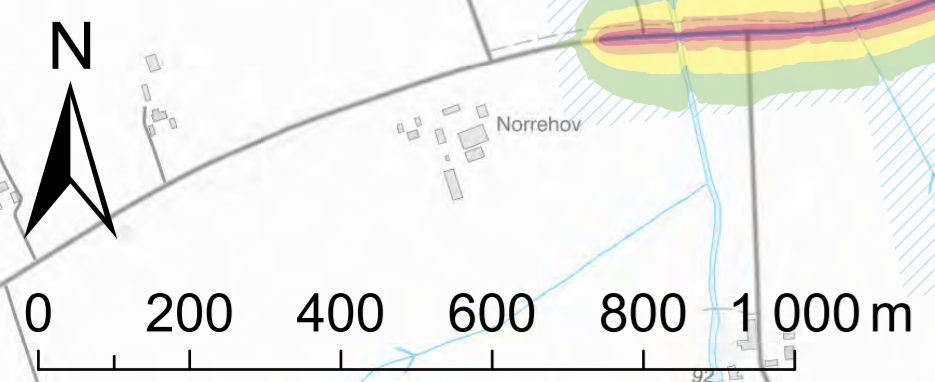
Karta 3.21: Trafikbuller - Ekvivalent ljudnivå, 2040

Teckenförklaring

Ekvivalent ljudnivå 2040

Leq i dBA

- <= 50
- 50-55
- 55-60
- 60-65
- 65-70
- 70-75

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

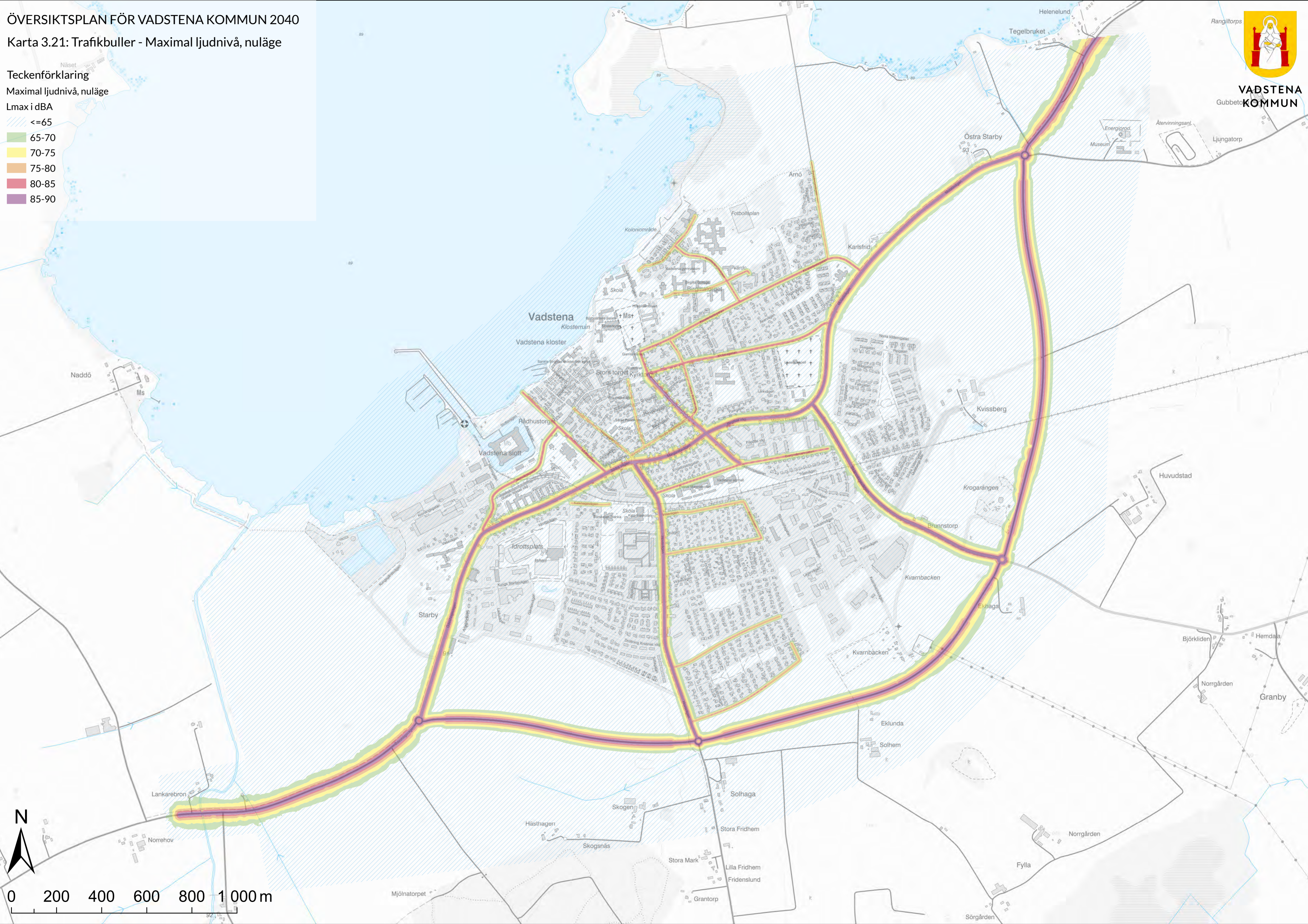
Karta 3.21: Trafikbuller - Maximal ljudnivå, nuläge

Teckenförklaring

Maximal ljudnivå, nuläge

Lmax i dBA

- <=65
- 65-70
- 70-75
- 75-80
- 80-85
- 85-90

0 200 400 600 800 1 000 m

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

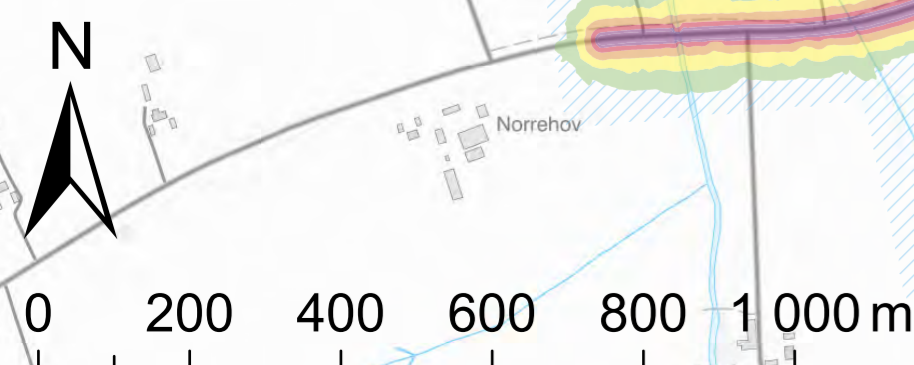
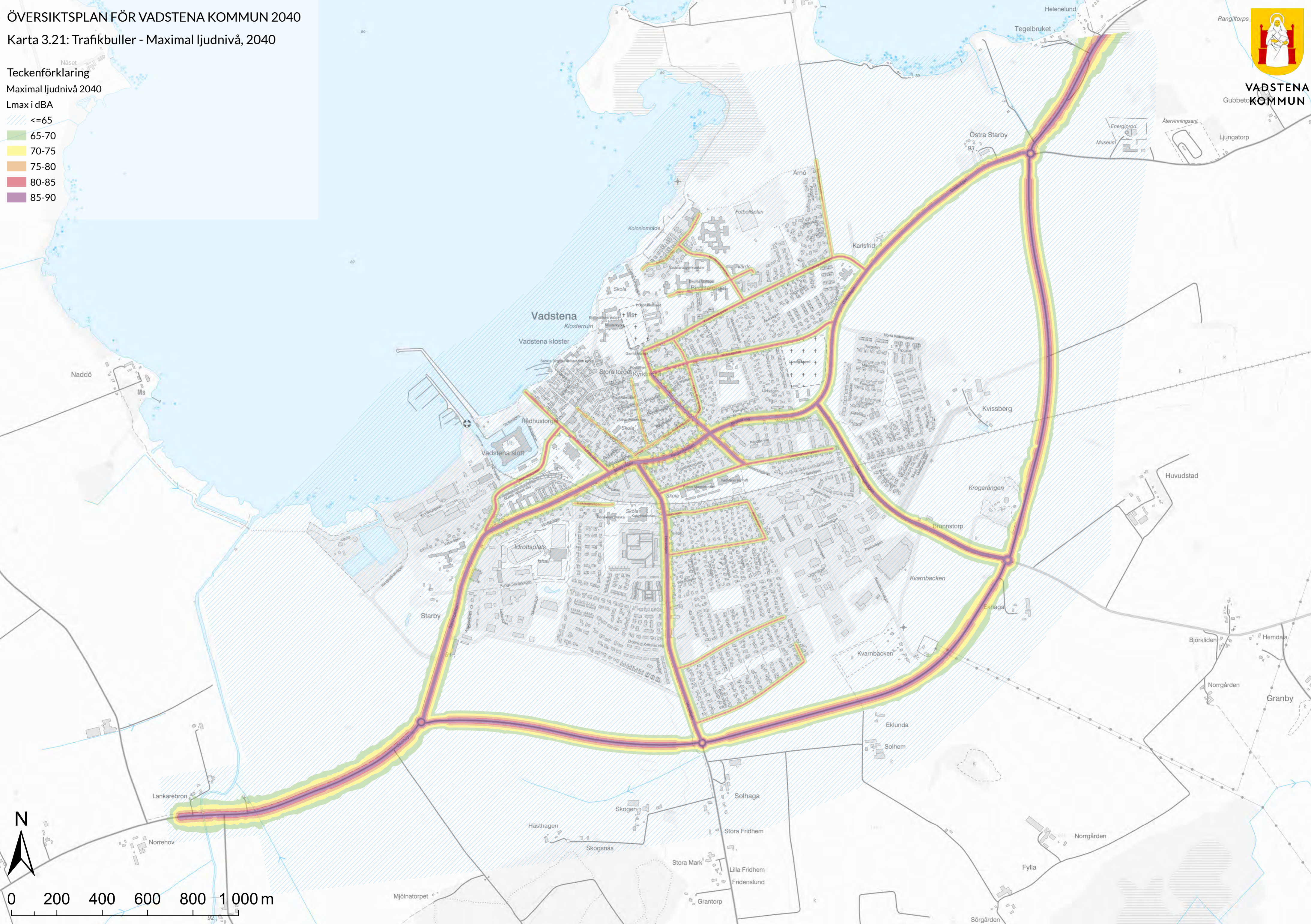
Karta 3.21: Trafikbuller - Maximal ljudnivå, 2040

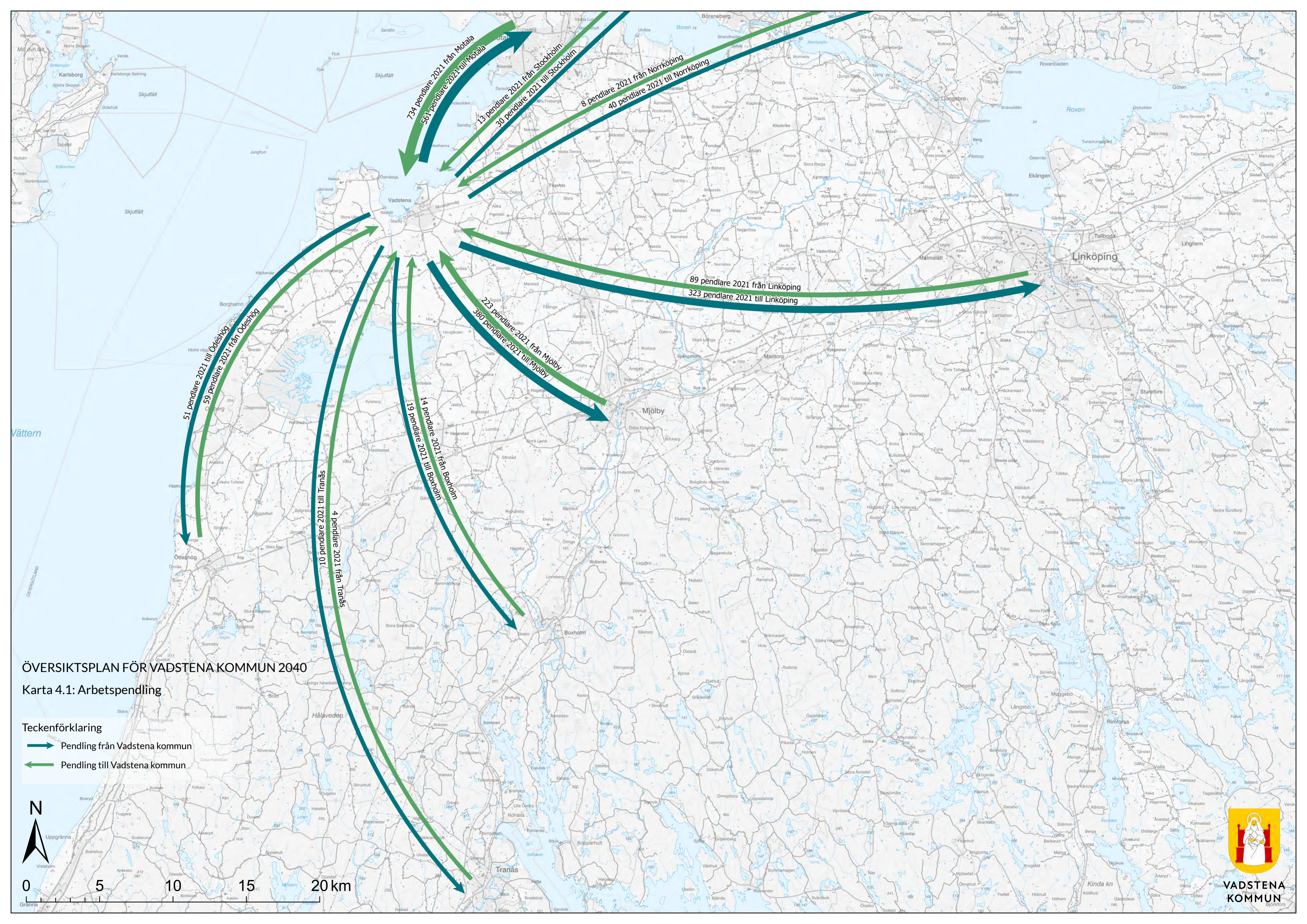
Teckenförklaring

Maximal ljudnivå 2040

Lmax i dBA

- <=65
- 65-70
- 70-75
- 75-80
- 80-85
- 85-90

734 pendlare 2021 från Motala
561 pendlare 2021 till Motala

13 pendlare 2021 från Stockholm
30 pendlare 2021 till Stockholm

8 pendlare 2021 från Norrköping
40 pendlare 2021 till Norrköping

89 pendlare 2021 från Linköping
323 pendlare 2021 till Linköping

51 pendlare 2021 till Ödesbrogård
59 pendlare 2021 från Ödesbrogård

23 pendlare 2021 från Mjölby
380 pendlare 2021 till Mjölby

19 pendlare 2021 till Boxholm
14 pendlare 2021 från Boxholm

4 pendlare 2021 från Tranås
1 pendlare 2021 till Tranås

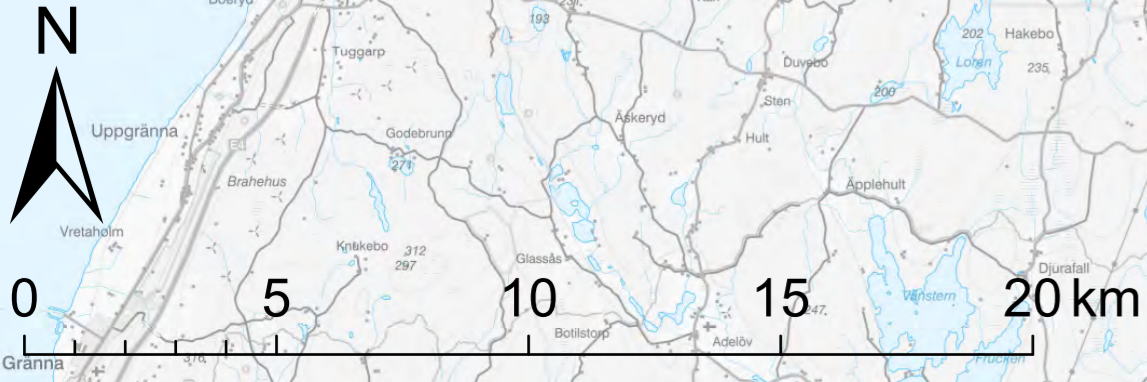
ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 4.1: Arbetspendling

Teckenförklaring

➔ Pendling från Vadstena kommun

➜ Pendling till Vadstena kommun

VADSTENA KOMMUN
Björkfors

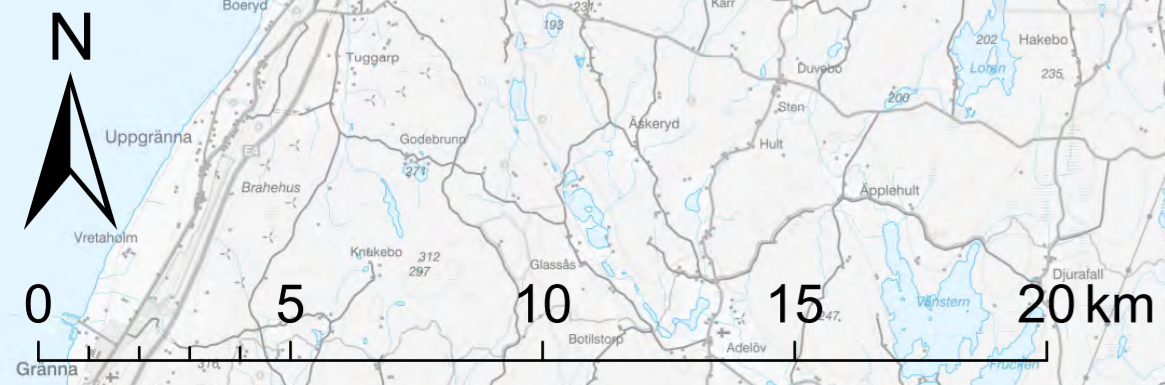

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 4.2: Gymnasiependling

Teckenförklaring

 Gymnasiependling från Vadstena kommun

**VADSTENA
KOMMUN**
Björktors

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 5.1: Gång- och cykelvägnät

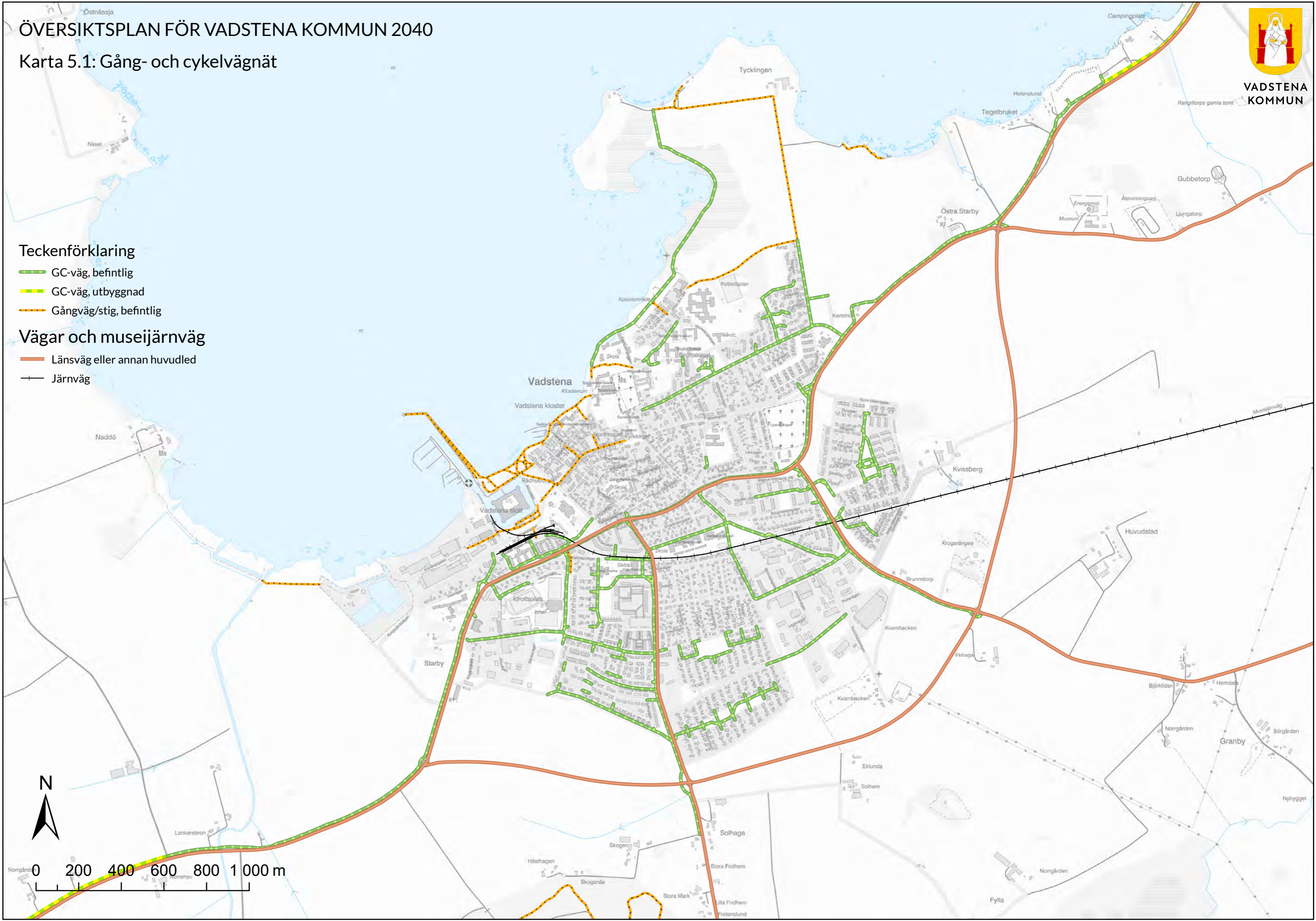
VADSTENA
KOMMUN

Teckenförklaring

- GC-väg, befintlig
- GC-väg, utbyggnad
- Gångväg/stig, befintlig

Vägar och museijärnväg

- Länsväg eller annan huvudled
- Järnväg

ÖVERSIKTSPLAN FÖR VADSTENA KOMMUN 2040

Karta 6.1: Besöksnäring och turism

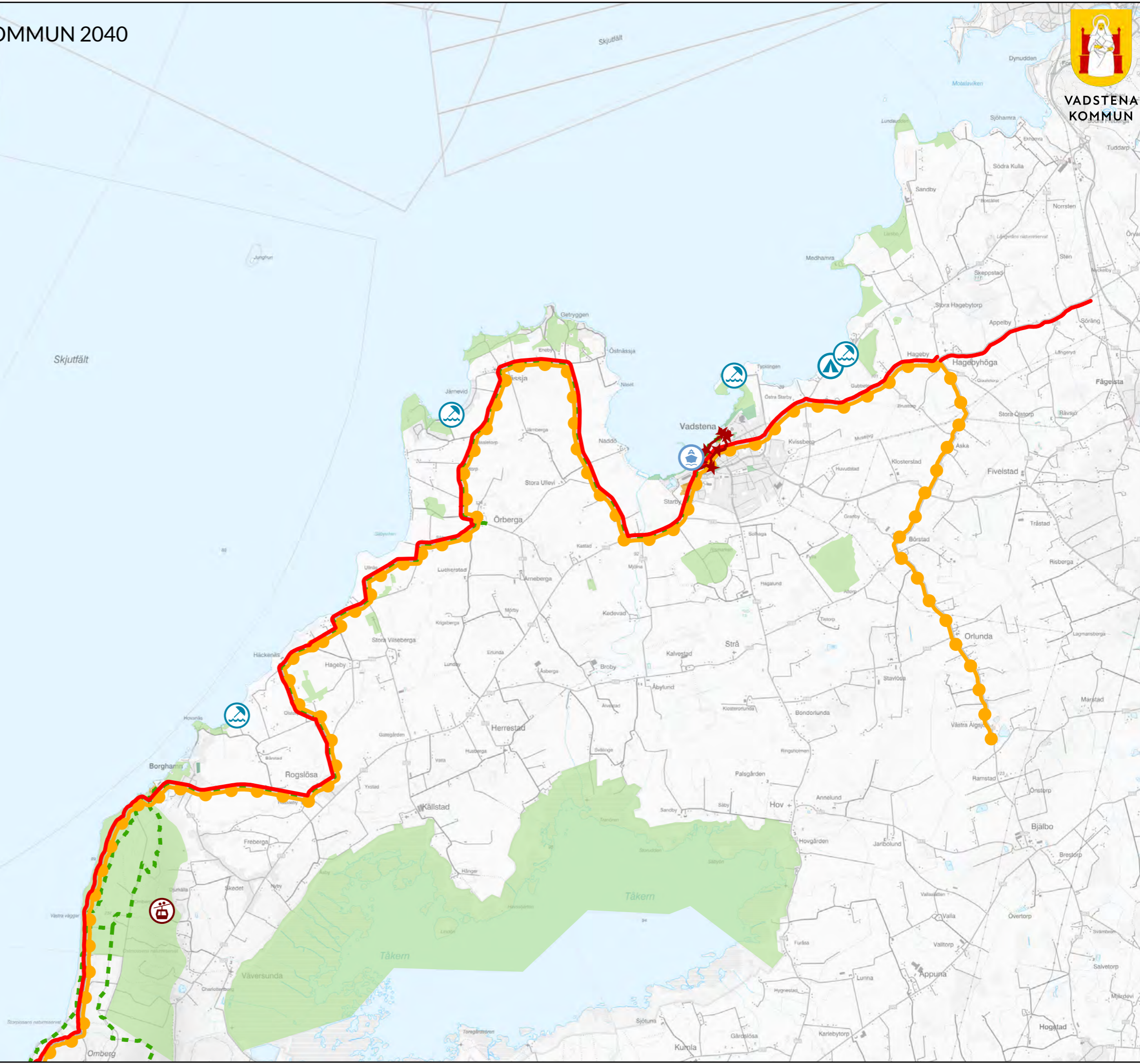

VADSTENA
KOMMUN

- Teckenförklaring**
- Natur och friluftsliv**
- Camping
 - Skidspår
 - Badplats
 - Gästhamn
 - Kulturstråket
 - Runt Vätternleden
 - Vättern-Sommenleden
 - Östgötaleden
 - Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad
- Grönområde och park**
- Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad
- Tillfällig vistelse**
- Pågående
 - Ändrad användning
 - Utvecklad/Förtätning

0 1 2 3 4 5 km

VADSTENA
KOMMUN

Hållbarhetsbedömning för Vadstenas översiktsplan 2040

Samrådshandling

Samlad bedömning av planförslaget

För alla nya översiktsplaner ska en strategisk miljöbedömning genomföras. Syftet med en sådan bedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas. Miljöbedömningen genomförs parallellt med, och integrerat i, planprocessen.

Vadstena kommun har valt att utvidga bedömningen till att också inkludera sociala och ekonomiska konsekvenser. Detta avsnitt sammanfattar konsekvensbeskrivningen för Vadstena kommuns nya översiktsplan så här långt, inför samråd. Texten utgör en icke-teknisk sammanfattning av arbetet.

Miljökonsekvenser

Sammantaget bedöms planförslaget inte medföra risk för negativa konsekvenser för kommunens vatten på grund av exploateringen som planen medger. Bedömningen görs med anledning av generella och platsspecifika åtgärdsförslag och riktlinjer vid kommande planläggning.

Bedömningen är att förslaget innebär en liten påverkan på naturmiljön. Trots det finns en risk att det blir en negativ påverkan på den biologiska mångfalden och de ekologiska spridningssambanden när naturmark tas i anspråk. Trots de ambitioner som redovisas i planförslaget kopplat till naturvärden, är det önskvärt att i takt med den fortsatta översiktsplanprocessen utveckla mer konkreta ställningstaganden som skulle skapa en tydligare styrning till kommande planeringsskeden. Sammantaget bedöms planförslaget medföra både små positiva och små negativa konsekvenser för kommunens naturvärden.

Vadstena kommun är en landsbygdskommun på den östgötska slätten, där bebyggelsen är omgiven av jordbruksmark. Olika delar i kommunen har en egen identitet och historia. Planförslaget har ambitioner kopplade till Vadstenas kulturmiljövärden och visar på att kommunen är medveten om befintliga kulturhistoriska värden. Sammantaget bedöms planförslaget medföra liten risk för negativa konsekvenser för kommunens kulturhistoriska värden. Bedömningen baseras bland annat på de riktlinjer kopplade till utveckling i områden som utgör riksintresse för kulturmiljövården.

Planförslaget har ambitioner och mål kopplade till kommunens klimatarbete. Sammanhängande och storskaliga bebyggelsen ska prioriteras i områden där kollektivtrafik enkelt kan nås. Kommunen har som ambition att skapa ett mer heltäckande, sammanhängande och säkert cykelvägsnät för att användningen av cykel ska öka.

Sociala konsekvenser

Planförslaget har viss vägledning kring buller men saknar den för luftkvalitet. Kommunen är en glesbygdskommun som inte har samma behov som en kommun med stora och mer tättrafikerade städer, vilket medför att riktlinjer och ställningstaganden inte är lika nödvändiga som i en storstadskommun. Sammantaget

medför planförslaget varken positiva eller negativa konsekvenser för både luftkvalitet och buller.

Planförslaget uppmärksammar ett antal risker som behöver hanteras i den planerade utvecklingen i kommunen. Det handlar bland annat om klimatrelaterade risker som ras, skred och översvämning vid skyfall, värmeböljor men också förorenad mark. Kommunen har ambitioner med riktlinjer och ställningstaganden vilka kommer att kunna utvecklas i takt med översiktsplaneförslagets utveckling. Sammantaget bedöms planförslaget medföra både positiva och negativa konsekvenser kopplat till hantering av risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

Planförslagets övergripande fokus på åtgärder som ska öka tryggheten och skapa inkluderande offentliga mötesplatser bedöms sammantaget medföra små positiva konsekvenser med avseende på trygghet och trivsel. Kommunen har ett bra utgångsläge och ambitioner som sammantaget bedöms medföra positiva konsekvenser för människors vardagsliv och levande samhällen, dock skulle tydligare planeringsinriktningar eller åtgärdsförslag kunna skapa en röd tråd mellan vision och ställningstagande. Planförslaget visar på ambitioner som kan leda till en positiv utveckling och sammantaget bedöms den nya översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten inkludering och social sammanhållning.

Ekonomiska konsekvenser

I termer av hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön innebär planförslaget sammantaget små negativa konsekvenser. Själva plandokumentet är i sig inte tillräckligt för att medge en bedömning av planförslagets långsiktiga kommunalekonomiska konsekvenser. Den markanvändning som redovisas i planen skapar möjligheter för ett samhällsbyggande men bedömningar av i vilken ordning och på vilka kommersiella villkor som områden ska utvecklas skjuts till senare processer. Planförslaget medger utveckling av fler bostadsområden. Planförslaget bedöms medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för den kommunala ekonomin, med risk för små negativa konsekvenser eftersom underlag saknas. Planförslaget har relativt lite innehåll som direkt påverkar näringslivets förutsättningar i kommunen. Ny bebyggelse för verksamheter planeras främst i anslutning till befintliga verksamheter och infrastruktur. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser.

Innehåll

Samlad bedömning av planförslaget	1
Miljökonsekvenser	1
Sociala konsekvenser.....	1
Ekonomiska konsekvenser	2
Inledning	7
Läsanvisning.....	7
Sammanfattning av planförslaget	8
Utvecklingsinriktning	8
Mark- och vattenanvändning.....	9
Bostäder	9
Näringsliv och verksamheter	9
Service	9
Trafiksystem och mobilitet	10
Grönstruktur.....	10
Kultur- och friluftsliv.....	10
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS.....	11
Areella näringar	11
Hänsyn och riksintressen	11
Genomförande	11
Förutsättningar.....	13
Förhållande till andra planer och program.....	13
Vägledande och styrande dokument	13
Översiktsplan 2013.....	13
Regional utvecklingsstrategi.....	14
Metod.....	15
Värdering av konsekvenser	15
Avgränsning	17
Avgränsning i sak.....	17
Geografisk avgränsning	17
Avgränsning i tid	17
Ekosystemtjänster	17
Miljömässiga konsekvenser	19
Vatten	19

Nuläge och förutsättningar	19
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	20
Planförslagets konsekvenser	20
Rekommendationer och åtgärdsförslag	21
Natur	21
Nuläge och förutsättningar	21
Riksintresse för friluftslivet.....	21
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	22
Planförslagets konsekvenser	22
Rekommendationer och åtgärdsförslag	23
Bebyggelse, kulturmiljö och landskap	23
Nuläge och förutsättningar	24
Behovet av bostäder	24
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	24
Planförslagets konsekvenser	25
Klimatpåverkan.....	25
Nuläge och förutsättningar	26
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	26
Planförslagets konsekvenser	27
Rekommendationer och åtgärdsförslag	27
Sociala konsekvenser	29
Hälsa och livsmiljö.....	29
Tillgänglighet.....	29
Luftkvalitet	30
Nuläge och förutsättningar	30
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	30
Planförslagets konsekvenser	30
Rekommendationer och åtgärdsförslag	31
Buller	31
Nuläge och förutsättningar	31
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	31
Planförslagets konsekvenser	31
Rekommendationer och åtgärdsförslag	32
Trygghet och trivsel.....	32
Nuläge och förutsättningar	32
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	32
Planförslagets konsekvenser	33
Rekommendationer och åtgärdsförslag	33

Inkludering och social sammanhållning	34
Nuläge och förutsättningar	34
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	34
Planförslagets konsekvenser	34
Rekommendationer och åtgärdsförslag	35
Risk och klimatanpassning	35
Nuläge och förutsättningar	35
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	36
Planförslagets konsekvenser	36
Rekommendationer och åtgärdsförslag	36
Ekonomiska konsekvenser	37
Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.....	37
Nuläge och förutsättningar	37
Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer	37
Planförslagets konsekvenser	38
Rekommendationer och åtgärdsförslag	38
Kommunal ekonomi	38
Rekommendationer och åtgärdsförslag	39
Alternativ.....	40
Nollalternativet.....	40
Konsekvenser av nollalternativet	41
Sidoalternativ	41
Planförslaget och miljö kvalitetsmålen	42
Avstämning mot miljö kvalitetsmålen	42
Begränsad klimatpåverkan.....	42
Frisk luft.....	42
Bara naturlig försurning	42
Giftpri miljö.....	42
Skyddande ozonskikt	43
Säker strålmiljö	43
Ingen övergödning	43
Levande sjöar och vattendrag	43
Grundvatten av god kvalitet	43
Ett rikt odlingslandskap	44
God bebyggd miljö	44
Ett rikt växt- och djurliv	44

Avstämning mot de Globala målen och Agenda 2030	44
Mål 3: Hälsa och välbefinnande	45
Mål 4: God utbildning för alla.....	45
Mål 5: Jämställdhet	45
Mål 7: Hållbar energi för alla.....	45
Mål 10: Minskad ojämlikhet	45
Mål 11: Hållbara städer och samhällen.....	45
Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna.....	45
Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen.....	45
Bilaga 1	46
Riksintressen och andra områdesskydd	46
Natura 2000.....	46
Skydd av naturen.....	46
Naturreservat.....	47
Naturminne	47
Biotopskyddsområde.....	47
Vattenskyddsområden.....	47
Strandskydd	47
Hotade djur- och växtarter	47
Fornlämningar	48
Jord- och skogsbruk av nationell betydelse	48
Planerad uppföljning av betydande miljöpåverkan.....	49

Inledning

En översiktsplan beskriver en kommuns avsikter i fråga om mark- och vattenanvändning, bebyggelseutveckling, riksintressen och allmänna intressen i övrigt. Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan. Vadstena kommuns gällande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige år 2013. Sedan dess har kommunen utvecklats och behovet av en ny översiktsplan vuxit fram. I november 2022 fattade Kommunstyrelsen i Vadstena beslut om att ta fram en ny översiktsplan (ÖP) för Vadstena kommun.

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en kommun som upprättar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning göra en strategisk miljöbedömning om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. En översiktsplan anses alltid medföra sådan påverkan. Miljöbedömningsarbetet ska dokumenteras i en konsekvensbeskrivning.

I syfte att skapa ett bredare beslutsunderlag har kommunen valt att genomföra miljöbedömningen som en del av en bredare hållbarhetsbedömning. I konsekvensbeskrivningen redovisas därför planens konsekvenser i termer av hållbar utveckling samlat, medan de delar som utgör miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens krav är tydligt markerade.

Läsanvisning

Rapporten har följande delar: I kapitel 2 beskrivs kortfattat planförslagets huvudsakliga innehåll. Kapitel 3 redovisar förutsättningarna för planeringen i kommunen, och det efterföljande 4:e kapitlet den riksintressen och andra områdesskydd som påverkar planeringen. Kapitel 5 summerar den metod som använts i arbetet med hållbarhetsbedömningen och kapitel 6 den avgränsning som gjorts. Planförslagets miljömässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas i kapitlen 7–9. I vart och ett av avsnitten i dessa kapitel ges konkreta förslag på hur planförslaget kan utvecklas och kompletteras inför nästa skede. Alternativ och miljöns sannolika utveckling om planen inte antas redovisas i kapitel 10. I kapitel 11 ges en samlad bild av konsekvenserna, tillsammans med förslag på fortsatt arbete i planeringen i stort.

Sammanfattning av planförslaget

Förslaget till en ny översiktsplan syftar primärt till att visa på och staka ut riktningen för utvecklingen av Vadstena kommun fram till horisontår 2040. Planförslaget ska bidra till förverkligandet av kommunens vision:

Välkommen till Vadstena!

Vadstena sjuder av liv och erbjuder trygga och goda boendemiljöer samt möjligheter till jobb, utbildning och service. I Vadstena är det lätt att göra hållbara val och den kommunala verksamheten är drivande i utvecklingen mot ett robust samhälle. Tillsammans med näringslivet skapas här många attraktiva arbetstillfällen och hållbart företagande. Landsbygden och dess orter utvecklas i harmoni med det öppna landskapet, sjöarna Vättern och Tåkern samt Omberg.

Kultur- och naturmiljöerna är en nyckel till att stärka Vadstens identitet och dragningskraft.

Utveckling av dessa tillför ett mervärde för såväl kommuninvånare som besökare.

För att uppnå önskad utveckling presenteras tio strategiska viljeinriktningar inom fyra områden vilka översiktsplanen utgår ifrån och förhåller sig till enligt nedan.

Vadstens identitet och dragningskraft

1. Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas och ses som en resurs i samhällsutvecklingen.
2. Platser och stråk ska utvecklas med fokus på barn, unga, äldre och andra prioriterade grupper.

Trygga och goda boendemiljöer

3. Möta bostadsefterfrågan och möjliggöra inflyttning till Vadstena kommun för att säkra tillgång på goda bostäder.
4. Utveckla våra samarbeten och samverka för att planera och bygga rätt på ett varsamt och hållbart sätt.
5. Prioritera bostadsbyggande och platsutveckling som gör oss attraktiva för rekrytering, investeringar och etableringar.

Goda möjligheter till jobb, utbildning och service

6. Kommunen ska vara delaktig och ta ansvar för näringslivsutveckling och främjandet av företagsklimatet.
7. Möjliggöra för service för boende, besökare och företag.

Ett hållbart och robust samhälle

8. Nyttja den mark som vi tar i anspråk på ett effektivt och hållbart vis.
9. Verka för hållbar utveckling och hållbara kommunikationer i kommunen.
10. Planera långsiktigt och tillsammans med andra viktiga aktörer för att effektivt möta effekterna av klimatförändringarna.

Utvecklingsinriktning

Strukturbild för utveckling ger en övergripande bild över vad som anses viktigast för kommunen kopplat till mark- och vattenanvändningen.

- Bebyggelsen styrs av Vättern, Tåkern, Omberg samt slättbygden där bebyggelsen är samlad i grupper som tydligt framträder i landskapet.

- Befolkningen är som mest koncentrerad i och kring Vadstena stad som är kommunens enda tätort. Vadstena stad utvecklas och stärks med ökad stadsmässighet och utbyggnadsmöjligheter. Nya utbyggnadsområden koncentreras innanför förbifarten med en buffertzona mot trafiken.
- Norr om Vadstena stad föreslås tre områden. Ekängen strax norr om campingen. Skeppstad och södra Norrsten invid kommungränsen till Motala kommun.
- Nässja udde och Järnevid har flera utpekade områden för möjlig bostadsutbyggnad. Framst områden med närhet till Vättern och befintlig bebyggelse.
- Borghamn, Rogslösa och Skedet utgör tillsammans en attraktiv bebyggelse- och servicenod intill Ombergs fot. Orterna har olika karaktärer som bör bevaras och utvecklas medan kopplingarna dem emellan bör stärkas.
- På landsbygden finns flera kyrkbyar och småorter. De flesta ligger i anslutning till någon av länsvägarna mellan Vadstena Stad och Motala, Skänninge, Väderstad eller Ödeshög. Bebyggelseutveckling ska även här vara möjlig, men med hänsyn till platsens identitet, särart och förutsättningar.

Mark- och vattenanvändning

Bostäder

Översiktsplanen föreslår lämpliga lägen för bostadsbyggnad i alla delar av kommunen, både i Vadstena stad, i våra mindre orter, i LIS-områden och på landsbygden. Målet är att kommunen ska växa på ett hållbart sätt, oavsett om det är i tätort eller på landsbygd. Kommunens förhållningssätt är att nyttja och stärka de kvaliteter som redan finns idag i de områden som pekas ut.

Utifrån den befolkningsökning som skett i samband med byggande och inflyttning under de senaste 10–15 åren uppskattas kommunen fram till 2040 möjliggöra byggande för att rymma ungefär 1500 nya invånare i Vadstena stad samt cirka 400 nya invånare på landsbygden. Sammantaget innebär det ungefär 1000 möjliga bostäder under kommande 20-årsperiod.

Näringsliv och verksamheter

Kommunen vill stödja näringslivets utveckling genom att verka för ett gott företagsklimat. Hållbarhet och samverkan är utgångspunkten för kommunens arbete. Utveckling av redan ianspråktagen mark och planlagd mark ska prioriteras och genomföras. Kommunen ska fortsatt ha bra mark- och planberedskap för industri- och handelstomter med flexibilitet för att kunna tillvarata etableringsförfrågningar. Kommunen ska ha särskilt fokus för verksamhetsutvecklingen i Vadstena stad och i Borghamn.

Service

Tillgång till grundläggande service för boende, besökare och företag är en viktig del i arbetet med att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer. Att skapa tillgänglighet till kommersiell service som dagligvaror, drivmedel, betaltjänst, apoteksvaror, post- och paketservice är av vikt för att människors vardagsliv ska fungera. Den kommersiella

servicen är ett viktigt komplement till den offentliga service som finns tillgänglig för alla kommunens invånare oavsett var i kommunen man är bosatt. Förutom biblioteksfilial, förskola, LSS-boende som har etablerats utanför Vadstena stad, verkar den offentliga servicen genom hemtjänst, skolskjuts, bostadsanpassningar och bredband, för att nämna få, dagligen.

I Vadstena är serviceplanen inarbetad i översiktsplanen för att få ett sammanhang med övergripande lokalisering och framtida utveckling av mark- och vattenanvändning. Kommersiell service finns i Vadstena stad samt i Borghamn.

Trafiksystem och mobilitet

Vadstena kommun har, med sina korta avstånd samt sitt flacka och öppna landskap, mycket goda förutsättningar för ett framtida hållbart resande med olika trafikslag. Med de goda förutsättningar som finns bör kommunen arbeta vidare med att skapa bättre villkor för att öka andelen som väljer hållbara reseslag så som till fots, med cykel eller med buss. Sedan förbifarten byggdes runt Vadstena stad har de förbipasserande transporterna förflyttats utanför staden och bidragit till att betydligt färre tunga transporter passerar genom staden. Den nya sträckningen av riksväg 50 har även inneburit mindre tung trafik på det resterande vägnätet i kommunen. Vadstena kommun har 15 utpekade trafikmål. Målen vägleder kommunen i dess arbete för att till år 2040 stärka den service som infrastrukturen innebär. Detta i samband med satsningar på trafiksäkerhet och trafiktrygghet och för att möjliggöra en attraktiv stadsutveckling både i centralorten och i de mindre orterna. Generellt för samtliga mål är att de ska genomföras av kommunens hållbarhetsarbete samt ha ett särskilt fokus på äldre samt barn och unga vilket gynnar alla som reser i kommunen.

Grönstruktur

Grönområden fyller både ekologiska, sociala och kulturella funktioner. Kommunen ser ett växande behov av att studera den befintliga grönstrukturens funktion och dess framtida roll. Dess stora potential i arbetet med klimatfrågor är också en viktig aspekt, framför allt i stadens och orternas närhet men även i landskapet där problem med översvämningar och torka kan regleras med större översvämningssytor och dammar för bevattning. Viktiga viljeinriktningar är att Vätterns rena dricksvatten och värdefulla natur ska värnas och bevaras, kommunen har ett aktuellt naturvårdsprogram och verkar för att genomföra dem strategier och åtgärder som återfinns i programmet, kommunen ska arbeta fram en långsiktig grönstrukturplan innehållande nulägesbeskrivningar och utvecklingsmöjligheter för kommunens fortsatta arbete med grönstrukturen samt att utveckla befintliga grönområden i staden och byarna med olika karaktärer som erbjuder variation av aktivitets- och rekreationsvärden utifrån platsens förutsättningar. Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.

Kultur- och friluftsliv

Ett rikt kultur- och friluftsliv bidrar till att skapa ett attraktivt samhälle som människor vill bo och leva i. Omberg – Tåkernområdet lockar hundratusentals besökande varje år och är ett regionalt viktigt rekreationsområde, medan andra friluftsområden nyttjas

mest av de närboende. Utöver rekreationsområdena i kommunen finns ett rikt kultur- och föreningsliv och ett brett utbud av möjliga aktiviteter. Delaktighet i kultur- och fritidsaktiviteter bidrar även till att skapa sammanhang och samhörighet, verkar inkluderande genom möten över generationsgränser och bidrar till integration mellan olika samhällsgrupper. Kultur- och friluftsliv är också en viktig del för människors livskvalitet och främjar folkhälsan.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS

Vadstena kommun har ca 4 mil strand mot Vättern där merparten av strandsträckan är skyddad med utökat strandskydd med 150 meter. Kommunen har valt att peka ut särskilda LIS-områden i kartan. De utpekade avser strandzoner inom utpekade utvecklingsområden är vid Nässja udde och Borghamn. För alla resterande strandområden gäller att de anses som LIS-områden om man kan påvisa i en särskild utredning att området utgör ett LIS-område via principer. Detta eftersom det är svårt för kommunen att på förhand förutsäga var till exempel en turistföretagare bedömer att kommersiellt lämpligaste läge för en anläggning. För att skapa verklig landsbygdsutveckling är det framför allt angeläget att öka antalet arbetsplatser på landsbygden. Att inte i förväg ha pekat ut områden ger också spelrum för lokala initiativ för landsbygdsutveckling.

Areella näringar

I kommunen är de areella näringarna en mycket viktig sektor. Den bördiga jorden bidrar till att spannmålsodlingen dominerar. Kommunen äger idag en liten andel av de utpekade utbyggnadsområdena vilket begränsar rådigheten över den föreslagna utbyggnadsstrategin. Därav görs utpekande av större och fler områden än de som krävs enligt kommunens bostadsförsörjningsprogram, ca 1000 nya bostäder till 2040. Vadstenas förbifart utgör en fysisk avgränsning inom vilken staden enligt översiktsplanen föreslås växa. Det gör att majoritet av de flesta markanspråk för nya bostäder görs innanför denna gräns. Översiktsplanens redovisade utvecklingsområden för bostäder och verksamheter skulle vid ett genomförande av alla områden medföra att cirka 155 hektar tillkommande jordbruksmark pekas ut eller cirka 1 % av den totala jordbruksmarken i kommunen.

Hänsyn och riksintressen

Utöver markanvändning och utvecklingsområden redovisas även hänsynsområden och skyddade områden. I områdesbeskrivningarna framgår i förekommande fall vilka hänsyn och avvägningar som gjorts i samband med översiktsplanens ställningstaganden. De temaområden som redovisas är kulturmiljö, friluftsliv, natur, vatten, teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner, elektronisk kommunikation, transportsystem, Försvarmaktens intressen samt miljö, hälsa och säkerhet.

Genomförande

Översiktsplanen ska användas som ett strategiskt verktyg för att uppnå hållbar samhällsutveckling. För att översiktsplanen ska genomföras behöver den vara väl

förankrad hos kommunens förtroendevalda och inom förvaltningarna.
Översiktsplanen ska belysa vilka investeringsbehov som planen kan ge upphov till.
Fortsatt arbete med översiktlig planering, uppdatering och framtagande av viktiga strategiska dokument ska genomföras för att uppfylla översiktsplanens intentioner.
Exempel på strategiska dokument som är prioriterade att ta fram eller uppdatera är klimatanpassningsplan, vattentjänstplan, avfallsplan, naturvårdsprogram, energiplan och trafikplan.

Förutsättningar

Förhållande till andra planer och program

Den nya översiktsplanen kommer, när den blir antagen, ersätta översiktsplan 2013. Översiktsplanen tar hänsyn till befintliga planer, program, riktlinjer och policydokument på kommunal, regional och nationell nivå. Den ska också vara vägledande när nya planer, program, riktlinjer och policydokument tas fram på kommunal nivå, samt i de fall det är relevant, även på regional och nationell nivå. Detta beskrivs mer utförligt i översiktsplanen.

Vägledande och styrande dokument

Parallellt med översiktsplanen finns det ett flertal program, planer och policydokument som på olika sätt relaterar till planens syfte och mål och därför varit vägledande i kommunens översiktsplanearbete. Dessa kan vara befintliga, planerade eller under framtagande. Vilka dessa vägledande och styrande dokument är och i framtiden kan komma att vara listas nedan.

Nya:

- Kulturmiljöprogram
- Klimatanpassningsplan
- Trafikplan
- Bostadsförsörjningsprogram
- Näringslivsprogram

Befintliga:

- Fritidsplan
- Friluftspan
- Kulturarvsplan
- Naturvårdsprogram
- VA-översikt

Översiktsplan 2013

I gällande översiktsplan för Vadstena kommun presenteras en övergripande inriktning för utvecklingen av kommunen. I den tillhörande markanvändningskartan illustreras inriktningen för framtida markanvändning. Planen utgår från en strävan mot hållbar utveckling. Planens utgångspunkt är visionen att Vadstena kommun ska erbjuda en god livsmiljö. Det ska vara möjligt att kombinera ett attraktivt boende med ett stimulerande arbete och en rik fritid i Vadstena. Detta tar sig i uttryck i behovet av goda kommunikationer, goda etableringsmöjligheter, mycket goda och varierande boendemiljöer och god service samt värnande av natur- och kulturvärdena.

De huvudsakliga dragen i planen är att förtäta och hålla ihop befintlig bebyggelse i stråk med goda möjligheter till kollektivtrafikförsörjning och knutpunkter till service. Utveckling av en levande landsbygd, där ny bebyggelse föreslås i kommunikationsnära

lägen och i anslutning till befintlig bebyggelse. Jordbruksmarker har ett högt värde och avstyckningar för ny bebyggelse ska inte splittra upp landskapet eller hindra ett fortsatt brukande. De värdefulla kulturmiljöerna ska värnas.

Regional utvecklingsstrategi

Region Östergötland arbetar med den regionala utvecklingsplaneringen i länet och ansvarar för den Regionala utvecklingsstrategin (RUS) som innehåller strategier för den regionala utvecklingen med perspektiv fram till år 2040. Regionen har även ett pågående arbete med att ta fram en Rumslig strategi vilket görs i nära samverkan med Östergötlands 13 kommuner.

Den rumsliga strategin består av strukturbilder i tre skalnivåer med ett antal tillhörande planeringsprinciper. Principerna innehåller prioriteringar för att nå utvecklingsstrategins mål om goda livsvillkor i Östergötland och strukturbilderna visar hur principerna kan tolkas i skalnivåerna: regional nivå och närgeografi, samt storregional nivå. Rumslig strategi för Östergötland är styrande för Region Östergötland och vägledande för Östergötlands kommuner i framför allt deras fysiska planering, samt för statliga myndigheter där det är relevant att beakta utvecklingen av de rumsliga strukturerna i länet.

Metod

Syftet med denna hållbarhetsbedömning är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring av översiktsplanen. Arbetet med hållbarhetsbedömningen har samordnats och integrerats med planarbetet. Hållbarhetsbedömningen utgör även strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav.

Syftet med att genomföra en miljöbedömning är enligt lagtexten i 6 kap ”att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas”. Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, och ge underlag till, arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska främja ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra samhällsintressen.

Värdering av konsekvenser

Vid bedömning av en plans påverkan analyseras i huvudsak planförslagets strategier, riktlinjer och markanvändningskarta. Frågan som ska besvaras är huruvida planen bidrar eller motverkar till en hållbar utveckling. För att kunna besvara frågan och bedöma konsekvenserna av planförslaget bedöms huruvida det ger tydlig vägledning i den fortsatta planeringen. För att ge tillräcklig vägledning måste strategier, riktlinjer och markanvändningskarta vara samstämmiga och eventuella målkonflikter ha hanterats. För att beskriva ett planförslags konsekvenser används ofta begreppen påverkan, effekt och konsekvens.

- **Påverkan** är den förändring av fysiska eller beteendemässiga förhållanden som planens genomförande medför.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är den verkan de uppkomna effekterna har på en viss företeelse, till exempel människors hälsa eller biologisk mångfald.

För att beskriva konsekvenserna används följande skala:

- Stora, måttliga eller små negativa konsekvenser
- Varken positiv eller negativ konsekvens
- Stora, måttliga eller små positiva konsekvenser

Ett värde kan vara olika stort, vilket får betydelse för hur stor konsekvensen blir. Vid bedömning av konsekvenser vägs ingreppets omfattning och det berörda objektets värde alternativt känslighet in. Om ett område med högt värde eller hög känslighet störs i stor omfattning innebär det stora negativa konsekvenser medan små störningar i ett område med högt värde innebär måttliga negativa konsekvenser. Bedömningen av påverkan och konsekvens görs i förhållande till nuläget om inget annat anges.

En översiktsplan är ett planeringssteg som ligger tidigt i planprocessen och det är inte alltid möjligt att bedöma konsekvenserna av de ställningstaganden som görs. För vissa aspekter har därför bedömningarna delvis karaktären av riktninganalyser som visar på en trolig utveckling.

Effekter och konsekvenser av planförslaget kan i vissa fall påverkas av utvecklingen i kringliggande kommuner samt i regionen som helhet. Samlade effekter kan också uppstå när många var för sig små bidrag samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid.

Avgränsning

Avgränsningen av de delar av hållbarhetsbedömning som styrs av miljöbalkens krav syftar till att koncentrera arbetet till de frågor som är väsentliga för de val och beslut som behöver fattas för den aktuella planeringsnivån samt kommunens geografiska avgränsning.

Avgränsning i sak

Inget formellt avgränsningssamråd har hållits men kommunen har identifierat ett flertal aspekter som viktiga med ledning av tidigare dialog med länsstyrelsen. Aspekter som lyfts fram i denna bedömning är:

- kulturmiljö
- jordbruksmark
- klimatpåverkan och klimatanpassning
- vatten/översvämning/dricksvattenförsörjning

Geografisk avgränsning

Hållbarhetsbedömningen beskriver miljöaspekter inom Vadstena kommungräns. Vissa sakfrågor är dock av sådan karaktär att påverkan kan sträcka sig utanför kommungränsen och dessa behöver därför belysas på regional och/eller nationell nivå.

Avgränsning i tid

Hållbarhetsbedömningen följer översiktsplaneförslagets tidshorisont, vilken sträcker sig till år 2040.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ett samlingsbegrepp för de funktioner hos naturen som ger människan nytta som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Det handlar bland annat om förmågan att rena vatten, reglera vattenflöden, rena luft och bilda bördiga jordar som ger oss nytta som exempelvis vatten att dricka, mat att äta och ren luft att andas. Ekosystemtjänster är beroende av levande organismer och fungerande ekosystem.

Tjänsterna delas vanligtvis in i kategorierna försörjande, reglerande, kulturella och stödjande. Ekosystemtjänster berör flertalet av hållbarhetsaspekterna som bedöms i detta dokument. För att undvika upprepning konsekvens bedöms inte ekosystemtjänsterna separat, de ingår i stället i andra rubriker i hållbarhetsbedömningen.

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Särskilda regleringar med ekosystemtjänster som begrepp saknas i lagstiftningen. Flera av de strukturer som ger upphov till ekosystemtjänster benämns dock i plan- och bygglagen (PBL) som allmänna intressen som alltid ska beaktas i planering och byggande.

Exempel på sådana intressen är jord- och skogsbruk, tillgång till parker, grönområden och natur. I miljöbalken nämns fler allmänna intressen som ska beaktas, exempelvis ekologiskt särskilt känsliga områden, riksintressen och tätortsnära grönområden. Inom det nationella miljömålsarbetet finns två etappmål som rör stadsgrönska. Boverket har tagit fram en vägledning och metod för hur kommuner kan integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i planering, byggande och förvaltning. Statens målsättning är att kommunerna i planering, byggande och förvaltning senast 2025 ska integrera och tillvarata ekosystemtjänster i urbana miljöer.

Miljömässiga konsekvenser

Vatten

Ytvattnet är det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag. Dagvatten är det vatten som tillfälligt ansamlas på markytan till följd av nederbörd, is/snösmältning eller uppträngande grundvatten. Via ytavrinning eller dagvattensystem kan dagvattnet nå våra ytvatten. Grundvatten bildas när nederbörd tränger ner i marken. Gränsen där samliga hålrum, sprickor och porer i marken är vattenfyllda kallas för grundvattennivån. Inom ett avrinningsområde styrs grundvattennivån av ett antal olika faktorer såsom marknivåns höjdskillnader, väderleksförhållanden, närliggande vattendrag samt lokala berg och jordarter.

I urbana miljöer påverkas grundvattenförhållandena även av hårdgjorda ytor, ledningar i mark med mera. Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. Avgörande för de olika vattnens kvalitet är deras naturliga egenskaper samt den omgivningspåverkan de utsätts eller tidigare utsatts för. Påverkan på yt- och grundvatten är starkt beroende av markanvändning. En ökad andel hårdgjorda ytor såsom asfalt minskar infiltrationen till grundvattnet och ökar mängden dagvatten. Föroreningsmängden i dag- och grundvatten är beroende av vilka verksamheter som finns.

Nuläge och förutsättningar

Kommunen har ett fåtal men desto större vattenförekomster. Vättern är den största som delas med sju andra kommuner och upptar nästan halva Vadstena kommuns yta. Därefter kommer Tåkern som delas med Ödeshögs och Mjölby kommuner. Mjölnaån är det största rinnande vattendraget vilket förbinder Tåkern med Vättern. Skenaån är också ett relativt stort vattendrag som kommunen dock bara har ett tillflöde till via Marstadsbäcken. Utöver dessa finns mindre diken och bäckar samt god tillgång till grundvatten.

Av kommunens 13 vattenförekomster är 2 sjöar, 2 vattendrag och 9 grundvatten. De sjöar som finns inom kommunen är Vättern och Tåkern. Inga av vattenområdena klarar i dagsläget vattendirektivets krav på god ekologisk och kemisk status.

Kommunens sjöar har blandad ekologisk status. Vättern uppnår god ekologisk status. Även god kemisk ytvattenstatus uppnås, med undantag för bromerade difenyletrar och kvicksilver. Det största miljöproblemet är höga halter av dessa två ämnen, som finns i bland annat flamskyddsmedel.

Många av kommunens vattendrag är påverkade av övergödning på grund av jordbruket. Även bekämpningsmedel från jordbruken finns i vattendragen, även om användningen av bekämpningsmedel minskat de senaste åren.

Målet är att vattnet ska uppnå god status samt att vattnets status inte ska försämras. Om prognosen är att statusen kan komma att försämras måste åtgärder vidtas för att bibehålla eller förbättra vattenkvaliteten.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för landets vattenförekomster är juridiskt bindande (5 kap. MB) och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år.

Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att en miljö kvalitetsnorm uppfylls.

Vattenförekomsterna omfattas även av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämra statusen för en förekomst. I och med en vägledande dom från EU-domstolen ska icke-försämringskravet gälla på kvalitetsfaktornivå. För kvalitetsfaktorer som redan befinner sig i sämsta statusklass innebär all ytterligare belastning en försämring av status oberoende om den sammanlagda bedömningen inte riskerar att försämrans.

Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status (det så kallade förbättringskravet). Vid alla planer eller projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå MKN äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Planförslagets konsekvenser

I planförslaget beskrivs att orternas närhet till vatten ska hanteras som en resurs och tas till vara. Lösningar som dagvattenhantering nämns i planförslaget, vilket är positivt för många aspekter bland annat biologisk mångfald. Planförslaget kommer innebära att bostadsområden byggs ut och till viss del kommer detta ske genom att jordbruksmark ianspråktas.

Genom att bebygga och hårdgöra genomsläppliga ytor ökar mängden dagvatten som måste tas om hand. Kommunen visar stor medvetenhet kring behov av dagvattenhantering och lyfter att dagvatten ska hanteras lokalt i största möjliga mån. Det går dock inte att bedöma på vilket sätt det kommande strategiska underlaget kommer att hantera/mildra påverkan på kommunens vatten vid framtida bebyggelseutveckling.

Det vore därför önskvärt om det även i översiktsplanen gavs mer konkreta exempel på hur arbetet med att förbättra statusen i kommunens vattenförekomster ska genomföras. Inom kommunen finns fastigheter med enskilda avlopp och i det kommande arbetet med vattentjänstplan kommer risker och konsekvenser kopplade till dessa att beskrivas.

I översiktsplanen saknas det tydliga riktlinjer kring hur kommunen ska hantera de enskilda avloppen, dock nämns det att kommunen genomför en inventering av anläggningarna. Utmaningarna kopplade till de enskilda avloppen blir särskilt betydelsefulla då fler och fler fritidshusområden omvandlas till permanentboende.

Ny bebyggelse eller verksamheter får inte försämra vattnets status. Allt som sker i närheten av vatten måste bidra till att uppfylla vattendirektivets krav. Utmaningar och hot kopplade till fiske nämns i planförslaget tillsammans med tydliga riktlinjer i verktyglådan som ger visst stöd till kommande planering, vilket bedöms vara positivt.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för små negativa konsekvenser för kommunens vatten på grund av exploateringen som översiktsplanen medger kombinerat med de delvis öppna och vaga riktlinjerna. Denna bedömning kan komma att mildras till nästa skede om man justerar och förtydligar planhandlingarna enligt de rekommendationer som ges nedan.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Planförslaget kan anta en strängare linje angående dagvattenfrågan genom att ställa som krav att en kommunövergripande dagvattenstrategi tas fram. En sådan strategi kan säkerställa att lokala dagvattenlösningar inte skjuter fram problemet till andra områden och på så vis bidra till att vattenförekomsternas status inte försämras.
- Planförslaget kan kompletteras med utpekanden av områden som kan anses vara lämpliga för anläggning eller restaurering av våtmarker.
- Kommunens ställningstagande kring frågan om enskilda avlopp, framför allt inom de utpekade utvecklingsområdena i Nässjahlövön, kan skärpas för att ge en tydligare tidshorisont i samband med den föreslagna detaljplaneläggningen av nya bostadsområden.

Natur

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till att bevara eller stärka förutsättningar för biologisk mångfald och ekologiska samband. Skyddet och vårdandet av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. Robusta ekosystem är en förutsättning för de tjänster och produkter – ekosystemtjänster – som naturen bidrar med.

Nuläge och förutsättningar

Kommunen ser ett växande behov av att studera den befintliga grönstrukturens funktion och dess framtida roll. Dess stora potential i arbetet med klimatfrågor är också en viktig aspekt, framför allt i stadens och orternas närhet men även i landskapet där problem med översvämningar och torka kan regleras med större översvämningssytor och dammar för bevattning.

Att bevara kulturhistoriska miljöer från olika tider bidrar till kontinuitet och stärker platsers identitet. Miljöer med kulturhistoriska värden kan handla om byggnader, likväl som om den omgivande gröna miljön, till exempel parker, trädgårdar, stenmurar och ängar. Dessa platser har ofta höga upplevelsevärden och uppskattas av många som utflyktsmål eller rekreativmiljöer.

Riksintresse för friluftslivet

Översiktsplaneförslaget medför utbyggnad av nya bostadsområden i Borghamn, Nässja udde, Tegelbruket och Ekängen vilka ligger inom riksintresse för friluftslivet, 3

kap. 6 § MB. Områdenas värde för friluftslivet består främst i att dess omgivning utgör ett mycket välbesökt, omväxlande och naturskönt landskap som hyser många kulturella sevärdheter och erbjuder möjlighet för en mängd friluftaktiviteter.

Av värdebeskrivningen framgår att det behövs åtgärder för att bevara området karaktär. Stränderna och andra attraktiva områden behöver hållas allemansrättsligt tillgängliga. Fisket behöver bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och vattenkvaliteten bör inte försämrats. Det omgivande landskapet med sina höga natur- och kulturvärden behöver skötas, genom till exempel hävd av ängs- och betesmarker, samt att övriga särpräglade och natursköna områden bevaras för att värdena för friluftslivet ska bestå.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Naturvärden

I plan- och bygglagen anges bland annat att man i planeringen ska ta hänsyn till naturvärden. I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. I 7 och 8 kap. i samma lag finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter. Artskyddsförordningen (2007:845) reglerar fridlysning av djur och växter, samt vad som gäller för arter som pekats ut av EU som särskilt skyddsvärda, så kallade Natura 2000-arter. Dispens från förbudet i förordningen söks hos länsstyrelsen.

Ekologiska samband

I 3 och 4 kap. miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Särskilda skrivningar om just ekologiska spridningssamband saknas.

Planförslagets konsekvenser

Det är positivt att arbeta med ekosystemtjänster i planeringen genom att bevara, förstärka och tillskapa nya ekosystemtjänster. Ambitionen för grönstrukturen inom planförslaget bedöms generellt som hög. Dessa inriktningar visar på en vision som tar hänsyn till och värnar om kommunens gröna värden, vilket bedöms som positivt. Planförslaget formulerar generellt sett sina riktlinjer vad gäller bevarandet och förstärkandet av kommunens naturvärden som öppna och generella.

Principer och inriktningar kommer att arbetas fram som stöd vid prövning av förhandsbesked som berör jordbruksmark. ÖP:n anger att jordbrukets fortsatta utvecklingsmöjligheter ska värnas samt att särskild hänsyn ska tas till platsers värden och områdets naturgivna förutsättningar.

Översiktsplaneförslaget beskriver ett behov av nya bostäder och nya verksamhetsområden. Därför presenteras strategier och riktlinjer som bidrar till att förebygga, hindra motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter på värden och hänsyn kopplade till kommunens planerade mark- och vattenanvändning.

Det bedöms som positivt att planförslaget pekar ut LIS-områden och att det finns ett övergripande förhållningssätt med riktlinjer. Exempelvis bör naturvärdesbedömningar

göras vid exploatering och under de områdesspecifika kapitlen står det vad som särskilt ska beaktas i varje område kopplat till områdets naturvärden.

Under förutsättning att man, vid framtida exploateringar, tar hänsyn till utpekade värdekärnor längs med Vätterns stränder bedöms planförslaget inte påverka riksintresset på ett betydande sätt. Friluftsinriktade byggnationer, anläggningar och verksamheter som kan bidra till att stärka upplevelsen och nyttjandet av området bör främjas.

I översiktsplaneförslaget har det pekats ut LIS-områden samt flera utvecklingsområden både tätortsnära, norr om Vadstena, längs med Vätterns strand. Sammantaget bedöms planförslaget medföra både positiva och negativa konsekvenser. Planförslaget har ambitioner kopplade till kommunens naturvärden.

Den sammanvägda bedömningen i hållbarhetsbedömningen är att planförslaget hanterar och tar hänsyn till de olika markanvändningsintressena i kommunen på ett bra och långsiktigt hållbart sätt.

Övervägande delen av kommunens yta berörs av ett eller flera riksintresseområden. De i översiktsplaneförslaget utpekade utvecklingsområden som berörs av ett eller fler riksintressen behöver utredas närmare innan planerad åtgärd kan bli aktuell.

Generellt kan antas att fler exploaterade områden längs med Vätterns strand innebär en större privatiseringsgrad av strandområdena vilket generellt kan tyckas vara motstridigt till riksintresset för det rörliga friluftslivet. Beroende på platsens förutsättningar kan en exploatering dock även innebära att tillgängligheten tvärtom förbättras.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Tydliggör hur ekosystemtjänster ska bevaras och utvecklas, exempelvis genom kravställning på ekosystemtjänstanalyser i programskede.
- Konkretisera hur ambitionerna för att stärka/bevara biologisk mångfald och ekologiska samband ska genomföras.
- Förtydliga den generella riktlinjen för LIS-områden att naturvärdesbedömning alltid skall genomföras i samband med exploatering.

Bebyggelse, kulturmiljö och landskap

Kulturmiljö är miljöer som människan påverkat genom tiderna och som därför vittnar om historiska och geografiska sammanhang. Det kan gälla allt från enskilda byggnader eller objekt till stora landskapsavsnitt.

Tidsmässigt kan kulturmiljöer vara allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Kulturmiljön är en viktig del av vårt kulturarv som vi medvetet eller omedvetet förmedlar i form av traditioner, idéer och värden mellan generationer. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring. För att kulturmiljövärden ska bestå är det viktigt att kontinuiteten i miljön upprätthålls, till exempel genom att kulturmiljöernas ursprung är fortsatt tydliga och att kopplingar mellan olika tider bevaras.

Begreppet kulturhistoriskt värde definieras i Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval (2015) som ”*de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeenden och sammanhang samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag.*”

Nuläge och förutsättningar

Vadstena stads läge på slätten omgärdad av högvärdig jordbruksmark är karaktäristiskt för staden. De öppna vidderna ger staden karaktär och vackra utblickar men samtidigt begränsas också stadens expansionsmöjligheter av jordbruksmarken som är en resurs som behöver värnas. Jordbruksmarken är inte allemansrättsligt tillgänglig vilket ställer högre krav på att skapa möjliga rekreationsområden av olika storlek både inom och utanför staden. Det är mycket svårt att helt undvika att låta staden expandera utan att jordbruksmark tas i anspråk. Men för att minimera detta förespråkas en tät och ytsnål bebyggelsestruktur.

Planen förespråkar ett marksnålt byggande för att spara på den värdefulla åkermarken och för att få korta avstånd som gynnar gång- och cykeltrafiken och ger bättre underlag för kollektivtrafiken. Planen betonar också vikten av en bra grönstruktur och vikten av att bevara och vårda den för kulturmiljön riksintressanta stadskärnan.

Ny bebyggelse föreslås främst som förtätning av befintlig bebyggelse samt i utkanterna av Vadstena stad. I områden nära Vadstena (Nässja, Tegelbruket m.fl.) pekas det i översiktsplaneförslaget ut möjliga framtida utvecklingsområden för bostadsbebyggelse och verksamheter. Utöver dessa finns förslag till exploatering av Borghamn, Rogslösa och Skedet.

Behovet av bostäder

I bostadsförsörjningsprogrammet beskrivs att för att säkerställa en fortsatt god befolkningsutveckling och demografisk och geografisk sammansättning bör kommunen fram till 2040 möjliggöra byggande för ungefär 1500 nya invånare i Vadstena stad samt en utbyggnad och fritidshusomvandling i vissa orter på landsbygden för cirka 400 nya invånare. Det innebär sammantaget ungefär 1000 möjliga bostäder i nya och befintliga detaljplaner under kommande 20-årsperiod.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalken 3 kap 6§ säger att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

I plan- och bygglagen beaktas särskilt värdefull kulturmiljö i den kommunala planeringen. I 2 kap 3§ anges att planering enligt PBL ska ske med hänsyn till bland annat kulturvärden. Om en väsentlig egenskap går förlorad eller om områdets särart eller karaktär väsentligt ändras sker en förvanskning.

För att undvika en förvanskning måste därför bärande karaktärsdrag, egenskaper och särarter identifieras och pekas ut. Som ett allmänintresse är kulturmiljöperspektivet en

central och ibland avgörande aspekt för lämpligheten i att bebygga ett markområde. Särskild hänsyn ska alltid tas till kulturvärdena på platsen. Centralt i den kommunala planeringen är begreppet ”Särskilt värdefull”, som kan gälla enskilda byggnader, bebyggelseområden och allmänna platser. Råd för definition av särskilt värdefull byggnad/bebyggelse finns angivet i Boverkets föreskrifter och råd (BFS 2016:6).

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget har goda ambitioner kopplade till de kulturmiljövärden som finns inom kommunen och visar på medvetenhet om befintliga värden. Vadstena kommun vill erbjuda kommuninvånare och besökare en god bebyggd miljö där värnande om kulturmiljöer utgör en viktig och naturlig del. Kulturmiljöerna inom kommunen ska ses som tillgångar och begreppen hänsyn och förståelse ska vara centrala i planerings- och lovärenden.

I översiktsplanen finns tydliga riktlinjer på vad som är viktigt att tänka på vid planläggning och lovärenden inom kulturmiljöer, vilket bedöms som positivt. Vidare finns det riktlinjer som beskriver att kommunen ska ta fram en analys av särskilt kulturhistoriskt värdefulla områden samt se över samtliga värdefulla områden för att överväga eventuellt behov av skydd i form av detaljplan eller ändring av befintlig detaljplan.

Av kartorna framgår det att flertalet av de utpekade utvecklingsområdena ligger inom områden som hyser kulturhistoriska värden. Vissa av utvecklingsområdena gör intrång i områden som omfattas av riksintresse för kulturmiljövården. I samtliga Ortsbeskrivningar som berör riksintresset för kulturmiljövården finns specifika riktlinjer som lyfter vad som är viktigt att ta hänsyn till i just den orten. Det bedöms som mycket positivt även fast vissa av riktlinjerna till viss del är vaga.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra risk för måttliga negativa konsekvenser för kommunens kulturhistoriska värden. Bedömningen baseras bland annat på att det är vaga riktlinjer kopplade till utveckling i områden som utgör riksintresse för kulturmiljövården. Det blir däremot svårt att i dagsläget göra en bedömning av i vilken utsträckning det kommer fungera som underlag till kommande planeringsskeden. Bedömningen kan mildras genom åtgärder som att exempelvis i planen ställa krav på att särskilda kulturmiljöutredningar ska ingå i framtagande av nya detaljplaner inom och i angränsning till för kulturmiljön särskilt värdefulla områden.

Klimatpåverkan

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela vår planet. I plan- och bygglagen står att en kommun ska ta hänsyn till miljö- och klimataspekter i sin planering. All ny bebyggelse medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur omfattande utvecklingen är och var i kommunen den sker är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid bedömningen av planens klimatpåverkan.

Nuläge och förutsättningar

När det kommer till klimatpåverkan ligger värdet i att minska kommunens utsläpp av växthusgaser. Översiktsplaneringen ska sträva efter en struktur som medför att människor har möjlighet att nå arbetsplatser, samhällsservice, fritidsanläggningar och handel, på hållbara sätt och med hållbara färdmedel.

Givet Vadstenas geografiska läge och kollektivtrafikens begränsade räckvidd, kommer bilen fortsatt att användas som huvudsakligt färdmedel. Kommunen kommer med översiktsplanen som grund att arbeta för en planering som stärker kollektivtrafikstråken och där gång- och cykelstråk sammankopplas för god framkomlighet. Denna prioritering är i linje med det nationella målet om noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045. Antalet elbilar ökar och i dagsläget finns det flera publika laddstationer för elbil i kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Klimatlagen trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018. Den binder regeringen vid att föra en politik för att Sveriges nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045 ska vara noll. De svenska målen är satta mot bakgrund av de mål som EU satt till 2030. Unionens samlade utsläpp ska minska med 40 procent till detta år jämfört med 1990. Sverige har satt etappmål för de delar av utsläppen som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppen från inrikes transporter, förutom inrikesflyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010. Kommunen har en klimat- och energiplan som syftar till att minska klimatpåverkan från kommunen, både som organisation och geografiskt. Planen syftar även till att bidra till uppfyllelse av regionala och lokala klimatmål, samt de nationella klimat- och energipolitiska målen.

Planen har ett antal mål, bland annat:

- Senast år 2045 ska kommunen inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser.
- Klimatanpassa den fysiska planeringen för att begränsa klimatpåverkan och minska sårbarheten vid ett förändrat klimat.
- Kommunens och kommunkoncernens transporter ska vara fossilfria till år 2030.
- Andelen hållbara resor ska öka.
- Bygga ut en tillförlitlig och hållbar infrastruktur, där kollektivtrafik och olika mobilitetslösningar är en naturlig del, för att stödja ekonomisk utveckling och människors välbefinnande.
- Arbeta för en ökad produktion av förnyelsebar energi i kommunen.
- Kommunen ska utöka sin krisberedskap och klimatanpassning med hänsyn till klimatförändringar.
- Kommunen ska inom de egna verksamheterna, i upphandling och markanvisning verka för ett mer klimatsmart bostadsbyggande.
- Kommunen ska verka för utbyggnad av publika laddstationer.

Planförslagets konsekvenser

När det kommer till klimatpåverkan ligger värdet i att minska den faktiska påverkan vilket översiktsplaneringen kan bidra till. Det som den fysiska planeringen framför allt kan påverka är de utsläpp som sker i ett geografiskt begränsat område. Det kan kopplas till de två miljömålen ”God bebyggd miljö” och ”Begränsad klimatpåverkan”.

Utmaningen att nationellt minska utsläppen av växthusgaser är störst inom transportsektorn, jordbruket och basindustrin. Samtidigt som utmaningen är stor, är klimatomställningen förenad med möjligheter till stora positiva synergieffekter, såsom renare luft, bättre stadsmiljö och tryggare energiförsörjning.

I förslaget planeras utbyggnad av ett flertal områden inom kommunen. Behov av fordonsdrivmedel kan minskas genom att gång, cykel och kollektivtrafik prioriteras.

Transportsektorns utsläpp kan påverkas genom en genomtänkt översiktsplanering. I samhällsplaneringen handlar det om att påverka efterfrågan på resor och transporter, vilka transportsätt som vi väljer, och hur långa sträckor som vi reser och transporterar gods. Hur infrastruktur för transporter planeras och byggs samt var bostäder och arbetsplatser lokaliseras är viktigt för att städer och tätorter ska kunna minska sin miljöpåverkan.

Vadstena har kollektivtrafik som går mellan Vadstena-Motala, Vadstena-Skänninge och Vadstena-Linköping. Därifrån går det att åka vidare med Östgötapendeln mot Mjölby, Norrköping och Tranås. Förbindelsen till Linköping kompletteras med en pendlingsbuss för bosatta i tätorten med direktförbindelse till Linköping, en på morgonen och en tillbaka på eftermiddagen. Det ger Vadstena goda förutsättningar att locka folk till kommunen för bostad med möjlighet till arbete på annan ort.

Vägstrukturen är god med bra förbindelser till Ödeshög, Motala och Skänninge-Mjölby. Cykelvägnätet är relativt bra med många landsvägar att tillgå. Inom Vadstena stad är cykelnätet väl utbyggt och en cykelväg är under uppbyggnad från Vadstena till Motala.

Kommunikationer mellan kommunerna såsom utbyggnad av gång- och cykelväg mellan Vadstena och Motala är ytterligare ett exempel. Utveckling av Norrstens industriområde i Motala strax bortom kommungränsen kan medföra att detta arbetsområde kan få större betydelse för Vadstena, med en eventuell omlastningsterminal för godstransporter på järnväg.

Översiktsplaneringen strävar efter en struktur som medför att människor har möjlighet att nå arbetsplatser, samhällsservice, fritidsanläggningar och handel, på hållbara sätt och med hållbara färdmedel.

Planförslagets målsättning att uppnå ett mer hållbart resande skapar förutsättningar för att begränsa negativa effekterna på klimatet.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Tydliggör var i kommunen det finns utvecklingsbehov kopplade till gång- och cykelnätet, var potentialen för överföring från bil är hög, och hur det ska prioriteras i den kommande planeringen.

- Lämpliga platser för pendlarparkeringar bör pekas ut.
- Lämpliga platser för anläggning eller restaurering av våtmarker bör markeras ut.

Sociala konsekvenser

Hälsa och livsmiljö

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en god livsmiljö samt främjar en god hälsa för människor som lever och verkar inom området. Två aspekter som påverkar hälsan är buller och luftkvalitet. Buller definieras som oönskat ljud och bedömningen av vad som är buller är således individuell. I Sverige utgör trafikbuller den vanligaste källan till bullerstörningar. Även verksamheter eller andra aktiviteter kan ge upphov till störningar. Buller påverkar människans hälsa och välbefinnande och kan orsaka sömnstörningar och öka risken för att drabbas av exempelvis hjärt- och kärlsjukdomar och diabetes. Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. Med korttidseffekter avses effekten av en kortvarig hög exponering vilket kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsättas för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer.

Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön. I detta avsnitt behandlas i första hand kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM10) eftersom miljö kvalitetsnormerna för dessa är svårast att klara.

Tillgänglighet

Samhällsplaneringen påverkar hur den fysiska miljön (bostadsområden, parker, gator med flera) utformas och var olika ”miljöer” ligger i förhållande till varandra.

Samhällsplaneringen påverkar även hur och på vilket sätt man kan ta sig till och från olika målpunkter. Tillgänglighet handlar i grunden om allas rätt att ta del av samhällets service och utbud. Det kan handla om att kunna ta sig fram rent fysiskt likväl som att orientera sig mellan platser.

Vid nybyggnation finns höga krav i lagstiftningen på tillgänglighet för personer med funktionsvariation. Det finns även förordningar med krav på retroaktiv anpassning av redan byggda miljöer. Kommunens ambition är att, utöver att följa lagstiftningen vid nybyggnation, även arbeta med tillsyn, vilket innefattar retroaktiv anpassning av redan byggda miljöer. Tillgänglighetsanpassning gynnar även andra som inte har en funktionsvariation eftersom flera insatser förenklar för exempelvis cyklister och personer med barnvagn och olika åldrar (avfasade trottoarkanter, ramper till entréer, hissar).

Tillgänglighet kan även innebära att det finns tillgång till exempelvis livsmedelsbutiker, grönområden, skola, förskola, kollektivtrafik, gång- och cykelvägar och lekplatser. I översiktsplanen föreslås främst bostadsområden i anslutning till befintlig bebyggelse. Det föreslås även att gång- och cykelvägar byggs mellan orter och länkar samman olika områden i Vadstena kommun, vilket ökar tillgängligheten för fler individer.

Luftkvalitet

Nuläge och förutsättningar

Luften i Vadstena påverkas både av lokala utsläppskällor och av långväga föroreningar som transporteras dit. Vägtrafiken utgör enskilt största lokala källan till luftföroreningar.

Vadstena kommun är medlem i Östra Sveriges luftvårdsförbund och kontrollerar inte parametrar genom egen mätning. Rapportering sker i stället med hjälp av material från SMHI och redovisas sammanställt i SMHI:s kartportal. Kartläggningen har gjorts med spridningsberäkningar i kombination med mätningar av luftföroreningshalter och avser situationen ett meteorologiskt och utsläppsmässigt normalt år.

Luftföroreningskartorna nedan ger en översiktlig bild av halterna i utomhusluften av partiklar, PM10, och kvävedioxid, NO₂.

De luftföroreningar som är vanligast i tätorter är kväveoxider (NO_x) och partiklar (PM10). I stadsmiljö orsakas dessa föroreningar oftast av utsläpp från vägtrafiken. Sammanfattningsvis är halterna av föroreningarna NO₂ och PM10 låga inom kommunen. Vadstena uppfyller miljökvalitetsnormerna för PM10 i hela kommunen.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljökvalitetsnormer, MKN, för luft är antingen så kallade gränsvärdesnormer för föroreningsnivåer i utomhusluft som inte får överskridas, eller så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. De flesta miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet är gränsvärden som ska följas och som inte får överskridas. Detta gäller till exempel partiklar och kväveoxider. I gatumiljö ska normen vara uppfylld vid trottoarerna.

Planförslagets konsekvenser

Luftkvaliteten i kommunen är god. Planförslaget saknar ställningstagande och riktlinjer kopplade till luftkvalitet. Kommunen är en glesbygdskommun som inte har samma behov som en kommun med stora och mer tättrafikerade städer, vilket medför att riktlinjer och ställningstaganden inte är nödvändiga. Den exploatering som föreslås nära tättrafikerade vägar bör utredas i detaljplaneskedet för att säkerställa god luftluftkvalitet.

Utbyggnad enligt planförslaget kan medföra ökad biltrafik inom kommunen och speciellt i vissa orter, vilket medför ökade luftföroreningshalter. Kommunen har som ambition att skapa ett mer heltäckande, sammanhängande och säkert cykelvägsnät för att användningen av cykel ska öka samt att även se över hur kollektivtrafiken kan öka inom kommunen. Detta bedöms positivt. Det är dock stor sannolikhet att bilanvändandet kommer att vara fortsatt högt i kommunen på grund av kommunens glesa struktur.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för människors hälsa orsakat av luftkvalitet. Bedömningen baseras främst på att det är en glesbygdskommun som till största del har god luftkvalitet i

dagsläget och att den utveckling som planförslaget medger inte bedöms försämra denna.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Översiktsplanen bör föra ett resonemang kring miljö kvalitetsnormerna kopplade till luftkvalitet.
- Om det bedöms finnas en risk för luftkvaliteten i utvecklingsområden bör en luftkvalitetsutredning genomföras i detaljplaneskedet.

Buller

Nuläge och förutsättningar

Att skapa boende- och vistelsemiljöer med bra ljudmiljö är en viktig parameter vid planeringen av hälsosamma och attraktiva boendemiljöer. Kommunen har genomfört en övergripande bullerkartläggning i samband med översiktsplanearbetet. Den visar att de relativt sett större vägarna har en högre beräknad bullernivå än mindre trafikerade vägar. Vid detaljplanering kommer materialet att kunna fungera som en vägledning för planutformning med eventuella regleringar av byggnadsplacering, samt skyddade uteplatser med mera.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Enligt rådande förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader (2015:216) bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dBA ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 50 dBA ekvivalent ljudnivå samt 70 dBA maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. För bostadsbyggnader om högst 35 kvadratmeter är riktvärdet för ekvivalentnivån vid fasad i stället 65 dBA (regler om maxvärde saknas). Reglerna tillämpas vid ny bebyggelse, nya detaljplaner och bygglov. För äldre och befintlig bebyggelse kan andra riktvärden gälla utifrån de regler som gällde vid tidpunkten för byggande.

Vid åtgärder på järnvägar eller andra spår anläggningar avser riktvärdet för buller utomhus 55 dB(A) ekvivalentnivå vid uteplats och 60 dB(A) ekvivalentnivå i bostadsområdet i övrigt.

Planförslagets konsekvenser

Bullerfrågan ska beaktas och vid behov utredas genom akustiska utredningar vid planläggning eller förhandsbesked.

Inom ramen för översiktsplanearbetet har en bullerkartläggning över Vadstena stad tagits fram som ger en översiktlig bild av hur bullersituationen ser ut i dag. Av de områden som pekats ut för nya bostäder bedöms samtliga klara de riktvärden som finns.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för aspekten buller.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Tydliggör riktlinjer som markerar en kommunövergripande lägstanivå vid all planering där man initialt misstänker att buller kan vara en betydande miljöaspekt.
- Utveckla ett bullerkapitel med resonemang om potentiella målkonflikter.

Trygghet och trivsel

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som skapar tryggare samhällen och platser samt bevarar och utvecklar trivsamma miljöer. Aspekter som inkluderas är tillgång till rekreation, trygga offentliga rum och trygga kopplingar och stråk.

Nuläge och förutsättningar

I Vadstena kommun finns i dagsläget en relativt god tillgång till sportanläggningar och rekreationsspår. Kommunen består av flera olika delar med olika förutsättningar och värden. Varje plats har egna styrkor, behov och utmaningar och det är därför viktigt att planeringen värnar den lokala platsidentiteten. Kommunen arbetar verksamhetsövergripande med trygghetsfrågor och den nya översiktsplanen pekar ut att trygghet och tillgänglighet alltid ska ha en central roll i utformningen av offentliga miljöer och allmänna platser.

I den medborgarenkät som togs fram som en del i översiktsplanens dialogarbete har frågan ställts om det finns någon plats som upplevs som otrygg i Vadstena. Majoritet uppger att de känner sig säkra och trygga, men platser finns där framför allt den upplevda otryggheten är hög.

För att skapa levande och trygga kommundelar behöver det finnas lokalt anpassade förutsättningar för folkliv och upplevelsevärden. Stråk och platser som kan attrahera människor under många av dygnets timmar ger en bra förutsättning för folkliv. Stråkens och platsernas attraktivitet avgörs av hur de ligger i förhållande till målpunkter, om de själva utgör en målpunkt och hur de upplevs (om de är trygga, trivsamma och stimulerande).

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av trygghet och trivsel inkluderas bland annat aspekter som hur planen behandlar förslag på åtgärder inom miljöer som upplevs otrygga, samt huruvida viktiga stråk och kopplingar lyfts i förhållande till trygghetsskapande insatser och målpunkter. Planförslagets potential att skapa en trivsam utveckling analyseras bland annat genom tillgång till grönska och rekreation i förhållande till utvecklingsområdena och den befintliga bebyggelsen. Det är också relevant om planeringen bidrar till att uppfylla Boverkets riktlinjer gällande friarealer samt Boverkets rekommendationer i publikationerna ”Planera för rörelse!” och ”Plats för trygghet – Inspiration för stadsutveckling”. Förslaget bedöms även utifrån Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 5, 10, 11 och 16.

Planförslagets konsekvenser

Den nya översiktsplanen innehåller en tydlig definition av trygghet och dess koppling till fysisk planering. I planförslagets utvecklingsinriktning finns flera övergripande utvecklingsstrategier som har bäring på kommunens trygghets- och trivselrelaterade frågor. Planförslaget anger att man ska möjliggöra för attraktiva bostäder i alla kommundelar, det bedöms dock vara extra viktigt att trygghets- och trivselrelaterade åtgärder som ovan prioriteras där det finns kännedom om att den upplevda tryggheten är låg.

Kommunen har ambitioner vad gäller tillgång till natur- och rekreationsområden och planförslaget anger att alla orter ska omges av en grönbå struktur som är nära, tillgänglig, sammanhängande och sammankopplad med den byggda miljön.

Kommunen bedöms överlag ha en god tillgång till grönområden för rekreation, däremot saknas tydliga planeringsinriktningar för att säkra tillgång till närrekreation i form av mindre parker och/eller lekparkar i tätorterna. Små gröna parker och lekparkar kan vara värdefulla platser för närrekreation för människor med begränsad rörlighet. Det bedöms positivt att kommunen ska fokusera bland annat på stadsgrönska och tätortsnära natur. Det är dock i dagsläget svårt att göra en bedömning över vilka konsekvenser det kan medföra.

Planförslaget pekar inte ut några specifika otrygga platser. Detta gör det svårt att bedöma exakt vilka trygghetsskapande åtgärder det finns ett faktiskt behov av, och huruvida de åtgärder och ambitioner som lyfts i planförslaget kommer ge maximal effekt.

Ytterligare utvecklingsstrategier som berör kollektivtrafik, buss, cykel och gång och pekar bland annat på att kommunens gång- och cykelnät ska prioriteras i planeringen och att de ska utvecklas så att de på sikt utgör ett mer sammanhängande nät jämfört med nuläget bör tas fram.

Kommunen har långa sträckor med strandlinje, och stora delar av den sträcka som befinner sig inom kommungränsen har utökat strandskydd om 150 meter. Syftet med de föreslagna LIS-områdena är att stärka service och besöksverksamheten och göra landsbygdsområden mer attraktiva. Det blir viktigt att säkerställa att en eventuell utveckling i dessa områden inte sker på bekostnad av allmänhetens möjlighet till rekreation. Sammantaget bedöms planförslaget medföra små positiva konsekvenser med avseende på trygghet och trivsel.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Ha tydligare strategier om närhet till rekreation och lekparkar i tätorterna. Riktlinjerna bör följa Boverkets riktlinjer om avstånd till park, närnatur och rekreationsområde.
- Förtydliga i utvecklingsinriktningen om och i så fall var det finns behov av extra fokus på trygghetsskapande åtgärder.

Inkludering och social sammanhållning

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till olika områdens värden och identitet men också om planen bidrar till att överbrygga barriärer, kopplar samman olika områden och strävar efter en sammanhållen och inkluderande kommun. Aspekter som inkluderas är bland annat barriärer, bebyggelsestruktur och lokalisering av mötesplatser.

Nuläge och förutsättningar

Kommunens storlek och utbredning av landsbygd leder till utmaningar kopplade till rörlighet, främst med kollektivtrafik. Cykelvägarna inom kommunen är inte heltäckande, varken inom eller mellan tätorterna.

Vadstena får, genom sitt läge i en stark region, byggmässig draghjälp av de större kommunerna i regionen vid högkonjunkturer, men är samtidigt känslig för konjunkturedgångar. Bostadsbeståndet ökar gradvis och har så gjort sedan 1950-talet men samtidigt glesas befolkningen ut inom densamma.

Hushåll som flyttar in i nyproducerade bostäder tillhör vanligtvis gruppen yngre äldre och är välutbildade och välbeställda. Bostadsbehoven för särskilda grupper tillgodoses dessvärre inte genom ”vanlig” marknadsstyrd nyproduktion. På dagens bostadsmarknad är det i princip omöjligt att nyproducera billiga bostäder vilket vanligtvis är det som de särskilda grupperna behöver och samtidigt är konkurrensen hård om just den bostadstypen.

Särskilda grupper i Vadstena är bland annat äldre, unga vuxna, nyanlända och de med funktionsvariationer. Eftersom deras bostadsbehov inte kan tillgodoses i nyproduktion så är de i stället beroende av en rörlighet på bostadsmarknad och så kallade flyttkedjor samt genom de lagstadgade stöd som främst kommunen ansvar för.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Som grund för bedömningen av inkludering och social sammanhållning ingår bland annat aspekter som huruvida olika områdens behov synliggörs, barriärer och kopplingar i förhållande till tillkommande bebyggelse analyseras, och om områden knyts ihop eller inte. Skapas nya barriärer och överbryggas befintliga? Hur ser tillgången till olika typer av bostäder ut i kommunen i stort och inom olika områden? Planeras det för en variation med hänsyn till den specifika platsens behov och utmaningar? Vidare analyseras om och hur olika typer av områden och olika grupper i samhället beskrivs utifrån deras förutsättningar och behov. Mer konkret bedöms planförslaget även utifrån hur väl det förväntas bidra till PBL 1 kap 1 § och 2 kap. 3 § p 2, Folkhälsomål med fokus på mål 5 samt globala målen med fokus på mål 10 och mål 11.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget för den nya översiktsplanen har goda ambitioner att bevara, bygga vidare på, och vid behov vidareutveckla de lokala orternas unika värden och förutsättningar. Innehållet i Ortsbeskrivningarna visar på en god lokalkännedom och utvecklingsförslag som bygger på respekt för respektive Orts identitetsskapande värden.

Kommunen uttrycker en viljelinje som innebär att det bostadsutbud som på vissa platser idag är ensidigt, på sikt ska kompletteras med ett annat bostadsutbud för att nå en uppblandning av tillgängliga upplåtelseformer.

Sammantaget bedöms den nya översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för aspekten inkludering och social sammanhållning. Planförslaget presenterar goda ambitioner som kan bidra till en positiv utveckling, något som skulle förstärka planförslagets styrande förmåga är att ännu tydligare knyta planeringsinriktningar eller åtgärdsförslag kopplade till de övergripande utvecklingsstrategierna och skapa en röd tråd mellan vision och genomförande.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Planförslaget bör inkludera tydligare redovisning kring hur jämställdheten och jämlikheten främjas genom riktade åtgärder. Aspekterna bör även generellt genomsyra samtliga utvecklingsförslagen.

Risk och klimatanpassning

Risk och säkerhet inom samhällsplanering är ett allmängiltigt begrepp som kan avse en lång rad händelser med mycket varierande allvarlighetsgrad. Begreppet risk avser i detta sammanhang kombinationen av sannolikheten för en händelse och dess konsekvenser. Individrisken är sannolikheten att omkomma för en person som kontinuerligt vistas på en specifik plats, exempelvis på ett visst avstånd från en transportled. Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förutses ökade nederbörds mängder samt höjda medeltemperaturer. Värmeböljor och kraftig nederbörd bedöms inträffa allt oftare. Såväl nuvarande som tillkommande bostäder och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter.

Skred sker när en sammanhängande jordmassa kommer i rörelse. Skred förekommer i silt- och lerjordar. Skred kan även inträffa i siltiga eller leriga moräner om moränen är vattenmättad. Vid ett ras rör sig block, stenar, grus- och sandpartiklar fritt. Ras sker i bergväggar, grus- och sandbranter. Den gemensamma nämnaren är att både skred och ras kan inträffa utan förvarning. Den naturliga erosionsprocessen anpassar branter och slänter till ett jämviktsläge. Små förändringar av denna jämvikt kan utlösa skred eller ras. Landhöjningen, klimatet och människans ingrepp i naturen förändrar markens stabilitet. Under årens lopp kan därför säker mark bli osäker. Även denna typ av risker behöver hanteras i planeringen.

Nuläge och förutsättningar

Enligt Länsstyrelsens och kommunens egna, mer detaljerade kartering av översvämningens risk vid skyfall finns ett flertal riskområden inom kommunen. Det finns risk för översvämning vid snösmältning och kraftiga regn vid flera av kommunens sjöar och vattendrag. Det finns även flertalet lågpunkter inom kommunen.

Inom en del av kommunens yta finns förhöjd radonrisk. Markradon är en hälsorisk som orsakar skada och sjukdom på lungor och luftvägar.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Längs transportleder finns rekommenderade säkerhetsavstånd på mellan 25 och 40 meter beroende på vilken typ av transporter som tillåts. Intill järnväg och primära transportleder för farligt gods rekommenderas ett skyddsavstånd på minst 25 meter. Enligt Länsstyrelsen rekommendationer ska bostadsbebyggelse placeras 75 meter från transportled för farligt gods. Enligt plan- och bygglagen 2 kap 5 § ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering.

Planförslagets konsekvenser

Planförslaget lyfter att grönområden och stadsgrönska utgör en viktig del av kommunens klimatanpassning och har bland annat potential att omhänderta vatten vid skyfall och mildra effekter vid torka och värmeböljor. Det bedöms som positivt. Det vore önskvärt om detta konkretiserades i form av tydliga riktlinjer för kommande planering.

Det bedöms som positivt att en kommunal klimatanpassningsplan ska tas fram. Det går dock inte att bedöma på vilket sätt det strategiska underlaget kommer att ge stöd till kommande planering. Det vore därför önskvärt om i översiktsplanen framgår att all planering ska utgå från det kommande dokumentet. En ökad andel hårdgjord yta försämrar även markens infiltrationskapacitet och kan öka risken för översvämning vid kraftiga skyfall.

Inom Vadstena kommun finns ett antal potentiellt förorenade områden. I samband med att kommunen växer och markområden omvandlas sker en utredning och vid behov sanering och efterbehandling av sedan tidigare förorenade områden.

Planförslaget behandlar risken kopplad till ras, skred och erosion på en övergripande nivå och vid detaljplaneläggning ska alltid områdets geologiska och geotekniska förutsättningar uppmärksammas och ras- och skredrisk beaktas.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra både positiva och negativa konsekvenser kopplade till hantering av risker och klimatanpassning i den kommande planeringen.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Det vore önskvärt om översiktsplanen har kommunövergripande riktlinjer för klimatanpassning.
- Planförslaget bör sätta en tidsram för genomförande av de åtgärder och utredningar som motiveras av ett förändrat klimat. Åtgärder som hanterar redan existerande risker bör prioriteras.

Ekonomiska konsekvenser

Hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt

Vad som är god hushållning med mark och vatten baseras bland annat på miljöbalkens hushållningsbestämmelser. Där anges att företräde ska ges åt sådan markanvändning som medför en hushållning som är god ur allmän synpunkt. Bestämmelserna omfattar bland annat markområden som har värde eller betydelse för jord- och skogsbruk samt utvinning av värdefulla ämnen och material. Hushållning med mark- och vatten samt den fysiska miljön i övrigt är ett av de perspektiv som ska uppmärksammas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöbedömningar. Naturresurser är de råvaror som vi människor kan nyttja från naturen. Dessa resurser kan vara ändliga eller förnyelsebara. Det är dock alltid viktigt att de nyttjas på ett effektivt och miljöanpassat sätt så att de kan nyttjas även av framtida generationer. Allmänna intressen kan vara till exempel skolor, förskolor, lokaler till vårdomsorgen, att anlägga vägar eller att se till att det finns gång- och cykelvägar, vatten- och avloppsledningar eller gröna områden. Det är ofta investeringar som inte genererar några intäkter utan finansieras antingen via skatteintäkter, anslutningsavgifter eller delvis genom olika bidrag från staten.

I översiktsplanen föreslås flera åtgärder som gynnar dem allmänna intressena. Exempelvis utbyggnad av gång- och cykelvägar och att det finns en planberedskap för förskolor. För att förverkliga planen behöver medel avsättas i budgetarbetet.

Nuläge och förutsättningar

Jordbruket är en nationell angelägenhet och i Vadstena kommun med sin höga kvalitet på jordbruksmarken är lantbruksnäringen viktig. Huvudmålsättningen är därför att jordbruksmarken i största möjliga mån bör bevaras. Både för landskapsbilden och för att bevara de stora sammanhållna arealerna bör spridd bebyggelse undvikas. Ny bebyggelse bör i stället förtäta eller samlas intill befintlig bebyggelsestruktur.

Östergötland tillhör de län i Sverige med störst andel exploaterad jordbruksmark i relation till den totala andelen jordbruksmark.

Exploateringen av jordbruksmark är permanent och trenden att allt mer odlingsbar mark tas i anspråk ger negativa kumulativa effekter för livsmedelsproduktionen och ur ett nationellt perspektiv även en sämre försörjningsförmåga vid kris och därmed en minskad resiliens. Klimateffekternas påverkan på jordbruksmark medför dessutom att värdet på jordbruksmarken kan antas öka i framtiden.

Bedömningsgrunder, indikatorer, krav och riktlinjer

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten ska tillämpas i planeringen. Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kap. 4 § miljöbalken sägs att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar

endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Det är således jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Skogsmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar rationellt skogsbruk.

Planförslagets konsekvenser

Vadstena stads läge på slätten omgärdad av högvärdig jordbruksmark är karaktäristiskt för staden. De öppna vidderna ger staden karaktär och vackra utblickar men samtidigt begränsas också stadens expansionsmöjligheter av jordbruksmarken som är en resurs som behöver värnas. Jordbruksmarken är inte allemansrättsligt tillgänglig vilket ställer högre krav på att skapa möjliga rekreationsområden av olika storlek både inom och utanför staden. Det är mycket svårt att helt undvika att låta staden expandera utan att jordbruksmark tas i anspråk. Men för att minimera detta förespråkas en tät och ytsnål bebyggelsestruktur.

Planen förespråkar ett marksnålt byggande för att spara på den värdefulla åkermarken och för att få korta avstånd som gynnar gång- och cykeltrafiken och ger bättre underlag för kollektivtrafiken. Planen betonar också vikten av en bra grönstruktur och vikten av att bevara och vårda den för kulturmiljön riksintressanta stadskärnan.

Huvuddelen av all ny bebyggelse föreslås ske på odlingsbar mark, vilket är oundvikligt i en kommun som i så hög grad domineras av åkermark. Huvuddelen av den tillkommande bebyggelsen föreslås i Vadstena stads utkanter och sker delvis som en förtätning av befintlig bebyggelse just i syfte att spara på åkermark.

Planförslaget medför irreversibla ianspråktaganden av jordbruksmark, dock sett till kommunens yta och graden av bebyggelse bedöms planförslaget sammantaget medföra små negativa konsekvenser för hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Förtydliga motiveringen till att exploatera på jordbruksmark i takt med att översiktsplaneförslaget utvecklas.

Kommunal ekonomi

I det här avsnittet bedöms hur väl översiktsplanen förväntas bidra till en utveckling som tar hänsyn till en kommunal ekonomi i balans och god ekonomisk hushållning.

Själva plandokumentet är i sig inte tillräckligt för att medge en bedömning av planförslagets långsiktiga kommunalekonomiska konsekvenser. Den markanvändning som redovisas i planen skapar möjligheter för ett samhällsbyggande men bedömningar av i vilken ordning och på vilka kommersiella villkor som områden ska utvecklas skjuts till senare processer. Planförslaget medger utveckling av fler bostadsområden. Sådan utveckling kan vara förenad med stora kommunala kostnader för iordningställande av allmän platsmark, förbättring av gator och vägar samt komplettering av teknisk försörjning.

Planförslaget förutsätter en förändrad befolkningstillväxt samt ändrad åldersfördelning inom befolkningen på sikt, vilket kan ge upphov till såväl ökade som minskade behov av offentliga lokaler och offentlig service. Även skatteintäkter kommer att påverkas. Resonemang kring detta saknas i planförslaget. En ökad befolkning leder till ökade skatteintäkter. Många av kostnaderna förenade med utbyggnaden kommer dock långt innan flytteffekten ger avtryck bland intäkterna. Vilken ordning man bygger ut enskilda utvecklingsområden ger effekter på den kommunala ekonomin enskilda år eller perioder.

Planförslaget lyfter kommunens vilja att utveckla besöksnäringen inom kommunen. Besöksnäringen är den bransch som växer snabbast i Sverige. På sikt tror kommunen att det finns stor potential att utvecklas inom många områden och öka intäkterna från besöksnäringen. Sammantaget bedöms planförslaget medföra varken positiva eller negativa konsekvenser för den kommunala ekonomin, med risk för små negativa eftersom underlag saknas.

Rekommendationer och åtgärdsförslag

- Det förväntade behovet av kommunalservice (förskolor, vård och omsorg osv) i framtiden bör kartläggas.

Alternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en beskrivning av miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Att planen inte genomförs benämns ofta som det så kallade nollalternativet. För översiktsplaner görs bedömningen vanligtvis mot ett framskrivet nuläge, det vill säga en utveckling i linje med den nu gällande översiktsplanen, med hänsyn tagen till de beslut som fattats sedan den antogs.

Översiktsplanarbetet har inletts med en bred medborgardialog som påverkat viktiga vägval vid framtagandet av översiktsplanen. Utifrån detta har det bedömts att det inte funnits något behov av en beskrivning av sidoalternativ i denna hållbarhetsbedömning.

Huvudalternativet – översiktsplaneförslaget, innebär ett troligt utvecklingsscenario om Vadstena kommuns framtida samhällsutveckling sker enligt aktuellt översiktsplaneförslag. I planförslaget beskrivs målbilder för hur kommunen kommer ha utvecklats till 2040. Det redogörs även för hur kommunen vill arbeta för att uppnå social hållbarhet.

Nollalternativet är en beskrivning av en framtida trolig samhällsutveckling i Vadstena kommun vid avsaknad av en ny översiktsplan, tillika strategiskt beslutsunderlag. Enligt nollalternativet fortsätter översiktsplanen från 2013 att gälla, trots att planen är inaktuell i flertal delar.

Nollalternativet

Nollalternativet utgörs av kommunens sannolika utveckling om förslaget till ny översiktsplan inte genomförs. Nollalternativet utgörs således av översiktsplanen som antogs 2013. Till översiktsplanen från 2013 hör också ett tillägg till översiktsplanen som hanterar vindkraft. Det finns både likheter och skillnader mellan nollalternativet och det nya planförslaget. I huvudsak skiljer sig nollalternativet från det nya planförslaget inom följande områden:

- Nollalternativet saknar tidig medborgarförankring och genomförandeperspektiv för att fungera som det strategiska visionsdokumentet för kommunens utveckling och bevarande av mark- och vattenområden så som det nya planförslaget är utformat.
- Det nya planförslaget har integrerat det regionala perspektivet i översiktsplanen med strukturbilder och utvecklingsfokus i bebyggelse- och servicenoder. Något som nollalternativet saknar.
- Utvecklingsområden i det nya planförslaget är fler och större i omfattning än nollalternativet.
- Nollalternativet saknar tydlig redovisning av LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge).
- Det nya planförslaget innehåller ett bredare perspektiv än nollalternativet utifrån gällande lagstiftning och kunskapsläge med bland annat jämställdhetsperspektiv, klimatförändringar, hänsyn till riksintressen och nya regionala och nationella mål.

Konsekvenser av nollalternativet

Då skillnaderna i vissa avseenden är svåra att urskilja mellan planförslaget och nollalternativet, görs i huvudsak en bedömning av de områden där dessa framträder tydligast.

Nollalternativet saknar det strategiska utvecklingstänket med ett markhushållningsperspektiv och bebyggelseutveckling genom att stärka bebyggelse- och servicenoder. Nollalternativet saknar också viljeinriktning och tydlig hänsyn för natur och kulturmiljöer för enstaka bebyggelse utanför tätorten. Konsekvenser av nollalternativet är således sämre markhushållning med risker för att mer värdefull jordbruks- och naturmark tas i anspråk med resultat av förlorade ekosystemtjänster.

Nollalternativet stärker inte förutsättningar för hållbart resande och minskande transporter och medför en ökad negativ klimatpåverkan av främst persontransporter.

En generell skillnad i konsekvenser mellan nollalternativet och planförslaget är att nollalternativet saknar ett helhetstänk i bevarandet och utvecklingen av de värden som finns. Planförslaget lyfter de positiva värdena och möjligheterna av landskapet som viktigt i kommunens utveckling och en tydlig viljeinriktning för att bevara dessa från bland annat större fragmenterande ingrepp. Konsekvensen av att nollalternativet inte ger detta helhetstänk är en möjlig negativ påverkan på viktiga helhetsmiljöer för natur, kultur, rekreation och friluftsliv.

Nollalternativet saknar hänsyn till miljömål och miljö kvalitetsnormer som beslutats om efter år 2013. Nollalternativet saknar beaktande och måluppfyllelse eller plan för åtgärder/framtagandet av program för att uppnå en önskad hållbar samhällsutveckling med hänsyn till vattenkvalitet, klimatpåverkan, energi och ekosystemtjänster.

Sidoalternativ

Översiktsplanarbetet har inletts med en medborgardialog, som påverkat viktiga vägval vid framtagandet av ÖP:n. På så sätt har medborgardialogen fungerat som en metod för att utreda alternativa inriktningar tidigt i planprocessen, vilket motsvarar syftet med att beskriva sidoalternativ i det här skedet av processen. Samtidigt är översiktsplaneförslaget ett översiktligt och brett framtidsscenario som lämnar utrymme för anpassningar, vidareutveckling och tolkningar inom ramen för förslaget. Utifrån detta bedöms det inte finnas något behov av en beskrivning av sidoalternativ i denna hållbarhetsbedömning.

Planförslaget och miljö kvalitetsmålen

Det så kallade generationsmålet i den svenska miljöpolitiken är att ”...till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.” Arbetet tar stöd i 16 miljö kvalitetsmål. Arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Miljö kvalitetsmålen med preciseringar ska ge en långsiktig målbild för miljöarbetet och fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete, såväl myndigheters, länsstyrelser, kommuners som näringslivets och andra aktörers.

De svenska målen är betydligt mer preciserade när det gäller vilken miljö kvalitet som krävs för en god miljö i jämförelse med målen i Agenda 2030. Detaljrikedomen gör det lättare att följa utvecklingen i miljön och på så sätt förstå vilka åtgärder som är viktigast.

Avstämning mot miljö kvalitetsmålen

Av de 16 miljö kvalitetsmålen bedöms fyra inte vara relevanta för översiktsplanen, eftersom inriktningar samt föreslagen mark- och vattenanvändning bara i begränsad omfattning påverkar om målen nås, givet de preciseringar som finns. Dessa mål är: Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Storslagen fjällmiljö.

Begränsad klimatpåverkan

För att närma sig miljö målet krävs globalt sett en kraftig minskning av utsläpp av växthusgaser. Ställningstagandena i översiktsplaneförslaget gynnar miljö målet om en begränsad klimatpåverkan.

Frisk luft

Översiktsplaneförslaget anger att kommunen önskar att bevara vatten och grönytor som tillsammans med stadens träd ska bilda en grön lunga i tätorten.

Bara naturlig försurning

Trots att de totala utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider i Europa har minskat rejält under de senaste tjugo åren, har det endast lett till en långsam förbättring av Sveriges sjöar och vattendrag. Den stora utmaningen är att fortsätta att begränsa försurande utsläpp från transportsektorn, både i Sverige och internationellt.

Ställningstagandena i översiktsplanen har en begränsad påverkan på detta mål, men förslaget förhåller sig till målet om en minskning av utsläppen från transportsektorn.

Giftfri miljö

För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och minska.

Inom Vadstena kommun finns ett antal potentiellt förorenade områden. I samband med att kommunen växer och markområden omvandlas sker en utredning och vid behov sanering och efterbehandling av sedan tidigare förorenade områden.

Skyddande ozonskikt

Många ozonnedbrytande ämnen finns kvar i atmosfären under lång tid. Produktion och konsumtion av ozonnedbrytande ämnen måste fortsätta att minska. Exempel på sådana ämnen är klorerade ämnen, som finns i bland annat kylskåp, anläggningar för luftkonditionering och skumplast. Arbetet för att uppnå det målet görs framför allt på internationell nivå. Översiktsplaneförslaget bidrar till målets uppfyllelse genom åtgärder som främjar grönstrukturen och därmed minskar risken för värmeböljor som kan öka användningen av luftkonditionering under sommartid.

Säker strålmiljö

Det är sedan länge väl känt att inandning av den radioaktiva gasen radon utgör en hälsorisk som framför allt ökar risken för lungcancer. I Vadstena kommun finns områden där radonrisken bedöms som hög. Översiktsplanen bidrar till målets uppfyllelse genom att uppmärksamma frågan om höga radonhalter samt säkerställa att radonmätningar genomförs vid detaljplaneläggning, i syfte att införa relevanta skyddsbestämmelser där detta är aktuellt.

Ingen övergödning

Övergödning av mark och vatten orsakas dels av atmosfäriska nedfall i form av till exempel kväveoxider från biltrafik, sjöfart och kraftverk eller från läckage från jord- och skogsbruk, dels utsläpp från reningsverk och industrier.

Översiktsplaneförslagets fokus på att i första hand förtäta bebyggelsen, alternativt exploatera i anslutning till redan befintlig infrastruktur, är positivt sett till all sorts transportbehov.

Lokalt omhändertagande av dagvatten och minskning av utsläpp av enskilda avlopp är ytterligare strategier som nämns i planförslaget som påverkar miljömålet i positiv riktning.

Levande sjöar och vattendrag

Djur- och växtarters livsmiljöer i sjöar och vattendrag påverkas av till exempel skogsbruk, jordbruk, industrier och vattenkraft. Planförslagets åtgärder som gynnar miljömålet ”ingen övergödning” gynnar även miljömålet ”levande sjöar och vattendrag”.

Översiktsplaneförslaget anger inga särskilda strategier för att avhjälpa fysiskt påverkade vatten.

Utpekandet av LIS-områden kan riskera att motverka miljömålet eftersom områdena som är viktiga för den biologiska mångfalden och för ekologiska värden kopplade till sjöar och vattendrag behöver tas i anspråk för att förverkliga dessa planer.

Grundvatten av god kvalitet

Grusåsar och andra liknande formationer i landskapet spelar en viktig roll som dricksvattenresurs. Inrättandet av skyddsområden är ett viktigt verktyg för att skydda grundvattnet från föroreningar.

Åtgärder i syfte att uppnå miljömålen ”giftfri miljö” samt ”levande sjöar och vattendrag” gynnar även miljömålet ”grundvatten av god kvalitet”.

Översiktsplaneförslaget anger riktlinjer i syfte att säkerställa en framtida god tillgång till grundvatten av god kvalitet, bland annat ambitionen att utpeka Vättern som riksintresse för vattenresurser.

Ett rikt odlingslandskap

En utmaning för att uppnå miljömålet är att brukningen av odlingslandskapet måste anpassas så att natur- och kulturvärdena bevaras och utvecklas samtidigt som jordbruket ska kunna bedrivas på ett rationellt och konkurrenskraftigt sätt.

I planförslaget anges att byggnation på jordbruksmark inte kan undvikas och kommer att bli aktuell särskilt i anslutning till Vadstena tätort där annan tätortsnära mark har höga natur- och friluftsvärden.

God bebyggd miljö

Med ökande befolkning och bostadsbehov ses den täta staden som lösningen för många miljöproblem, som till exempel minskat i anspråkstagande av jordbruksmark, minskad energianvändning och bättre nyttjande av befintlig infrastruktur.

Översiktsplaneförslaget redovisar strategier och riktlinjer som strävar efter att uppnå ett långsiktigt hållbart samhälle, såväl ur ett ekologiskt, socialt som ekonomiskt perspektiv.

Planförslaget bedöms därför bidra till att miljömålet uppnås.

Ett rikt växt- och djurliv

En rik biologisk mångfald är avgörande för att naturens ekosystemtjänster, som att rena vatten och luft, lagra kol och pollinera våra grödor, ska fungera. Biologisk mångfald går även hand i hand med folkhälsan då många natur- och kulturmiljöer är vik-tiga områden för rekreation och friluftsliv.

I Översiktsplaneförslaget finns en rad ställningstaganden som gynnar bevarandet av artmångfalden och därmed förknippade ekosystemtjänster. Bland annat anges att grön infrastruktur ska prioriteras och integreras i den fysiska planeringen.

Utpekandet av LIS-områden samt utvecklingsområden i andra vattennära lägen bedöms inte motverka att miljömålet uppfylls men kan kräva ytterligare studier och hänsynstaganden i detaljplaneskedet.

Avstämning mot de Globala målen och Agenda 2030

Översiktsplanens sociala och ekonomiska konsekvenser kan inte bedömas baserat på Sveriges miljömål. Avstämningen görs gentemot de relevanta Globala målen och Agenda 2030, i den utsträckning de inte redan har beaktats av avstämningen mot Sveriges miljömål.

Mål 3: Hälsa och välbefinnande

Översiktsplanens ställningstaganden bidrar till att skapa trygga och goda boendemiljöer samt att främja goda möjligheter till jobb, utbildning och service. I begreppet service ingår bland annat äldreomsorg och sjukvård, vilken Vadstena kommun i samarbete med Region Östergötland arbetar för att behålla på en hög nivå.

Mål 4: God utbildning för alla

Genom den strategiska viljeinriktningen ”Goda möjligheter till jobb, utbildning och service”, uttrycks översiktsplanens ställningstagande kring tillgång till goda skolmiljöer och trygga stadsmiljöer för alla kommunens barn.

Mål 5: Jämställdhet

Översiktsplanen innefattar relevanta ställningstaganden för att främja jämställdheten i den bebyggda miljön.

Mål 7: Hållbar energi för alla

Översiktsplanen innehåller ställningstaganden för att främja solcellsutbyggnad på ett varsamt sätt som inte medför någon påtaglig skada på kommunens höga natur- och kulturhistoriska värden. Planförslaget ställer sig inte negativt till frågan om vindkraft, förutsatt att utbyggnaden prövas med hänsyn till landskapsbilden, bebyggelse och avvägning mot olika riksintressen.

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Ställningstaganden i översiktsplanen, som gynnar goda och trygga boendemiljöer för alla, tillgång till utbildning och service, skapar arbetstillfällen och rekreationsmöjligheter, bidrar till målet om minskad ojämlikhet.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

En växande stad behöver fortsätta att vara hållbar och översiktsplaneförslaget tar ställning till frågan genom att planera för hållbara transporter, korta avstånd mellan viktiga målpunkter och bostadsområdena, tillgång till grön infrastruktur, service och öka användning av hållbara färdmedel.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Aktuellt översiktsplaneförslag har höga ambitioner vad gäller minskning av de faktorer som accelererar klimatförändringen. Minskning av beroendet av personbil eller andra motordrivna fordon, främjande av cykling och användning av kollektivtrafik samt fokus på förnybar energi är åtaganden som kan bekämpa klimatförändringen.

Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

I sitt förslag till en ny översiktsplan, tar kommunen ställning kring frågan om otrygga miljöer där bland annat våld eller hot kan förekomma. Frågan beaktas såväl vid planering och utbyggnad av nya områden, som för befintliga stadsdelar där det kontinuerligt vidtas åtgärder för att öka den upplevda och den faktiska säkerheten.

Bilaga 1

Riksintressen och andra områdesskydd

I detta avsnitt beskrivs riksintressen och andra skyddade områden inom kommunen som bedöms vara relevanta för hållbarhetsbedömningen.

Riksintresseområden är skyddade enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (MB), som behandlar hushållningsbestämmelser för mark och vatten. Riksintressen gäller geografiska områden som har utpekats därför att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Natura 2000-områden är per definition av riksintresse.

Riksintresseområden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de utpekade bevarandevärdena. Ibland krävs det en avvägning mellan motstående riksintressen. Utgångspunkten är att inget riksintresse ska påtagligt skadas.

De riksintressen som finns i Vadstena kommun är:

- Riksintresse för yrkesfiske (1st),
- Riksintresse för friluftslivet (1st),
- Riksintresse för kulturmiljövården (2 st),
- Riksintresse för totalförsvarets militära del (6 st områden),
- Riksintresse för naturvård (6st),
- Riksintresse för turism och rörligt friluftsliv (1st) och
- Natura 2000 (13st)

Natura 2000

Natura 2000 är inrättat av EU och är ett ekologiskt nätverk av skyddade områden.

Nätverket styrs av två direktiv:

- Fågeldirektivet (79/409/EEG) och
- Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG).

I direktiven listas fåglar, andra artgrupper samt naturtyper som anses vara mest hotade inom EU:s medlemsstater. Bland annat ska medlemsstaterna utse särskilda områden där de listade arterna och naturtyperna förekommer och arbeta för att uppnå en gynnsam bevarandestatus för dessa. Alla Natura 2000-områden har riksintressestatus i Sverige.

Skydd av naturen

Områden eller objekt med särskilda naturvärden skyddas enligt 7 kap. MB och kan pekas ut som naturreservat, naturminne, biotopskyddsområde, Natura 2000-område, vattenskyddsområde eller strandskyddsområde. Hotade djur- och växtarter skyddas med stöd av bestämmelser i 8 kap. MB genom bestämmelser om skydd för biologisk mångfald och genom artskyddsförordningen (2017:845), med tillhörande bilagor i vilka hotade arter är listade.

Naturresevat

Ett mark- eller vattenområde får förklaras som naturresevat om det behövs för att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. I Vadstena kommun finns 8 naturresevat.

Naturminne

Särpräglade naturföremål som stora träd, flyttblock eller jättegrytor kan skyddas som naturminne. I Vadstena kommun finns tre naturminnen.

Biotopskyddsområde

Biotopskyddsområdets ändamål är att skydda olika typer av småbiotoper (<5 ha) som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det finns både ett generellt biotopskydd som innebär att alla biotoper av en viss typ skyddas och ett särskilt biotopskydd som innebär att ett speciellt objekt skyddas genom ett särskilt beslut. Det finns två områden i Vadstena kommun som är skyddade med särskilt biotopskydd.

Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden är upprättade för att skydda vårt dricksvatten mot föroreningar. De kan skydda både grundvatten och ytvatten. Vattenskyddsområden har en geografisk avgränsning och kan vara indelade i olika zoner. Kopplat till vattenskyddsområdet finns olika föreskrifter till skydd för vattnet. Det kan innebära begränsningar av hur marken får användas och hur kemikaliska produkter och avfall får hanteras.

Strandskydd

Strandskyddet är till för att värna växt- och djurlivet och den biologiska mångfalden samtidigt som det ska tillgängliggöra strandzoner för allmänheten. Det generella strandskyddet gäller vid hav, sjöar och vattendrag i hela landet, enligt 7 kap. 13 § MB. Det omfattar land- och vattenområden 100 meter på land och 100 meter ut i vattnet från strandlinjen vid normalvattenstånd. Länsstyrelsen kan för vissa vatten besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter. I Vadstena kommun är strandskyddet utökat till 150 meter längs med Vätterns stränder.

Hotade djur- och växtarter

Hotade arter skyddas med stöd av 8 kap. MB och artskyddsförordningen (2017:845). Artskyddsbestämmelserna är en förbudslagstiftning som kan innebära förbud mot vissa åtgärder om de riskerar att påverka listade arter. Fridlysning är en del av denna förbudslagstiftning. Enligt nuvarande kunskapsläge förekommer det cirka 140 kända rödlistade arter i Vadstena kommun. Listan bör inte ses som fullständig utan fler arter kan förekomma.

Översiktsplanen innehåller flera planeringsinriktningar som bidrar till att bevara och stärka grönstruktur för rekreation inom kommunen. Ett flertal ”gröna kopplingar” är utpekade med beskrivningar av specifika områden och lokala åtgärder för att stärka värden för rekreation.

Fornlämningar

Genom kulturmiljölagen (1988:950) anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.

Det finns ca 400 kända fornlämningar i Vadstena kommun som är skyddade genom Lag (1942:350) om fornminnen. Även okända lämningar omfattas av skydd. Det finns 11 byggnadsmiljöer som är skyddade som enskilda byggnadsminnen i kommunen. Alla kyrkor som är uppförda före år 1939 (och några yngre) skyddas av kulturminneslagens 4:e kapitel.

Jord- och skogsbruk av nationell betydelse

Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse enligt 3 kap. 4 § MB. Jord- och skogsbruksmark ska så långt som möjligt skyddas från åtgärder som försvårar ett rationellt brukande. Det är jord- och skogsbruksnäringen som är av nationellt intresse, inte enbart marken. Markens brukningsvärde är centralt för bevarandointresset.

Brukningvärd jordbruksmark får bara tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om den behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen, och om det behovet inte kan tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk.

Planerad uppföljning av betydande miljöpåverkan

Översiktsplanen bedöms sammantaget inte medföra betydande miljöpåverkan i någon del så att översiktsplanen inte kan genomföras. Det har identifierats minde negativa konsekvenser och risker för negativ miljöpåverkan som är viktiga att hantera framöver, i framtagande eller uppdatering av strategiska styrdokument, detaljplanering eller lovgivning.

I översiktsplanen kommer en genomförandeplan att inarbetas för att visa på fortsatt arbete för att aktivt genomföra översiktsplanens viljeinriktning. Eftersom den samlade bedömningen är att översiktsplanen ger positiva miljökonsekvenser är det av stor vikt att översiktsplanen genomförs så som beskrivs i genomförandeplanen.

Viktiga delar för uppföljning och hantering av miljöpåverkan genom att:

- Den digitala versionen av översiktsplanen ska efter antagandet kompletteras med läsanvisningar för plan-, bygg- och miljöhandläggare så att relevanta viljeinriktningar och hänsyn följs i kommande detaljplaner och lovgivningar.
- Strategiska dokument som ska finnas i kommunen för att komplettera och genomföra översiktsplanens viljeinriktning.
 - o Vattentjänstplan, vatten- och avloppsplan samt dagvattenpolicy
 - o Avfallsplan
 - o Naturvårdsprogram uppdateras
 - o Klimat- och energiplan
- I utvecklingsområden för tätortsnära områden nordost om Karlsfrid ska miljöpåverkan utredas vidare i tidigt skede i detaljplaneprocessen för att säkerställa naturvärdena.
- I utvecklingsområden längs med förbifart och Vadstenas infarter ska miljöpåverkan utredas vidare i tidigt skede i detaljplaneprocessen för att säkerställa kulturmiljön med hänsyn till bland annat siktlinjer och gestaltning.
- Vid kommunens första planeringsstrategi (tidigare aktualisering av översiktsplanen) enligt 3 kap plan- och bygglagen ska uppföljning av konsekvenserna ingå.

Kontaktuppgifter

Vadstena kommun, Plan- och bygglovavdelningen
Adress: Klosterledsgatan 35, 592 80, Vadstena
E-post: planochbygg@vadstena.se
Telefon: 010 – 234 70 00
Webbplats: www.vadstena.se

**VADSTENA
KOMMUN**

VADSTENA
KOMMUN

Översiktsplan för Vadstena kommun

Samrådshandling

Vadstena kommun

Postadress 592 80 Vadstena | Besöksadress Klosterledsgatan 35
Tel 010-234 70 00 | E-post planochbygg@vadstena.se
www.vadstena.se

Innehåll

Inledning	6
Vad är en översiktsplan?.....	6
En strategisk plan mot en hållbar framtid	6
Vägledande för efterföljande planering och beslut	6
En aktuell översiktsplan.....	6
Navigera i översiktsplanen	7
Om du upplever hinder	7
Process och dialog.....	7
Underlag till översiktsplanen.....	8
Planer och program som upphävs:.....	8
Medverkande.....	8
Utvecklingsinriktning	10
Vision och strategiska viljeinriktningar.....	10
Välkommen till Vadstena!.....	10
Vadstens identitet och dragningskraft	10
Trygga och goda boendemiljöer	10
Goda möjligheter till jobb, utbildning och service.....	10
Ett hållbart och robust samhälle.....	11
Strukturbild för utveckling	11
Regionalt perspektiv och mellankommunala frågor	11
Regional och mellankommunal samverkan	12
Samverkansområden för respektive statlig myndighet, region eller kommun ..	12
Arbetsmarknad och pendling.....	14
Hållbar utveckling i Vadstena kommun	15
Jämställdhet & jämlikhet	16
Klimatanpassning.....	17
De Globala målen för hållbar utveckling	17
Gestaltad livsmiljö och hållbart byggande	17
Mark och vattenanvändning -tematisk.....	18
Bostadsförsörjning	18
Demografisk utveckling.....	18
Efterfrågan på bostäder.....	18
Byggande för särskilda grupper	19
Marknadsförutsättningar	19
Viljeinriktning.....	20

Näringsliv och verksamheter	21
Besöksnäring och turism	21
Viljeinriktningar	22
Service	22
Kommersiell serviceplan	22
Viljeinriktning	24
Offentlig service och omsorg	24
Trafiksystem och mobilitet	26
Trafikmål för Vadstena kommun	27
Grönstruktur	29
Värdet av gröna områden	29
Kultur- och friluftsliv	32
Kulturlivet i Vadstena	32
Friluftsliv	33
Omberg och Tåkernområdet	33
Vättern	33
Vandringsleder	33
Cykelleder	34
Badplatser	34
Besöksanläggningar	34
Landsbygdsutveckling i strandnära läge – LIS	34
Kommunens utpekande av LIS	35
Riktlinjer för utveckling av LIS-områden	36
Areella näringar	38
Jordbruksmark – ett nationellt intresse	38
Ianspråktagande av jordbruksmark för bostäder	38
Vadstena i regionen	39
Utpekanden i översiktsplanen	39
Vadstena tätort	39
Andra markslag	40
Vadstenas bostadsbehov	40
Mark och vattenanvändning – geografisk	42
Vadstena stad	42
Stadsentréer	42
Grönområden och gröna stråk	42
Innerstaden	43
Ytterstaden	45
Ekängen, Skeppstad m.fl.	50

Nässjahalvön.....	52
Borghamn, Rogslösa, Skedet.....	54
Borghamn.....	54
Rogslösa.....	57
Skedet.....	57
Landsbygden med kyrkbyar och småorter.....	58
Lokalisering.....	58
Placering.....	59
Hänsyn och riksintressen.....	60
Viljeinriktning.....	60
Kulturmiljö.....	60
Riksintresse för kulturmiljövården.....	60
Kulturmiljöstrategi för Vadstena kommun.....	62
Friluftsliv.....	65
Riksintresse för friluftsliv.....	65
Riksintresse för rörligt friluftsliv.....	66
Nationella friluftsmål.....	66
Natur.....	67
Riksintressen för naturvården.....	67
Natura 2000.....	69
Naturminnen.....	70
Biotopskydd.....	70
Naturreservat.....	71
Naturvårdsprogrammet.....	71
Landskapsbild.....	71
Vatten.....	71
Riksintresse för yrkesfiske.....	72
Strandskydd.....	72
Sjöar, småvatten och våtmarker.....	73
Vattenkvalitet.....	74
Vattenskyddsområden.....	74
Vattentäkter.....	75
Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner.....	75
Dricksvattenförsörjning.....	75
Avloppsrening.....	76
Energiförsörjning.....	76
Avfallshantering och återvinning.....	77
Dagvatten.....	78

Begravningsplats	78
Elektronisk kommunikation	78
Bredband.....	78
Internationella, nationella och regionala mål	79
Transportsystem	80
Regler för byggande vid allmän väg.....	80
Försvarsmaktens intressen	80
Riksintresse för totalförsvaret.....	80
Påverkansområden	81
Miljö, hälsa och säkerhet	83
Miljökvalitetsnormer	83
Genomförande	87
Bostäder	87
Verksamheter	87
Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner	88
Resurser	88
Markägande och kommunal markpolitik.....	88
Exploateringens förutsättningar	88
Viljeinriktning	89

Inledning

Vad är en översiktsplan?

En strategisk plan mot en hållbar framtid

Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön med tidshorisonten år 2040.

Översiktsplanen syftar till att bidra till en hållbar samhällsutveckling som inte enbart ger miljömässig nytta utan även sociala och ekonomiska fördelar.

Planen samordnar olika sektorsintressen och underlättar kommunens planering och utbyggnad av exempelvis infrastruktur, service och bostäder. Översiktsplanen fungerar därmed som kommunens verktyg i den interna handläggningen och samordningen samt i dialogen med andra aktörer i samhällsbyggandet. Översiktsplanen fungerar också som plattform för kommunens medverkan i den regionala utvecklingsplaneringen.

Vägledande för efterföljande planering och beslut

Översiktsplanen är vägledande när kommunen upprättar detaljplaner eller prövar bygglov enligt plan- och bygglagen. Översiktsplanen ligger även till grund för andra beslut som kommunen eller andra myndigheter fattar avseende mark- och vattenanvändningen i kommunen.

Vid planering av den framtida mark- och vattenanvändningen ska kommunen förespråka en användning som i första hand beaktar allmänna intressen och därmed inte enskilda personers önskemål. Likaså ska det framgå vilken användning kommunen prioriterar vid avvägning mellan olika allmänna intressen.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men är ändå ett av kommunens viktigaste styrdokument genom att den skapar beredskap för framtida förändringar, samtidigt som den säkerställer olika typer av bevarandevärden inom kommunen.

En aktuell översiktsplan

Att ta fram en ny översiktsplan görs relativt sällan, sett bakåt i tiden har det skett ungefär vart tionde år. Översiktsplanen kommer att gälla under en lång tid framöver samtidigt som den översiktliga strategiska planeringen inom kommunen kommer att fortsätta. Det finns arbeten som pågår parallellt med översiktsplaneprocessen och frågor som inte är färdigutredda. Dessa utredningar, parallella processer och i översiktsplanen förslag till fortsatt arbete, är viktiga för att uppnå den önskade hållbara och positiva samhällsutvecklingen för Vadstena kommun.

Ett verktyg för att hålla översiktsplanen aktuell och uppdaterad är den så kallade planeringsstrategin som kommunfullmäktige tar ställning till 24 månader efter ordinarie val. I planeringsstrategin ska kommunen redogöra för om det har skett förändringar när det gäller planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens

aktualitet. Planeringsstrategin ska fokusera på om det finns delar av planen som behöver ändras. Genom att jobba kontinuerligt med strategin kan kommunen fånga upp de ändrade planeringsförutsättningar som sker och beskriva prioriteringar och satsningar i kommunens fortsatta översiktsplanering.

Navigera i översiktsplanen

I den här digitala översiktsplanen kan du hitta text, bilder, kartor och illustrationer. Du navigerar mellan planens olika delar genom att välja en av flikarna längst upp på sidan **1**. Under varje huvudrubrik **2** kan du läsa text **3** ihop med bild, karta eller illustration **4** som hjälper till att förklara översiktsplanen i sin helhet. Kartorna kan panoreras i sidled och har zoom verktyg **5**. Länkar i text som föregås av **⊕** knappen **6** används för att ändra innehållet i kartfönstret. Tryck sedan på det objekt du önskar veta mer om **7** och läs i popup rutan för information **8**.

Navigeringsknapparna i sidans nedre del **9** hjälper dig att snabbt gå till nästa eller föregående kapitel samt till den karta som är relevant för vart kapitel.

Översiktsplanen finns även sammanställd i ett löpande textdokument med tillhörande kartor. Dessa finner du på Vadstena kommuns webbplats.

Innehållet i den här översiktsplanen är anpassad för att läsas på en dator. Det går även bra att läsa den digitala översiktsplanen på en läsplatta eller i en mobiltelefon.

De redovisade kartorna i planen har som syfte att betraktas i ett övergripande sammanhang. Linjer och gränser ska inte läsas som exakta gränser, de är förslag på utvecklingsområden. Vid en kommande lovgivning/utredning genomförs en bedömning på det exakta läget för gränsen.

Om du upplever hinder

Om du upplever hinder i att ta del av den digitala översiktsplanen kan du kontakta oss antingen på e-post planochbygg@vadstena.se eller ring till kommunens växel på 010-234 70 00.

Process och dialog

Framtagandet av den nya översiktsplanen görs i enlighet med Plan- och bygglagen, med en tydlig demokratisk process med flera möjligheter för allmänhet, intresseorganisationer, näringsliv, föreningar och myndigheter att föra dialog och komma med synpunkter.

1. Projektplan

Arbetet påbörjades i november 2022 då kommunstyrelsen beslutade om en projektplan för framtagandet av ny översiktsplan för Vadstena kommun.

2. Tidig medborgardialog

En tidig dialog med medborgare, föreningar och näringsliv har genomförts under sommaren och hösten 2023, bland annat genom en digital enkät och möten. Medborgarna har bidragit med många idéer om hur Vadstena kan utvecklas. De synpunkter som framkommit i medborgardialogen och det engagemang som visats i frågorna, har varit till stor glädje och nytta i arbetet med översiktsplanen. Många synpunkter handlar om de fina boendemiljöerna som finns i kommunen och som är viktiga att bevara. Vättern, det rika kulturlivet, småskaligheten och närheten har lyfts fram som positiva kvaliteter.

3. Samråd

När kommunen har tagit fram ett första förslag till översiktsplan, en samrådshandling, får länsstyrelsen, berörda kommuner och regionala organ, kommunens invånare samt andra myndigheter och sammanslutningar lämna synpunkter på förslaget. Samrådet är till för att samla information och fånga upp synpunkter i ett tidigt skede av processen. Under samrådstiden finns planhandlingarna tillgängliga på kommunens webbsida, på biblioteket och på InfoCenter. Öppna informationsmöten kommer att hållas.

De synpunkter som inkommer sammanställs sedan i en samrådsredogörelse där kommunen redogör för hur synpunkterna tas om hand i det fortsatta planarbetet. Därefter kommer planförslaget att bearbetas.

4. Granskning

Efter genomförda bearbetningar ställs förslaget till översiktsplan ut en andra gång på så kallad granskning. Det är ytterligare ett tillfälle för alla berörda att lämna synpunkter på förslaget.

5. Antagande

Efter avslutad granskning av översiktsplanen sammanställs inkomna synpunkter och de sista justeringarna av översiktsplanen görs. Därefter kan planen antas av kommunfullmäktige och sedan är den gällande.

Underlag till översiktsplanen

Här kommer de dokument som har varit ett relevant underlag till översiktsplanen presenteras.

Planer och program som upphävs:

- Översiktsplan för Vadstena kommun, 2013
- Fördjupad översiktsplan för Vadstena stad, 1989 (sid. 32-49, 54-55). Resterande delar upphävdes i samband med antagandet av översiktsplanen från 2013
- Vindkraft Vadstena, 2010 (tematiskt tillägg till kommunövergripande översiktsplan)

Medverkande

Projektgrupp:

- Anna Säfström, Plan- och bygglovschef

VADSTENA
KOMMUN

- Nasos Alexis, Planarkitekt och GIS-samordnare
- Petter Frid, Stadsarkitekt
- Karin Schalin, Samhällsplanerare
- Rebecka Bäck, Samhällsbyggnadschef

Utöver projektgruppen har många tjänstepersoner inom Vadstena kommun deltagit och bidragit i arbetet med framtagandet av översiktsplanen utifrån sina ansvarsområden och professioner.

Politisk styrgrupp (kommunstyrelsens arbetsutskott):

- Peter Karlsson (M)
- Karolina Hoff (S)
- Frida Edholm (K)
- Kristina Carlsson (M)
- Dag Källman (V)

Politisk referensgrupp:

- Dessie Forsén (S)
- Bo Johansson (C)
- Kennerth Sjösten (KD)
- Bengt-O Petersson (K)
- Tommy Kennberg (MP)
- Roland Sjödal (S)
- Björn Sandberg (S)
- Filip Manfredsson (M)

Utvecklingsinriktning

Vision och strategiska viljeinriktningar

Välkommen till Vadstena!

Vadstena sjuder av liv och erbjuder trygga och goda boendemiljöer samt möjligheter till jobb, utbildning och service. I Vadstena är det lätt att göra hållbara val och den kommunala verksamheten är drivande i utvecklingen mot ett robust samhälle. Tillsammans med näringslivet skapas här många attraktiva arbetstillfällen och hållbart företagande. Landsbygden och dess orter utvecklas i harmoni med det öppna landskapet, sjöarna Vättern och Tåkern samt Omberg. Kultur- och naturmiljöerna är en nyckel till att stärka Vadstenas identitet och dragningskraft. Utveckling av dessa tillför ett mervärde för såväl kommuninvånare som besökare.

Vadstena har alltid varit en plats att förundras över, besöka, återkomma till, trivas och stanna i. Här finns engagerade och kreativa människor och företag som inspireras av historien för att skapa framtiden. Det betyder ofta att vi utvecklar och förädlar det vi redan har men ibland även att vi vågar testa nya, oväntade saker. Vi blir starkare tillsammans och samarbetar såväl inom kommunen som utåt med våra grannkommuner och aktörer i regionen.

För att uppnå önskad utveckling presenteras tio strategiska viljeinriktningar inom fyra områden för vilka översiktsplanen utgår och förhåller sig till enligt nedan.

Vadstenas identitet och dragningskraft

- Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas och ses som en resurs i samhällsutvecklingen
- Platser och stråk ska utvecklas med fokus på barn, unga, äldre och andra prioriterade grupper.

Trygga och goda boendemiljöer

- Möta bostadsefterfrågan och säkerställa tillgången på goda bostäder.
- Utveckla våra samarbeten och samverka för att planera och bygga rätt på ett varsamt och hållbart sätt.
- Prioritera bostadsbyggande och platsutveckling som gör oss attraktiva för rekrytering, investeringar och etableringar.

Goda möjligheter till jobb, utbildning och service

- Kommunen ska vara delaktig och ta ansvar för näringslivsutveckling och främjandet av företagsklimatet.
- Möjliggöra för service för boende, besökare och företag.

Ett hållbart och robust samhälle

- Nyttja den mark som vi tar i anspråk på ett effektivt och hållbart vis.
- Verka för hållbar utveckling och hållbara kommunikationer i kommunen.
- Planera långsiktigt och tillsammans med andra viktiga aktörer för att effektivt möta effekterna av klimatförändringarna.

Strukturbild för utveckling

Strukturbild för utveckling ger en övergripande bild över vad som anses viktigast för kommunen kopplat till mark- och vattenanvändningen. Strukturbilden redovisas med breda penseldrag och är i vissa fall generaliserade. Kapitlet *Mark- och vattenanvändning* är en fördjupning av strukturbilden och redovisar mer detaljerat den planerade utvecklingen.

- Bebyggelsen styrs av Vättern, Tåkern, Omberg samt slättbygden där bebyggelsen är samlad i grupper som tydligt framträder i landskapet.
- Befolkningen är som mest koncentrerad i och kring Vadstena stad som är kommunens enda tätort. Vadstena stad utvecklas och stärks med ökad stadsmässighet och utbyggnadsmöjligheter. Nya utbyggnadsområden koncentreras innanför förbifarten med en buffertzona mot trafiken.
- Norr om Vadstena stad föreslås tre områden. Ekängen strax norr om campingområdet Skeppstad och södra Norrsten invid kommungränsen till Motala kommun.
- Nässja udde och Järnevid har flera utpekade områden för möjlig bostadsutbyggnad. Främst områden med närhet till Vättern och befintlig bebyggelse.
- Borghamn, Rogslösa och Skedet utgör tillsammans en attraktiv bebyggelse- och servicenod intill Ombergs fot. Orterna har olika karaktärer som bör bevaras och utvecklas medan kopplingarna dem emellan bör stärkas.
- På landsbygden finns flera kyrkbyar och småorter. De flesta ligger i anslutning till någon av länsvägarna mellan Vadstena Stad och Motala, Skänninge, Väderstad eller Ödeshög. Bebyggelseutveckling ska även här vara möjlig, men med hänsyn till platsens identitet, särart och förutsättningar.

Regionalt perspektiv och mellankommunala frågor

Vadstena kommun är belägen på nordöstra sidan av Vättern och gränsar till Motala, Ödeshög, Mjölby, Hjo och Karlsborgs kommuner. Utöver grannkommunerna har även Linköping viktiga regionala målpunkter för Vadstena kring vilka samverkan behövs. Vadstena kommun tillhör Region Östergötland och Länsstyrelsen i Östergötland.

Region Östergötland arbetar med den regionala utvecklingsplaneringen i länet och ansvarar för den Regionala utvecklingsstrategin (RUS) som innehåller strategier för

den regionala utvecklingen med perspektiv fram till år 2040. Regionen har även ett pågående arbete med att ta fram en Rumslig strategi vilket görs i nära samverkan med Östergötlands 13 kommuner.

Den rumsliga strategin består av strukturbilder i tre skalnivåer med ett antal tillhörande planeringsprinciper. Principerna innehåller prioriteringar för att nå utvecklingsstrategins mål om goda livsvillkor i Östergötland och strukturbilderna visar hur principerna kan tolkas i skalnivåerna: regional nivå och närgeografi, samt storregional nivå. Rumslig strategi för Östergötland är styrande för Region Östergötland och vägledande för Östergötlands kommuner i framför allt deras fysiska planering, samt för statliga myndigheter där det är relevant att beakta utvecklingen av de rumsliga strukturerna i länet.

Regional och mellankommunal samverkan

Förutom samordning med angränsande kommuner är även behovet av samverkan i ett bredare regionalt perspektiv en viktig fråga. Idag finns utarbetade samarbetsformer med grannkommuner och regionala nätverk inom flera olika områden och förvaltningar. Översiktsplanen handlar i första hand om mark- och vattenanvändning och hur den byggda miljön ska utvecklas, men då nästan alla samhällsfrågor har en geografisk dimension så är översiktsplanering i samarbete med grannar och regionen också ett sätt att grundlägga andra former av samarbeten.

Nedan anges de teman och sakfrågor som Vadstena kommun anser är särskilt viktiga att samarbeta kring ur ett mellankommunalt och regionalt perspektiv och som berör flera parter.

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Teknisk infrastruktur: elnätscapacitet, vatten och avlopp
- Kompetensförsörjning
- Bostadsförsörjning
- Vättern som dricksvattentäkt
- Anläggningar och besöksmål
- Vindkraft
- Hälso- och sjukvård

Samverkansområden för respektive statlig myndighet, region eller kommun

Nedan följer en sammanställning över viktiga samverkansområden utifrån funktionella samband, geografi och de olika aktörernas roll. Sammanställningen är inte uttömmande utan kan även omfatta andra samarbeten och avtal. Syftet här är att koncentrera redovisning till de områden som innebär eller kan kopplas till planering och utveckling av den fysiska miljön.

Länsstyrelsen i Östergötland

- Riksintressen

VADSTENA
KOMMUN

- Kulturmiljö och arkeologi
- Strandskydd
- Energi och klimat
- Vindkraft/större solcellsanläggningar
- Naturvård
- Krisberedskap

Trafikverket

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Cykelleder
- Turistväg

Region Östergötland

- Regional utveckling, kompetens- och bostadsförsörjning
- Hälso- och sjukvård
- Näringslivetableringar
- Besöksnäring och turism, cykelleder och turistväg
- Kollektivtrafik, mobilitet och trafikinfrastruktur
- Serviceplanering
- Kultur

Motala kommun

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Näringsliv och arbetsmarknad
- Besöksnäring och turism
- Vättern
- Vattenförsörjning och avlopp
- Räddningstjänst
- Vindkraft/större solcellsanläggningar

Mjölby kommun

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Näringsliv och arbetsmarknad
- Besöksnäring och turism
- Vattenförsörjning
- Vättern
- Tåkern
- Vindkraft/större solcellsanläggningar

Ödeshögs kommun

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Näringsliv och arbetsmarknad

VADSTENA
KOMMUN

- Besöksnäring och turism
- Omberg, vandringsstråk och cykelleder
- Vättern
- Tåkern
- Vindkraft/större solcellsanläggningar

Linköpings kommun

- Mobilitet och trafikinfrastruktur
- Kompetens- och bostadsförsörjning

Hjo kommun

- Vättern som dricksvattentäkt
- Besöksnäring och turism (båt)

Karlsborgs kommun

- Vättern som dricksvattentäkt
- Besöksnäring och turism (båt)

Arbetsmarknad och pendling

God tillgång på arbete med ett aktivt och behovsstyrt bostadsbyggande i kommunen är viktigt för att få en hållbar pendling att fungera där resor sker både in till Vadstena kommun och ut mot dess omvärld.

Med stärkta förbindelser mot Mjölby för vidare resor till Linköping, Stockholm och Göteborg finns tillgänglighet till en mycket stor arbetsmarknad knuten till de arbeten som möjliggör för hemmaarbete någon eller flera dagar i veckan.

Vadstena kommuns arbetsmarknad delas till viss del med Motala, drygt 600 personer pendlar mellan kommunerna i båda riktningarna. Pendling sker också till flera andra orter, både i och utanför kommunen, bland andra Mjölby, Linköping eller mellan Borghamn och Ödeshög.

För att erbjuda bra boenden och en bred arbetsmarknad krävs goda kommunikationer. Ur miljösynpunkt är kollektiva färdmedel att föredra, antingen med samåkning eller via kollektivtrafik.

Vadstena har kollektivtrafik som går mellan Vadstena-Motala, Vadstena-Skänninge och Vadstena-Linköping. Därifrån går det att åka vidare med Östgötapendeln mot Mjölby, Norrköping och Tranås. Förbindelsen till Linköping är en pendlingsbuss för bosatta i tätorten med direktförbindelse till Linköping, en på morgonen och en tillbaka på eftermiddagen. Det ger Vadstena goda förutsättningar att locka folk till kommunen för bostad med möjlighet till arbete på annan ort.

Vägstrukturen är god med bra förbindelser till Ödeshög, Motala och Skänninge-Mjölby. Cykelvägnätet är relativt bra med många landsvägar att tillgå. Inom Vadstena

stad är cykelnätet väl utbyggt och en cykelväg är under uppbyggnad från Vadstena till Motala.

Här visas antalet arbetspendlare till och från Vadstena kommun till respektive ort. Kartan är baserad på statistik från 2021. Senaste siffrorna från 2021.

	2019			2020			2021		
	ut	in	total	ut	in	total	ut	in	total
Stockholm	48	18	66	38	10	48	30	13	43
Ödeshög	46	54	100	44	54	98	51	59	110
Boxholm	18	23	41	19	17	36	19	14	33
Linköping	292	90	382	308	85	393	323	89	412
Norrköping	31	16	47	37	8	45	40	8	48
Motala	584	736	1320	545	756	1301	561	734	1295
Mjölby	363	235	598	366	228	594	380	223	603
Tranås	9	12	21	7	9	16	10	4	14
Summa			2575			2531			2558

Pendlingsstatistiken avser arbetspendling till och från Vadstena kommun (2021).

Gymnasiependling

I Vadstena kommun finns ingen gymnasieskola och gymnasieelever behöver i regel resa med buss eller tåg till och från en grannkommun. De största flödena för gymnasiependling över kommungräns är till och från Motala (94 elever), Linköping (57 elever) och Mjölby (35 elever), enligt siffror för 2023. Gymnasiependling förekommer till och från andra orter, men i mycket mindre utsträckning.

Hållbar utveckling i Vadstena kommun

Vadstena kommuns framtida utveckling ska ske inom ramarna för hållbarhet. Det inkluderar sociala, ekologiska och ekonomiska perspektiv. De tillämpas i mån om att säkerställa ett gott liv för alla även kommande generationer.

Förutom miljö- och klimatfrågor är god folkhälsa ett viktigt mål som genomsyrar den kommunala planeringen. Folkhälsan påverkas av många faktorer allt från individens valmöjligheter, demokratiska rättigheter till den fysiska miljön. Hälsa kan påverkas till det bättre genom förändring av den fysiska miljön.

VADSTENA
KOMMUN

Visar de 17 Globala målen.

Jämställdhet & jämlikhet

Jämställdhet & jämlikhet syftar till att minska skillnaden mellan människors levnadsvillkor så som att minska skillnaden mellan kvinnor och män samt minska drastiska ekonomiska skillnader. Möjligheten att på jämlika villkor vara en del av samhället. Eftersom samhällsplaneringen påverkar den fysiska miljön och därmed även människors liv är det av stor vikt att planeringen gynnar människors olika behov. Bostadsbehovet ser väldigt olika ut beroende på var i livet man befinner sig, vilken livsstil man lever och vilka ekonomiska förutsättningar man har. Därför är det viktigt att det finns ett varierat bostadsutbud med olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer. Med möjlighet att bosätta sig på landsbygden, i en ort eller i staden.

I översiktsplanen pekas en bostadsutveckling ut på nästan alla orter och kommunen är positiv till att det byggs bostäder på landsbygden. I riktlinjerna för bostadsförsörjningen anges att kommunen ska arbeta för ett bostadsutbud med blandade bostadstyper och upplåtelseformer.

En aspekt som ofta nämns i samhällsplaneringen tillsammans med jämställdhet är trygghetsaspekter som fokuserar på den upplevda tryggheten vid vistelser utomhus när det är mörkt. Till exempel, att planera för att gång- och cykelvägar, parker, parkerings- och busshållplatser har tillräckligt god belysning, att det inte finns några buskage i närheten som skapar dolda ytor eller att platser inte upplevs som ödsliga.

Det är även viktigt att samhällsplaneringen gynnar spontana möten mellan människor med olika förutsättningar i en kommun. Det kan handla om att skapa mötesplatser där människor med både lika och olika erfarenheter kan mötas. Till exempel inom föreningslivet, i parker eller grönområde, på ett fik eller en restaurang. Integration i samhällsplanering kan även handla om att bostadsområden möjliggör för att personer från "livets olika faser" och med olika erfarenheter kan bo i samma område eller att olika bostadsområden länkas samman genom gång- och cykelvägar så att det är lätt att förflytta sig mellan områdena.

Klimatanpassning

Klimatanpassning innebär att skapa resiliens i samhällen. Menat att vidga åtgärder för att möjliggöra mindre påverkan med förhoppning att undanröja de negativa klimateffekter som finns i dagens samhälle och inte kan förhindras i framtiden. Klimatanpassning kan därför innebära att ta vara på de möjligheter som uppstår i samband med att klimatförändringar sker. I sin helhet innebär klimatanpassning att planera för dagens situation med kommande generationer i åtanke. Fastän att anpassning sker idag kommer fortsatt sådan krävas i framtiden.

Den långsiktiga utvecklingen av klimatanpassning kräver ett nytt perspektiv med innovativa nya lösningar för att använda det som är tillgängligt i vår närmiljö. Klimatanpassning krävs för att minska utsläppen och rusta samhället för effekterna som medföljer vid ett förändrat klimat. Genom klimatanpassning minskar sårbarheten för klimatrelaterade risker. Anpassning kan ske genom fysiska åtgärder och/eller tekniska lösningar för att förebygga skador, minska risker för försämrad hälsa, stötta den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta vara på nya möjligheter och minimera lidandet för människa och djur samt anta ett kostnadseffektivt perspektiv genom att se på omvandlingen långsiktigt.

De Globala målen för hållbar utveckling

De Globala målen för hållbar utveckling, även kallade för Agenda 2030, finns för att uppnå miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet till år 2030. Världens ledare enades år 2015 om Agenda 2030 bestående av 17 Globala mål och 169 delmål som tillsammans vägleder arbetet mot att minska ojämlikheter och avskaffa extrem fattigdom. Efter att Agenda 2030 lanserats i Sverige har myndigheter, föreningar, kommuner, regioner, näringsliv etcetera integrerat de Globala målen i sina verksamheter. Det gör att arbetet på lokal nivå har stor inverkan och betydelse för att nå målen.

Många gånger arbetar flera av målen för varandra. När till exempel ekosystem och marina resurser (mål 14) hanteras varsamt gynnas mål 13, att bekämpa klimatförändringarna.

Gestaltad livsmiljö och hållbart byggande

Arbetet med gestaltad livsmiljö är ett tillsammansarbete som inbegriper det mesta inom samhällsbyggandet, både stadsmiljöer, landsbygder och de funktionella relationerna dem emellan. Ett aktivt arbete med gestaltad livsmiljö ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Mark och vattenanvändning -tematisk

Bostadsförsörjning

Översiktsplanen föreslår lämpliga lägen för bostadsbyggande i alla delar av kommunen, både i Vadstena stad, i våra mindre orter, i LIS-områden och på landsbygden. Målet är att kommunen ska växa på ett hållbart sätt, oavsett om det är i tätort eller på landsbygd. Kommunens förhållningssätt är att nyttja och stärka de kvalitéer som redan finns idag i de områden som pekats ut.

Demografisk utveckling

Vadstena kommun beräknas växa till 2040. Med hur mycket är svårt att säga men utifrån byggande och inflyttning under de senaste 10–15 åren uppskattas kommunen i sin planering framåt behöva tillse tillgång på 1000 nya bostäder under de kommande 15–20 åren. Utifrån en fördelning av bostäder för Vadstena stad respektive landsbygd och beräknade hushållsstorlek skulle bostadstillskottet innebära ungefär 1500 nya invånare i staden och 400 nya invånare på landsbygden. Redan idag har kommunen en relativt god planberedskap med möjliga bostäder i antagna och pågående detaljplaner som inräknas i ovanstående.

Befolkningen i Borghamn, Skedet och Rogslösa samt på landsbygden har under många år minskat. I Borghamn, Skedet och Rogslösa bor cirka 5 % av alla invånare i kommunen, runt 400 personer, och trenden pekar på en fortsatt minskning av de som bor permanent i området. Däremot är områdets attraktivitet för rekreation och friluftsliv stor och andelen sommarboenden i området ökar. I och runt Nässja och Järnevid har bebyggelsen ökat på senare år och tidigare fritidshus har där det är möjligt byggts om till permanentbostäder. Sammantaget bor cirka 90 personer här permanent.

För att vända utvecklingstrenden i orterna och på landsbygden krävs åtgärder som gör det attraktivt att bo och leva där. Av erfarenhet vet vi att det kräver att alla hjälps åt, lokala krafter såsom föreningar och näringsliv tillsammans med kommunen och regionen.

Tidigare utveckling visar att det vid utbyggnad av större bostadsprojekt har skett en befolkningsökning men som efter 10–20 år fallit tillbaka igen. Nuvarande ökade bostadsplanerings- och byggtakt i Vadstena ser ut att kunna ge en liknande befolkningsökning. Vad som sker under 10–30 års sikt återstår dock att se.

Över tid sker en utglesning där befolkningsmängden inte följer storleken i bostadsbeståndet. Tydligt blir att kommunen behöver bygga för att inte krympa, inte bara vad gäller befolkningsmängd utan även vad gäller sammansättning. Nybyggnation skapar en ökad inflyttning av människor i olika åldrar.

Efterfrågan på bostäder

Kommunen bör möjliggöra för olika former av småhus och lägenheter i attraktiva lägen i Vadstena stad och området Borghamn-Rogslösa-Skedet, Nässjahalvön samt längs stråket mot Motala då efterfrågan att bygga bedöms vara som störst här.

Nya områden föreslås mellan Vadstena och Motala där det finns tillgång till kollektivtrafik och, när färdigställd, cykelbana för pendling till arbete.

Bostadsefterfrågan är störst i Vadstena stad, uppskattningsvis sker här 80–95 % av det totala byggandet i kommunen. I de mindre orterna och landsbygden sker cirka 5–10 % av totalt byggande i kommunen.

Byggande för särskilda grupper

Särskilda grupper utgörs av dem som har svårt att konkurrera på den ”vanliga” bostadsmarknaden och består av bland annat äldre, unga vuxna, nyanlända och personer med funktionsvariationer. Kostnaderna för att bo i nyproducerade hus eller lägenheter är hög i hela Sverige vilket även gäller för Vadstena och dessa särskilda grupper blir därför beroende av de lagstadgade stöd som främst kommunen ansvar för samt en rörlighet på bostadsmarknaden som genom flyttkedjor tillgängliggör de billigare bostäder i det befintliga äldre beståndet. Problemen för grupperna förvärras ofta av bostadsbrist men trots att de i kommunen finns en efterfrågan på bostäder skattas bostadsbristen vara låg och på en lägre nivå än i riket och regionen.

Fram till 2040 beräknas gruppen kommuninvånare över 80 år öka. Många av de äldre kommer att bo kvar i sitt nuvarande boende med möjlighet till stöd i hemmet genom bostadsanpassningar och hemtjänst. En del kommer att behöva flytta, oftast från den egna villan in till en lägenhet såsom ett trygghetsboende eller få plats i ett omsorgsboende. Kommunens två omsorgsboenden bedöms inom kommande 5-15 år inneha ett behov av att renoveras eller ersättas och det framtida behovet av gruppboende såväl som serviceboende bedöms öka.

För att underlätta för personer som har svårt att få en bostad på bostadsmarknaden nyttjar Vadstena kommun hyresgarantier respektive uthyrning av andrahandslägenheter. Kommunen erbjuder även biståndsinsatser för att söka eget boende och arbetar vräkningsförebyggande tillsammans med bland annat VFAB.

Att hitta ett systematiskt sätt att arbeta för att förebygga hemlöshet över tid har varit svårt i Vadstena. Behoven generellt är små och handlar ofta om enstaka personer samt har varierat över tid. VFAB, socialtjänsten och andra berörda förvaltningar arbetar kontinuerligt för att bättre kunna förutse och möta de behov som uppstår.

Vadstenas mottagande av flyktingar varierar och är starkt påverkat av oförutsägbara omvärldsfaktorer men även av politik som förs på nationell nivå. Boende för dessa erbjuds huvudsakligen i VFABs lägenheter. Den låga vakansgraden och efterfrågan på hyresbostäder i hyresbeståndet medför att det ibland kan vara svårt att tillgå lägenheter, särskilt smålägenheter.

Marknadsförutsättningar

Vadstena får, genom sitt läge i en stark region, byggmässig draghjälp av de större kommunerna i regionen vid högkonjunkturer, men är samtidigt känsligt för konjunkturedgångar. Bostadsbeståndet ökar gradvis och har så gjort sedan 1950-talet men samtidigt glesas befolkningen ut inom densamma.

En rimlig strategi för Vadstena är att ha en beredskap för efterfrågan såväl som en vikande efterfrågan på tomter och bostäder. I konjunkturuppgångar kan det innebära att ha en plan- och planeringsberedskap och att vara beredd på att i en större omfattning överlåta framdriften av byggprojekt åt privata aktörer. I lågkonjunktur är det däremot kanske bättre att, i den mån den kommunala ekonomin tillåter, ta ett större ansvar och främja ett bostadsbyggande genom en större delaktighet vid planläggning och exploatering, reglering av prissättning på mark, marknadsföring och byggande via det kommunala bostadsbolaget.

Viljeinriktning

- Kommunen har ett aktuellt bostadsförsörjningsprogram med riktlinjer och åtgärder.
- Ha en god planberedskap och en beredskap som möjliggör en effektiv bostadsutbyggnad.
- Utveckling av redan ianspråktagen mark och planlagd mark ska prioriteras.
- Kommunen främjar ett byggande i hela kommunen med särskild prioritet på Vadstena stad, i strategiska lägen som Borghamn-Skedet-Rogslösa, på Nässjahalvön samt längs stråket mot Motala.
- Komplettera bostadsbeståndet, exempelvis i markanvisningar på kommunal mark, för att skapa flyttkedjor och möjliggöra för goda och hållbara livs- och boendemiljöer för olika skeden i livet.
- Genomföra nybyggnation eller renovering för att säkerställa ändamålsenliga vårdplatser på kommunens äldreboenden.
- Möta behovet av ytterligare bostäder för personer med funktionsvariationer under de kommande 20 åren.
- Tillskapa fler lägenheter som är anpassade för äldre i Vadstena stad under de kommande 10 åren samt utreda möjligheterna att tillskapa bostäder lämpade för äldre i Borghamn.
- I samarbete med VFAB utreda och verka för att åstadkomma billiga bostäder, genom nybyggnation eller genom en utveckling av befintliga bostäder.
- Stödja en nyproduktion av bostäder som bidrar till att möta efterfrågan. Exempelvis bör en avvägning mellan kostnader, kvalitet och målgrupp göras i förhållande till efterfrågan och attraktivitet så att rätt projekt byggs på rätt plats.
- Tillsä att det finns tillgängliga villatomter i attraktiva lägen.
- Marknadsföra Vadstena kommun som en attraktiv boendekommun.
- Markägare och privata bostadsutvecklare förmås att i högre grad utveckla egen mark genom samarbeten med kommunen i tidiga skeden i syfte att utforma väl avvägda och attraktiva detaljplaner.
- Tillsammans med Regionen, Trafikverket, Östgötatrafiken med flera verka för bättre service och infrastruktur som stärker attraktivitet och möjligheter att leva hållbart i hela kommunen.
- Värdefulla natur- och kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas och ses som en resurs i samhällsutvecklingen. Det innebär att värdefulla grönytor och

kulturmiljöer värnas, här är vi restriktiva, försiktiga och där det bedöms olämpligt avstår från exploatering.

Näringsliv och verksamheter

Ett livskraftigt näringsliv som erbjuder människor arbetstillfällen och lägger grunden för skatteintäkter är av avgörande betydelse för att skapa attraktiva och hållbara samhällen. Kommunen vill stödja näringslivets utveckling genom att verka för ett gott företagsklimat. Hållbarhet och samverkan är utgångspunkten för kommunens arbete.

Vadstena är en mindre kommun som ligger i en expansiv tillväxtregion och är en del i en större arbetsmarknad. Region Östergötland har det övergripande ansvaret för tillväxtpolitiken och samordnar regionens företagsfrämjande organisationer för att underlätta en hållbar utveckling.

Vadstenas näringsliv präglas av entreprenörskap och en levande småföretagaranda. Här finns fler företagare per invånare än riksgenomsnittet och goda förutsättningar för företagande. Historien vittnar om att många inspirerats till stora drömmar här, och förverkligat dem.

Av de cirka 950 registrerade arbetsställena (2023) är hälften enskilda firmor och hälften aktiebolag, många fåmans företag. Flest verksamheter är registrerade som jordbruk & skog, handel & service och industri & teknik.

Besöksnäringen och kulturen är i Vadstena en profilerande del av näringslivet och det lokala turismutbudet bidrar starkt till platsens attraktivitet och varumärke. De största företagen sett till nettoomsättning och antal anställda finns bland kommunens internationella industriföretag, starkt påverkade av den globala marknaden och omvärldshändelser.

Vadstena kommun har en relativt stor daglig arbetspendling både in och ut ur kommunen. Många uppskattar Vadstena stads kvalitéer som bostadsort, där trygghet, en levande stadskärna, aktivt föreningsliv och bra grundskola stärker platsens attraktivitet. Inom de kommande åren kommer fler ges möjlighet att flytta hit genom möjliggörande av nybyggnationer av olika typer av bostäder inom olika exploateringsprojekt.

Besöksnäring och turism

Vadstena utgör ett av de större och mer mångsidiga turistmålen i Sverige med unika attraktioner, kulturevenemang, en variationsrik och vacker natur, bra boende, bra restauranger samt en väl ansedd handel. De flesta företeelser i Vadstena som är av värde för de bosatta bidrar också till kommunens attraktivitet för besökare under kort och lång tid. Vadstena stad är centrum i en kulturbygd med några av länets viktigaste besöksmål med stort antal årliga besök. Till exempel Klosterkyrkan, Vadstena slott och Sancta Birgitta klostermuseum men även innerstaden och dess centrum med stråket utmed Storgatan och torgen samt Hamnområdet. I Vadstena stad finns flera hotell och boendemöjligheter. Boendeanläggning finns i Borghamn.

Landsbygden med slätten, Omberg, Tåkern och Vättern erbjuder attraktiva mål med kulturbygd och naturupplevelser. I samarbete med regionala och statliga aktörer

VADSTENA
KOMMUN

arbetar kommunen med vandringsleder och leder för cykelturism. Sådana satsningar medför behov av möjligheter till mat och logi även utanför staden. Bed & Breakfast och liknande boenden kan även utgöra komplement till jordbruksnäringen.

Besöksnäringen spelar en allt större roll för kommunens näringsliv. Besöksnäringen ger i storleksordningen 150 arbetstillfällen (årssysselsatta). Vadstena kommun driver inga anläggningar utan har överlåtit detta till det lokala näringslivet. Vissa delar av infrastrukturen för besökare kan dock vara en angelägenhet för kommunen med gästhamnen som ett exempel. För att erbjuda en attraktiv helhet behövs ett långsiktigt samarbete kring marknadsföring och utveckling av bland annat besöksmål i området. I samband med eventuella planer på att omvandla länsväg 919 till turistväg ser kommunen möjligheter till ytterligare satsningar inom turistbranschen.

Med genomtänkta insatser inom olika områden kan man med besöksnäringen skapa och behålla arbeten, stärka den kommunala ekonomin samt förbättra serviceutbudet för både besökare, boenden och företagare i kommunen.

Besökare och turister bryr sig sällan om kommungränser. Vadstena ingår i ett större besöksområde där attraktiva besöksmål i närgeografin även stärker turismen i Vadstena. Fortsatt samarbete och samverkan med närliggande kommuner, regionen, entreprenörer och ideella krafter är därför värdefullt.

Viljeinriktningar

- Kommunen har ett aktuellt näringslivsprogram.
- Verkar för stärkt samverkan mellan näringslivet och skolan.
- Tar fram en etableringsstrategi i samverkan med regionen.
- Utveckling av redan ianspråktagen mark och planlagd mark ska prioriteras och genomföras.
- Har fortsatt bra mark- och planberedskap för industri- och handelstomter med flexibilitet för att kunna tillvarata etableringsförfrågningar.
- Kommunen ska ha särskilt fokus för verksamhetsutvecklingen i Vadstena stad och i Borghamn.
- Har en väl fungerande myndighetsutövning.
- Aktivt samarbeta med närliggande kommuner, regionen, entreprenörer och ideella krafter inom turism- och besöksnäringen.

Service

Kommersiell serviceplan

För att en plats ska vara attraktiv för boende, besökare och företag behövs en grundläggande nivå av kommersiell service. Det handlar om att det ska gå att få en fungerande tillvaro och vardag avseende tillgänglighet till dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, apoteksvaror och paketutlämning. Offentliga aktörer som kommunen och regionen kan påverka förutsättningarna för tillgänglighet på olika sätt.

Region Östergötland (2021) har i uppdrag från regeringen att ha ett regionalt serviceprogram. Serviceprogrammet pekar ut orter eller noder viktiga för god

tillgänglighet till service och kollektivtrafik, samt lyfter fram prioriteringar och insatser av stöd som främjar företagande, samverkan med kommuner och rumslig planering. En kommun måste ha en serviceplan för att stöd kopplade till kommersiell service till kommunen eller företag i kommunen ska beviljas.

I Vadstena är serviceplanen inarbetad i översiktsplanen för att få ett sammanhang med övergripande lokalisering och framtida utveckling av mark- och vattenanvändning. I arbetet med serviceplanering framkommer möjligheter för kommunen att genomföra insatser som påverkar tillgänglighet till offentlig och kommersiell service och att planera för kommunens långsiktiga utveckling.

Tillgång till grundläggande service för boende, besökare och företag är en viktig del i arbetet med att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer. Att skapa tillgänglighet till kommersiell service som dagligvaror, drivmedel, betaltjänst, apoteksvaror, post- och paketservice är av vikt för att människors vardagsliv ska fungera. Den kommersiella servicen är ett viktigt komplement till den offentliga service som finns tillgänglig för alla kommunens invånare oavsett var i kommunen man är bosatt. Förutom biblioteksfilial, förskola, LSS-boende som har etablerats utanför Vadstenas stad, verkar den offentliga servicen dagligen genom hemtjänst, skolskjuts, bostadsanpassningar och bredband, för att nämna få.

Vadstena stad utgör en regional serviceort. I Vadstena stad består den kommersiella servicen av dagligvaruhandel med fullt sortiment, flera platser för drivmedelsförsäljning, posttjänst, apotek och betaltjänst. Den kommersiella servicen i Vadstena stad är viktig för alla kommunens invånare, besöksnäringen och företagare. Det är därmed väsentligt för kommunen att verka för att den kommersiella servicen i staden bevaras och utvecklas för att minska sårbarheten för hela Vadstena kommun. Borghamnsområdet utgör ett serviceområde och består av Rogslösa, Skedet och Borghamn. Den kommersiella servicen består av dagligvaruhandel med fullt sortiment. Serviceområdet är betydelsefullt för kommunens utveckling och fyller en viktig funktion för god service för både invånare och besöksnäring. Det är därmed av vikt för kommunen att behålla den service som finns. För Vadstena kommun är det prioriterat att den kommersiella servicen i Vadstena stad och i Borghamnsområdet bevaras och utvecklas. Det är därmed inte aktuellt att peka ut nya servicenoder eftersom det inte påverkar tillgängligheten. Vadstena kommun kännetecknas av korta avstånd. Vid analys av tillgång till kommersiell service med hjälp av Tillväxtverkets verktyg Pupos serviceanalys kan invånare i Vadstena kommun, oavsett var de är bosatta, få tillgång till fullständig kommersiell service inom ett avstånd på 20 km. Vissa kommundelar har sin närmsta kommersiella service i grannkommunerna Ödeshög, Motala och Mjölby. Fokus för Vadstena kommun är därmed att bevara och utveckla den kommersiella service som finns tillgänglig för att minska sårbarheten för kommunen.

I serviceplanen pekas serviceort och serviceområde ut. Med serviceort avses Vadstena stad som kännetecknas av många servicefunktioner och mångsidigt utbud av kommersiell service. Utanför Vadstena stad bor flest personer i kommunen i Borghamnsområdet. Det är därmed viktigt ur ett tillgänglighetsperspektiv att den

VADSTENA
KOMMUN

kommersiella service som finns bibehålls och att det finns utvecklingsmöjligheter för fler aktörer framöver. Till kommersiell service räknas dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, apoteksvaror och paketutlämning (Region Östergötland 2021).

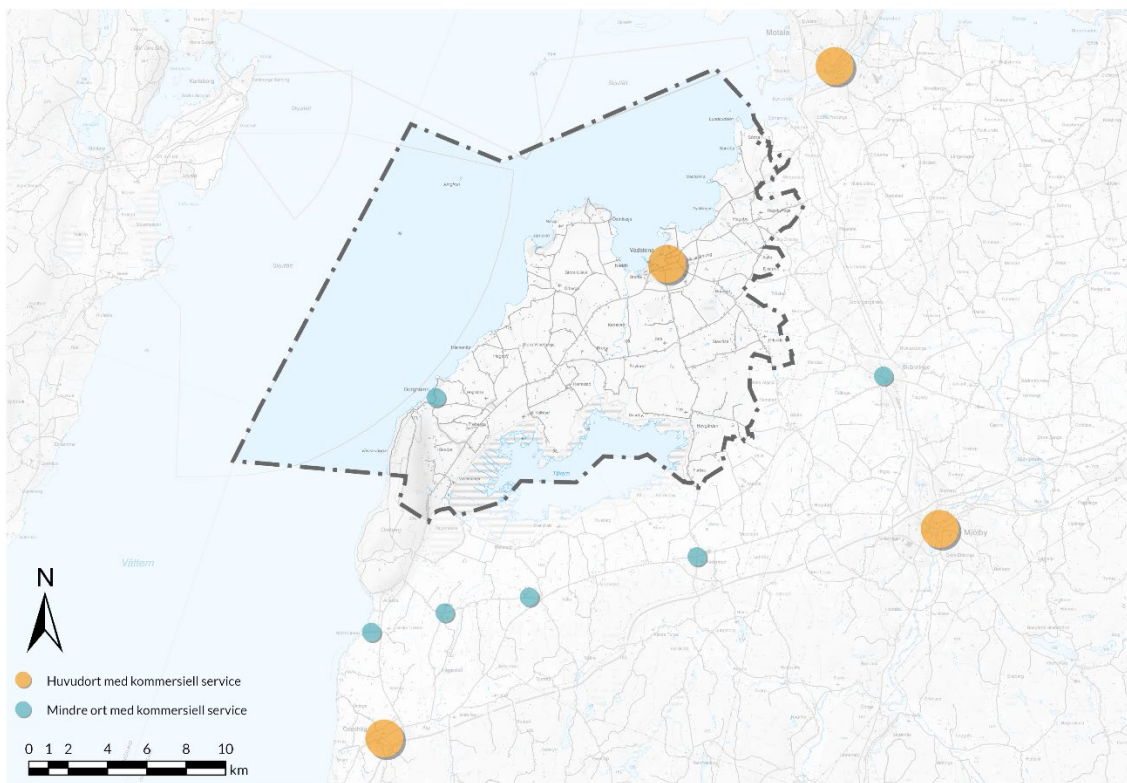

Bild X. visar orter med kommersiell service från mars 2022. Cirkelarna visar orter med kommersiell service.

Viljeinriktning

- Bevara och utveckla den kommersiella service som finns i Vadstena stad och i Borghamnsområdet. Att bibehålla samma kvalitet och service är viktigt och en utveckling i sig.
- Vadstena kommun ser positivt på innovativa servicelösningar och ska verka för och stötta nya innovativa lösningar för service på landsbygden.

Offentlig service och omsorg

Tillgång och närhet till offentlig service och omsorg är viktiga delar för att uppnå en god social livsmiljö. För att skapa god tillgänglighet och främja ett hållbart resande ska service och andra samhällsfunktioner ges en central placering med närhet till kollektivtrafik. Förutom närhet och tillgänglighet kan samlokalisering vara en viktig faktor att ta hänsyn till för att främja en social hållbarhet. Exempelvis kan samlokalisering av samhällsservice såsom förskola, boende för äldre och skapande av gemensamma mötesplatser leda till fler möten mellan människor i olika åldrar.

Regional service och omsorg

Den regionala tillgängligheten och närvaron är viktig för Vadstena kommun och alla invånare. De verksamheter och ansvarsområden som regionen ansvarar för har en stor betydelse och inverkan på ett samhälle med liten befolkning som Vadstena kommun. Hälso- och sjukvårdsverksamheter som ligger i en mindre ort kan exempelvis utgöra en relativt stor och viktig arbetsplats och fungera som en utvecklingsmotor i större utsträckning än den som ligger i större orter. Inte minst ur ett tillgänglighets- och resandeperspektiv då resan annars skulle vara väldigt lång in till större regioncentrum. Vadstena kommun, liksom andra kommuner i regionen, har behov av en anpassad regional närvaro utifrån kommunens lokala förutsättningar. För den regionala service som inte finns i orten är transportsystemet viktigt för att kunna erbjuda en regional tillgänglighet där kollektivtrafiken i många fall är det enda alternativet för de som saknar bil.

Hälso- och sjukvård tillsammans med kollektivtrafik är de verksamheter och ansvarsområden som är de viktigaste kopplade till den regionala närvaron i Vadstena kommun.

I Birgittaområdet finns Rättspsykiatriska regionkliniken lokaliserad. Ett arv som har följt med Vadstena sedan många århundranden tillbaka i tiden.

Det finns även en vårdcentral i Birgittaområdet.

Viljeinriktning

- Vadstena ska medverka till att utveckla den regionala närvaron tillsammans med regionen.
- Regional service ska koncentreras till noder i Vadstena kommun.
- Kommunen ska i regionala kontakter lyfta vikten av den regionala närvaron som viktig utvecklingsmotor för Vadstena kommun.
- Kommunen ska verka för mellanregional samverkan för service och omsorg där funktionella samband finns.

Kommunal service och omsorg

Skola

Vadstena kommun har tre grundskolor idag samt flera förskolor. Skolorna är lokaliserade till området strax söder om innerstaden, utom Sankt Persskolan som finns inne i stadskärnan. Kommunen ser att behovet av förskolor kan förändras i antal och plats.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen är placerad i Vadstena stad. Det finns två äldreboenden, Vätterngården och Wasagården. För den i behov av stöd och hjälp i hemmet finns insatser av hemtjänst. Det finns även tillgång till LSS-boende i kommunen som är anpassade för personer med psykisk eller fysisk funktionsnedsättning.

VADSTENA
KOMMUN

Räddningstjänst

Den gemensamma räddningstjänsten har stationer i Motala (huvudstation), Vadstena (deltidsstation), Borensberg och Tjällmo (deltidsstationer) samt ett övningsfält i Smedsby. Räddningstjänsten har samarbete med Räddningstjänsten Östra Götaland, som sköter den bakre ledningen och larmar ut behövda resurser.

Bibliotek

Biblioteket är en viktig kunskaps- och informationskälla. Biblioteket är också en viktig mötesplats med tillgång till medier, kulturutbud, möjligheter till eget skapande och fritt lärande och som träffpunkt för föreningar. Det finns ett bibliotek i Vadstena stad och en biblioteksfilial i Borghamn.

Viljeinriktning

- Förskola är en viktig samhällsservice och eventuellt behov av fler platser ska finnas med i ett tidigt skede i planeringen av exploateringsområden.
- Gymnasieungdomar hänvisas till närliggande orter för att få sin utbildning. Goda pendlingsmöjligheter med kollektivtrafik till dessa orter är viktiga.
- Kommunens ska ha bra och ändamålsenliga lokaler för sina verksamheter.

Trafiksystem och mobilitet

Vadstenas förutsättningar och utmaningar

Vadstena kommun har, med sina korta avstånd samt sitt flacka och öppna landskap, mycket goda förutsättningar för ett framtida hållbart resande med olika trafikslag.

Kommunen har en unik kombination av kultur- och naturmiljö samt ett aktivt och livskraftigt näringsliv vilket man även fortsättningsvis bör utveckla och stärka. Samtidigt är kontinuerligt utbyte och samverkan med angränsande kommuner samt Linköpings kommun en förutsättning för fortsatt utveckling.

Ändrade rese- och arbetsmönster knutna till främst en ökad digitalisering har under senare år löst upp gränserna mellan bostaden och arbetet, något som innebär en framtida möjlighet för Vadstena som en attraktiv och trygg kommun att attrahera inflyttare som vill leva enkelt och hållbart.

Ett hållbart resande är en nödvändighet för att Vadstena kommun i framtiden är med och bidrar till uppsatta globala och nationella mål. Med de goda förutsättningar som finns bör kommunen arbeta vidare med att skapa bättre villkor för att öka andelen som väljer hållbara reseslag som till exempel till fots, med cykel eller med buss.

Personbilen kommer sannolikt att finnas kvar och utgöra en stor del av resandet även i framtiden men alternativa drivmedel kommer att krävas för att vi ska klara uppsatta miljömål. Kommunen har en möjlighet att bidra till en utveckling av den nya infrastruktur som krävs för detta.

Bilen kräver stor plats i gaturummet, både när det kommer till gatans dimensionering och ytor för parkering. Avsteg och specialanpassade lösningar kommer även i framtiden att krävas för att inte negativt påverka kommunens unika kulturmiljöer.

Sedan förbifarten byggdes runt Vadstena stad har de förbipasserande transporterna förflyttats utanför staden och bidragit till att betydligt färre tunga transporter passerar genom staden. Den nya sträckningen av riksväg 50 har även inneburit färre fordon klassade som tung trafik på det resterande vägnätet i kommunen.

Trafikmål för Vadstena kommun

Vadstena kommun har 15 utpekade trafikmål. Målen vägleder kommunen i dess arbete för att till år 2040 stärka den service som infrastrukturen innebär. Detta i samband med satsningar på trafiksäkerhet och trafiktrygghet och för att möjliggöra en attraktiv stadsutveckling både i centralorten och i de mindre orterna. Generellt för samtliga mål är att de ska genomsyras av kommunens hållbarhetsarbete samt ha ett särskilt fokus på äldre samt barn och unga vilket gynnar alla som reser i kommunen.

Utformningen av målen har utgått från Trafikverkets handbok Trafik för en attraktiv stad (TRAST), idag ersatt av Handbok för trafikstrategiskt arbete. Målen är generell hållna och har modifierats för att vara fortsatt aktuella i planeringen mot år 2040. Huvudsakligen är målen så kallade strävansmål och därför behövs regelbunden uppföljning som visar en utveckling i enlighet med målen. Målen redovisas nedan:

Stadens karaktär

1. Nya bostäder planeras till lägen som gynnar en hållbar stadsutveckling och minimerar transportbehovet.
2. Stadens entréer är attraktiva och fler turister besöker Vadstenas livskraftiga stadskärna året om.

Förslag till åtgärder

- Maximalt 500 meter till busshållplats för regional busstrafik i Vadstena stad
- Sammankoppling till befintligt gång- och cykelnät
- Restidskvot mellan kollektivtrafik och bil för resa mot pendlingsorter ska vara mindre än 1,5
- Blandande funktioner inom de nya stadsdelarna
- I planeringen ställa krav och vägleda för en god gestaltning i de områden som utgör Vadstenas entréer, avseende såväl bebyggelse som natur
- Kontinuerligt göra en översyn av välkomstskyltning och informationsskytning
- Prioritera identitetsskapande utsmyckning vid Vadstenas entréer

Trafiknätets uppbyggnad

1. Vägnätets funktion tydliggörs och gatornas utformning anpassas efter funktion och karaktär. Biltrafik ska ske på gator anpassade för ändamålet.
2. Cykelnätet kompletteras och utökas både inom Vadstena stad och på landsbygden.
3. Bytespunkter som möjliggör effektiva byten mellan färdmedel ska skapas och ge förutsättningar för ett hållbart och attraktivt resande.
4. Förbättra förutsättningarna för en hållbar trafikutveckling och levande stad med fler besökare genom en medveten parkeringspolitik.

Förslag till åtgärder

- Förtydliga de olika vägnätens funktion inom staden
- Nya planerade områden bör byggas flexibelt utan återvändsgator. Det är viktigt att nya stadsdelar integreras med staden i så många lägen som möjligt
- Förtydliga gång- och cykelstråken i staden
- Genomför åtgärder för att uppnå ett sammanhängande cykelnät inom staden
- Trygga och säkra gång- och cykelvägar till och från skolor
- Utforma gaturummen till trygga och säkra stråk för gång- och cykeltrafiken
- Skapa effektiva, tillgängliga och bekväma bytespunkter vid platser där detta saknas
- Utredda alternativa cykelstråk på landsbygden
- Fortsatt arbete med ändamålsstyrd tidsbegränsning på de centrala parkeringarna
- Nya centrumnära parkeringsplatser i silo/hamnområdet
- Utredda behov av boendeparkering i centrum

Trafikens omfattning

1. Andel av resorna i Vadstena kommun sker genom gång, cykel och kollektivtrafik ska öka.
2. Högre tillgänglighet och kortare restid för kollektivtrafik.

Förslag till åtgärder

- Tillskapa trygga och attraktiva bytespunkter
- Utredda lämpliga lägen för pendlarparkeringar
- Gentemot Östgötatrafiken och regionen verka för en bättre kollektivtrafik i hela kommunen, både linjeförlagd och närtrafik
- Verka för bra kollektivtrafikförbindelser till våra grannkommuners centralorter

Tillgänglighet

1. Den fysiska tillgängligheten för människor med funktionsnedsättning, barn och äldre ska öka.
2. Högre standard och tillgänglighet för cykeltrafik vid resor mellan viktiga målpunkter i staden.

Förslag till åtgärder

- Öka tillgängligheten och se över gators och vägars utformning i samband med kontinuerligt underhåll såsom om asfalteringar m.m.
- Kontinuerligt bygga om och utveckla befintliga och nya busshållplatser så att de blir tillgängliga

Trygghet

1. Andelen människor som upplever att trafikmiljön är trygg ska öka.

Förslag till åtgärder

- Översyn av trafikmiljön runt skolor

- Beteendepåverkan genom trygghetsskapande åtgärder
- Upplysta gång- och cykelvägar
- Växtlighet och buskage väljs och hålls efter i områden som kan upplevas otrygga

Miljö och hälsa

1. Minskade utsläpp från trafiken för en bättre luftkvalité.
2. Färre människor utsätts för störande buller på nivåer över gällande miljökvalitetsnorm.
3. Ökad folkhälsa genom att fler människor i större utsträckning går och cyklar.

Förslag till åtgärder

- Utbyggnad för ett sammanhängande, tryggt och säkert gång- och cykelvägnät
- Utredda förutsättningarna för utbyggnad av laddinfrastruktur
- Bullerkartläggning för att utreda befintlig situation och som stöd i planeringen

Trafiksäkerhet

1. Inga döda eller allvarligt skadade på det kommunala vägnätet.

Förslag till åtgärder

- Tydlig vägvisning/skyltning för cyklister
- Ändamålsenlig belysning
- Säkra och trygga korsningar, exempelvis genom hastighetssäkring och belysning
- När och hur olika separeringsformer cyklister och gående ska användas
- I hållplatsnära och centrala platser utplaceras cykelställ

Grönstruktur

Värdet av gröna områden

Grönområden fyller både ekologiska, sociala och kulturella funktioner. Parker, stränder och naturområden utgör en viktig del av det offentliga rummet där många tillbringar en stor del av sin fritid. Här träffas människor och grillar, rastar hunden, leker, åker skidor, cyklar eller tar en promenad. Natur- och kulturmiljöer har även betydelse för en växande näringsgren på landsbygden, besöksnäringen. I Vadstena kommun finns förutsättningar för en mängd olika aktiviteter som bad, vandring, cykling, skidåkning, fiske, fågelskådning, paddling, båtliv och rika naturupplevelser.

Att de gröna miljöerna värdesätts högt av många människor avspeglar sig bland annat i högre priser på bostäder som ligger nära attraktiva grönområden eller vid vatten. Satsningar på höga upplevelsevärden i Vadstenas grön- och naturområden är därmed ett sätt att stärka kommunens attraktionskraft och locka till sig kvalificerad arbetskraft. Det är också ett sätt att gynna social sammanhållning i samhället. Attraktiva grönområden fungerar som mötesplatser där människor, i olika åldrar, från olika delar, och med olika bakgrund, träffas. Grönstrukturen har stor betydelse för folkhälsan.

Kommunen ser ett växande behov av att studera den befintliga grönstrukturens funktion och dess framtida roll. Dess stora potential i arbetet med klimatfrågor är också en viktig aspekt, framför allt i stadens och orternas närhet men även i landskapet där problem med översvämningar och torka kan regleras med fler översvämningssytor och dammar för bevattning.

Att bevara kulturhistoriska miljöer från olika tider bidrar till kontinuitet och stärker platsers identitet. Miljöer med kulturhistoriska värden kan handla om byggnader, likväl som om den omgivande gröna miljön, till exempel parker, trädgårdar, stenmurar och ängar. Dessa platser har ofta höga upplevelsevärden och uppskattas av många som utflyktsmål eller rekreativmiljöer.

Sociala värden

Fritiden tillbringas i hög utsträckning i eller nära tätorten vilket ställer krav på en god utformning av utomhusmiljön. Det finns en rad aktiviteter som möjliggörs med en god tillgång på grönstruktur. Ytor behövs för att springa, sparka boll, bygga kojor, åka skidor, sola, promenera, cykla, odla, plocka bär och svamp med mera. Förutom att få kontakt med naturen och de positiva effekter som det ger, kan grönområden också främja socialt deltagande och interaktion mellan människor. Kanske är det speciellt viktigt för äldre människor som i större utsträckning får ett minskat socialt kontaktnät.

För barn finns ett samband mellan tillgängligheten till grönområden och närliggande lekplatser och inverkan på deras fysiska aktivitetsnivå. Vuxna använder park- och grönområden framför allt till motionsaktiviteter som till exempel löpning och promenader.

Om vanan inte finns sedan tidigare att vistas i naturen kan stadens gröna miljöer också fungera som ett första steg. Lättillgänglighet som minimerar behovet både av transporter och av tidsåtgång ökar chanserna att fler nyttjar de gröna miljöerna. Förhoppningsvis väcks också intresset så att man lockas vidare ut till de större naturområdena.

Gröna stråk i staden, där parkområden binds samman, underlättar för dem som endast vistas i tätorten att uppleva gröna miljöer. Även naturområden i anslutning till skolor och förskolor är önskvärt eftersom de kan användas i pedagogiskt syfte.

Vistelser i gröna miljöer har även stor betydelse både för den fysiska och psykiska hälsan. Kroppen återhämtar sig bäst i situationer som kräver oavsiktlig eller spontan uppmärksamhet vilket naturmiljöer kan erbjuda. Forskning visar att ju närmare bostaden ett grönområde ligger, desto mindre stressad upplever människan sig, det är därför viktigt med gröna miljöer.

Kulturella värden

Genom att studera grönstrukturen kan man ofta uttyda platsens historia. En bättre kunskap om platsens historia skapar en känsla av autenticitet och tidsdjup, viktigt för att skapa attraktiva platser. Grönstrukturen i form av jordbruksmark har ofta påverkat vägdragningen. I Vadstena kan vi exempelvis se i landskapet varför staden inte expanderat längs strandlinjen; på båda sidor om staden är det sankmarker.

Det går också att studera de funktioner som kan ingå i grönstrukturen, exempelvis parker, kolonilotter, kyrkogårdar, privata trädgårdar med mera, där funktionens roll bär på en historia som beskriver samhällsutvecklingen och ger identitet till platsen och staden. Även i landskapet utanför staden finns spår som vittnar om historisk aktivitet i området, exempelvis gamla vägdragningar, spår av skottskog eller hamlade träd.

Ekologiska värden

Många värden och funktioner som grönstrukturen bidrar med tas för givet. Om de upphör märker vi att de har stora ekonomiska värden. Ekologiska tjänster kan till exempel vara rening och reglering av vatten och luftrörelser, pollinering och klimatstabiliserande effekter som alla har ekonomiska effekter på samhället.

Det finns också ett samhällsekonomiskt värde i form av hälsofrämjande effekter av grönstruktur som i tätortsnära lägen till och med kan vara större än produktionsvärdet av skogsbruk, jordbruk och fiske med mera. Närhet till gröna miljöer påverkar också bostadspriser och lokalisering av bebyggelse. Den gröna miljön med natur- och rekreativsmöjligheter har fått allt större betydelse vid etablering av företag vilket i förlängningen påverkar den regionala utvecklingen.

Gröna miljöer bidrar även med ett flertal ekosystemtjänster. All grönska i tätorterna skapar ett bättre lokalklimat och en tåligare bebyggelse genom att de renar luften från luftföroreningar, utjämnar temperatursvängningar och ger skugga varma sommardagar, renar dagvatten samt dämpar vattenflöden vid kraftiga regn. Dessa tjänster kommer att bli alltmer värdefulla i det förändrade klimat vi går mot med bland annat ökad nederbörd och fler extrema skyfall.

Det gör att parker, naturområden och andra grönytor behöver i större utsträckning bli mer mångfunktionella och samtidigt leverera fler ekosystemtjänster och skapa möjlighet för möten, motion, rekreation och lek.

Viljeinriktning

- Vätterns rena dricksvatten och värdefulla natur ska värnas och bevaras.
- Kommunen har ett aktuellt naturvårdsprogram och verkar för att genomföra de strategier och åtgärder som återfinns i programmet.
- Kommunen ska arbeta fram en långsiktig grönstrukturplan, innehållande nulägesbeskrivningar och utvecklingsmöjligheter för kommunens fortsatta arbete med grönstrukturen.
- Utveckla befintliga grönområden i staden och byarna med olika karaktärer som erbjuder variation av aktivitets- och rekreativsvärden utifrån platsens förutsättningar.
- Det ska finnas tillgång till någon form av grönområden/lek för barn i alla våra bebyggelsenoder på lämpligt avstånd.
- Parkmark i anslutning till trafikytor bör gestaltas. Utgångspunkten ska vara att de ska bidra till det offentliga rummet på ett attraktivt sätt.
- Vegetation, exempelvis trädalléer, bör användas för att förstärka viktiga stråk.

- Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.

Kultur- och friluftsliv

Ett rikt kultur- och friluftsliv bidrar till att skapa ett attraktivt samhälle som människor vill bo och leva i. Vadstena stad samt Omberg och Tåkernområdet lockar hundratusentals besökande varje år och är nationellt viktiga kultur- och rekreationsområden. De här områdena samt andra mindre kända kultur- och friluftsområden utgör även en stor kvalitet för närboende. Utöver rekreationsområdena i kommunen finns ett rikt kultur- och föreningsliv och ett brett utbud av aktiviteter. Delaktighet i kultur- och fritidsaktiviteter bidrar till att skapa sammanhang och samhörighet, verkar inkludera genom möten över generationsgränser och bidrar till integration mellan olika samhällsgrupper. Kultur- och friluftsliv är också en viktig del för människors livskvalitet och främjar folkhälsan.

Kulturlivet i Vadstena

För Vadstena utgör kulturen drivkraft för utveckling och attraktivitet och är starkt förknippad med den bild som såväl kommuninvånare som besökare har av kommunen. Kulturlivet är rikt med allt från professionella aktörer på nationell nivå till ideella och enskilda verksamheter. Detta gäller inom de flesta kulturgrenar - scenkonst, musik, bildkonst, kulturarv, litteratur, konsthantverk med mera. Att det finns en så hög nivå och stor bredd i en kommun av Vadstenas storlek är unikt. Lägg därtill att flera delar av kulturen har en särpräglad Vadstenaprofil eller ett särskilt arv. Det ställer stora krav på kommunen att förvalta och utveckla. Kulturlivets bredd kontra kommunens storlek ställer också krav på samverkan såväl lokalt, regionalt och nationellt.

Kultur för alla

Det kan tyckas självklart att kultur ska finnas till för alla och att alla ska ha tillgång till kultur. Emellertid finns begränsningar för tillgång till kultur och vilken kultur som erbjuds. Det kan till exempel bero på sociala mönster, vana, ekonomi eller fysiska hinder. Vadstena kommun har en viktig roll för tillgången av lokaler för kulturutövande i egenskap som fastighetsägare. Kommunen har även en viktig stödjande roll för ett brett och tillgängligt kulturutbud och för olika former av kulturuttryck i det offentliga rummet.

Varumärke och attraktivitet

Kulturen är en viktig del av Vadstenas varumärke och attraktivitet. I den analys som gjordes i samband med framtagandet av Vadstenas platsvarumärke framgår att platsens attraktivitet bygger på fyra styrkor/fokusområden:

- Den medeltida stadskärnan med sin fysiska utformning, arkitektur och byggnader
- Den omgivande naturen med Vättern, slätten och Omberg
- Platsens historia som pilgrimsmål och vårdstad, fysisk och andlig rekreation
- De kreativa upplevelser och kulturuttryck som dagens kulturutövare skapar och gestaltar

VADSTENA
KOMMUN

Friluftsliv

Att ha möjlighet att vistas ”i det fria” har ett stort värde för människors välbefinnande. Det ger upplevelse och avkoppling, för såväl kommunens egna invånare, som turister och besökande från andra delar av länet. Omberg – Tåkernområdet lockar hundratusentals besökande varje år, medan andra grönområden nyttjas som mest av de närboende. Friluftsliv innebär även att planera för ökad folkhälsa, regional utveckling och att skapa en naturförståelse.

Utöver rekreationsområdena i kommunen finns ett rikt föreningsliv och ett brett utbud av möjliga aktiviteter som till exempel fiske och båtliv i Vättern, leder för cykling, vandring och ridning, golfspel, utförsäkning vid skidanläggning på Omberg, inom- och utomhusbad, fågelskådning vid Tåkern, motionsspår, idrottshallar koloniodling och mycket mer. Friluftsvksamhet inkluderar även rörligt friluftsliv som i sin tur avser friluftaktiviteter som utövas med stöd av allemansrätten och främjar fysisk aktivitet hos människor. Det kan vara aktiviteter som bad, svamp- och bärplockning eller planlagda miljöer som främjar rörelse i naturen till exempel pilgrimsleder.

Omberg och Tåkernområdet

Omberg och Tåkern utgör riksintresse för friluftsliv och är välbesökta utflyktsmål. På Omberg finns vandringsleder, utsiktspunkter och vintertid en skidanläggning, Ombergsliden. Tåkern betecknas som en av norra Europas bästa fågelplatser där mer än 250 fågelarter har iakttagits under årens lopp. 110 arter häckar i eller runt sjön. I kommunen finns tre iordningsställda besöksområden med fågeltorn i Svälunge vid Tåkerns utlopp, i Väversunda och vid Hov. Alla tre är tillgängliga för rörelsehindrade. Omberg och Tåkern är även utpekade riksintressen för sina kultur- och naturvärden.

Vättern

Vättern med sin möjlighet till båtliv, fiske och bad vid orörda stränder är en viktig del av friluftslivet. Sjön är ständigt närvarande i Vadstena stad och i större delen av kommunen och erbjuder fina möjligheter till båtliv och bad. Gästhamnarna är exempelvis naturliga besöksmål för båtturister genom Göta kanal. Både i Vadstena stad och i kommunen ges möjligheter till bad och längs hela kommunens strandlinje finns många mer eller mindre ”obebodda” stränder – några av dessa nås endast från sjösidan – med kanot, eller för den delen med skridskor på vintern.

Vandringsleder

Vadstena kommun har gott om vandringsleder runt om i kommunen. Lederna är en del av pilgrimscentrum och lockar många turister om året för att vandra mellan kyrkbyarna och övernatta i härbärgen intill kyrkorna. Även Östgötaleden har startpunkt intill Pilgrimsleden. Det är en vandringsled som sträcker sig över stora delar av Östergötland. Leden samordnas så långt det går med lokala pilgrimsleder och planerade cykelvägar. Det pågår diskussioner att förlänga Östgötaleden samt utöka med en slinga runt Tåkern.

VADSTENA
KOMMUN

Cykelleder

Pilgrimsleden eller delar av den är lämplig för cykelutflykter. För cykling finns det dessutom särskilda cykelleder som passerar genom kommunen; Vättern-Sommenleden samt Runt-Vätternleden med mera.

Badplatser

Möjlighet till bad finns på många ställen längs Vätterns strandlinje. I Vadstena kommun finns ett antal badplatser utspridda med olika grad av bekvämligheter vid Vätterviksbadet (campingplats), Medhamra, Nässja, Tycklingebadet, samt baden vid Järnevid och Bårstad. Andra populära stränder är Ekängen, Sandviken och Borghamn, samt strandpromenaden i Vadstena.

Besöksanläggningar

Kungsvalla

Kungsvalla idrottsplats ligger i nära anslutning till skolområdet söder om stadskärnan och innehåller anläggningar för fotboll, friidrott med mera. På området finns en ishall.

Sport- och simhall

Simhallen ligger centralt i Vadstena i anslutning till sporthallen. Det finns en stor bassäng som är 25 meter lång, en undervisningsbassäng och en plaskbassäng för de allra minsta. I simhallen kan du bland annat ägna dig åt motionssim, vattengympa, simundervisning och vattenlek.

Vadstena golfklubb

Strax intill Vadstena stad ligger Vadstena golfklubb med en 18-hålsbana.

Ombergsliden

På Omberg finns skidanläggningen Ombergsliden för utförsåkning.

Gästhamnar

I Vadstena kommun finns det två gästhamnar, en i Vadstena och en i Borghamn. Under sommarhalvåret är de välbesökta av små och stora båtar.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge – LIS

Sedan 2010 kan kommunen i sin översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen – LIS-områden. Syftet med att peka ut LIS-områden är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång till fria strandområden. Det handlar om att skapa arbetstillfällen eller locka människor att bosätta sig på platsen.

Inom områden som kommunen har pekat ut för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas när man prövar dispenser eller upphäver strandskyddet i detaljplan. Det betyder att förutom de särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kap. 18 c §, kan även skälen som anges i 7 kap. 18 d § tillämpas.

Det kan gälla en byggnad, anläggning eller verksamhet som långsiktigt bidrar till utvecklingen av landsbygden eller, om det gäller en- eller tvåbostadshus, att de uppförs i anslutning till befintlig bebyggelse.

Vissa kriterier behöver uppfyllas för att kommunen ska få tillämpa regler om LIS. Längs Vätterns stränder får regler om LIS tillämpas, men kommunen ska vara restriktiv vid utpekande om det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse inom strandområdet. Utpekande får i första hand handla om områden som inte ligger i närheten av större tätorter.

Länsstyrelsen har utarbetat särskilda riktlinjer för utpekande kring Vättern vilka innebär att:

- Turismens och det rörliga friluftslivets intressen ska särskilt beaktas kring Vättern. Verksamheter som främjar turism och friluftsliv är därför särskilt lämpliga för LIS. I första hand bör områden i anslutning till befintliga verksamheter väljas, samt klusterområden där olika turismnäringar drar nytta av varandra.
- Områdena bör vara sådana som helt eller delvis redan är ianspråktagna.
- I orörda områden bör endast åtgärder som stärker det rörliga friluftslivet medges.
- Områden för bostäder kan pekas ut i anslutning till mindre tätorter och bebyggelseansamlingar som redan har eller har förutsättningar för service med målet att kunna stärka eller utöka den servicen. Sådan service kan vara skola, affär, kollektivtrafik. I bedömningen bör även hänsyn tas till om det är områden där det finns infrastruktur och vatten- och avlopp eller om detta kan anordnas på ett lämpligt och ekonomiskt sätt.

Här bör LIS-områden undvikas vid Vättern enligt länsstyrelsen:

- Länsstyrelserna vid Vättern anser att LIS-områden kan pekas ut i ren landsbygd samt i anslutning till mindre tätorter. LIS-områden kan inte pekas ut i anslutning till större tätorter
- Ny bostadsbebyggelse bör inte lokaliseras till tidigare obebyggda eller glest bebyggda lägen vid Vättern. Ytterligare spridd bostadsbebyggelse på landsbygden bör undvikas eftersom det innebär sämre resurshushållning.
- Större oexploaterade områden som har pekats ut i kommunernas översiktsplaner som tysta områden eller stora opåverkade områden med avsaknad av infrastruktur är i sig värdefulla och bör förbli oexploaterade.
- Skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken och områden med dokumenterat höga naturvärden bör undvikas. Undantag kan vara möjliga i vattenskyddsområden och i det vattenområde som är utpekad som Natura 2000. I vattenområdet kan det i huvudsak handla om hamnar etc. Riksintresseområdena för natur och friluftsliv enligt 3 kap miljöbalken bör undvikas.

Kommunens utpekande av LIS

Vadstena kommun har ca 4 mil strand mot Vättern där merparten av strandsträckan är skyddad med utökat strandskydd med 150 meter (på land, i vattenområdet 300 meter)

med undantag för en sträcka i söder, vid Omberg där strandskyddet är 300 meter. Med undantag för Borghamn, Nässja udde, Vadstena tätort och de tätortsnära områdena väster och norr om orten, så är stora delar av sträckan relativt gles bebyggd. Denna sträcka omfattas också av riksintressen för kulturmiljövården, naturvården, rörligt friluftsliv och turism samt Natura 2000.

Kommunen har valt att peka ut särskilda LIS-områden i kartan. De utpekade områdena som kommunen anser kan prövas för nya bostäder enligt bestämmelserna om landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) och avser strandzoner inom utpekade utvecklingsområden är vid Nässja udde och Borghamn. För alla resterande strandområden gäller att de anses som LIS-områden om man kan påvisa i en särskild utredning att området utgör ett LIS-område via principer.

Detta eftersom det är svårt för kommunen att på förhand förutsäga var till exempel en turistföretagare bedömer att kommersiellt lämpligaste läge för en anläggning är. För att skapa verklig landsbygdsutveckling är det framför allt angeläget att öka antalet arbetsplatser på landsbygden. Att inte i förväg ha pekat ut områden ger också spelrum för lokala initiativ för landsbygdsutveckling.

Riktlinjer för utveckling av LIS-områden

- Fri passage ska lämnas längs stranden.
- Inga öar eller mindre uddar bör helt tas i anspråk för tomtplats.
- Ingen fastighetsbildning bör genomföras så att nya fastigheter går ända ner till strandlinjen.
- Fastighetsbildning får heller ej ske så att strandlinjen helt täpps till och inte går att nå från anslutande landområden.
- En hållbar lösning för vatten och avlopp är en förutsättning för att inte försämra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag eller i grundvattnet. Med hållbar lösning menas att vatten och avlopp kan lösas med enskild, gemensam eller kommunal anläggning beroende på platsens förutsättningar.
- Inför exploatering ska skred- och översvämningsrisk beaktas.
- Anslutning till befintligt vägnät ska i första hand eftersträvas då det kan innebära att befintliga vägar ges en ökad användning och för andelshavarna en delad kostnad för drift och underhåll.
- Gemensamma, allmänt tillgängliga anläggningar (småbåtshamnar eller bryggor) ska prioriteras framför enstaka etableringar och samverkansmöjligheter ska alltid eftersträvas.

Prövning genom särskild utredning

En särskild utredning om LIS-område ska godkännas och beslutas av kommunens samhällsbyggnadsnämnd. Kommunen ska samråda med Länsstyrelsen samt informera grannar och andra berörda. Utredningen ska visa på att:

- Principer för LIS-områden följs.
- Riktlinjer för utveckling av områden följs.

- Värdefulla intressen som redovisas i översiktsplanens kapitel Hänsyn & riksintressen kan beaktas.

Principer för LIS-områden

Nedanstående principer har varit vägledande i utpekandet av kommunens särskilda LIS-områden. Dessa principer ska också vara vägledande för utpekandet av ytterligare LIS-områden genom en så kallad särskild utredning.

1. Strandskyddets syfte ska upprätthållas vid utpekande av LIS-område.
2. Det utpekade området har inte någon stor betydelse för friluftslivet eller för växt och djurlivet.
3. LIS-områden ska med sitt geografiska läge för bostäder kunna stärka en eller flera servicetyper på landsbygden:
 - Skola, barn- och äldreomsorg
 - Dagligvaruhandel, apotek, post eller annan kommersiell service
 - Kollektivtrafik eller annan infrastruktur som bredband eller telefoni
 - Drivmedelsförsäljning
1. LIS-områden ska med sitt geografiska läge för verksamhet som skulle kunna dra fördel av ett strandnära läge och ge positiva sysselsättningseffekter:
 - Anläggningar för besöksnäring
 - Anläggningar för friluftsliv
 - I oexploaterade områden som har anknytning till rörliga friluftslivet
1. Verksamheter bör prioriteras framför bostäder om båda är aktuella i ett område.
2. Särskilt övervägande vid lokalisering utmed Vättern enligt länsstyrelsens förhållningssätt "LIS-områden vid Vättern" ska gälla.
 - Turismens och det rörliga friluftslivets intressen ska särskilt beaktas kring Vättern. Verksamheter som främjar turism och friluftsliv är därför särskilt lämpliga för LIS. I första hand bör områden i anslutning till befintliga verksamheter väljas, samt klusterområden där olika turismnäringar drar nytta av varandra.
 - Områdena bör vara sådana som helt eller delvis redan är ianspråktagna.
 - I orörda områden bör endast åtgärder som stärker det rörliga friluftslivet medges.
 - Områden för bostäder kan pekas ut i anslutning till mindre tätorter och bebyggelseansamlingar som redan har eller har förutsättningar för service, med målet att kunna stärka eller utöka den servicen. Sådan service kan vara skola, affär, kollektivtrafik. I bedömningen bör även hänsyn tas till om det är områden där det finns infrastruktur och vatten/avlopp eller om detta kan anordnas på ett lämpligt och ekonomiskt sätt.

Areella näringar

Areella näringar är ett samlingsbegrepp för näringar som använder biologiska och naturgeografiska resurser på land och i vatten. Jordbruksmark är värdefullt för livsmedelsförsörjningen.

I kommunen är de areella näringarna, framför allt jordbruket, en mycket viktig sektor. Den bördiga jorden bidrar till spannmålsodlingen dominerar. Inom kommunen finns också stora djurgårdar och är främst inriktat på svin och fågel som hålls i stallar året om. Mjölproduktion förekommer i liten utsträckning vilket förklarar det låga antalet betesdjur och den låga andelen arealer för vall och grönfoder. I förhållande till sin yta har Vadstena kommun en hög andel stora gårdar; ett flertal är tillståndspliktiga eller anmälningspliktiga enligt miljöbalken.

Det aktiva skogsbruket och yrkesfisket utgör däremot en mindre del. Skogsbruk bedrivs i stort sett bara på Omberg där skogen ägs till två tredjedelar av Sveaskog. Yrkesfiske utövas i Vättern men näringen är liten i Vadstena kommun. Framför allt fiskas sik och röding men den stora inkomsten kommer från kräftfisket som på senare år ökat i omfattning.

Jordbruksmark – ett nationellt intresse

Jordbruket är en nationell angelägenhet. Att Vadstena kommun har goda förutsättningar för matproduktion med sina högkvalitativa lerjordar både förpliktigar och ställer krav på en planering som är genomtänkt. I Vadstena kommun ges en bild av ett utgångsläge som innebär att avvägningar måste göras om Vadstena kommun fortsatt ska kunna växa i en maklig och hållbar takt.

Huvudmålsättningen är att jordbruksmarken i största möjliga mån bör bevaras. En god planering med hållbara avvägningar innebär att spridd bebyggelse bör undvikas. Ett av skälen är förstas för att bevara de stora sammanhållna arealerna och undvika fragmentering och orationellt brukande. Men det handlar också om att värna om den agrara landskapsbilden och att främja ett mer hållbart användande av gemensamma resurser och nyttor. Ny bebyggelse bör i stället samlas inom eller intill befintlig bebyggelsestruktur.

För att stärka en landsbygdsutveckling där fler sektorer kan mötas, behövs ett samarbete för att skapa gynnsamma förutsättningar. Kommunen vill verka för en levande landsbygd där nya bostäder byggs och företag med nya arbetstillfällen etableras.

Ianspråktagande av jordbruksmark för bostäder

Vadstena kommun har goda förutsättningar för matproduktion med de högkvalitativa lerjordar som omgärdar bebyggelsen. Flera utvecklingsområden har lagts ut på mark som är jordbruksmark. För att möta den framtida efterfrågan på bostäder krävs att kommunen möjliggör för fortsatt bostadsbyggande genom en planeringsberedskap.

VADSTENA
KOMMUN

Vadstena i regionen

Av regionens totala jordbruksmark återfinns ungefär 6-7% i Vadstena kommun, en hög andel i förhållande till kommunens befolkningsandel (på cirka 1,5 %) av regionens totala befolkning.

Av den jordbruksmark som är bebyggd i regionen återfinns 2 % i Vadstena. Totalt har andelen jordbruksmark minskat i regionen de senaste 20 åren, dock inte i Vadstena. Den största utbyggnaden på jordbruksmark har i stället skett i regionens större tillväxtkommuner Linköping och Norrköping.

I Östergötlands län exploaterades under perioden 2016 till 2020 drygt 170 hektar jordbruksmark. Den övervägande delen avser åkermark med drygt 150 hektar. I Östergötlands län står Linköpings kommun för cirka hälften av den jordbruksmark som har exploaterats. Men i ett nationellt perspektiv är andelen (0,7 %) lägre än riket som helhet.

Utpekanden i översiktsplanen

Som helhet pekar Östergötlands kommuner ut ytterligare 6500 hektar jordbruksmark lämplig för utveckling i sina översiktsplaner. I översiktsplan 2013 pekas 262 ha åkermark ut för bostäder och verksamheter. Sedan dess har cirka 40 ha av dessa bebyggts och planlagts, vilket innebär cirka 19 promille av regionens totala åkermark.

De områden som sedan 2013 varken planlagts eller bebyggts, men ändå bedömts som fortsatt aktuella, kvarstår i ÖP 2040. Det ytterligare anspråk av jordbruksmark som föreslås för att möjliggöra för nya bostäder och verksamheter, utgör cirka 155 ha. Kommunen äger idag en liten andel av marken inom dessa utpekade områden (ca 33 ha). Totalt utpekande i översiktsplanen, omfattar 315 ha åkermark för nya bostäder och verksamheter.

Vadstena tätort

Bebyggelsen i Vadstena stad är tät. Genom åren har en gradvis förtätning skett. Tätorten omfattas av skydd för fornlämningar och är av riksintresse för kulturmiljövården vilket påverkar planering och genomförande på flera sätt vad gäller till exempel placering, höjd och estetik. Det här yttre ramverket sätter förutsättningarna både inom utvecklingsområden och vid förtätning. Även om det finns fördelar så kan det erfarenhetsmässigt göra det svårare att hantera.

Kommunen har tidigare gjort en kartering över möjliga förtätningar. Slutsatsen av detta arbete är att möjligheterna till förtätning är små och i huvudsak föremål för pågående planering. De friytor som finns kvar idag har ett värde, som vistelseytor med höga sociala värden, som viktiga delar i en kulturmiljö, eller som del av stadens gröna infrastruktur.

Kommunen äger idag en liten andel av den ianspråktagande marken vilket begränsar rådigheten över den föreslagna utbyggnadsstrategin. Därav utpekande av större och fler områden än de som krävs enligt kommunens bostadsförsörjningsprogram.

Vadstenas förbifart utgör en fysisk begränsning inom vilken staden enligt översiktsplanen föreslås växa. Det gör att majoritet av de flesta markanspråk för nya bostäder görs innanför denna gräns.

Översiktsplanens redovisade utvecklingsområden för bostäder och verksamheter skulle vid ett genomförande av alla områden medföra att cirka 155 hektar tillkommande jordbruksmark pekats ut eller cirka 1 % av den totala jordbruksmarken i kommunen.

Andra markslag

Av kommunens landareal utgörs förut de 76% som består av jordbruksmark, cirka 10 % av skogsmark, 4-5 % av vassar och skyddade randzoner runt sjön Tåkern. Cirka 8-10 % landarealen är ianspråktagen för bebyggelse, impediment och liknande.

Av de cirka 10 % av den skogsmark som finns på landsbygden utgör skog på Omberg hälften, ca 9 km². Av resterande skogsmark finns ungefär 3 % inom eller strax utanför områden som är utpekade i naturvårdsprogrammet. Återstående cirka 2 % finns främst ute på Nässja och på skogbevuxna mossar och mindre skogspartier i kommunens nordöstra del (Fyllamässen, Appelby mosse, Hagebytorp m.fl.).

Av de 2 % skogsmark som inte är skyddad har kommunen pekat ut områden som bedöms vara möjliga att pröva lämpliga att bebygga utifrån; attraktivitet, möjlig förbindelse till vägar och teknisk infrastruktur, kollektivtrafik och andra gemensamma nyttor. Alternativa markområden som inte är jordbruksmark är kraftigt begränsade till omfattning och antal med hänvisning till;

- Höga naturvärden och skyddad natur
- Riksintressen
- Strandskydd
- Sociala värden

Vadstenas bostadsbehov

I Vadstena finns det både ett behov av och en efterfrågan på bostäder. Det framgår vid en tillbakablick av de senaste årens utveckling och uppskattning av framtida utveckling. Några av de underliggande orsakerna till att kommunen ser ett behov och en efterfrågan är att:

- I Översiktsplan 2013 pekades ett antal områden ut som lämpliga för utveckling för att tillmötesgå kommunens dåvarande utvecklings- och bostadsbehov. Dessa områden är idag antingen utbyggda, planlagda eller under pågående planering i detaljplaner och program. Det som planlagts för har byggts ut i relativt snabb takt och idag är huvudsakligen all planlagd mark bebyggd, markanvisad eller tecknad för byggande i privat regi.
- Vadstena kommun har under de senaste åren växt och förväntas fortsatt växa på längre sikt vilket bland annat visar sig i SCB:s återkommande befolkningsframskrivningar. Idag har det kommunala bostadsbolaget (den största bostadsuthyraren i kommunen) i stort sett inga vakanta hyreslägenheter och de bostäder som byggs, hyrs snabbt ut. Kommunen har en tomtkö där intressenter

VADSTENA
KOMMUN

har möjlighet att anmäla intresse som kontinuerligt fylls på. Cirka 1/3 av de som står i tomtkön är boende i kommunen och 2/3 är boende i grann- eller andra kommuner.

- I Vadstena kommun har det över en längre tid (likt landet i stort) pågått en utveckling mot en allt äldre befolkning med stadigt negativa födelsetal och en övervikt av äldre personer som flyttar in till kommunen. Bostadsbyggandet blir därför ett av de verktyg kommunen har för att jämna ut de obalanser som detta medför och skapa en hållbar tillväxt på längre sikt.
- Framför allt är det tydligt att egnahem i form av nyproducerade villor i attraktiva lägen som direkt appellerar till de yngre åldersgrupperna och barnfamiljer och bidrar till deras inflytt till kommunen. Indirekt möjliggör nybyggande av andra boendeformer, såsom flerbostadshus och specialboenden, att skapa flyttkedjor med en demografisk förnyring i det äldre bostadsbeståndet. Byggande av trygghetsboenden bidrar därmed både till att tillgodose bostadsbehovet för de ökade antalet äldre, samtidigt som det skapar en bättre rörlighet inom bostadsbeståndet.

VADSTENA
KOMMUN

Mark och vattenanvändning – geografisk

Vadstena stad

Vadstena är en pittoresk småstad med en lång och rik historia och var under en period en av landets mest betydelsefulla städer. Dess historiska arv präglar staden även idag med en innerstad som har ett välbevarat medeltida gatunät och relativt många medeltida byggnader. Vadstena stad är dominerande i kommunen, närmare 80 % av kommunens invånare bor här. Staden utgör ensam tätort och här finns merparten av den kommunala och regionala servicen samlad. Vadstena, som utgör ett unikt besöksmål längs med Vätterns strand, är känd av många och kan stoltsera med både renässansslott och klosterkyrka, mysiga småstadsmiljöer och vackra parker.

En attraktiv tätort kännetecknas av bland annat bra kommunikationer, närhet till barnomsorg och matbutiker, trygghet och säkerhet, närhet till parker och natur, skydd från trafik och buller och ett brett bostadsutbud. Det innebär att byggnader, gårdsmiljöer, gaturum och offentliga platser ska ha en hög arkitektonisk kvalitet och en god funktion samt att det ska finnas relativt god tillgång och variation på platser som inspirerar till olika aktiviteter. Detta i sin tur attraherar verksamheter och boenden från alla samhällsgrupper. En stark och egen identitet bidrar också till att göra en tätort attraktiv. Områden ska därför ges en tydlig gestaltning som förankras i platsens karaktär med utgångspunkt i landskapet och kulturhistorien. Bebyggelse och gatumiljöer ska ges en omsorgsfull gestaltning som beaktar alla nivåer från helhet och struktur ner till gatumöbler och byggnadsdetaljer. Tätortens visuella karaktär sett från det omgivande landskapet och utformning av entréer påverkar också identiteten och besökarens upplevelse.

Stadsentréer

Bebyggelsens avgränsning mot förbifarten är viktig. Här marknadsförs staden för potentiella besökare. Det är viktigt att gestalta stadens avslut mot åkermark och förbifarten på ett bra sätt. Entréerna in till Vadstena stad markeras med rondeller i korsningspunkter vid infartsvägarna. Vid sådana platser gör turister sina val att passera förbi eller besöka staden. Stor omsorg bör därför läggas på en attraktiv gestaltning av infartsgatorna från rondellerna in mot staden. Det är också viktigt med väl utformade rastplatser med information på strategiska platser i samband med infarterna.

Vadstena stad har även en stor sida som vetter mot Vättern. Ett stort antal besökare under sommarhalvåret anländer vattenvägen. Därav är det likväl en viktig entré att utveckla.

Grönområden och gröna stråk

Vadstena stads utemiljöer, parker, natur och vatten är en viktig del i stadslivet. I stadens ytterområden blir även samspelet med Omberg och slättlandskapets vida vyer viktigt.

Staden karakteriseras av sin historiskt täta och småskaliga stadsstruktur. Natur, stråk, parker, grönområden, torg, vattendrag och inte minst Vätterns promenader ger

utrymme för möten, samvaro, aktiviteter, avkoppling, lek och naturupplevelser i vardagen. Alla dessa platser ger också staden dess charm och identitet och utgör grunden för kommunens fortsatta utveckling.

Utöver de rekreativa och sociala värden som grönområden fyller för boenden och besökare bidrar grönska även estetiskt till stadsbilden och är ofta del av en viktig kulturmiljö. Vidare ger parkerna goda möjligheter att fördröja och rena dagvatten och minska effekterna vid skyfall och de utgör även viktiga livsmiljöer för djurlivet.

Det som är bra ska bevaras och stärkas men parker och grönytor behöver även kontinuerligt utvecklas, förändras och förbättras för att möta nya behov på rekreation, naturvärden och samtidigt bli mer mångfunktionella. För att möta ett förändrat klimat blir det exempelvis särskilt viktigt när det kommer till växtval och skötsel.

I och i anslutning till staden finns även parker och stråk som inte omnämns i kapitlet nedan men som är viktiga för de som bor i anslutning till dem, för vardaglig rekreation, för upplevelsen av kulturmiljöerna och för naturlivet. Här kan exempelvis nämnas Lasarettsparken och Trefaldighetsparken. Andra ytor, såsom mindre parker, gårdar och gröna områden i anslutning till bostadsområden, skolgårdar och idrottsplatser fyller även de en viktig funktion för rekreation och biologisk mångfald.

Viljeinriktning

- Grönområden och gröna stråk är viktiga för en attraktiv tätort. Utveckla befintliga grönområden med olika karaktärer som erbjuder olika aktivitets- och rekreationsvärden.
- Parkstråk stärks och utvecklas, där det är lämpligt hittas alternativ till gräsmattor bland annat för att gynna biologisk mångfald.
- Stråk, gångvägar och stigar utvecklas längs med Vättern mellan Campingen, genom Vadstena i riktning mot Naddö och Nässja.
- Tycklingehalvön utvecklas till ett stadsnära rekreations- och naturområde.
- Vegetation, exempelvis trädplanteringar, bör användas för att förstärka viktiga stråk.
- Vid utveckling av grönområden eller mötesplatser bör behovet av ekosystemtjänster beaktas.
- Vid behov av ingrepp i befintliga miljöer (trädfällning) ska höga värden kompenseras (med till exempel återplantering).

Innerstaden

Bostäder och verksamheter

Vadstena har ett levande centrum med ett unikt utbud och gatulivets aktivitet upplevs ofta vara större än staden själv. Här finns inte bara ett utbud av regional och kommunal service utan även ett stort antal butiker och restauranger samt kulturliv. I innerstaden finns även ett varierat utbud av bostäder varav de flesta bosatta permanent.

Verksamheterna är koncentrerade till Storgatan och runt Rådhusorget respektive Stora torget. Genom ett fortsatt arbete för att öka stadskärnans attraktivitet kan befintliga verksamheter värnas men även ge plats för nya som kompletterar det befintliga utbudet inom ett större område.

Vadstenas stadskärna är attraktiv, tillgänglig och kännetecknas av folkliv och spontana möten som inger en trygghet under dygnets alla timmar. Den varierade och omsorgsfullt gestaltade stadsmiljön utvecklas för att stärka attraktiviteten och stadens identitet.

Möjligheterna till komplettering av nuvarande bebyggelse inom Vadstena stad är begränsade och bedöms inte medföra något större antal nya bostäder.

I den kulturhistoriska stadskärnan är bebyggelsestrukturen på flera sätt skyddad men även av stor vikt för Vadstenas identitet. Enstaka byggrätter som inte realiserats finns tillgängliga i befintliga detaljplaner och eventuella nya detaljplaner bedöms framgent endast innebära mindre förändringar inom begränsade ytor.

Viljeinriktning

- Möjliggöra för en förnyelse och anpassning som inte förvanskar stadskärnan med höga krav på anpassning till kulturmiljön vid förändringar och nybyggnation.
- Restriktivitet mot ny bebyggelse, rivningar och fastighetsregleringar.
- Hela Storgatan, från Rådhusorget till Rödtornet, ska vara ett levande stråk med ett varierat utbud.
- Stärka Storgatans förlängning, från korsningen Nådendalsvägen/Motalavägen till området runt Slottets vallgrav och Hamnområdet.
- Värna och där det är möjligt att möjliggöra för ett levande stråk längs Hovsgatan och Bakgatan.
- Tillsammans med hyresvärdar och andra aktörer verka för ett åretruntboende i Vadstena innerstad.
- Förvalta och nyttja kommunägda byggnader med utgångspunkt från byggnadernas kulturhistoriska värden.
- Tillgängliggöra gator och bostäder där det är möjligt utan att kulturmiljön förvanskas.
- Möjligheten att anordna p-platser är begränsad i en medeltida stadsstruktur varför nya parkeringar i första hand lokaliseras i lämpliga lägen utanför Vadstena innerstad.
- Vidta åtgärder för att klimatsäkra stadskärnan.

Parker och stråk i Vadstena innerstad

Parker, stråk och andra grönområden har olika roller att fylla i en stad. I Vadstena finns ett antal parker och stråk som är viktiga inte bara för sitt närområde utan för hela stadens och kommunens attraktivitet och identitet. De är del av riksintresset och viktiga byggstenar i den kulturhistoriskt värdefulla miljö som innerstaden utgör. Flertalet av dessa binds samman av ”stråket” som sträcker sig från hamnparken längs

VADSTENA
KOMMUN

vattnet till klosterområdet. De större och värdefulla parkerna i anslutning till innerstaden är främst

- Hamnparken, övre och nedre
- Asylenparken
- Klosterträdgården och örtagården
- Strandpromenaden

Kulturmiljö

Parallellt med översiktsplanen tas ett kulturmiljöprogram fram. Principiella ställningstaganden finns inarbetade i samrådshandlingen. Specifika delar och kunskapsunderlag kompletteras med inför granskning.

Ytterstaden

Bostäder och verksamheter

Vadstena stad utanför den medeltida stadskärnan växte fram främst under 1900-talet. Bebyggelsen består i huvudsak av småhus även om några lägre flerbostadshus tillkommit under andra halvan av 1900-talet såsom tydligt läsbara årsringar. Ett antal verksamhetsområden finns, bland annat vid Kvarnbacken och i Kronoängen. Bebyggelsen är relativt tät och sammanhållen vilket kan förklaras med såväl geografiska och ekonomiska förutsättning som tidigare strävan i planeringen. Genomgående har bebyggelsen hållits låg, tre våningar på sin höjd, i vissa fall upp till fyra, vilket bidragit till att stadens symbolbyggnader, slottet, klostret och rödtornet dominerar stadsbilden.

Genomlysningar görs kontinuerligt efter luckor att kunna komplettera och anpassa redan utbyggda områden. Birgittaområdet och Hamnområdet är de två viktigaste områdena där kommunen redan arbetar med att ta fram planeringsunderlag som möjliggör för verksamhetsutveckling och viss bostadsförtätning. Områdena kräver ny detaljplanläggning och rivning eller ombyggnad av befintliga hus och har därigenom långa tidplaner. Inom tätorten finns även ett antal sentida bostadsområden från 1950-, 60- och 70-talet som skulle kunna omorganiseras i syfte att tillskapa tryggare och attraktivare miljöer. I samband med sådana åtgärder skulle mindre kompletteringar för att åstadkomma en större variation i bostadsbeståndet kunna göras. Exempel på sådana områden är Jakobsgårde och Hertigen. Inom tätorten finns även ett antal sammanhängande grönytor som har studerats för vidare exploatering. En del av dem är redan utpekade som viktiga rekreationsområden. Andra har värden för skola och fritidsverksamhet som aktivitetsytor, eller som bostadsnära grönytor med höga sociala värden. I de fall mindre gröna ytor med lågt nyttjande identifieras eller andra tomma ytor uppstår i befintliga områden kan det vara aktuellt att undersöka om de är lämpliga för planläggning.

Viljeinriktning

- Prioritera att genomföra planlagda områden samt planläggning på mark som kommunen inte äger där privata aktörer och exploatörer medverkar.

- Nya bostadsområden ska möjliggöra för en blandning av typer och upplåtelseformer.
- Nya bostäder genom förtätning och omdisponering av mark utreds i utpekade bebyggelseområden.
- Nya bostadsområden föreslås i område innanför förbifarten. Ny bebyggelse ska fortsatt hålla ett avstånd till förbifarten men avståndet föreslås minskas.
- Befintliga verksamhetsområden ska användas effektivt.
- Nya verksamhetsområden planeras i lämpliga lägen i anslutning till befintliga områden och inriktar sig mot handel och andra ej störande verksamheter.
- Industri föreslås i anslutning till Tegellöten.
- Ändringar och tillägg i stadsmiljön underordnar sig slottet, klostret och rödtornet.
- Särskilda krav ställs på gestaltning längs stadens entréer.
- Värna intakta och välbehållna sentida, ofta modernistiska, miljöer och byggnader.

Parker och stråk i ytterområden

Vidare finns det naturområden och rekreationsstråk i anslutning till stadens yttre områden som många förknippar med Vadstena.

Halvön Tycklingen - är ett attraktivt rekreationsområde för många Vadstenabor med den för vadstenaborna välkända Tycklingerundan.

Parkmiljön vid Birgittastranden och Skinnarängen - Parkmiljön vid Birgittastranden, sammanlänkad med Tycklingehalvön, ger med sina odlingslotter ett rofyllt inslag i stadsmiljön. Naturområdet Skinnarängen ligger i anslutning till båda dessa områden och erbjuder en intressant natur- och vattenmiljö samt möjlighet till frisbeegolf.

Folkets park - I stadens sydöstra utkant ligger Folkets park med scen och skulpturpark.

Rismarken - I utkanten av staden i anslutning till golfbanan finns Rismarken med utegym och motionsspår.

Gröna strandstråk mellan Naddö och Ekängen - Två områden som i framtiden skulle kunna förlängas och göras mer tillgängliga är strandstråken väster ut mot Naddö samt öster ut mot campingen och Ekängens ekskog samt bad.

Vadstena stads hamnområde

Hamnområdet väster om slottet är idag ett område av industrikaraktär, men med stor utvecklingspotential. År 2023 beslutade kommunstyrelsen om en vision för Vadstenas hamnområde mot bakgrund av att flera strukturella frågor behöver lösas i området. De viktigaste utvecklingsinriktningarna i arbetet med visionen var att skapa trygghet och säkerhet i området, erbjuda en livlig och aktiv hamnmiljö med gästhamnsservice, handel och ställplatser för husbilar samt möjliggöra för kommunen och privata fastighetsägare att utveckla sina fastigheter. Möjligheter för rekreation med närhet till Vättern och en ordnad trafikföring med trygga stråk för gång och cykel är en förutsättning för utveckling av området. Samtidigt finns förutsättningar för att

förbättra möjligheter till parkering i avsikt att främja besöksnäringen och avlasta parkeringssituationen i innerstaden.

Viljeinriktning

- Bidra till att skapa trygghet och säkerhet i området.
- Erbjud en livlig och aktiv hamnmiljö med gästhamnsservice, ställplatser och möjlighet till handel för att stärka möjligheter för rekreation med närhet till Vättern.
- Skapa tydliga entréer till området, en ordnad trafikföring och trygga stråk för gång och cykel.
- Förstärka parkeringsmöjligheterna för att främja besöksnäringen, verksamheter i området och avlasta parkeringssituationen i innerstaden.
- Planera för eventuellt nya användningsområden där intresse finns från fastighetsägare i området eller marknadens aktörer.

Birgittaområdet

Vadstena har en månghundraårig historia av vård. Mest känt av de tidiga initiativen är handelsmannen Mårten Skinnare som 1519 donerade ett antal mindre byggnader öster om klosterområdet till hospital och sjukstuga. År 1962 invigdes Birgittas sjukhus, idag ofta kallat Birgittaområdet, ett sjukhuskomplex som när det byggdes bestod av 22 byggnader, varav 12 vårdpaviljonger som kunde hysa vård åt över 1 100 patienter. År 1995 trädde Psykiatrireformen i kraft vilket medförde att patienterna började flyttas till sina hemkommuner för att vårdas där och byggnaderna på Birgittas sjukhus började användas för annan verksamhet eller tomställdes. Idag är majoriteten av bebyggelsen ianspråktagen, antingen såld och omvandlad till bostäder, riven, nyttjad för regionens vårdverksamhet eller för kommunal service. De kvarvarande fyra större byggnaderna har under senare år fungerat som evakueringslokaler i samband med renovering av de kommunala grundskolorna. Kommunen behöver utreda sina egna lokalbehov framöver och även undersöka marknadsförutsättningar och behov för ett fortsatt nyttjande av byggnaderna.

Viljeinriktning

- Verka för en ny vårdcentral i området.
- Utreda de kommunala behoven och eventuella omlokaliseringar till Birgittaområdet.
- Utreda förutsättningarna för kulturanknutna verksamheter och andra verksamheter och service samt bostäder i kvarvarande byggnader.
- Utreda möjligheten till förbättrad kollektivtrafikförsörjning till området.
- Förbättra möjligheten och standarden att gå och cykla i området.
- Värna den utpekade kulturmiljön.

Wasagården

Framtida behov av ombyggnad eller ett nytt vård- och omsorgsboende kan möjliggöra för bostäder på fastigheten där Wasagårdens vård- och omsorgsboende ligger.

VADSTENA
KOMMUN

Kvarnbackens verksamhetsområde

Utökning av Kvarnbackens industriområde vid Skänningevägen. Delar av området utgör Vadstenas gamla galgbacke, på stora delar av området finns arkeologiska lämningar. Delar av området är en lokal lågpunkt för dagvatten. Säkerhetsavstånden till närliggande teknisk anläggning behöver utredas. En av Vadstenas entréer och stadsfronter, men i delar påverkad av befintlig industribyggelse. Krav ställs på gestaltning i den fortsatta planeringen. Avstånd till förbifarten bör utredas men uppskattas preliminärt till 50–100 meter.

Marken ägs av kommunen och är inte planlagd.

Yta: ca 16,7 hektar.

Kronoängen inre

Komplettering med verksamheter som inte är omgivningspåverkande. Exempelvis med en inriktning knuten till besöksnäring samt det sjönära och centrala läget. En utökning med nya industriella verksamheter inom området är inte önskvärdt på lång sikt.

Marken är i huvudsak privatägd och planlagd.

Yta: ca 6,7 hektar.

Kronoängen yttre

Område utpekade för verksamheter som inte är omgivningspåverkande samt föreslagen plats för en båtuppställningsplats.

Marken ägs av kommunen och är inte planlagd.

Yta: ca 3,7 hektar.

Kung Starby södra

Kung Starby södra föreslås för verksamheter som inte är omgivningspåverkande. En av Vadstenas entréer och stadsfronter vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande. Avstånd till förbifarten bör utredas men uppskattas preliminärt till 50-150 meter. Byggs området ut finns här på sikt möjlighet till en ytterligare busshållplats och en mindre pendlarparkering.

Marken är i privat ägo och är inte planlagd.

Yta: ca 8,5 hektar.

Kungs Starby

Kungs Starby föreslås för verksamheter som inte är omgivningspåverkande och bostäder. Området begränsas av Mjölnaån i väster, nuvarande länsväg 919 i söder och ansluter till Kungs Starby gård, Kronoängen och avloppsreningsverket i öster. Mellan reningsverket och ån utgörs marken idag av invallad åkermark. Fram till 1960-talet hade Mjölnaån en sträckning närmare staden. Jordlagren inom det invallade området består till största delen av svämsediment och lerlager som kan vara vanskliga att bebygga. Området utgörs idag av åkermark. Trots att området ligger lågt har det ett

VADSTENA
KOMMUN

läge med stora möjligheter att utvecklas. I första hand längs med Kungsgårdsvägens västra sida. Området utgör en av Vadstenas entréer och stadsfronter vilket ställer höga krav på gestaltning i den fortsatta planeringen.

Marken är i privat ägo.

Yta: ca 86,1 hektar.

Östra Starby

Blandad stadsmiljö med bostäder, verksamheter som inte är omgivningspåverkande integrerad med service i form av förskola, livsmedelsbutik parker med mera. Gång- och cykelnät som ansluter till omkringliggande områden och skapar kontinuerliga cykelvägar. Lägre och uppluckrad bebyggelse i områdets ytterkanter med hänsyn till riksintresset. Utgör en viktig entré och stadsfront in till Vadstena vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande. Siktlinjer mot Vättern bör värnas. Området utgörs av åkermark och berörs av dikningsföretag och biotopskyddade diken. Inom området ligger en tidigare skjutbana. Närheten till Motalavägen kräver sannolikt att störningar från trafikbuller studeras. Delar omfattas av strandskydd och möjlig bebyggelses närhet till stranden behöver studeras knutet till strandskyddets syfte och möjligheten för ett eventuellt upphävande.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Yta: ca 35,3 hektar

Östra Kvissberg

Området utgör entré till staden norrifrån och en av Vadstenas entréer och stadsfronter vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande. En tät bebyggelsestruktur föreslås närmast Motalavägen som gradvis bör omvandlas till en stadsgata. Möjligheter till mindre butiker i strategiska lägen bör övervägas. I övriga delar kan villor bli aktuella. Blandad stadsmiljö med integrerad service i form av förskola, livsmedelsbutik med mera. En eller flera stadsdelsparker med allmän lekplats. Gång- och cykelnät som ansluter till omkringliggande områden och skapar kontinuerliga cykelvägar. Lägre och uppluckrad bebyggelse i områdets ytterkanter med hänsyn till riksintresset. Avstånd till förbifarten behöver studeras men uppskattas preliminärt till 50–100 meter. Omfattas bland annat av markavvattningsföretag och biotopskyddade diken.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och ägs av kommunen.

Yta: ca 31,9 hektar.

Södra Drottningmarken

En fortsättning på nuvarande Drottningmarken med villa- och radhusbebyggelse. En eller flera stadsdelsparker med allmän lekplats. Gång- och cykelnät som ansluter till omkringliggande områden och skapar kontinuerliga cykelvägar. Utgör en viktig stadsfront till Vadstena vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande. Lägre och uppluckrad bebyggelse i områdets ytterkanter med hänsyn

VADSTENA
KOMMUN

till riksintresset. Avstånd till förbifarten behöver studeras men uppskattas preliminärt till 50–100 meter.

Marken är i privat ägo.

Yta: ca 20,3 hektar.

Eklunda

En fortsättning på Gamla och Nya Söder med villa-, par- och radhusbebyggelse. En eller flera stadsdelsparker med allmän lekplats. Gång- och cykelnät som ansluter till omkringliggande områden och skapar kontinuerliga cykelvägar. Utgör en viktig stadsfront till Vadstena vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande. Lägre och uppluckrad bebyggelse i områdets ytterkanter med hänsyn till riksintresset. På delar av området finns arkeologiska lämningar. Avstånd till förbifarten behöver studeras men uppskattas preliminärt till 50–100 meter.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och ägs delvis av kommunen.

Yta: ca 13,4 hektar.

Längs Skänningevägen

Längs Skänningevägen för bostäder och verksamheter/butik. Bebyggande av äldre skyddsområde mot Skänningevägen som möjliggör att sammanlänka Kvissberg med staden i övrigt. Framför allt korsningen Skänningevägen/Birgittas väg bör tillvaratas som läge för centrumverksamhet. En anpassning till närliggande villor och parhus samt lämpliga gång-, cykel och angörande gatuanslutningar in i Kvissbergsområdet behöver studeras. Närheten till Skänningevägen kräver sannolikt att störningar från trafikbuller studeras. Utgör en viktig stadsfront in till Vadstena vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatt planering och genomförande.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och ägs delvis av kommunen. En utgången byggrätt finns i norr på privat mark.

Yta: ca 5,3 hektar.

Brunnstorp

Öster om Kvissbergs allé för lägre bostadsbebyggelse. Gång- och cykelnät som ansluter till omkringliggande områden och skapar kontinuerliga cykelvägar. Utgör en viktig stadsfront till Vadstena och ligger i anslutning till kulturmiljön Kvissberg gård samt naturminnet Kvissbergs allé vilket ställer höga krav på gestaltning i fortsatta planering och genomförande.

Yta: ca 7,4 hektar

Marken utgörs idag av jordbruksmark och ägs av kommunen.

Ekängen, Skeppstad m.fl.

Längs vägen 919 mellan Vadstena och Motala finns tillgång till tät kollektivtrafik och framtida gång- och cykelväg med relativt korta resvägar in till respektive

VADSTENA
KOMMUN

kommunhuvudort. Den tekniska försörjningen finns längs med vägen och delar av området ligger både naturskönt och med möjlighet till utblickar mot Vättern.

Ekängen – LIS-område

Område utpekad för verksamheter med inriktning mot camping och friluftsliv med möjlighet att komplettera med bostäder/fritidsbostäder. I området finns möjligt attraktivt rekreationsområde med värdefull ekskog och strand som i större utsträckning skulle kunna tillgängliggöras för bad.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Skeppstad

Området längs med väg 919 utpekad för bostäder, främst villor, i anslutning till utpekad utbyggnadsområde i Motalas översiktsplan. Området ligger attraktivt med utblickar mot Vättern, i anslutning till busshållplats och kommande cykelväg mellan Motala och Vadstena. Närheten till vägen avseende hastigheter, buller och säkra och trygga övergångar behöver studeras vidare.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Södra Norrsten

Vid kommungräns, söder om Norrsten, föreslås ett verksamhetsområde som inte är omgivningspåverkande samt bostäder. Genom närheten till riksväg 50, Norrsten/södra Motala finns det både logistiska fördelar och teknisk infrastruktur i området. Närheten till vägen avseende hastigheter, buller och säkra och trygga övergångar behöver studeras vidare.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Södra Gubbetorp - verksamhetsområde

Område för industri nordöst om Tegellötens återvinningscentral. Området har ett strategiskt läge invid större väg och närheten till god teknisk infrastruktur och fjärrvärme.

Strandskydd samt åtgärder som kan påverka vattendraget Gubbetorpsbäcken samt dess avrinning till Vättern behöver tillsammans med behov av riskavstånd till omgivningen, främst campingen och bostadsbebyggelse, studeras vidare.

Yta: ca 18,2 hektar.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i stora delar privatägd, en mindre del ägs av kommunen.

Norra Gubbetorp - campingverksamhet

Söder om väg 919 (Trafikverket är väghållare) föreslås en möjlig utökning av campingen. Närheten till vägen avseende hastigheter, buller och säkra och trygga övergångar behöver studeras vidare.

Yta: ca 20,8 hektar

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

VADSTENA
KOMMUN

Nässjahlvön

Nässjahlvön är det område i kommunen, undantaget Vadstena stad, med störst efterfrågan på att bygga nya bostäder. En efterfrågan som varit omfattande och växande under många år. Området har attraktiva natur- och kulturmiljöer men ligger samtidigt nära Vadstena stad.

Genom de regeländringar som skett över tid, fler bygglovbefriade åtgärder, installationer av enskilda avlopp med mera har en utveckling mot ett ökat antal både sommar- och permanentboende skett i området.

Kommunen ställer sig positivt till en bostadsutveckling på Nässjahlvön och behöver vara delaktig för att planera och styra den pågående utvecklingen. Kommunen pekar därför ut möjligheten till viss förtätning av befintliga bostadsområden, utbyggnad av bostäder i direkt anslutning till befintlig bebyggelse samt utveckling av helt nya bostadsområden. Nya områden för bebyggelse behöver studeras vidare för att undvika skada på riksintresse såsom kulturmiljövården och rörligt friluftsliv.

Bedömningen är att de tekniska förutsättningarna för en utbyggnad av det kommunala VA-nätet finns men att genomförandet fortsatt behöver studeras.

Kampudden

Kampudden ligger längst i norr i ändan av den allmänna väg som löper runt halvön utmed Vättern. Det finns ett fåtal boenden på udden idag där ett område pekas ut för förtätning. Platsens läge och karaktär bör vidare undersökas.

Marken utgörs idag av skogsmark och är i privat ägo.

Östnässja – LIS-område

Kommunen ser möjlighet till att utveckla området med inriktning mot bostäder och friluftsliv. I delar av området närmast stranden är marken idag ianspråktagen för villabebyggelse. Utredningar och hänsyn knutna till riksintresset för kulturmiljön, naturvården samt strandskydd behöver studeras.

Närliggande Östnässja by innehåller värdefulla kulturmiljöer. Inom området finns en unik gårdsmiljö (Östnässja Västergård). I anslutning till byn finns Östnässjavillan, ett ståtligt äldre sommarhus från senare 1800-tal. Majoriteten av bostäderna på Östnässja är större gårdar med enstaka småhus. Här finns även några av de senast byggda villorna på Nässjahlvön.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Eneby – LIS-område

Området kompletteras med friliggande bostäder. Delar av området närmast stranden är idag ianspråktagna för fritidsbebyggelse och avskilda av mindre väg.

Marken utgörs idag av skogsmark och är i privat ägo.

Kärleksstigen – LIS-område

Området kompletteras med friliggande bostäder. Fler bostäder skulle kunna möjliggöra en förbättrad väghållning och stärka det område som ett sjönära rekreationsområde.

Kärleksstigen är en mindre väg belägen nära Vättern och Aludden. Idag finns enbart fyra till fem hus invid den vägen med oval sträckning. Vägen är grusad och svårtillgänglig för både bilar och cyklar. I delar ligger området högre än vägen och är skogbeklätt.

Skogsmark i privat ägo.

Månsudden

Området kompletteras med friliggande bostäder.

Ett område bestående mestadels av jordbruksmark och morän med ett fåtal bostäder. I mitten av jordbruksmarken ligger en höjd som delar av det utpekade området mot Östnässja. Det gör att området bedöms döljas av topografin från slätten respektive Vättern. Avgränsningen följer markens topografi med huvudanledning att begränsa omgivningspåverkan. Topografin ger möjlighet till utblickar över Vättern samtidigt som en låg och anpassad bebyggelse preliminärt inte bedöms påverka landskapssilhuetten sett från Vättern.

Skogsmark i privat ägo.

Getryggen

Området kompletteras med friliggande bostäder.

Ungefär i mitten av Nässja udden löper ”Getryggen”, en åsrygg med skogsliknande vegetation på båda sidorna. På ryggen finns också en lokal väg med anslutande fritidsbebyggelse. Idag finns varken fritidshus eller permanentbostäder på den vänstra sidan av Getryggen, ett fåtal finns på östra sidan om bergsryggen. Området Getryggen är främst glesare skog utan höga naturvärden. Precis nedanför Getryggen finns ett vattenskyddsområde runt vatteninloppet från Vättern. Vattenskyddsområdet består i huvudsak av sumpskog.

Skogsmark i privat ägo.

Järnevid

Området pekas ut för komplettering med villor och fritidshus. Fler bostäder skulle kunna möjliggöra en förbättrad väghållning och stärka det område som ett sjönära rekreationsområde.

Ny bebyggelse lokaliseras till största delen i skogsvegetation för att minska synligheten från slättlandskapet avseende riksintresset för kulturmiljövärden. Genom ny detaljplaneläggning kommer kommunen att främja effektiv hushållning av mark i området. Detaljplaneläggning leder till mer organiserad bebyggelseutveckling jämfört med nu gällande områdesbestämmelser.

Av all bostadsbebyggelse på Nässjahalvön är Järnevid det område med mest sammanhängande bebyggelse. Den småskaliga bebyggelsen sträcker sig längs stranden utmed Vättern i den östra delen av området samt i skogsliknande vegetation som angränsar till jordbruksmark. I området Järnevid finns även en småbåtshamn som drivs av en båtklubb. Ett större sammanhängande bostadsområde finns också sydväst om båthamnen. Vägarna i området är grusbelagda.

Skogsmark i privat ägo.

Borghamn, Rogslösa, Skedet

Borghamn, Rogslösa och Skedet utgör tillsammans en attraktiv bebyggelse- och servicenod intill Ombergs fot. Orterna har olika karaktärer som bör bevaras och utvecklas medan kopplingarna dem emellan bör stärkas.

Entréer

Första intrycket är viktigt. Här marknadsförs orten för potentiella invånare och besökare. Det är viktigt att gestalta orternas avslut mot åkermark till bostäder på ett bra sätt. Entréerna in till Borghamn, Rogslösa och Skedet markeras idag inte på något specifikt sätt mer än trafikskyltning. Vid sådana platser gör turister sina val att passera förbi eller besöka platsen. Stor omsorg bör därför läggas på en attraktiv gestaltning av infarterna.

Borghamn

Borghamn utgör ett strandnära samhälle vid foten av Omberg. Den permanenta befolkningen uppgår (2023) till ca 170 personer. Många bostäder, framför allt i ortens strandnära norra del, används som fritidsbostäder. Marken i Borghamn tillhörde historiskt de forntida byarna Bårstad och Västerlösa vars ägo gränser fortfarande kan spåras i nuvarande fastighetsgränser. Ortens bebyggelse är uppdelad i tre bebyggelsesamlingar, en kring hamnen och en kring stenbrottet i söder, en kring den tidigare järnvägsstationen och en i norr vid det lilla fiskeläget och Hovanäsudden.

Idag bedrivs vandrarhem, café och restaurang i hamnen i byggnader som tidigare ingick i Göta kanalbolagets verksamhet. Bredvid hamnen ligger ett av ortens två stenförädlingsföretag.

Stenindustrin är lika viktig för Borghamn och Vadstena som besöksnäringen. Verksamheterna har ibland konkurrerande behov. För att säkra verksamheternas framtid är det viktigt att skapa förutsättningar som gör det möjligt att utvecklas i närhet till varandra.

Borghamns närhet till Omberg skapar många möjligheter för rekreation för bofasta och för besökare. Det går bra att utgå från Borghamn och följa en av de leder som löper in och genom naturområdet Omberg. Gångstråk finns även utmed Vättern förbi Bårstadsbrottet (det gamla nedlagda kalkbrottet).

Viljeinriktning

- Nya bostäder och verksamheter ska i första hand tillskapas inom befintliga planlagda områden.

- Stärka centrumstråket genom Borghamn.
- Ny planering och exploatering ska tillvarata de speciella natur- och kulturmiljöer som finns på orten.
- Entréerna till Borghamn stärks.
- Strandstigen utvecklas.
- Tydligare skyltning på stigar och leder.
- Säkrare cykelvägar mellan Borghamn, Rogslösa och Skedet.
- Förbättrad kollektivtrafik som förbinder Rogslösa, Borghamn och Skedet med Vadstena stad och Ödeshögs kommun.
- God service i Borghamn.
- Verksamheter såsom turismnäringen och stenindustrin ges förutsättningar att utvecklas sida vid sida.

Bostäder

Borghamns bostadsbebyggelse består främst av villor tillkomna under 1900-talets senare hälft. Men Borghamn var tidigare en järnvägsort och i anslutning till den tidigare järnvägsstationen finns en del äldre bebyggelse kvar. Bland annat det gamla stationshuset. Under 2011 revs två flerbostadshus i Borghamn och det finns planlagda tomter tillgängliga som kan bebyggas för både villor och flerbostadshus.

Borghamn för besökare och boende

Borghamn har ett attraktivt läge vid Ombergs fot längs med Vättern. Omberg och Vättern har viktiga entréer och ankomstplatser från dessa punkter. Orten har egen hamn, attraktiv och med stor potential. I området finns värdefulla och intressanta kulturmiljöer såsom Drottning Ommas borg och Bockakyrkogården.

Anslutningen till Omberg ger många möjligheter till rekreation för boende och besökare. Från Borghamn utgår Östgötaleden och andra populära leder in i och genom naturområdet Omberg. Gångstråk finns även utmed Vättern förbi Bårstadsbrottet (det gamla nedlagda kalkbrottet).

Service

I Borghamn finns livsmedelsbutik i korsningen Hovanäsvägen – Borghamnsvägen med utlämning för Systembolaget, apotek och postservice.

Orten har också en bygdegård med en biblioteksfilial och ett brandvärn, säsongsvis vandrarhem med restaurang, värdshus och loppmarknad. Förskola (kooperativ) finns i grannsamhället Rogslösa. Sommartid finns även möjlighet att använda fotbollsplanen och utegym.

Trafik

Sträckorna Rogslösa – Borghamn, Borghamn – Skedet samt Rogslösa och Skedet har goda vägförbindelser men kan bli säkrare för oskyddade trafikanter. En gång- och cykelförbindelse mellan Herrestad och Rogslösa skulle kunna vara ett alternativ för en ökad och tryggare framkomlighet till Vadstena stad och samtidigt möjliggöra för en tryggare koppling mellan orterna.

Utpekad bebyggelse i Skedet och Rogslösa i anslutning till väg 919 skulle medföra ett ökat behov för cyklister men även ett större underlag för en busslinje längs vägen.

I dagsläget går det ingen regional kollektivtrafik genom området. Det som finns är närtrafiken mellan Vadstena stad och Borghamn. Närtrafiken är en förbeställd tjänst från respektive hållplats.

Borghamnsvägen och Hovanäsvägen är de två övergripande trafikstråken och dessa trafikeras i viss utsträckning av tung trafik till och från industrierna. I övrigt består gatunätet av villagator. Även Hovanäsvägen som passerar genom samhället har samma karaktär som resterande lokalgator vilket försvårar orienteringen i samhället.

Nyligen har det anlagts en stor parkeringsyta för personbilar, husbilar och husvagnar vid områdets entré.

Teknisk infrastruktur

Borghamn har ett eget reningsverk som även betjänar grannsamhällena Rogslösa och Skedet. Kapaciteten är god och klarar en bebyggelseexpansion. Reningsverket medför även en skyddszon mot bostäder. Dricksvattentäkt finns i Vättern.

Södra Borghamn samhälle

Förslag på större byggrätter inom planlagt område för att möjliggöra tillbyggnader med mera för ett attraktivt permanentboende. Vidare att se över nuvarande detaljplan och genomföra ändringar som möjliggör att befintliga byggrätter kan nyttjas.

Inom redan utbyggt område på privatägd mark.

Svängen

Möjlig utveckling med inriktning mot friluftsliv och stärkt tillgänglighet till Omberg samt viss komplettering av verksamheter som inte är omgivningspåverkande och bostäder i anslutning till butiken i Borghamn. Området är delvis skyddat genom ett naturvårdsavtal. Avstånd till stenindustrin behöver studeras.

Skogsmark på privatägd mark.

Kalkbruket

Område för rekreation och verksamheter som inte är omgivningspåverkande samt bostäder i anslutning till idrottsplanen. Området pekas ut i syfte att sammanbinda de norra delarna av Borghamn med de södra. Teknisk infrastruktur finns utbyggt i området.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Bårstad vid badet – LIS-område

Område för rekreation och bostäder i anslutning till badet. En utveckling skulle kunna möjliggöra för åtgärder som gör badet mer tillgängligt och attraktivt. Teknisk infrastruktur finns inom 200 meter från området.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och ligger på kommunal mark.

Rogslösa

Rogslösa kyrkby som kringgärdas av stora träd är synligt på långt håll över slätten. Kyrkbyn har en annorlunda karaktär än de övriga kyrkbyarna i kommunen genom att den vuxit samman med Rogslösa stationssamhälle och har därför bebyggelse från flera olika tidsepoker. Cirka 70 personer (2023) är bosatta i Rogslösa. Den offentliga servicen i området består av en kooperativ förskola i Rogslösa och Rogslösa kyrka. Kommunen äger mark i anslutning till byn och delar av marken är planlagd för bostäder. Genom nya etableringar i orten skulle underlaget för service som helhet öka i Borghamn, Rogslösa och Skedet.

Viljeinriktning

- Nya bostäder och verksamheter ska i första hand tillskapas inom befintliga planlagda områden.
- Områdets karaktär bevaras och hänsyn tas till kulturmiljön runt kyrkan. Den nya bebyggelsen ska inte konkurrera med byns centrala punkter.

Rogslösa samhälle

Ny detaljplan inom redan planlagt område som möjliggör mindre förtätning och flexibla byggrätter. Gällande detaljplanen medger enplanshus men två plan bedöms överensstämma bättre med byns karaktär.

Inom redan utbyggt område på privatägd mark.

Stationsvägen samt Borghamnsvägen

Området pekas ut för komplettering med villor. För bibehållen bykänsla bör husens utformning och utförande anpassas till kringliggande äldre hus. Bebyggelsen längs Norra Stationsvägen skulle bidra till att knyta samman byn och berör jordbruksmark som ur arronderingssynpunkt kan vara mindre lämplig.

Jordbruksmark i privat ägo.

Skedet

Ca 80 personer (2023) är bosatta i Skedet. I Skedet och längs med Skedagatan finns fler mindre verksamheter knutna till besöksnäringen. Skedet har kommunalt vatten och avlopp och på senare år har bostadsefterfrågan i området ökat.

Bebyggelsen utmed Skedagatan innehåller relativt små bostadshus, uppförda under årtiondena omkring år 1900, med rödfärgade träfasader eller målade i ljusa kulörer. I modern tid har några hus klätts med eternitskivor eller fasadtegel. På tomterna står ofta bodar och små ladugårdar. Två tidigare missionshus utgör betydelsefulla inslag i miljön.

Viljeinriktning

- Värdefulla utblickar mot landskapet längs Skedagatan bör bevaras.
- En varsam bebyggelsekomplettering kan ske längs bygatan.
- Nya hus ges likvärdig storlek och proportioner med de befintliga längs gatan. Även förhållandet mellan byggnader och gata är viktigt att beakta.

- Förtätning mellan Skedagatan och väg 919 föreslås.

Åsby

Området pekas ut för komplettering med en landad bebyggelse av villor och mindre verksamheter. Området ligger attraktivt med utblickar mot Omberg och slätten. Närheten till vägen avseende hastigheter, buller och säkra och trygga övergångar behöver studeras vidare.

Marken utgörs idag av jordbruksmark och är i privat ägo.

Landsbygden med kyrkbyar och småorter

Landsbygden i Vadstena har unika resurser, för livsmedelsförsörjning, som en attraktiv boendemiljö samt för rekreation och fritidsupplevelser. Vadstena kommun är, tillsammans med andra verksamma, för att driva utvecklingsfrågor som är viktiga för landsbygden. Syftet är att förbättra förutsättningarna för boende, arbete och service.

För att ny bebyggelse på landsbygden ska harmoniseras med miljön bör den placeras och utformas så att den förhåller sig väl till terräng, vegetation och befintlig bebyggelse. Samma hänsyn bör även tas vid nybyggnation av lantbrukets ekonomibygnader.

På Vadstenas slättbygd finns det specifika förutsättningar att ta hänsyn till gällande jordbruksmark och kulturmiljö. Vid utveckling av bostäder eller annan bebyggelse på landsbygden är de areella näringarna som skogs- och jordbruk samt djurhållning viktiga att ta hänsyn till. Att bo på landsbygden innebär att räkna med att viss påverkan av skogs- och jordbruket eller djurhållning som exempelvis lukt, transporter, damning samt stoft kan förekomma. Ungefär tre fjärdedelar av kommunen omfattas av riksintresse för kulturmiljön. I området behöver hänsyn tas så att inte riksintresset påtagligt skadas.

För att möjliggöra en utveckling av boendemiljöer har kommunen tagit fram bebyggelseprinciper för att värna ett rationellt jordbruk, kulturmiljön och landskapsbilden:

Lokalisering

Med lokalisering avses läget för ny bebyggelse ur ett större geografiskt perspektiv och är det första steget i bedömningen av om bebyggelsen eller huset är lämpligt på en plats.

- Utveckling sker utmed befintliga stråk och infrastruktur.
- Koncentrera vid befintlig bebyggelse och orter.
- Större lantliga tomter med öppna vyer.
- Nyttja obebyggda tomter.
- Ta endast i anspråk orationella ytor som exempelvis hörn eller intill åkerholmar.
- Avstyckningar vid gårdar är möjliga främst vid generationsskiften.

VADSTENA
KOMMUN

- Restriktivitet vid ändringar, tillägg och kompletteringar i anslutning till värdefulla kulturmiljöer. Här ställs även höga krav på en anpassad gestaltning.
- Vid nybyggnation i känsliga kulturmiljöer ska alternativa placeringar utredas.

Placering

Placeringen av ny bebyggelse på en tilltänkt plats eller tomt är viktigt för hur det passar in i landskapet. Placering ska beakta hur bostadsbebyggelse har placerats traditionellt inom aktuellt område eller landskapstyp.

- Placera huset i anslutning till träddungar, skogsbryn eller med stöd av terrängen eller befintlig bebyggelse.
- Placera huset så att värdefulla utblickar inte störs.
- Placera huset där minst ingrepp behöver göras i marken för att undvika sprängning, schaktning och utfyllnader.

Hänsyn och riksintressen

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de områden av riksintresse som finns inom kommunen och hur kommunen förhåller sig till dem i sin planering av mark- och vattenområden. Ett riksintresse är ett område som bedöms ha så stora värden att det är av betydelse för landet som helhet.

Viljeinriktning

- Kommunens målsättning är att beakta riksintressenas värden vid planering och tillståndsgivning.
- Vid behov förtydliga och revidera avgränsning för riksintresset med en högre detaljeringsgrad, utifrån lokala förutsättningar och i de fall genomförda inventeringar ger ny information.

Utöver de utpekade riksintressena finns det många andra värden kopplade till mark- och vattenområden som kommunen ska ta hänsyn till när man vill bevara, förädla eller utveckla kommunen.

Kulturmiljö

Kulturmiljöer skyddas och bevaras dels genom lagstiftningen, dels i den kommunala planeringen genom de planer och program som upprättas. I detta kapitel redogörs för kommunens kulturmiljöer samt hur dessa skyddas och bevaras. Ungefär tre fjärdedelar av kommunens land- och vattenområde är utpekade som riksintresse för kulturmiljövården, och därmed har merparten av de nedan beskrivna värdena riksintressestatus.

Riksintresse för kulturmiljövården

Stora delar av Vadstena kommun är utpekade som riksintresse för kulturmiljövården för sina höga kulturmiljövården. Riksintressena skyddas genom miljöbalkens 3:e kapitel. Byggnadsminnen, fornlämningar, kyrkor och kyrkogårdar skyddas genom kulturmiljölagen. Särskilt värdefulla områden skyddas genom plan- och bygglagen 8 kap. 13. Det är Riksantikvarieämbetet som beslutar om ett område är av riksintresse för kulturmiljövården. Därefter är det kommunernas uppgift att ta hänsyn till de utpekade riksintressena i översiktsplaneringen. Inom kommunen finns två riksintresseområden;

Vadstena Småstadsmiljö och andligt centrum (E8) *Länk till riksintressebeskrivningar*

Viljeinriktning

- Ny bebyggelse inom och förändringar i den värdefulla miljön ska utformas med stor hänsyn till platsens kulturhistoriska värden
- Stadens siluett ska vara fri från nya konkurrerande inslag

Centralbygd och slättbygd kring Omberg och Tåkern (E1-E7) *Länk till riksintressebeskrivningar*

Viljeinriktning

- Jordbruksbygdens öppna karaktär bibehålls
- Spridd bebyggelse ska undvikas i det öppna landskapet.
- Ny bebyggelse, även jordbrukets ekonomibygnader, bör lokaliseras i anslutning till befintlig bebyggelse.
- Nya byggnader ska anpassas till platsens kulturhistoriska värden
- Befintliga alléer och andra stora träd kring gårdarna bör bevaras och kompletteras.

Vadstena stad

Vadstena var under 1400-talet en av landets mest betydelsefulla städer. Stadens historiska betydelse manifesteras i anläggningar som heliga Birgittas klosterkyrka från 1400-talet och Vadstena slott, uppfört ca 1540 – 1620. Dessa båda byggnader ligger på var sin sida av staden och dominerar fortfarande stadens siluett.

Vadstena innerstad har ett till stora delar bevarat medeltida gatunät. Inom detta finns också många medeltida byggnader som i flera fall även har en bevarad tomtstruktur. Den äldsta byggnaden är Folkungapalatset från 1200-talet, som sedan 1300-talet är en del av klosteranläggningen. Rödtornet är en kvarvarande del av den medeltida stadskyrkan S:t Per och fungerar än idag som klockstapel. Som exempel på andra medeltida byggnader kan nämnas Helgeandshuset, Biskopshuset, Märten Skinnares hus och köpmannen Udd Jönssons handelshus. Vadstena rådhus är uppfört på 1500-talet.

Stadskärnan präglas i övrigt av 1700- och 1800-talens låga bebyggelse med fasader i puts eller trä och dess äldre gårdsmiljöer. Även 1600-talets borgarbebyggelse i sten och trä finns representerad. Senare tiders monumentala byggnader utgörs av det före detta munkklostret (ombyggt till krigsmannahus på 1600-talet), Trefaldighetsgården från 1850-talet, den med Rödtornet sammanbyggda samrealskolan från 1800-talet, lasarettet från 1908 och det före detta sparbankshuset vid Rådhusorget, uppfört runt 1900. Även Asylen utgör en märkesbyggnad i stadsbilden. Den tillkom under 1890-talet efter en omfattande ombyggnation av det före detta sockerbruket från 1870-talet. Från 1800-talet härrör också hamnanläggningen med magasinbyggnader och järnvägsstationen med lokstallar.

Från det sena 1800-talet tillkom även bostadsbebyggelse utanför den medeltida stadens gräns. Den karaktäriseras av fristående villor med trädgårdar uppförda i huvudsak mellan 1890 och 1930-talet. Utanför de äldsta stadsdelarna tar modernismens bebyggelsemiljöer vid. Här ryms radhus, flerfamiljshus, kedjehus och villor, alla med en modernistisk prägel. Den modernistiska bebyggelsen i Vadstena är huvudsakligen uppförd från 1940-talet till- och med 1980-talet.

I Vadstena kan även vårdinrättningarnas utveckling och arkitektur studeras i allt från Märten Skinnares hus till dagens bebyggelse i Birgittaområdet. Miljöerna täcker ett flera hundra år långt tidsspänn från 1500-talets början fram till 1900-talets andra hälft.

Kulturlandskapet Omberg - Tåkern

Området kring Omberg och Tåkern är ett särpräglad kulturlandskap som haft stor betydelse i den svenska historien. De långa siktlinjerna över det öppna slättlandskapet bryts av kyrkbyarna med sina kyrktorn. Kring kyrkorna finns uppvuxna träd som bildar gröna öar i landskapet. Långa alléer leder fram till de stora gårdarna. Utöver dessa kulturhistoriska uttryck finns även moderna inslag i landskapet, som till exempel senare tiders ekonomibyggnader och vindkraftverk. Den långa kontinuiteten av mänsklig verksamhet går att avläsa i landskapet.

Borghamns stenindustri

I Borghamn har man brutit kalksten sedan 1100-talet. Stenen från brottet vid Ombergs norra fot har använts i en rad kyrkobyggnader liksom andra märkesbyggnader runt om i landet, bland annat Vadstena slott, Alvastra kloster och Nationalmuseum. Stenbrottets verkligt industriella produktion tog sin start i början av 1800-talet då Baltzar von Platen köpte Borghamns kalkbrott för byggandet av Göta kanals räkning. Det var även då hamnen tillkom. Merparten av byggnaderna som finns här idag härstammar från mitten av 1800-talet, från en tid då Kronoarbetarskårens fånganstalt verkade här. Sedan 1923 hade Lanthushållsskolan verksamhet i lokaler, men avlöstes senare av Borghamns folkhögskola. Idag bedrivs hotell och konferensanläggning här, samtidigt som delar av stenbrotten fortfarande är aktiva. *Borghamn är i sin helhet ett byggnadsminne (Borghamnsskolan, Västerlösa 1:5) enligt kulturmiljölagen, och omfattar bland annat 22 byggnader, hamnen och Bockakyrkogården.*

Kyrkor och kyrkbyar

I Vadstena kommun ligger kyrkorna och kyrkbyarna tätt. Kommunen omfattar socknarna Hagebyhöga, Herrestad, Hov, Källstad, Nässja, Orlunda, Rogslösa, S:t Per, Strå, Väversunda och Örberga. Kyrkplatsen har varit socknens centrum och bytomterna organiserade äganderätten inom byns ägor. Mycket av den ursprungliga karaktären i kyrkbyarna är bevarad och kyrkbyarna är mycket värdefulla för förståelsen av kulturlandskapet.

Kyrkorna i Vadstena kommun började uppföras av sten under 1000-talet. I flera fall ersatte stenkyrkorna en äldre träkyrka. Att kyrkobyggandet var så tidigt förklaras av kungamaktens och stormannaätternas stora jordinnehav i denna trakt. En ovanligt stor andel av de medeltida, romanska kyrkorna är välbevarade och flera av dem har mycket höga kulturhistoriska värden. Exempelvis är kyrkorna i Väversunda, Rogslösa, Örberga, Nässja, Herrestad och Hov särskilt välbevarade. Andra kyrkor, som Strå, Källstad och Hagebyhöga, har under åren blivit ombyggda men har fortfarande kvar medeltida delar. Orlunda sticker ut då byns medeltida kyrka revs och ersattes av en helt ny byggnad år 1890.

Kulturmiljöstrategi för Vadstena kommun

Vadstena kommun har tagit fram en kulturmiljöstrategi som tar utgångspunkt i de nationella kulturmiljömålen. De nationella målen ska förutom att styra det statliga arbetet i kulturmiljöfrågorna även vara vägledande för kommuner och regioner. Kulturmiljöstrategin svarar även mot kommunens politiska viljeförklaring 2023-2026

och bidrar till att uppfylla de övergripande målen och visionen för Vadstena kommun. Till varje mål följer en kort beskrivning av målets utgångspunkter och lämpliga strategier för att uppnå målen.

De nationella kulturmiljömålen:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Vadstenas mål för kulturmiljöarbetet:

- Mål 1: Vadstenas kulturmiljöer bevaras och värda och bidrar till en långsiktigt hållbar förvaltning av bebyggelse och landskap
- Mål 2: Vadstenas kulturmiljöer används och tillgängliggörs och är därigenom en källa till kunskap och upplevelser
- Mål 3: Vadstenas kulturmiljöer är en resurs för samhällsutvecklingen i kommunen

Vadstenas kulturmiljöer bevaras, vårdas och underhålls, och bidrar därigenom till en långsiktigt hållbar förvaltning av bebyggelse och landskap

Utgångspunkter: Hållbar utveckling handlar bland annat om att förvalta befintliga resurser. Att ta hand om kulturmiljön och de värden som finns i det redan byggda är en viktig del i omställningen mot ett hållbart samhälle. Vadstenas kulturmiljöer är en ändlig resurs som behöver bevaras och vårdas för framtiden – om värdena en gång går förlorade kan de sällan återställas. Att värna kulturmiljön handlar om respekt för det som varit, om möjligheten för kommande generationer att förstå sin samtid genom kopplingar bakåt i tiden. Att bevara och värda det redan byggda kulturarvet är också ett konkret exempel på hur kulturmiljön kan bidra till att uppnå de miljömässiga målen i omställningen mot ett hållbart samhälle. En god förvaltning av landskapet innebär bland annat hänsynsfull placering och anpassning till de givna förutsättningarna, men också att människor ska kunna bo och leva där, och därigenom förvalta kulturmiljöerna. Genom att ta hänsyn till de unika kulturmiljövärden som finns i Vadstena skapas förutsättningar för en hållbar förvaltning av både stad och landsbygd.

Strategier för att uppnå målet:

- Vadstena har ett uppdaterat kulturmiljöprogram som är vägledande vid planeringsprocesser och all förändring inom den fysiska miljön. Programmet används som utgångspunkt för hur landskap och miljöer med kulturhistoriska värden förvaltas.

- I Vadstena utvecklas kulturmiljöerna med stor varsamhet och hänsyn till kommunens unika särdrag och värden. De kulturhistoriska värdena är en grundförutsättning för hur och var utveckling kan ske.
- Vadstenas kulturmiljöer ges förutsättningar att bevaras, vårdas och underhållas genom att förses med lämpligt skydd i detaljplan.
- Kulturmiljökompetens inkluderas genom hela processen i den fysiska planeringen, från tidiga planskeden till bygglov.
- Kommunen arbetar för en hållbar förvaltning av sina egna kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer.
- Vid klimatanpassning av byggnader och miljöer ska de kulturhistoriska värdena vara vägledande. Detta innefattar både miljöanpassningar för att säkra bebyggelsemiljöernas fortlevnad samt åtgärder kopplat till exempelvis energiförbrukning. Återbruk, underhåll och förbättringar av befintliga byggnader ska prioriteras.

Vadstenas kulturmiljöer används och tillgängliggörs och är därigenom en källa till kunskap och upplevelser

Utgångspunkter: Våra kulturmiljöer är viktiga för förståelsen av vår gemensamma historia och har ett betydande allmänintresse. En viktig förutsättning för att kulturmiljöerna bevaras för framtiden är att de används och tillgängliggörs. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla – såväl stat som kommun, enskilda fastighetsägare och allmänhet. En viktig del av kulturmiljöarbetet görs av de invånare som bor, arbetar och förvaltar miljöerna i kommunen. För att människor ska ges möjlighet att vara delaktiga i kulturmiljöarbetet krävs att det finns tillgänglig kunskap och tydliga riktlinjer för förvaltning. Kommunen har här en viktig uppgift att sprida kunskap om och skapa intresse för kommunens kulturmiljöer.

Vadstenas kulturmiljöer är en viktig källa till både kunskap och upplevelser. I Vadstena finns en mångfald av unika kulturmiljöer som tillsammans utgör en bärande del i tätortens identitet. Kulturmiljöerna återspeglar de skeenden som format Vadstena och är viktiga för att invånare och besökare ska förstå hur samhället vuxit fram och varför det ser ut som det gör idag.

Strategier för att uppnå målet:

- Kommunen skapar förutsättningar för att alla invånare ska kunna ta del av kommunens kulturmiljöer genom exempelvis kunskapsuppbyggnad, god tillgänglighet och kommunikation.
- Kommunen sprider kunskap om Vadstenas kulturmiljöer. Detta kan göras genom att sprida kunskap om Vadstenas kulturmiljöer på exempelvis hemsida, informationsskyltar och broschyrer med mera.
- Kommunen samverkar med verksamheter, föreningar och näringsliv som arbetar med att sprida kunskap om och tillgängliggöra Vadstenas kulturarv och kulturmiljöer.

Vadstenas kulturmiljöer är en resurs för samhällsutvecklingen i kommunen

Utgångspunkter: Vadstenas kulturmiljöer bidrar till att skapa attraktiva miljöer som ger en god livsmiljö lockar besökare, höjer värdet på närliggande mark och lockar till investeringar. Kulturmiljön kan också skapa ekonomiska värden genom turism och besöksnäring, samtidigt som det bidrar till värdefulla kringverksamheter och arbetstillfällen. Genom att tillvarata Vadstenas unika särdrag kan kommunen utvecklas i samklang med historien samtidigt som nya värden tillförs.

Strategier för att uppnå målet:

- I utvecklingsprocesser beaktas och används kulturmiljön som en resurs för social, ekonomisk, miljömässig och kulturell hållbarhet. Kulturmiljöns värden används för att stärka platsens identitet och öka dess attraktionskraft.
- Kommunen stödjer insatser och verksamheter som bidrar till att främja en hållbar utveckling av Vadstenas kulturmiljöer, till exempel handel, turism och kulturella verksamheter.
- Möjliggör för lokal verksamhet utifrån byggnadens förutsättningar. Verksamheter ska kunna inrymmas i äldre bebyggelse. Vid förvaltning av kulturhistorisk bebyggelse utgår man från byggnadernas värden.
- Kommunen lyfter fram de kulturhistoriska värdena i sina fastigheter och arbetar aktivt med att använda fastigheterna för kommunala verksamheter. En stor vikt läggs vid att hitta en användning som är anpassad till byggnadens specifika värden och förutsättningar

Friluftsliv

Dessa principer kan vara till stöd för när kommunen diskuterar inriktning och prioritering för sitt eget arbete med friluftsliv. Bärande principer för Naturvårdsverkets friluftslivsarbete:

Principen att så många som möjligt ska ha nära till naturen – oavsett vem man är och var i Sverige man bor är viktig. Allemansrätten är en viktig förutsättning för friluftslivet. Den stödjer möjligheterna och tydliggör skyldigheterna för människors vistelse i naturen.

Riksintresse för friluftsliv

Riksintresse för friluftsliv regleras i 3 kap 6 § miljöbalken och utpekats av Naturvårdsverket. För att ett område ska bli klassat som riksintresse för friluftslivet gäller att de ska ha särskilda natur- och kulturkvaliteter och vara tillgängliga för allmänheten. Dessa friluftsvärden ska vara så stora att områdena är eller kan bli attraktiva för besökare från hela eller en stor del av landet eller utlandet. För Vadstenas del har Omberg och Tåkernområdet utpekats som riksintresse för friluftslivet.

Omberg-Tåkern (F1)

Ombergs och Tåkerns friluftsvärden sammanfaller med områdenas riksintressanta natur- och kulturmiljöer. Både Omberg och Tåkern är välkända och välbesökta områden av såväl besökare från övriga Östergötland, landet som helhet och Europa.

VADSTENA
KOMMUN

Viljeinriktning

Området är en viktig del av Vadstenas turism- och besöksnäring. Kommunen anser att tillgängligheten och besöksmålen inom riksintresset bör utvecklas och blir kända för fler människor. Åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset från friluftssynpunkt får inte komma till stånd.

Riksintresse för rörligt friluftsliv

Landskapsbilden kring Vättern är karaktäristisk och av stort värde och har därför blivit utpekad i miljöbalkens 4 kapitel 2 §, som ett större område med stora natur- och kulturvärden av riksintresse, under benämningen ”Vättern med öar och strandområden”.

Det är ett av flera geografiskt avgränsade områden i Sverige som utpekats som riksintresse i sin helhet, med hänsyn till de samlade natur- och kulturvärden som finns i området. Området ska därför skyddas mot åtgärder och ingrepp som påtagligt kan skada natur- och kulturvärdena. Riksintresset täcker också Vätterns betydelse för näringsliv och bosättning, dess speciella ljus och storslagna vyer, samt associativa värden genom kulturpersonligheter, måleri, litteratur och så vidare.

Vid bedömningen om exploatering eller annat ingrepp i miljön kring Vättern för turismens och friluftslivets, särskilt det rörliga friluftslivet, intressen särskilt beaktas. Skyddet utgör dock inte hinder för utveckling av befintliga tätorter, det lokala näringslivet eller för utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret

Viljeinriktning

Vätterns höga naturvärden ska bevaras och dess råvattentäkt ska säkras. Möjligheterna för aktiviteter kopplat till Vättern ska utvecklas. Kulturlandskapets karaktär och befintliga natur- och kulturvärden ska bevaras och i förekommande fall utvecklas.

Nationella friluftsmål

Alla människor ska ha möjlighet till naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Utifrån de här utgångspunkterna baseras de 10 svenska friluftsmålen. Det övergripande syftet för målen är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Vart och ett av målen har olika ingångar i det här övergripande syftet.

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv stadskärna
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

VADSTENA
KOMMUN

Natur

Naturvårdens uppgift handlar både om att skydda värdefulla områden och arter samt att möta människans behov att nyttja naturen och allt som naturen ger. Naturvården bevarar och restaurerar naturvärden och målsättningen är att uppnå ett hållbart nyttjande av naturen. Naturvårdsverket är ansvarig myndighet för naturvårdsfrågor på nationell nivå, länsstyrelsen på regional nivå, och kommunen på lokal nivå.

Riksintressen för naturvården

Riksintresse för naturvården utpekas av naturvårdsverket och regleras i miljöbalkens 3 kap 6 §. Enligt Naturvårdsverket ska riksintressena representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling och visa mångfalden i naturen.

Sammanställningen av riksintressena i Vadstena kommun utgår från Länsstyrelsens beskrivningar av naturvärden inom de olika områdena. Inom kommunen omfattas ingående delar av Tåkern, Omberg och Vättern av riksintresset.

Tåkern

Tåkern är utpekad som riksintresse för naturvården, Ramsarområde samt Natura 2000 på grund av sin flora och fauna. Sjön berörs också av riksintresse för friluftslivet. Halva sjön ligger inom Vadstena kommun, övriga delar i Ödeshögs och Mjölby kommuner. I Vadstena kommun är Tåkern utpekad som Ramsarområde (våtmark av internationell betydelse).

Tåkern är skyddat av Länsstyrelsen som naturreservat. Med sin utomordentligt rika vegetation och flora, sin omväxlande och intressanta fauna samt sist men inte minst sin speciella topografi och geologi, räknas till ett av de värdefullaste naturområdena i södra och mellersta Sverige.

Viljeinriktning

Tåkern och dess närmaste omgivning (1 km från strandlinjen) ska värnas från åtgärder som kan förändra områdets karaktär och upplevelsen av sjön i landskapet. Tåkern ska bevara sin karaktär av fågelsjö och rekreativmiljö. Sjön ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Omberg

På berget finns områden som är utpekade Natura 2000-områden – Ombergs branter, Ombergsliden, Ostmossen och Västra Karlsbo kalkkärr. Ombergsliden och Ostmossen är skyddat som naturreservat. Omberg är också utpekad som riksintresse för kulturmiljövård och friluftsliv.

Omberg är genom sitt läge mellan Vättern och den plana, vidsträckt östgötaslätten ett dominerande inslag i landskapet. Den stora variationen av naturmiljöer gör berget till ett kärnområde för många sällsynta och rödlistade växter och djur i Sverige.

Hela berget är av Sveaskog angivet som ekopark och sköts efter en upprättad skötselplan.

Viljeinriktning

VADSTENA
KOMMUN

Omberg är viktig som rekreativmiljö och turistmål i Vadstena kommun. Berget ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skydda riksintresset. Dess närmaste omgivningar ska värnas från åtgärder som kan förändra områdets karaktär och upplevelsen av Omberg i landskapet.

Vättern

Vättern med öar och strandområden är på grund av sina höga natur- och kulturmiljövärden också utpekade som riksintresse enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Detta innebär, enligt miljöbalken, att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Vättern är också ett Natura 2000-område.

Vätterns förkastningsbetingade sjöbäcken, förstklassiga vattenkvalitet och intressanta fauna utgör en utomordentligt värdefull och skyddsvärd naturmiljö. Vättern är väl känd för sitt klara och fina vatten. I sjön finns minst 28 fiskarter, mest känd är Vätternrödingen. Sjön utnyttjas både som dricksvattentäkt och som recipient för avloppsvatten.

Viljeinriktning

Vättern och dess strandmiljöer ska värnas från åtgärder som kan påverka vattenmiljön negativt. Vättern ska också skyddas mot ingrepp som påtagligt kan skada riksintresset från kulturmiljö-, naturvårds- och friluftssynpunkt.

Hagebyhöga kalkkärr

Hagebyhöga kärr är ett välutbildat extremrikkärr med rik flora, med bland annat stor rikedom på nycklar och kärrknipprot. Kalkkärr som är ett av de finaste i Östergötland har få motsvarigheter på det svenska fastlandet. Hela området ingår sedan 2008 i naturreservat som upprättades 1981. Hagebyhöga kalkkärr är utpekade som Natura 2000-område.

Naturvärdet kommer att bestå om området undantas från dikning, utfyllnad, schaktning, bebyggelse och markskador. Kärret måste hållas helt öppet genom bete eller röjning.

Viljeinriktning

Kalkkärr ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Kastad kulle

Kastad kulle har en mycket rik stäppängsflora och är en av de värdefullaste stäppängarna i Östergötland. Kastad kulle är naturreservat sedan år 2001 och utpekade som Natura 2000-område.

Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som till exempel täkt, gödsling, tippning, barrträdsplantering, bebyggelse och schaktning. Stäppängen måste hållas öppen genom bete eller röjning.

Viljeinriktning

VADSTENA
KOMMUN

Kastad kulle ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Fyrstensberget

Vid Fyrstensberget går den kambrosiluriska berggrunden i dagen. I den upp till 10 m höga strandklinten kan kalkstenslager från mellanordvicisk tidsålder studeras. Här finns en intressant fossilvärd med ansamlingar av Cystoideer, en grupp av utdöda tagghudingar som på mycket långt håll är släkt med våra sjöstjärnor och sjöborrar. Fossilförekomsten vid Ullnäs saknar motstycke i världen.

Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som till exempel sprängning, täkt, stentipping på stranden och bebyggelse.

Viljeinriktning

Fyrstensberget ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Motalabuktens övärld

Övärlden omfattar fem öar och ögrupper, varav endast den sydligaste ön, Jungfrun, ligger i Vadstena kommun. Visingsöformationens bergarter förekommer endast i Vättersänkan och är åtkomlig på få ställen vid stränder och på öar. På öarna i Motalabukten påträffas förutom formationens bergarter också den underliggande graniten.

Riksintresset är även utpekade som riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken och Natura 2000.

Viljeinriktning

De värden som är knutna till övärlden ska bevaras och skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Skyddad natur

Vadstena kommun har flera skyddade områden. Platserna är skyddade av olika skäl som går att utläsa i den tillhörande kartan genom att trycka på det objekt du vill veta mer om.

Tryck i den digitala kartan för att visa områden för natura 2000, naturminnen, naturminnen, naturreservat, ramsarområden, tillträdesförbud. Vattenskyddsområde samt övrig biotopskyddsområde.

Natura 2000

Utpekade Natura 2000-områden regleras i miljöbalkens 4 kapitel och samtliga Natura 2000 områden är klassade som riksintresse. Syftet är att värna om vissa naturtyper och arter och deras livsmiljöer. För att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som kan påverka miljön i ett Natura 2000 område krävs tillstånd från länsstyrelsen.

Inom Vadstena kommun finns följande Natura-2000-områden:

- Vättern
- Tåkern

VADSTENA
KOMMUN

- Omberg (branterna)
- Ombergsliden
- Ostmossen
- Borghamns kalkkärr
- Kastad kulle torräng
- Hovanäs kalkfuktäng
- Västra Karlsbo kalkkärr
- Hagebyhöga
- Långvrån
- Hagalund
- Örberga

Fågeldirektivet SPA

Direktivet behandlar bevarandet av fågelarter som förekommer naturligt vid deras livsmiljöer. Vadstena kommun har stora områden som omfattas av fågeldirektivet.

Art- och habitatdirektivet SCI Rikstäckande

Art- och habitatdirektivet syftar till att säkra den biologiska mångfalden. För att göra det bevaras de livsmiljöer som naturligt förekommer och där med den vilda flora och fauna som finns i områdena.

Naturminnen

Naturminnen kan vara enskilda föremål, som flyttblock, jättegrytor eller gamla, storvuxna träd. Det kan också vara mycket små områden med intressanta naturföreteelser. Naturminnen skyddas efter beslut av länsstyrelsen. Skyddsformen infördes 1909, och flertalet befintliga naturminnen skapades redan före naturvårdslagens tillkomst 1964. Idag tillkommer ytterst sällan nya naturminnen.

I Vadstena finns tre naturminnen som alla utgörs av äldre, grova träd.

- Ek vid Rogslösa prästgård
- Ek vid Herrestads Prästgård
- Qvisbergs allé

Biotopskydd

Mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter, eller som annars är skyddsvärda, får enligt miljöbalken förklaras som biotop skyddat område. Enligt förordningen om områdesskydd finns ett generellt biotopskydd för vissa livsmiljöer så som alléer, pilevallar, naturliga bäckfårar, stenmurar, odlingsrösen, åkerholmar samt källor med omgivande våtmark i odlingslandskap. Inom område med biotopskydd får verksamheter inte bedrivas eller åtgärder vidtas som kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen får medge dispens om det finns särskilda skäl.

I Vadstena kommun finns ett antal områden och objekt som omfattas av det generella biotopskyddet.

VADSTENA
KOMMUN

Naturreservat

Naturreservat är ett av de viktigaste och vanligaste sätten att skydda värdefull natur på ett långsiktigt sätt i Sverige. Oftast är det länsstyrelsen som, med stöd av 7 kap i miljöbalken, bildar naturreservat, men även kommuner kan bilda naturreservat. I Vadstena kommun finns sex områden som är skyddade som naturreservat;

- Tåkern
- Hagebyhöga
- Kastad kulle
- Ombergsliden
- Ostmossen
- Jungfrun (ö i Vättern som ingår i naturreservatet Motalabuktens öar)

Samtliga reservat förvaltas av länsstyrelsen och sköts enligt upprättade skötselplaner. Kommande områden som ska skyddas är Tycklingehalvön i Vadstena stad.

Naturvårdsprogrammet

I Vadstena kommuns naturvårdsprogram anges de principer som kommunen ska arbeta efter i sitt naturvårdsarbete:

- Hushållning av kommunens naturresurser så att utnyttjandet är långsiktigt hållbart.
- Den biologiska mångfalden av arter och naturtyper i kommunen ska bevaras och utvecklas.
- Det ska finnas tillgång till en rik och varierad natur med goda förutsättningar för friluftsliv, rekreation och ekoturism i kommunen.
- Kommunens förhållningssätt till naturvårdsfrågorna år 2018 gäller alljämt och programmet utgör ett stöd i planeringsprocessen.

Landskapsbild

Vadstena kommun utgör den västra delen av den stora östgötska slätten. Trots den flacka landskapstypen kan kommunen delas upp i olika karaktärer.

Landskapet i norr och nordost utgörs av ett småskaligt, kuperat, jordbrukslandskap med inslag av skogspartier. I söder delas landskapet upp i två delar där höjdryggen i nordöstlig-sydligvästlig riktning skiljer den södra Tåkernskålen i söder från Nässjahalvön i norr och den strandnära jordbruksbygden ner mot Omberg. Nässjahalvön och landskapet ner mot Omberg utgörs av ett storskaligt böljande jordbrukslandskap med de karaktäristiska kyrkbyarna placerade på höjderna. Landskapet i Tåkernskålen består också av ett öppet och storskaligt jordbrukslandskap men något flackare och med en svag sluttning ner mot sjön Tåkern.

Vatten

Vatten är en viktig resurs på många sätt; dricksvattentäkter, sjöar och vattendrag för det rörliga friluftslivet och inte minst för ett rikt växt- och djurliv.

Kommunen har ett fåtal men desto större vattenförekomster. Vättern är den största som delas med sju andra kommuner och upptar nästan halva Vadstena kommuns yta. Därefter kommer Tåkern som delas med Ödeshögs och Mjölby kommuner. Mjölneån är det största rinnande vattendraget vilket förbinder Tåkern med Vättern. Skenaån är också ett relativt stort vattendrag som kommunen dock bara har ett tillflöde till via Marstadsbäcken. Utöver dessa finns mindre diken och bäckar samt god tillgång till grundvatten.

Riksintresse för yrkesfiske

Riksintresse för yrkesfisket utpekas av Fiskeriverket och regleras i Miljöbalkens 3 kapitel. Enligt 3 kap 5 § miljöbalken ska ”områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skyddas mot åtgärder som ”kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande”. I Vadstena kommun utgör Vättern riksintresse för yrkesfisket.

Viljeinriktning

Vättern ska skyddas mot åtgärder som kan innebära påtaglig skada på riksintresset.

Strandskydd

Många arter är exempelvis beroende av de livsmiljöer som bildats i strandnära områden - såväl på land som i vatten. Vid hav, sjöar och vattendrag gäller därför strandskydd. För Vättern gäller ett utökat strandskydd om 150 meter in mot land och 300 meter ut i vattenområdet. För övriga vattenförekomster gäller det generella strandskyddet om 100 meter. Strandskyddet är ett tungt vägande allmänt intresse.

Strandskyddet är ett områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken. Inom strandskyddsområde får inte:

- Nya byggnader uppföras
- Byggnader ändras så att de tillgodoser ett väsentligen annat ändamål än de tidigare har använts till
- Grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för bebyggelse som avses i föregående punkter.
- Andra anläggningar eller anordningar utföras som hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt eller som väsentligen försämrar villkoren för djur- eller växtarter
- Andra åtgärder som väsentligen försämrar livsvillkoren för djur- eller växtarter

För att en dispens ska kunna beviljas krävs att det finns särskilda skäl. Som särskilda skäl får man endast använda något av de sex särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kapitlet 18 c §. Dispens får bara medges om det är förenligt med strandskyddets syften. De särskilda skälen är:

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,

3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Om prövningen gäller ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen får man, enligt 7 kap 18 d § miljöbalken, utöver ovanstående punkter som särskilt skäl beakta om ett strandnära läge för en byggnad, anläggning, verksamhet eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden. I områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen finns därtill ytterligare två särskilda skäl för att få dispens:

7. Bygga en turistanläggning där närheten till vatten är en stor fördel och åtgärden bidrar till utveckling av landsbygden.
8. Bygga enstaka en- och tvåbostadshus och kompletterande byggnader i dessa områden, om byggnaderna uppförs i anslutning till befintliga bostadshus.

Landsbygdsutveckling i strandnära läge – LIS

Inom områden som kommunerna har pekat ut för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas när man prövar dispenser eller upphäver strandskyddet i detaljplan. Det betyder att förutom de särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kap. 18 c §, kan även skälen som anges i 7 kap. 18 d § tillämpas. [Läs mer om LIS-områden här](#)

Sjöar, småvatten och våtmarker

Vattensamlingar som är mindre än 1 hektar och är vattenfyllda året om benämns småvatten, vilket innefattar även vattenförande diken. Dessa kan vara naturliga eller kulturskapade. Gemensamt för dem är att de bidrar med flera viktiga naturvärden och till mångfalden i jordbrukslandskapet. Naturtypen har blivit allt ovanligare till följd av dräneringen av jordbruksmark. En våtmark, till skillnad från en vattensamling, behöver inte vara vattenfylld året om utan enligt definitionen ska vatten finnas nära, under eller strax över markytan en stor del av året.

Småvatten och våtmarker kan komma att få en allt viktigare betydelse i framtiden. Vid en klimatförändring som innebär mer nederbörd kan småvatten och våtmarker bli viktiga fördröjnings- och utjämningsmagasin. De kan också utnyttjas för rening av vatten från jordbruket.

I Vadstena kommun har det intensiva jordbruket gjort att mindre vattensamlingar har tagits bort. Det har medfört att det är relativt ont om dem i landskapet. Förbud mot markavvattning råder i hela Östergötlands län.

Vattenkvalitet

2004 införlivades EU-direktivet för vatten i svensk lagstiftning. Målet för vattendirektivet är att alla medlemsländer inom EU ska uppnå god vattenstatus för ytvatten, kustvatten och grundvatten. Vattenmyndigheterna, en i varje vattendistrikt, har gemensamt tagit fram miljökvalitetsnormer för vattenförekomsternas kemiska och ekologiska status.

Största delen av marken inom Vadstena kommun har avrinning mot Vättern och tillhör därför Vätterns delavrinningsområde. Hela Vadstena kommun är en del av Motala ströms huvudavrinningsområde. Större delen av kommunen ingår i Mjölnaåns avrinningsområde.

Tåkern och Skenaån har båda bedömts uppnå måttlig ekologisk status. Anledningen är främst övergödningssproblem kopplade till den intensiva jordbruksbygd de är belägna i. Både för Skenaån och för Mjölnaån förekommer även hydromorfologiska förändringar, exempelvis rensning eller uträtning av ån. Båda åarna har bedömningen ej uppnådd god status. Vidare prover tas för att vara uppdaterad. Ett av problemen är här att Tåkern är ett Natura 2000-område där igenväxningen till viss del är önskvärd på grund av att det gynnar fågellivet.

För att minska utsläppen till Vättern, Tåkern och Mjölnaån har en skyddszon på 300 meter längs vattenförekomsterna upprättats. Inom zonen är exempelvis restriktionerna högre för anläggningar med enskilda avlopp.

Viljeinriktning

Kommunen ska prioritera och genomföra tillsyn med avsikt att minska utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från avloppsledningsnät och avloppsreningsverk till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Kommunen ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:

- att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,
- att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Vattenskyddsområden

Med stöd i miljöbalken kan en kommun eller länsstyrelse förklara ett mark- eller vattenområde för vattenskyddsområde för att skydda en grund- eller ytvattentillgång som nyttjas eller i framtiden kan antas nyttjas för vattentäkt. Vättern är ett vattenskyddsområde.

Ett vattenskyddsområde skyddar inte bara vattenförekomsten utan sträcker sig även upp på land där det avgränsas och delas in i olika skyddszoner. Skyddszonerna ska minska risken för diffusa föroreningar men även ge ansvariga lite respit vid eventuell olycka. Vissa verksamheter kan komma att påverkas om de på något sätt påverkar vattenkvaliteten. Beroende på vilken skyddszon olika aktiviteter är belägna i, kan verksamheten påverkas i olika utsträckning.

Vattentäkter

Användningen av vattenresurserna omfattar både brukandet av vattenarealer och nyttjande av yt- och grundvattentillgångarna som råvara för allmänna eller enskilda ändamål. Att hushålla med vattenresurserna inom kommunen innebär både att eftersträva en lämplig samordning av hur vattenarealerna nyttjas och att säkerställa ett långsiktigt skydd för de vattentillgångar som är av störst betydelse från allmän synpunkt.

Vattentillgångarna utgörs av både yt- och grundvatten och är av grundläggande betydelse för den lokala samhällsutvecklingen, primärt för nyttjande som dricksvatten eller andra hushållsändamål samt för vissa industriella behov. Vattentäkter av större betydelse ur allmän synpunkt måste ges ett långtgående skydd i syfte att säkerställa både kvalitet och kvantitet.

Ytvatten

I Vadstena kommun är det Vättern som förser ca 6 000 människor i kommunen med kommunalt dricksvatten. Vattentäkterna är förlagda till Borghamn och i Vadstena.

Vattenverket beläget i Vadstena stads utkant, har en kapacitet på 10 000 invånare i kommunen vilket innebär att behovet av utbyggnad inte finns för anläggningarna i dagsläget.

Grundvatten

Grundvattentillgången i Östergötland är generellt god, framför allt i anslutning till östgötaslättens isälvsavlagringar. En god grundvattentillgång är en viktig resurs. I dagsläget nyttjas endast grundvattnet som vattentäkt av privatpersoner utanför tätbebyggt område.

Berggrunden i kommunen har en relativt hög vattenföringskapacitet och flera grundvattenreservoarer är kända i kommunen. För fastigheter som ej är anslutna till det kommunala vatten- och avlopps nätet måste fastighetsägaren lösa frågan på annat sätt. Enskilt vatten tas oftast från egen brunn, grävd eller borrhål. Ett mindre antal hushåll tar också vatten direkt från Vättern.

Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner

Vadstena och Motala kommuner har en gemensam nämnd för vatten och renhållning. Tekniska serviceförvaltningen i Motala kommun sköter avfallshantering samt drift och underhåll av den kommunala vatten- och avloppsverksamheten både i Motala kommun och i Vadstena kommun.

Dricksvattenförsörjning

Vättern är Vadstenas huvudkälla för dricksvatten. Dricksvattenområdet delas med flera andra kommuner som även de är beroende av Vättern som primär vattentäkt. För att skydda dricksvattnet har länsstyrelserna runt Vättern beslutat om att inrätta ett vattenskyddsområde. Beslutet innehåller skyddsföreskrifter för vattenskyddsområdet och omfattar skyddszoner runt om Vättern och de vattendrag som rinner ut i sjön.

Kommunen har ansvar för försörjning av dricksvatten till medborgarna enligt vattentjänstlagen (SFS 2006:412). Kommunens miljönämnd har ett tillsynsansvar.

Länsstyrelsen har ett regionalt samordningsansvar för den regionala vattenförsörjningen. Den gällande regionala vattenförsörjningsplanen är från 2014.

Viljeinriktning

- Kommunen ska ha en aktuell en vatten- och avloppsstrategi, dagvattenpolicy samt en vatten- och avloppsplan.

Avloppsrening

Inom kommunens verksamhetsområden för vatten och avlopp är kommunen skyldig att ordna med vatten- och avloppsförsörjning. Finansieringen av vatten- och avloppsförsörjningen sker genom avgifter från abonnenterna.

I kommunen finns två avloppsreningsverk, i Vadstena stad samt i Borghamn som båda har god kapacitet med utrymme för den befolkningsökning som översiktsplanen föreslår.

I dagsläget pågår arbete med att förbättra kommunens spill- och avloppsledning genom separata system. Ett av syftena med dessa planer är att minska bräddningar från avloppsledningsnätets bräddpunkter, innan avloppsvattnet når reningsverket. Förbättringarna görs även för att minska risken för källaröversvämningar.

Kommunen ska verka för att enskilda avloppsanläggningar med brister förbättras så att dagens reningskrav uppfylls.

Utökat verksamhetsområde

I översiktsplaneförslaget finns områden utpekade för ny bebyggelse på Nässjahalvön. Kommunalt vatten och avlopp är idag ej framdraget. Befintliga områden byggdes till stor del under en tid när en enklare standard rådde. Idag tillåts infiltration av BDT-vatten (bad, disk, tvätt) men i takt med en förändrad livsstil, ökade krav på standard och en ökad mängd BDT-vatten innebär detta en ökad risk för att dricksvattnet förorenas. För att ny bebyggelse ska kunna komma till stånd krävs en lösning. En pågående utredning om vatten och avloppsförsörjning och arbete med framtagande av en VA-strategi kommer att belysa frågan närmare.

Viljeinriktning

- Kommunen ska ha en aktuell vatten- och avloppsstrategi, dagvattenpolicy samt en vatten- och avloppsplan.

Energiförsörjning

Enligt Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska varje kommun ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi. En kommun kan på flera sätt styra tillförsel, distribution och användning av energi. Kommunen kan agera utifrån sina roller som offentlig aktör, informatör, fastighetsägare, arbetsgivare eller som ägare till ett energibolag. Ett sätt att strategiskt påverka utvecklingen är att göra upp en energiplan. Kommunen har en energiplan från 2011 som behöver uppdateras.

Viljeinriktning

- Kommunen ska ha en aktuell energiplan.

Fjärrvärme

Fjärrvärmeverket i Vadstena drog i gång sin verksamhet 2001. Av bränslet utgörs 98% av flis, resterande av olja. Sedan dess har konverteringar skett till fjärrvärme i befintligt bostadsbestånd.

Solenergi

De ekonomiska möjligheterna har på senare tid förbättrats beträffande utnyttjande av solenergi för produktion av elkraft och uppvärmning. Solpaneler, dvs. solfångare för produktion av varmvatten och solceller för elproduktion, monteras för närvarande oftast på tak och på fasader, vilket får konsekvenser för byggnadernas utseende med större eller mindre påverkan på bebyggelsemiljön. I dagsläget behandlas varje ärende utifrån sina särskilda förutsättningar och på grundval av det allmänna regelverket för planering och byggande. På Nässjahalvön pågår en etablering av en solpark.

Viljeinriktning

- Kommunen ska varsamt främja solcellsutbyggnad både på tak och på mark. I första hand på mark eller platser som inte är lämpliga för annan verksamhet eller värdefulla ur ett kulturmiljöperspektiv.

Vindkraft

Utbyggnad av vindkraft prövas med hänsyn till landskapsbilden, bebyggelse och avvägning mot olika riksintressen.

Viljeinriktning

- Vindkraftverk bör inte placeras längs infartsvägarna och i Vadstenaviken för att inte konkurrera med stadens silhuett. Ett skyddsavstånd på tusen meter från bebyggelsen har bedömts vara rimligt med tanke på hänsyn till boendemiljö och eventuell utbyggnad av staden. Minst detta avstånd bör avsättas även med hänsyn till riksintresset för kulturmiljö.
- Både Tåkern och Omberg är av riksintresse för friluftslivet men också för kulturmiljön och naturvården och bör inte bebyggas med vindkraftverk.
- Befintliga vindkraftverken ska kunna ersättas med nya vindkraftverk på motsvarande platser som dagens.

Avfallshantering och återvinning

Avfallshanteringen sker i samarbete med Motala kommun. Hushållsavfall samlas in av kommunens entreprenör och transporteras till förbränning i Linköping. Sortering av hushållskompost infördes 2012 för att kunna röta avfallet och utvinna biogas lokalt. Grovsopor och farligt avfall tas om hand på någon av anläggningarna i Vadstena, Borensberg eller Motala där sorterade sopor återvinns. I Vadstena öppnade en ny återvinningscentral under 2010.

Dagvatten

Dagvatten är det vatten som samlas upp från hårdgjorda ytor (till exempel asfaltsytor, tak och gator) vid nederbörd och snösmältning. I de flesta fall leds dagvattnet bort via dagvattennätet ut i närmaste vattendrag. Någon rening av dagvattnet görs inte i reningsverket beroende på att nederbörden ofta kommer i sådana stora mängder och under kort tid att kapaciteten för reningsverken inte räcker till.

Ofta är dagvattnet relativt rent beroende på vilken yta det kommer ifrån. Från trafikytor kommer till exempel föroreningar från avgaser, oljor och däckslitage. Ett annat utsläpp uppstår vid tvätt av bil på gatan, parkeringsplatsen eller på gården. Tvättvattnet rinner ner i dagvattenbrunnar och går då orenat ut till Vättern. Smutsvattnet innehåller föroreningar som metaller, oljerester och kemikalier från bilvårdsmedel med mera, vilka är skadliga både för människan och för miljön.

För att minimera utsläppen i våra recipienter (Vättern i Vadstenas fall) så går det att på olika sätt arbeta för att rena dagvattnet innan det når dit. Genom att i så stor utsträckning som möjligt leda ut vattnet på gräs- och planteringsytor, i dammar, diken, våtmarker med mera kan vattnet tas om hand på platsen i stället för att orenat belasta Vättern. Ett kreativt omhändertagande av dagvattnet i staden kan inte bara avlasta dagvattennätet utan även tillföra mervärde till stadsmiljön med till exempel vattenspeglar och gröna tak.

Vadstena har i dagsläget två fördröjningsmagasin för att minska belastningen i ledningsnätet vid kraftiga regn. Fördröjningsmagasinen är dock inte utformade för att rena vattnet annat än sedimentera slam. Vid framtida nybyggnation måste dagvattnet i största möjliga mån tas om hand lokalt.

Begravningsplats

I kommunen finns det flertalet begravningsplatser i anslutning till kyrkor och kapell. Störst är den nya kyrkogården i Vadstena stad.

Elektronisk kommunikation

Lagen om elektronisk kommunikation, som trädde i kraft 2022, ersatte den tidigare lagen från 2003. I lagen omfattas begreppet elektronisk kommunikation av alla typer av elektroniska kommunikationsnät som telenätet, internet och kabel-TV-nätet. Lagen innebär att det finns en enhetlig och teknikneutral lagstiftning för all elektronisk kommunikation, oberoende av plattform. Den fortsatta digitala utvecklingen kommer att kräva satsningar på superdatorer, snabb uppkoppling och molntjänster, men minst lika viktigt är kompetenta medborgare som kan utnyttja möjligheterna. Det handlar om att ha en fungerande vardag och är i grunden en demokrati och rättighetsfråga i vårt moderna samhälle.

Bredband

Att hela Sverige ska ha tillgång till snabbt bredband senast år 2025 är målet i regeringens bredbandsstrategi från 2016. För att nå detta mål krävs stora insatser, både från privata och offentliga aktörer. Tillgången till bredband har förbättrats på

landsbygden och är nu i stort utbyggd. Möjligheten till hög överföringshastighet och kapacitet är en förutsättning för god tillväxt, konkurrenskraft och innovationsförmåga.

Det bidrar till ett hållbart samhälle och är grundläggande för de tre övergripande begreppen globalisering, urbanisering och digitalisering. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av digitala samhällstjänster och service. Nya möjligheter ställer också krav på att kommunikationen blir säker och robust.

Kommunen har en viktig roll för att bredbandsmålen ska uppnås, vilket även den nationella bredbandstrategin understryker. Vadstena kommun äger idag ett stadsnät. Stadsnätet är en viktig tillgång för att nå målen. Det är av stor vikt för kommunen att kommuninvånarna har tillgång till robust bredband med hög kapacitet och det är därför är det viktigt att kommunen bidrar med att kommunicera nyttan och vikten av att ansluta sig till nätet. Kommunen har ett ägandeansvar för fortsatt drift och support av det passiva nätet.

Internationella, nationella och regionala mål

Regionen, länsstyrelsen och kommunerna har ett gemensamt ansvar i att arbeta mot att så många som möjligt får tillgång till en hög överföringshastighet och kapacitet. Samtliga aktörer ska samverka för att nå de mål som satts upp.

Internationella mål

I en detaljerad plan har EU-kommissionen satt upp mål för ett fullt digitaliserat Europa år 2030. För år 2030 är visionen bland annat att:

- Uppkoppling i minst en gigabit finns för alla, 5G överallt.
- Minst 80 procent av befolkningen har grundläggande digital kompetens.
- 100 procent av offentliga nyckeltjänster kan göras på nätet och alla har tillgång till sin digitala sjukvårdjournal.

Nationella mål

Att Sverige ska vara helt uppkopplat 2025 är ett mål som regeringen antog 2016 i en bredbandsstrategi för Sverige. I strategin anges tre mål vilka presenteras nedan:

- År 2020 bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s
- År 2023 bör hela Sverige ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet.
- År 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband

Regionala mål

I början av år 2018 beslutade Region Östergötland om att ta fram en ny regional bredbandsstrategi, Bredbandsstrategi för Östergötland 2018-2025. Strategin föreslår tre mål för den regionala bredbandstillgången. Målen är i stort de samma som de som togs fram nationellt. Skillnaden är att slutmålet år 2025 är formulerat som ett ska mål. De regionala målen presenteras nedan:

- År 2020 bör 95 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s

- År 2023 bör hela Östergötland ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet
- År 2025 ska hela Östergötland ha tillgång till snabbt bredband

Uppkoppling

- Kommunen har en viktig roll för att bredbandsmålen ska uppnås, vilket även den nationella bredbandsstrategin understryker
- Vadstena kommun äger idag ett kommunteckande fibernät (Stadsnät). Stadsnätet är en viktig tillgång för att nå målen
- Nyttan av tillgång till robust bredband med hög kapacitet kommer öka, och även den strategiska nyttan av en kommunal rådighet över fiberinfrastrukturen har aktualiserats på 2020-talet

Utifrån detta är det viktigt att kommunen aktivt arbetar med fiberutbyggnad och anpassningar och tar ett aktivt ägandeansvar för fortsatt drift och support av det passiva nätet.

Transportsystem

Vadstena kommun har inom sina gränser inga vägar eller järnvägar utpekade som riksintresse.

Regler för byggande vid allmän väg

- Enligt väglagen får man inte utan Trafikverkets tillstånd ansluta enskild väg eller annan utfart till allmän väg.
- Inom ett avstånd på 50 meter från allmän väg får man inte sätta upp skyltar utan Länsstyrelsens tillstånd.
- Inom ett avstånd på 12 meter från allmän väg och i området kring vägkorsningar får man inte uppföra byggnader, utföra anläggningar eller vidta åtgärder som kan försämra trafiksäkerheten utan Länsstyrelsens tillstånd.

Ovanstående bestämmelser gäller endast där det inte finns detaljplan. Tillstånd behövs inte för åtgärd som kräver bygglov.

Försvarmaktens intressen

Riksintresse för totalförsvaret regleras i miljöbalken 3 kap 9 §. Försvarmakten är den myndighet som anger riksintressen. Samtliga riksintressen för totalförsvarets militära del som inte omfattas av sekretess redovisas öppet i Försvarmaktens riksintressekatalog, varför de kan redovisas i en översiktsplan. Avvägningen mellan olika riksintresseanspråk och intressen görs vid prövning av respektive ärende, i majoritet av fallen görs denna avvägning av Länsstyrelsen.

Riksintresse för totalförsvaret

Totalförsvaret är sådan verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig (1 § lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap). Det övergripande målet med totalförsvaret är att ha förmåga att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet.

VADSTENA
KOMMUN

För att kunna upprätthålla och utveckla ett militärt försvar enligt de uppgifter och uppdrag som är givna av riksdag och regering behöver förutsättningar att bedriva verksamhet för myndigheterna inom totalförsvarets militära del säkerställas både på kort och på lång sikt.

När det gäller mark- och vattenområden kan detta gälla bland annat övnings- och skjutfält, flyg och marina övningsområden, flygbaser, flygflottiljer och marina baser. Dessa områden bidrar till att säkerställa möjligheterna för övning och utbildning av förmågan till väpnad strid. Det kan även gälla områden som behövs och kan även ha betydelse för Försvarsmaktens operativa förmåga och den försvarsplanering som myndigheten bedriver. Vidare behöver möjligheter att nyttja bland annat anläggningar och tekniska system säkerställas, vilka är förutsättningsskapande för den operativa förmågan och en grundläggande resurs för försvarsverksamheten. Utöver detta behövs även testplatser där forskning och utveckling kan bedrivas.

Viljeinriktning

Vadstena kommun anser att skjutningarna i Vättern inte får påverka vattenkvaliteten och andra värden som sjön och dess stränder innehåller.

Påverkansområden

I de flesta fall medför den verksamhet som bedrivs inom ett riksintresse eller område av betydelse en omgivningspåverkan som sträcker sig utanför gränsen för riksintresseområdet. Det kan vara till exempel skjut-, spräng-, hamn-, flygverksamhet, radar, sensorer och kommunikationsanläggningar.

Ett påverkansområde definieras enligt Boverket (ref. PM, dnr. 3190/2014) som ett område utanför ett riksintresseområde där åtgärder kan leda till en påtaglig skada på riksintresset.

Påverkansområden benämndes tidigare influensområden. Nedan redogörs för de olika typerna av påverkansområden som kan tillhöra ett riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del.

Påverkansområde för buller eller annan risk

Påverkansområde för buller eller annan risk är ett område vars utbredning kan sträcka sig utanför det geografiska område som utgör själva riksintresset eller området av betydelse för totalförsvarets militära del. Inom detta påverkansområde kan den verksamhet som bedrivs inom riksintresset eller området av betydelse påverka omgivningen, genom exempelvis buller eller andra risker.

Inom Vadstena kommun finns ett utpekat område av denna typ som omfattar den av vattenytan vid kommunens västra gräns mot Karlsborg. Det utpekade området visualiseras i karta med en rosafärgad yta utan synlig kontur.

Påverkansområde övrigt

Ett påverkansområde övrigt är ett område kring ett riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del. Uppgifter om den exakta lokaliseringen av riksintresset eller området av betydelse samt uppgifter om vilken verksamhet som

VADSTENA
KOMMUN

bedrivs där omfattas av sekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Själva påverkansområdet omfattas inte av sekretess.

Områden av denna typ förekommer inte i Vadstena kommun.

Påverkansområde civil flygplats

Några påverkansområden av denna typ finns inte inom Vadstena kommun.

Påverkansområde väderradar

Några påverkansområden av denna typ finns inte inom Vadstena kommun. Observera dock att etablering av vindkraftverk kan beröras av områden med särskilt behov av hinderfrihet samt av stoppområden för höga objekt.

Stoppområde för höga objekt

Ett stoppområde för höga objekt är ett påverkansområde kring en flygplats som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. Inom stoppområde för höga objekt riskerar vindkraftverk och andra höga objekt att medföra påtaglig skada på riksintresset, då sådana påverkar möjligheterna till säkra start- och landningar för den flygande verksamheten.

Som höga objekt betraktas till exempel vindkraftverk, telemaster, byggnader, högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse alternativt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse (enligt Luftfartsverkets definition, inom gula områden i Lantmäteriets översiktskarta; 1:250 000).

Stora delar av Vadstena kommun omfattas av stoppområde för höga objekt. Det handlar om nästan all vattenyta förutom den västra halvan av Tåkern samt den östra delen av markytan inom kommunens gränser, inklusive Vadstena stad. De två utpekade områdena visualiseras i karta med en ljus rosafärgad yta med heldragen rosa kontur.

Område med särskilt behov av hinderfrihet

Område med särskilt behov av hinderfrihet tillhör alltid ett eller flera skjut- eller övningsfält av riksintresse eller område av betydelse för totalförsvarets militära del. Området anger en yta inom vilken det föreligger ett särskilt behov av att säkerställa hinderfrihet i anslutning till riksintresset eller området av betydelse. Tillkommande höga objekt inom dessa områden riskerar att medföra påtaglig skada på riksintresset.

Inom Vadstena kommun är det enbart Vättern (vattenytan) som omfattas av område med särskilt behov av hinderfrihet. Det utpekade området visualiseras i karta med en grönstreckad yta.

MSA-område

Ett MSA-område är ett påverkansområde kring en flygplats som utgör riksintresse för totalförsvarets militära del. Militär definition av MSA avser ”Minimum Safe Altitude”. MSA anger den minimihöjd kring en militär flygplats inom vilken det är säkert att genomföra in- och utflygningar. MSA syftar till att säkerställa möjligheten att genomföra visuell inflygning till en flygplats.

VADSTENA
KOMMUN

Två MSA-områden sträcker sig inom gränserna för Vadstena kommun och omfattar all kommunyta. Dessa är Karlsborgsområdet och Linköping/Malmens flottflygplats och visualiseras på kartan med blå cirklar utan fyllning.

Stoppområde för vindkraftverk

Några påverkansområden av denna typ finns inte inom Vadstena kommun. Observera dock att etablering av vindkraftverk kan beröras av områden med särskilt behov av hinderfrihet samt av stoppområden för höga objekt.

Miljö, hälsa och säkerhet

Miljö- och riskfaktorer ska hanteras så att miljön i så stor utsträckning som möjligt inte tar skada eller att risken för att människor utsätts för skada eller olägenhet minimeras.

Genom detaljplanering, bygglovsgivning och andra tillståndsärenden är det kommunens roll att se till att omgivningspåverkan blir så liten som möjligt vid nyetablering. Det innebär generellt att det som nyetableras, exempelvis verksamheter eller bostäder, ska vidta åtgärder så att befintlig bebyggelse och verksamheter inte lider skada av nyetableringen.

Viljeinriktning

Miljö-hälsa- och riskfaktorer ska hanteras så att miljön i möjligaste mån inte tar skada, att risken för att människor utsätts för skada eller olägenhet minimeras och att samhällets olika nyttor och störningar hanteras.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer ska förebygga eller åtgärda miljöproblem. De ska bidra till att Sverige uppnår miljökvalitetsmålen eller genomför direktiv inom EU.

Normerna kan fastställas av regeringen eller av regeringen utsedd myndighet. Det finns i dag normer för utomhusluft, vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt omgivningsbuller.

Buller

Sedan 1 juli 2017 gäller en förordning till miljöbalken med bestämmelser om riktvärden för buller utomhus vid bostadsbyggnader från spårtrafik och vägar. Förordningen ska tillämpas vid planläggning samt ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan. Enligt förordningen bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dB(A) ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 55 dB(A) ekvivalent ljudnivå samt 70 dB(A) maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden. Detta kan medföra att en del områden som föreslås för bostadsbebyggelse i översiktsplanen måste förses med bullerskydd alternativt få en lägre exploateringsnivå för att klara nivån. De planerade utvecklingsområdena beräknas generera en gradvis trafikökning på förbifarten.

I kommande planering genomförs bullerstudier för att undersöka bland annat byggnaders placering gentemot bullernivåerna.

Viljeinriktning

- Bullernivåer ska beaktas tidigt i planeringen.
- Kommunen ska verka för att samla störande verksamheter till närliggande placeringar.

Luft

Inga förslag i översiktsplanen innebär att någon av de miljö kvalitetsnormer som gäller luftkvaliteten riskerar att överskridas. Men att luftkvaliteten ska beaktas i den fortsatta planeringen.

Vatten

Miljö kvalitetsnorm för grundvatten finns för sju områden i kommunen med varierande status. Se även Miljömål nr 9.

Miljö kvalitetsnorm för ytvatten finns för Vättern, Tåkern, Mjölnaån och tillflöde till Skenaån. Vättern har redan i dag god status. Mjölnaån har dålig status och Tåkern och Skenaån måttlig status. För att uppnå god status krävs insatser för att minska utläckage av näringsämnen främst från åkermarken. Det är angeläget att man inom jordbruksnäringen arbetar med vattenkvalitetsfrågor för att god ekologisk status ska uppnås. Även vägtrafiken påverkar vattenkvaliteten negativt.

Kommunen arbetar med att ta fram en vattentjänstplan som ämnar bidra med lösningar för kommunal hantering av vatten och avlopp.

Viljeinriktning

- Nybyggnation bör ske där risken är låg att vattenintrång sker.
- De sjöar och vattendrag som inte uppnått god status ska kommunen aktivt arbeta med förbättringsåtgärder och bevarande av de med god status.

Miljöfarlig verksamhet och förorenad mark

Planen medger etablering av industritomter för ”mer störande verksamheter” vid södra Gubbetorp, till exempel tankstation. Området ligger nära Vättern och Gubbebäcken vilket medför risk för att eventuella föroreningar kan nå Vättern och påverka naturmiljön. Tillkommande bebyggelse kan också vara störande på landskapsbilden (siktlinjer i åkerlandskapet, in mot Vadstena och ut över Vättern). Läget utanför stadskärnan är dock bra eftersom transporter till och från området inte behöver köra in i Vadstena centrum. Vid etablering av projekt ska en miljöprövning genomföras. Krav måste också ställas på placering och utseende på tillkommande byggnader så att störningar på landskapsbilden minimeras.

Översiktsplanen föreslår utbyggnad av verksamheter och bostäder på Kung Starby och på Kronoängen. Inom dessa områden finns förorenad mark. Vidare utredning krävs för områdena.

Miljöfarlig verksamhet delas in i olika typer av anläggningar. A, B eller C-anläggning med olika påverkan på miljön.

Viljeinriktning

- Kommunen ska beakta förorenade områden och farliga verksamheters skyddsavstånd tidigt i planeringen.
- Hänsyn ska tas till en ökad risk för översvämningar i ett framtida klimat, vilket kan göra föroreningarna mer lätttrörliga.

Radon

”Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön.”

Strålning omfattar radioaktiv och elektromagnetisk strålning. Kommunen kan inte styra över det som påverkar strålmiljön med undantag för radon i bostäder. Strålning i form av solens UV-strålning till exempel. I vissa delar av kommunen består berggrunden av alunskiffer och i dessa områden finns en förhöjd risk för radon. I översiktsplanen föreslås ny bostadsbebyggelse (Rogslösa och Skedet) och fritidshusbebyggelse (Nässja) inom högriskområde för radon. I dessa områden måste mer noggranna undersökningar genomföras innan bebyggelse kan tillåtas.

Viljeinriktning

- Risken för radon ska beaktas tidigt i planeringen med beräkningar.

Skredrisk

Skred riskerar att uppstå vid slänter ner mot vattenförekomster med jordarter som innehåller silt eller lera. I Vadstena kommun, som topografiskt är relativt flack, bör risken för skred vara ganska liten. Störst risk finns längs Mjölnaån där erosion och översvämningar påverkar jordens stabilitet och lokala, små skred kan uppstå. Rasrisken är också liten men förekommer på Omberg. De branta klipporna ner mot Vättern utsätts för frostsprängningar och erosion som påverkar bergets hållfasthet. Ingen bebyggelse påverkas men däremot finns en risk för personskador eftersom platsen är ett välbesökt rekreationsområde.

Ingen stabilitetskartering har utförts i Vadstena kommun.

Viljeinriktning

- Risken för skred ska beaktas tidigt i planeringen med beräkningar.

Översvämning

Det förekommer översvämningssrisker runt om på platser i kommunen. Platserna går att se i skyfallskarteringen.

Viljeinriktning

- Vid exploatering ska platsen undersökas utifrån översvämningssrisken för att minimera framtida skador på byggnader.

VADSTENA
KOMMUN

Värmebölja

Vadstena kommun har en majoritet av öppet slättlandskap och en stad. Den tätbebyggda innerstaden i Vadstena stad kan få problem med värmeböljor eftersom platsen har stora hårdtäckta ytor.

Viljeinriktning

- Risken för värmeböljor ska beaktas tidigt i planeringen.
- Grönska och skugga från bland annat ska ses som viktiga verktyg för att minska risken för värmestress i samband med värmeböljor.

Genomförande

Översiktsplanen är ett dokument som anger de översiktliga dragen för hur kommunen ska nå den målbild och den utveckling som önskas. Översiktsplanen är knuten till lagstiftning (främst Plan- och bygglagen, PBL och Miljöbalken, MB). Översiktsplanen är inte juridiskt bindande utan vägledande. Den får sin styrverkan genom den omfattande demokratiska processen för att ta fram den och genom det politiska beslutet om antagande som sker i kommunfullmäktige. Översiktsplanen blir därmed kommunens allra viktigaste styrdokument i strategiska frågor som gäller framtida användning av mark och vatten.

Översiktsplanen möjliggör en viss utveckling som anses lämplig i det långa perspektivet men mycket av det som anges kräver mer detaljerad utredning för att se om det är möjligt att genomföra. De områden som pekas ut för en särskild användning i översiktsplanen behöver därmed ofta en fortsatt prövningsprocess med fördjupningar, utredningar, detaljplanering och projektering för att säkerställa lämpligheten för användningen.

För att översiktsplanens mål och visioner ska kunna bli verklighet krävs i de flesta fall ekonomiska satsningar från kommunens sida, ofta i samverkan med andra aktörer. Prioriteringar blir nödvändiga över tid. I frågor där ansvaret för genomförandet ligger utanför kommunens rådighet ger översiktsplanen ändå stöd för en aktiv medverkan i olika processer.

Bostäder

Översiktsplanen är tänkt att möjliggöra för cirka 1000 nya bostäder i hela Vadstena kommun till år 2040. Det innebär en utbyggnadstakt på cirka 60-70 nya bostäder i genomsnitt per år. För att uppnå målet behöver nya bostadsområden planläggas och byggas. Nya områden som kan komma att prövas i detaljplaner finns markerade i det kartmaterial som ingår i översiktsplanen. Det finns även befintliga byggrätter för bostäder som ännu är obebyggda. De sociala aspekterna av bostadsförsörjning ska beaktas, denna fråga måste vara levande och aktivt hanteras i de fortsatta processerna såsom planläggning och marktilldelning. Kommunen ska ha aktuell kunskap om rådande förhållanden för bostadsförsörjning och kommunens bostadsförsörjningsprogram ger ett mer detaljerat stöd och djupare resonemang kring detta arbete. Bostadsmarknaden ska även ses i ett regionalt perspektiv. Kommunen deltar aktivt i relevanta forum för bostadsmarknads- och bostadsförsörjningsfrågor. Kommunen bedömer att det har pekats ut ett överskott av mark för de uppsatta målen, vilket bör kunna hantera bortfall av mark i processerna och ge den valfrihet och framtida anpassning som behövs.

Verksamheter

Den mängd mark som behövs för framtida verksamheter är svår att bedöma. Olika verksamheter behöver olika mängd mark. Kommunen har i översiktsplanens plankarta pekat ut mark som kan anses lämplig för verksamheter, både störande och ej störande som skulle kunna blandas med exempelvis bostäder. Kommunen bedömer att det har

VADSTENA
KOMMUN

pekats ut ett överskott av mark för de uppsatta målen, vilket bör hantera bortfall av mark i processerna och ge den valfrihet och framtida anpassning som behövs.

Teknisk försörjning och samhällsviktiga funktioner

Kommunen behöver ha en kontinuerlig strategisk fysisk planering inom det övergripande ansvaret för utvecklingen av vatten- och avloppsförsörjningen. Ett led i detta är bland annat att en Vattenförsörjningsplan arbetas fram.

Översiktsplanen anger utveckling av landsbygden och med det tillkommer fler privata anläggningar eller gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp. Utbyggnaden ger en ökad miljöpåverkan och i vattentjänstplanen ska kommunen även ta ställning till om fler områden ska anslutas till det allmänna VA-ledningsnätet vilket i sin tur innebär att utsläppen till sjöar och vattendrag kan minska.

Men även där det inte ska byggas ut vatten- och avloppsnät går det genom att välja ny teknik på privata avloppslösningar begränsa påverkan av utsläppen till vattenförekomster från dessa områden.

Resurser

För att kunna genomföra de projekt som översiktsplanen anger behöver kommunen ha resurser både vad avser ekonomi och nödvändiga kompetenser. De ekonomiska medlen för investeringar beslutas av kommunstyrelsen/kommunfullmäktige. Den strategiska planeringen följs av detaljplanering, projektering, projektledning, anläggning och förvaltning. Det är viktigt att korrekt bemanning finns i hela processen för att nå beslutad utvecklingstakt.

Det är viktigt att utbyggnaden av projekt samordnas och prioriteras övergripande med andra infrastrukturprojekt, såsom utbyggnaden av kommunalt VA, fiberutbyggnad, fjärrvärme, gång- och cykelvägar och liknande och annan kommunal service såsom, förskolor, äldreboenden med mera.

Markägande och kommunal markpolitik

Markägaren har en central roll för genomförandet av översiktsplanen. Det är genom markägarens initiativ som en utbyggnad kan förverkligas. Där kommunen är markägare finns större möjlighet för kommunen att styra processen avseende utbyggnadstakt och innehåll. För att driva på utvecklingen kan kommunen göra strategiska markförvärv. Kommunen ser samtidigt positivt på privata initiativ på exploateringar.

Kommunen bör ha tillgång till en markreserv för framtida exploateringsprojekt. Det är även fördelaktigt för kommunen att äga mark som kan användas för markbyten vid strategiska förvärv.

Exploateringens förutsättningar

Utbyggnadstakten styrs till stor del av byggherrens marknadsmässiga förutsättningar, såsom till exempel behovet och efterfrågan av bostäder, betalningsvilja hos köpare, räntor, kostnader för material och arbetskraft, tillgång till byggbar mark och

VADSTENA
KOMMUN

markpriser, politiska beslut inom byggsektorn, den allmänna konjunkturen i stort med mera. Kommunens uppgift är att erbjuda byggbar mark och erforderlig planberedskap för att uppfylla tillväxtmålen. Ofta behöver olika planarbeten och projekt prioriteras gentemot varandra.

Viljeinriktning

- Översiktsplanen ska vara väl förankrad hos kommunens förtroendevalda och inom förvaltningarna.
- Översiktsplanen ska användas som ett strategiskt verktyg för att uppnå den önskade hållbara och positiva samhällsutvecklingen.
- Översiktsplanen ska belysa vilka investeringsbehov som planen kan ge upphov till.
- Fortsatt arbete med översiktlig planering, uppdatering och framtagande av viktiga strategiska dokument ska genomföras för att uppfylla översiktsplanens intentioner. Exempel på strategiska dokument som är prioriterade att ta fram eller uppdatera är klimatanpassningsplan, vattentjänstplan, avfallsplan, naturvårdsprogram, energiplan och trafikplan.

Utskriftsdatum PoB 2022-198
2024-02-01

Samråd om Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040

Tyck till mellan 1 februari och 5 april 2024

Vadstena kommun har tagit fram ett förslag till en ny översiktsplan med tidshorisont år 2040.

En strategisk plan mot en hållbar framtid

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en översiktsplan som vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen har en viktig roll som måldokument och vägvisare mot en hållbar framtid och anger inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.

Handlingar

Den nya översiktsplanen är helt digital. Förslaget finns att ta del av på kommunens webbplats www.vadstena.se/op2040. Översiktsplanens text och tillhörande kartor finns även som separata dokument som kan laddas ner från webbsidan.

Samråd

Samrådstiden pågår från den 1 februari fram till den 5 april 2024. Under denna period bjuder kommunen vid två tillfällen in till öppet hus för att ge information om och diskutera planförslaget. Läs mer information på webbsidan.

Synpunkter lämnas skriftligen till:

Synpunkter kan lämnas in genom att fylla i formuläret som finns i den digitala versionen av översiktsplanen. Det går även att skicka in synpunkter till Vadstena kommun, plan- och bygglovavdelningen, 592 80 VADSTENA, eller via e-post till planochbygg@vadstena.se senast **5 april 2024**.

SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN

Plan- och bygglovavdelningen
E-post: planochbygg@vadstena.se
Växel 010-234 70 00

§ 33

Verksamhetsanalys 2025 (VAN) (VAN-2024/00073)

Beslut

1 Vatten- och avfallsnämnden noterar informationen som underlag för den fortsatta beredningen inför kommunfullmäktiges beslut om Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027

Sammanfattning

Den sammanfattade verksamhetsanalysen är ett underlag för den fortsatta kommundemensamma beredningen av budget, prioriteringar och målsättningar som sedan kommunfullmäktige beslutar om i Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027. För vatten- och avfallsnämnden sker också en parallell process inför kommunfullmäktiges särskilda beslut om taxor för 2025 i Motala och Vadstena kommuner.

Prioriterat inför 2025

Uppdrag för avfallsverksamheten

- * Implementering avfallsplan
- * Fyrfackssystem omställning
- * Nya fraktioner och bättre utsortering
- * Behov av framtida deponi
- * Kommunikation rörande Fastighetsnära insamling (FNI) samt ÅVS och hur avfallet olika fraktioner ska hanteras.
- * Val av bränsle till framdrivning av fordon. Lagringsförmåga.

Uppdrag för vattenverksamheten

- * Fjärravlästa vattenmätare
- * Lagstiftning och tillstånd
- * Säkerhet
- * Förebygga översvämningar
- * Utökade verksamhetsområden
- * Långsiktig underhållsplanering
- * Visualisering av framtida förnyelsetakt

Resursfördelning/taxor

Beredning inför beslut om taxor och budget 2025 pågår parallellt med föreliggande process. En avgörande och pågående del är eventuella behov av taxejusteringar som särskilt ska beslutas av kommunfullmäktige under hösten inför 2025. I nuläget är dessa beräkningar och behov inte klara.

Behandling av ärende

Förvaltningschef Fredrik Feldt föredrar i ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ryno Berg (K), Anders Hedeberg (S) och Kjell-Arne Karlsson (S)

Beslutsunderlag

2024/00073-30 Tjänsteskrivelse – verksamhetsanalys 2025

2024/00073-20 Sammanfattad verksamhetsanalys inför 2025 VAN

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Motala

Kommunstyrelsen Vadstena

Tjänsteskrivelse

Förslag till beslut

1 Vatten- och avfallsnämnden noterar informationen som underlag för den fortsatta beredningen inför kommunfullmäktiges beslut om Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027

Sammanfattning

Den sammanfattade verksamhetsanalysen är ett underlag för den fortsatta kommungemensamma beredningen av budget, prioriteringar och målsättningar som sedan kommunfullmäktige beslutar om i Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027. För vatten- och avfallsnämnden sker också en parallell process inför kommunfullmäktiges särskilda beslut om taxor för 2025 i Motala och Vadstena kommuner.

Prioriterat inför 2025

Uppdrag för avfallsverksamheten

- Implementering avfallsplan
- Fyrackssystem omställning
- Nya fraktioner och bättre utsortering
- Behov av framtida deponi
- Kommunikation rörande Fastighetsnära insamling (FNI) samt ÅVS och hur avfallet olika fraktioner ska hanteras.
- Val av bränsle till framdrivning av fordon. Lagringsförmåga.

Uppdrag för vattenverksamheten

- Fjärravlästa vattenmätare
- Lagstiftning och tillstånd
- Säkerhet
- Förebygga översvämningar

- Utökade verksamhetsområden
- Långsiktig underhållsplanering
- Visualisering av framtida förnyelsetakt

Resursfördelning/taxor

Beredning inför beslut om taxor och budget 2025 pågår parallellt med föreliggande process. En avgörande och pågående del är eventuella behov av taxejusteringar som särskilt ska beslutas av kommunfullmäktige under hösten inför 2025. I nuläget är dessa beräkningar och behov inte klara.

Beslutsunderlag

Sammanfattad verksamhetsanalys inför 2025

Beslut skickas till

KS

Fredrik Feldt
Förvaltningschef

[Namn chef 2]
[Verksamhetschef]

Sammanfattad verksamhetsanalys inför 2025

46 - VAN Tekniska förvaltningen

Innehåll

Förslag till nämndens prioriteringar/yttrande	2
Politiska prioriteringar 2025	2
Verksamhet	4
Volymutveckling	4
Värdering av nuläget.....	4
Framtidsbedömning.....	5
Prioriteringar	5
Resursfördelning.....	7
Nämndens resursfördelning	7
Förändring i nämndens resursfördelning inför 2025	7
Ambitioner/Ransonering och effektivitet	7
Förvaltningens reinvesteringar och mindre projektbeslut	10

Förslag till nämndens prioriteringar/yttrande

Politiska prioriteringar 2025

Uppdrag

Verksamhetsområde vatten och avfall omfattar verksamheterna Vatten Motala, Vatten Vadstena, Avfall samt Stab. Verksamheterna har lagstyrt skilda ekonomier. Inom avfall sker särredovisning även mellan hushållsavfall och avfallsupplag. Inom Vatten redovisas verksamheterna i Motala respektive Vadstena kommun separat. Avtal styr samarbetet mellan kommunerna och respektive kommunfullmäktige är uppdragsgivare via vatten- och avfallsnämnden vilken är en gemensam nämnd för båda kommunerna.

Vatten- och avfallsnämnden, för vilken Motala är värdkommun, ska enligt miljöbalken inom Motala och Vadstena kommuner:

Uppdrag avfall

- Svara för insamling, transport, återanvändning, återvinning, behandling, bortskaffande och deponering av avfall som ankommer på kommunerna.
- Handlägga frågor om avfallsabonnemang vilka inte kräver tillstånd eller dispens samt svara för debitering av avfallsavgifter
- Utarbeta de förslag och bereda de ärenden som är påkallade vad avser avfallsplanering, lokala föreskrifter och annan reglering av avfallshanteringen i kommunerna.

Prioriterat inför 2025

- Implementering avfallsplan
- Fyrpackssystem omställning
- Nya fraktioner och bättre utsortering
- Behov av framtida deponi
- Kommunikation rörande Fastighetsnära insamling (FNI) samt ÅVS och hur avfallet olika fraktioner ska hanteras.
- Val av bränsle till framdrivning av fordon. Lagringsförmåga.

Uppdrag Vatten

- Svara för huvudmannskapet för de allmänna VA-anläggningarna i Motala och Vadstena kommuner och skyldigheten för fullföljandet av de offentlighetsrättsliga förpliktelser gentemot fastighetsägarna som följer av lagen.
- Svara för driften av de allmänna vatten- och avloppsanläggningar som ägs av Motala och Vadstena kommuner
- Handlägger frågor om vatten- och avloppsabonnemang och anslutningsavgifter samt svara för debitering av dessa.
- Underhåller och förvaltar av kommunens fasta och lösa egendom vad avser fastigheter som innehåller anläggningar hänförliga till verksamheten samt övrig utrustning som fordras för att bedriva verksamheten.

Prioriterat inför 2025

- Fjärravlästa vattenmätare
- Lagstiftning och tillstånd
- Säkerhet
- Förebygga översvämningar
- Utökade verksamhetsområden
- Långsiktig underhållsplanering
- Visualisering av framtida förnysetakt

Kund

Våra kunder på avfallssidan är alla som genererar kommunalt avfall och på vattensidan är det alla fastighetsägare inom definierat verksamhetsområde, vilket innebär samlad bebyggelse i Motala och Vadstena kommuner. Våra kunder betalar för våra tjänster och avgifter tas ut via fastställda taxor.

Externa entreprenörer

Externa entreprenörer som utnyttjas anlitas via ramavtal eller upphandling.

Miljöcertifierad

Vatten och Avfall har ett gemensamt miljöledningssystem som sedan år 2005 är certifierat enligt standard ISO 14001. Miljöledningssystemet ger verktyg att bedriva ett målinriktat, systematiskt miljöarbete på alla nivåer i verksamheten i syfte att ständigt förbättra miljöprestandan och minska negativ miljöpåverkan.

Verksamhet

Volymutveckling

Kommunens övergripande mål att få fram fler detaljplaner och få mera byggt påverkar nämndens verksamhet främst kopplat till utbyggnad av VA-systemet.

Investeringsmässigt sänks exploateringsbudgeten från 27 mnkr 2024 till 14 mnkr 2025 utifrån kommunens bostadsbyggnadsprognos.

Bostadsbyggnadsprognos	2025	2026	2027
Småhus	30	23	40
Flerbostadshus	0	0	5
Blandat	0	0	0
Totalt	30	23	45

Bostadsbyggnadsprognos

Värdering av nuläget

Finansiering och redovisning

Verksamheten finansieras genom uttag av taxa för de hushåll och verksamheter som nyttjar våra tjänster som består av att leverera vattentjänster och omhändertagande av hushållsavfall. Viss finansiering kommer även genom extra tjänster som verksamheten utför eller genom produktion av till exempel biogas och omhändertagande av verksamhetsavfall.

Verksamheten ska efterleva en självkostnadsprincip och över- eller underuttag mot kollektiven ska regleras. Ekonomiska medel från taxekollektivet får inte finansiera eller subventionera annan verksamhet, skattekollektivet får dock finansiera taxekollektivet.

Vatten- och avfallsnämndens verksamhet redovisas i huvudsak i tre olika delar; vatten Motala, vatten Vadstena samt återvinning och avfall. Årets resultat inom återvinning och avfall balanseras mot tidigare års utfall, medan för VA-verksamheten finns ett krav på en ekonomisk balans inom en treårsperiod.

- Kostnadsutveckling

Hela verksamheten påverkas av kostnadsutvecklingen som drivs av omvärldsläget. Priser på energi, drivmedel och förbrukningsvaror slår direkt mot vår ekonomi vilket gör att innevarande årsbudget snabbt kan få ett underskott.

- Ränta

Verksamhetens kapitaltjänstkostnader är ett annat område som påverkar oss, framförallt på vattensidan där stora årliga investeringar genomförs till exempel på ledningsnätssidan. Några punkters justering på räntesatsen får snabbt en förhöjd kostnadsbild som måste täckas av taxan.

- Ersättning för fastighetsnära insamling (FNI)

Från år 2024 ska ersättningen för FNI utbetalas till Avfalls enheten. I skrivande stund (Feb 2024) har det inte skett någon utbetalning. Det finns fortsatt en osäkerhet kring denna ersättning och bedömningen just nu är att den tidigast kommer utbetalas runt halvårsskiftet. Detta påverkar fastighetsägare för flerfamiljshus som i sin tur ska ta del av denna ersättning via Avfallsenheten. Här ser vi en risk att Avfallsenheten får ersätta fastighetsägarna innan ersättningen kommit.

- Biogas

Möjligheten att tanka biogas i Motala för våra fordon som vi investerat i är ytterst väsentlig. Huvuddelen av våra renhållningsfordon drivs av biogas vilket medför att utan gas så står inhämtningen still. Här har vi en risk som måste hanteras i syfte att undvika ökade kostnader i form av ersättningsfordon och tidigarelagd avskrivning av fordon. Dialog förs med tekniska verken rörande framtida tankställen samt internt tittar vi på möjligheter till att tanka tunga fordon på Karshult.

Framtidsbedömning Prioriteringar

Avfall

- Minska mängden avfall till förbränning.
- Bättre utsortering ger en mer ekonomisk drift genom mindre köp av externa tjänster och ökad försäljning.

Verk

- Fortsatta reinvesteringar för att undvika en framtida underhållsskuld.
- Optimera kemikalieförbrukningen
- Fortsatt energieffektivisering

Nät

- Tillskottsvatten är ett prioriterat område som kommer att kapa kostnader.
- Förnyelsetakten så vi har en för oss rätt förnyelsetakt.
- Säkerställ tillgängligheten på utförarpersonal som kan hantera vattenläckor i fält.

Resursfördelning

Nämndens resursfördelning

Förändring i nämndens resursfördelning inför 2025

Beredning inför beslut om taxor och budget 2025 pågår parallellt med föreliggande process. En avgörande och pågående del är eventuella behov av taxejusteringar som särskilt ska beslutas av kommunfullmäktige under hösten inför 2025. I nuläget är dessa beräkningar och behov inte klara. Tidigare har nämndens resursbehov beräknats utifrån nödvändiga kostnader. Förslag finns att räkna på vilka taxehöjningar som är politiskt genomförbara.

Ambitioner/Ransonering och effektivitet

Inriktning

Vårt fokus ska ligga på grunduppdraget och utifrån detta belysa vår organisation vad vi behöver för resurser för att klara av detta. Personella- och materiella kostnader samt resurser som förbrukas typ elkraft, kemikalier är möjliga områden.

Avfall

Både hushållen och verksamheter har en förbättringspotential att utsortera mer än vad som sker idag. De avfallskärl som verksamheten tömmer kan innehålla allt möjligt som vilket gör att material som skulle kunna gå till återbruk förbränns. En plockanalys är genomförd och utifrån det kommer genomföras en informations- utbildningsinsats. Avfall till förbränning har minskat med 4000 ton, är det möjligt att minska 1000 ton till?

Förtätning och effektivisering av körlister.

Ny exploateringar i Bråtahagar med 80 villa och 50 lght, Bråstorp etapp 3 med möjlighet till 1650 - 2270 bostäder, Tycklinge med 350 - 450 bostäder och Södra stranden skapar fler avfallskärl att tömma. Denna ökning ska vi så långt som möjligt möta utan ytterligare utökning av fordonsflottan.

Vatten

Läcksökning

Läcksökningsutrustning har gett oss bättre möjlighet för ett proaktivt och sektionerat sätt söka efter vattenläckor. Detta i kombination med de moderna vattenmätarna som har både en inbyggd ljudregistrerings- och flödesövervakningsfunktion som larmar vid onormala variationer och därigenom tidigare upptäckt av utläckage, även de som ännu inte påvisats ovan mark.

Nedan nämns några exempel från arbetsvardagen som påvisar effektiviteten och viktigheten att nyttja denna teknik som en del av läckletning.

Akustisk läckagesökning, inbyggd teknik i vattenmätare som indikerar att det finns misstänkt läckagebrus i närhet. Nedan några indikationsexempel.

Lång sikt, 2 år och längre

Omvärldsbevaka utvecklingen inom alternativ teknik (schaktfri ledningsförnyelse), både med anledning av prisbild och miljöbelastning samt även tillgång till personella och maskinresurser. Omvärldsbevakningen inspirerar och möjliggör även egen kompetensutveckling. Utvärdera och tydligare fastställa material och fabrikatsval för långsiktig driftserfarenhet och lagervolymsminimering. Inom respektive tjänste- och rollbeskrivning uppdatera, omvärdera och prioritera arbetsuppgifter med fokus på enhetens och verksamhetens grunduppdrag och förväntningar. Arbetet kommer även identifiera om det finns behov av ytterligare personalförstärkning alternativt diskussion om förändring av uppdraget.

3 Tillskottsvatten

Fortsatt arbete med tillskottsvatten. Att jämföra levererad dricksvattenvolym inom varje pumpstationsområde med pumpade avloppsvattenmängder skapar underlag för en av faktorerna för värdering och prioritering av utredningsordning. Dessa volymer påverkar kostnaderna både för enhet verk och nät. Producerat dricksvatten som vi inte får betalt för samt ovidkommande vatten som läcker in i våra avloppsledningar som vi tvingas pumpa och behandla i onödan. Minskade volymer minskar även överbelastning av ledningsnätet vid kraftig nederbörd.

Totalt åtgärdade fastigheter i Motala Borensberg Vadstena Övriga

Åtgärdade 2019 0

Åtgärdade 2020 31

Åtgärdade 2021 70

Åtgärdade 2022 99

Åtgärdade 2023 109

Punktinsats på Laxen 13 resulterade i att en hårdgjord yta på 3950 m² kopplades bort vilket motsvarar 56 fastigheter.

Verk

Besparingspotentialen hänger ihop med reinvesteringar i våra anläggningar. Genom att drifanpassa och dimensionera ett system rätt utifrån tillexempel ett flöde eller styra om

en process som minskar energi- och kemikalieanvändning i vår produktion. Här finns inte bara en ekonomisk aspekt utan även en miljömässig.

Energi

Verk och Nät jobbar även strukturerat med energieffektivisering genom en energieffektiviseringsgrupp och energiansvarig. Vi utför energikartläggningar och utformar energiplaner med energibesparande åtgärder. Detta har därmed inneburit energieffektivisering genom optimering/justering även av befintliga processer och system såsom tex:

- Läcksökning av tryckluftssystem påbörjas under 2024
- Spola filter på låglasttid körs numera som standard
- Solcellsinstallationer på våra anläggningar
- Kvartalsvis uppföljning av elanvändning för identifiering av driftförbättringar och/eller driftstörningar.

Kemikalieförbrukning

- Test av ny billigare polymer under 2023/2024 på Karshult RV för att utvärdera om det kan minska förbrukning med bibehållen eller effektivare avvattning av slammet.

Slamspridning

Väldigt viktigt nu och på längre sikt att förbättra vårans slamkvalitet. Målet är att kunna sprida allt vårt slam på åkermark. Senaste åren har mer tid avsatts för uppströmsarbete, vilket är ett väldigt långsiktigt arbete. Kraven för att få sprida slam på åkermark blir hårdare och hårdare. Varje månadshög som blir underkänd kostar oss ca 145 tkr i Motala och 30 tkr i Vadstena.

Förnyelse av anläggningar

Verk

Investeringsmedel för att förnya våra anläggningar finns i beslutad mål- och resursplan. I projekteringen av dessa finns ett fokus på att minska energi- och kemikalieförbrukningen. Ett tydligt framtida exempel är den etanol som används i processen på Karshults avloppsreningsverk. Genom förnyelse av teknik och bassängvolymmer vilket ger en effektivare reningsprocess så är det möjligt att kraftigt minska användningen av etanol vilket idag har ett inköpsvärde på mer än 1 miljon kronor. Det finns även potential att minska användningen av fällningskemikalieförbrukningen om lyckas få en process med biologisk fosforreduktion (bio-P).

Nät

Investeringsmedel för att förnya våra ledningar och anläggningar finns i beslutad mål- och resursplan. Fokus är att säkerställa de avsedda funktionerna och leveranskrav samt även på att minska energiförbrukningen.

Förvaltningens reinvesteringar och mindre projektbeslut

Tabellen nedan är ett sammandrag av verksamhetens reinvesteringsbehov/projektbeslut för 2025 med plan för 2026-2027. Underlaget kan komma att justeras inför ett slutligt budgetbeslut. Nämnden har också möjlighet att under löpande år omfördela reinvesteringsutrymmet utifrån behov. De största reinvesteringsbehoven återfinns inom förnyelse av ledningsnäten som är kopplat till förnyelsemålet om 0,7 % per år. Verksamheten har särskilt sänkt exploateringsinvesteringarna från 27 mnkr till 14 mnkr inför 2025. Sänkningen beror på kommunens utbyggnadsplaner men osäkerheten är stor när dessa kommer genomföras.

tkr		Beslutade pågående projektbeslut	Ändring projektbeslut tillkommande/avgående	Total beräknad projektbudget, som vi vill ha projektbeslut enligt. Inkl kostnad från projektets start till planerat avslut	Investeringsbehov 2025	Investeringsbehov 2026	Investeringsbehov 2027
Totala reinvesteringar Vatten Motala och Avfall	Projektnummer				133 950	115 520	93 520
Totala reinvesteringar Vatten Vadstena					16 800	11 000	12 460
Årliga reinvesteringar Vatten Motala och Avfall, ramar					49 000	50 540	51 720
Projektbeslut Vatten Motala och Avfall					70 950	50 980	41 800
Investeringar m.a.a. exploatering Motala					14 000	14 000	0
Årliga reinvesteringar Vatten Vadstena					8 800	10 500	9 460
Projektbeslut Vatten Vadstena					8 000	500	1 000
Investeringar m.a.a. exploatering Vadstena					0	0	2 000

§ 32

Månadsuppföljning mars 2024 (VAN) (VAN-2024/00010)

Beslut

1 Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd godkänner Månadsrapport mars 2024 VAN.

Sammanfattning

Månadsrapporten är en del av uppföljningsprocessen och syftar till att ge nämnden/styrelsen information om verksamheten och den ekonomiska utvecklingen inom förvaltningen. Vid avvikelser ska rapporten ge nämnden/styrelsen ett tillräckligt underlag för att kunna besluta om åtgärder som styr verksamheten i beslutad riktning. Inom förvaltningen ansvarar varje chef för den kontinuerliga uppföljningen inom sitt ansvarsområde. Om uppföljningen visar på avvikelser från beslutad budget och inriktning ska åtgärder vidtas för att korrigera avvikelsen. Om förvaltningens helårsprognos bedöms avvika negativt från budget ska en åtgärdsplan upprättas.

Helårsprognos

Vatten och avfallsverksamheten ligger kvar med oförändrad helårsprognos lika med budget.

Månadens utfall och väsentliga händelser

Totala vatten- och avfallsnämnden gör för perioden en negativ avvikelse från budget med ca 4,0 mnkr. Störst avvikelse är avfalls FNI-ersättning som tidigast bedöms komma i juni/juli månad och som nu ligger budgeterad i tolfte delar, avvikelsen mot budet är ca 3,6 mnkr efter mars.

Enheternas resultat:

- * Avfall negativt resultat med 2,142 mnkr
- * Vatten Motala negativt resultat med 1,766 mnkr
- * Vatten Vadstena negativt resultat med 0,077 mnkr

Avfall:

Avvikelser utfall mot budget:

FNI-intäkt som periodiserats i 12-delar men där första utbetalningen bedöms komma i juni/juli månad.

Minskade intäkter vid minskat inflöde av fraktioner returpapper, avfall till förbränning och avfall till sortering.

Kostnader för ÅVS på 657 tkr viket är kopplat till FNI-delen som vi får intäkt för senare.

Något positivt som är värt att påpeka är att personalkostnaderna ligger väldigt nära budget, en avvikelse med bara 8 tkr.

Bränslekostnaderna avviker positivt med 500 tkr mot budget på grund av lägre priser på både diesel och gas.

Verksamhet:

I början av året hade avfall problem på återvinningsstationerna med både nedskräpning och uteblivna tömningar med kundklagomål som följd. Till verksamhetens glädje konstateras att kontrakterad entreprenör nu sköter tömningarna på ett kvalitetsmässigt utmärkt sätt samt att nedskräpningen minskat. Verksamheten har nu istället fått beröm för att stationerna är välstädade och att det är ordning och reda.

Byte av skyltar på återvinningscentralerna har nu kommit så långt att alla huvudskyltar är på plats och att det som återstår är tilläggsskyltar/fraktion.

Vatten Motala:

Verk:

Informerat i KF 11/3 om läget med PFAS i dricksvatten. 13/3 var Naturskyddsföreningen på studiebesök då de önskade information om läget med PFAS i dricksvatten samt avloppsvatten och slam.

Haveri på växellåda i anoxzon Karshults reningsverk som medför risk för högre dosering av etanol, vilket löstes kortsiktigt med två portabla pumpar. Fått offert på växellåda ca 100 tkr med beräknad leverans under april.

Borensbergs vattenverk har fortsatta problem på grund av höga hummushalter i Boren, vilket medfört höga färgtal ut på nätet. Förebyggande underhåll i form av rengöring av UV-glas även i mars trots att det gjordes i februari.

Reservkraften på Råssnäs vattenverk har havererat, den finns med i budget 2025 men kan behöva tidigareläggas.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Vatten Vadstena:

Under övriga kostnader finns ett underskott mot budget till följd av försämringskostnader på 428 tkr kopplat till skyfall år 2023.

Verk:

Problem med intagstuben Vadstena VV som består av trasiga skarvar. För att säkra dess funktion fram tills att den ersätts med en ny behöver dessa lagas. Kostnaden för att laga en skarv är runt 110 tkr. I denna fråga behöver verksamheten bestämma om det ska bytas befintlig trätub mot en ny i plast tills man fått en helt ny tub på djupare vatten. Att lägga en ny plastledning med diameter 500 mm kostar ca 2 500 - 3 000 kr/m, trätuben är ca 450 m. $450 \times 3000 = 1\,350\,000$ kr.

Vädret med hård vind och is har medfört problem med turbiditet Vadstena vattenverk, vilket medfört merarbete för att optimera styrning. Även en mindre ombyggnation av luftning är genomförd för att utvärdera om det kan minska problemet med hög turbiditet på utgående vatten.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Behandling av ärende

Kundansvarig Charlotte Kristiansson föredrar ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S) och Ryno Berg (K).

Beslutsunderlag

2024/00010-80 Tjänsteskrivelse Månadsrapport mars 2024 VAN

2024/00010-90 Månadsrapport mars 2024 VAN

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Motala
Kommunstyrelsen Vadstena

Revisionen

Månadsrapport mars 2024, förvaltning

46 - VAN Tekniska förvaltningen

Månadsrapport mars 2024, förvaltning

Status: Påbörjad Rapportperiod: 2024-03-31 Organisation: 46 - VAN
Tekniska förvaltningen

Innehåll

Månadsrapport	3
Inledning.....	3
Helårsprognos	3
Månadens utfall och väsentliga händelser	3
Åtgärdsplan	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Sammanfattande resultaträkning.....	5
Nyckeltal	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Medarbetare.....	6

Månadsrapport

Inledning

Månadsrapporten är en del av uppföljningsprocessen och syftar till att ge nämnden/styrelsen information om verksamheten och den ekonomiska utvecklingen inom förvaltningen. Vid avvikelser ska rapporten ge nämnden/styrelsen ett tillräckligt underlag för att kunna besluta om åtgärder som styr verksamheten i beslutad riktning. Inom förvaltningen ansvarar varje chef för den kontinuerliga uppföljningen inom sitt ansvarsområde. Om uppföljningen visar på avvikelser från beslutad budget och inriktning ska åtgärder vidtas för att korrigera avvikelsen. Om förvaltningens helårsprognos bedöms avvika negativt från budget ska en åtgärdsplan upprättas.

Helårsprognos

Månadsrapport mars 2024

Vatten och avfallsverksamheten ligger kvar med oförändrad helårsprognos lika med budget.

Månadens utfall och väsentliga händelser

Totala vatten- och avfallsnämnden gör för perioden en negativ avvikelse från budget med ca -4,0 mnkr. Störst avvikelse är avfalls FNI-ersättning som tidigast bedöms komma i juni/juli månad och som nu ligger budgeterad i tolfte delar, avvikelsen mot budet är ca -3,6 mnkr efter mars.

Enheternas resultat

- Avfall negativt resultat med mnkr -2,142
- Vatten Motala negativt resultat med -1,766 mnkr
- Vatten Vadstena negativt resultat med -0,077 mnkr

Avfall:

Avvikelser utfall mot budget:

FNI-intäkt som periodiserats i 12-delar men där första utbetalningen bedöms komma i juni/juli månad. Minskade intäkter vid minskat inflöde av fraktioner returpapper, avfall till förbränning och avfall till sortering. Kostnader för ÅVS på 657 tkr viket är kopplat till FNI-delen som vi får intäkt för senare. Något positivt som är värt att påpeka är att personalkostnaderna ligger väldigt nära budget, en avvikelse med bara 8 tkr. Bränslekostnaderna avviker positivt med 500 tkr mot budget på grund av lägre priser på både diesel och gas.

Verksamhet:

I början av året såg avfall problem på återvinningsstationerna med både nedskräpning och uteblivna tömningar med kundklagomål som följd. Till verksamhetens glädje konstateras att kontrakterad entreprenör nu sköter tömningarna på ett kvalitetsmässigt utmärkt sätt samt att nedskräpningen minskat. Verksamheten har nu istället fått beröm för att stationerna är välstädade och att det är ordning och reda.

Byte av skyltar på återvinningscentralerna har nu kommit så långt att alla huvudskyltar är på plats och att det som återstår är tillägsskyltar/fraktion.

Vatten Motala:

Verk:

Informerat i KF 11/3 om läget med PFAS i dricksvatten. 13/3 var Naturskyddsföreningen på studiebesök då de önskade information om läget med PFAS i dricksvatten samt avloppsvatten och slam.

Haveri på växellåda i anoxzon Karshults reningsverk som medför risk för högre dosering av etanol, vilket löstes kortsiktigt med två portabla pumpar. Fått offert på växellåda ca 100 tkr med beräknad leverans under april.

Borensbergs vattenverk har fortsatta problem på grund av höga hummushalter i Boren, vilket medfört höga färgtal ut på nätet. Förebyggande underhåll i form av rengöring av UV-glas även i mars trots att det gjordes i februari.

Reservkraften på Råsnäs vattenverk har havererat, den finns med i budget 2025 men kan behöva tidigareläggas.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Vatten Vadstena:

Under övriga kostnader finns ett underskott mot budget till följd av försäkringskostnader på 428 tkr kopplat till skyfall år 2023.

Verk:

Problem med intagstuben Vadstena VV som består av trasiga skarvar. För att säkra dess funktion fram tills att den ersätts med en ny behöver dessa lagas. Kostnaden för att laga en skarv är runt 110 tkr. I denna fråga behöver verksamheten bestämma om det ska bytas befintlig trätub mot en ny i plast tills man fått en helt ny tub på djupare vatten. Att lägga en ny plastledning med diameter 500 mm kostar ca 2 500 - 3 000 kr/m, trätuben är ca 450 m. $450 \times 3000 = 1\,350\,000$ kr.

Vädret med hård vind och is har medfört problem med turbiditet Vadstena vattenverk, vilket medfört merarbete för att optimera styrning. Även en mindre ombyggnation av luftning är genomförd för att utvärdera om det kan minska problemet med hög turbiditet på utgående vatten.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

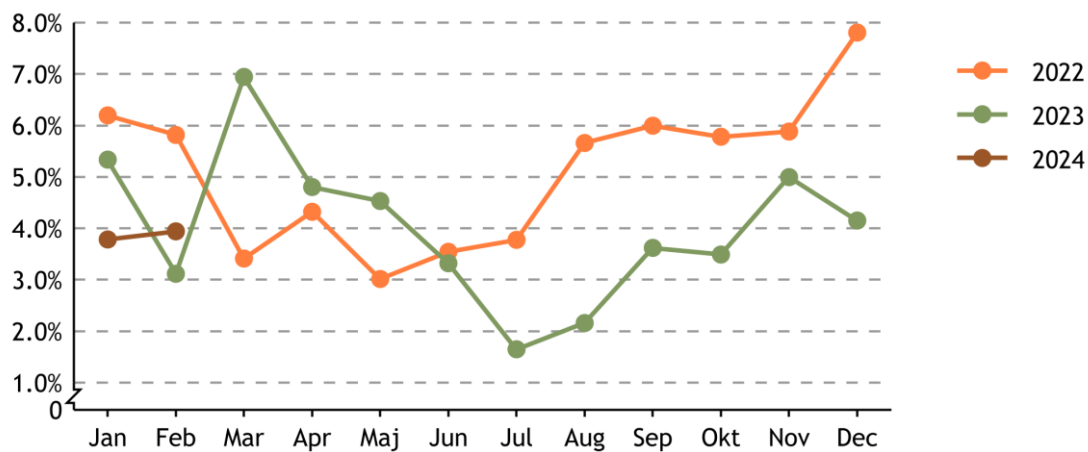
Sammanfattande resultaträkning

År: 2024 Period: Mars Ansvar: Vatten- och avfallsnämnden Verksamhet: Verksamhetsstruktur (ERP) Enhet: Tkr (nänt tecken) Typ: Drift Prognosversion: 3

Konto aggregerad	Utfall Jan- Mar 2023	Utfall Jan- Mar 2024	Budget helår 2024	Prognos- avvikelse 2024
Försäljning	2 055	2 384	17 471	0
Taxor och avgifter	44 381	47 970	202 755	0
Hyror och arrenden	24	27	75	0
Bidrag	42	425	14 360	0
Summa INTÄKTER	46 502	50 806	234 661	0
Personalkostnader	-13 118	-14 800	-63 414	0
Köp av verksamhet och konsulter	-7 915	-8 664	-42 425	0
Lokal- markhyror, fastigheter	-2 171	-2 889	-9 173	0
Övriga kostnader	-10 682	-15 431	-60 694	0
Finansiella kostnader	-10 828	-13 006	-58 255	0
Summa KOSTNADER	-44 714	-54 791	-233 961	0
Summa Resultaträkning aggregerad	1 788	-3 985	700	0

Medarbetare

Organisation: Varav VAN Syssesttningssgrupp: Alla exkl vilande Avtal: Anställda enligt AB Anställningstyp: Månadsanställda
Periodbegränsning gäller_tom: - 2024-02-29

Sjukfrånvaro:

Det totala snittet för sjukfrånvaron på månadsanställd personal är 3,9 % (att jämföra med 4,3 % samma period föregående år). Kommunenssnittet för perioden är 8,6 %

3,2 % sjukfrånvaro dag 1 - 14, att jämföra med kommunen 4,2 %

0,6 % sjukfrånvaro dag 15 ->, att jämför med kommunen 4,4 %

Tjänsteskrivelse Månadsrapport mars 2024 VAN

Förslag till beslut

Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd godkänner Månadsrapport mars 2024 VAN

Sammanfattning

Månadsrapporten är en del av uppföljningsprocessen och syftar till att ge nämnden/styrelsen information om verksamheten och den ekonomiska utvecklingen inom förvaltningen. Vid avvikelser ska rapporten ge nämnden/styrelsen ett tillräckligt underlag för att kunna besluta om åtgärder som styr verksamheten i beslutad riktning. Inom förvaltningen ansvarar varje chef för den kontinuerliga uppföljningen inom sitt ansvarsområde. Om uppföljningen visar på avvikelser från beslutad budget och inriktning ska åtgärder vidtas för att korrigera avvikelsen. Om förvaltningens helårsprognos bedöms avvika negativt från budget ska en åtgärdsplan upprättas.

Helårsprognos

Vatten och avfallsverksamheten ligger kvar med oförändrad helårsprognos lika med budget.

Månadens utfall och väsentliga händelser

Totala vatten- och avfallsnämnden gör för perioden en negativ avvikelse från budget med ca 4,0 mnkr. Störst avvikelse är avfalls FNI-ersättning som tidigast bedöms komma i juni/juli månad och som nu ligger budgeterad i tolfte delar, avvikelsen mot budet är ca 3,6 mnkr efter mars.

Enheternas resultat:

- Avfall negativt resultat med 2,142 mnkr
- Vatten Motala negativt resultat med 1,766 mnkr
- Vatten Vadstena negativt resultat med 0,077 mnkr

Avfall:

Avvikelser utfall mot budget:

FNI-intäkt som periodiserats i 12-delar men där första utbetalningen bedöms komma i juni/juli månad.

Minskade intäkter vid minskat inflöde av fraktioner returpapper, avfall till förbränning och avfall till sortering.

Kostnader för ÅVS på 657 tkr vilket är kopplat till FNI-delen som vi får intäkt för senare.

Något positivt som är värt att påpeka är att personalkostnaderna ligger väldigt nära budget, en avvikelse med bara 8 tkr.

Bränslekostnaderna avviker positivt med 500 tkr mot budget på grund av lägre priser på både diesel och gas.

Verksamhet:

I början av året hade avfall problem på återvinningsstationerna med både nedskräpning och uteblivna tömningar med kundklagomål som följd. Till verksamhetens glädje konstateras att kontrakterad entreprenör nu sköter tömningarna på ett kvalitetsmässigt utmärkt sätt samt att nedskräpningen minskat. Verksamheten har nu istället fått beröm för att stationerna är välstäda och att det är ordning och reda.

Byte av skyltar på återvinningscentralerna har nu kommit så långt att alla huvudskyltar är på plats och att det som återstår är tillägsskyltar/fraktion.

Vatten Motala:

Verk:

Informerat i KF 11/3 om läget med PFAS i dricksvatten. 13/3 var Naturskyddsföreningen på studiebesök då de önskade information om läget med PFAS i dricksvatten samt avloppsvatten och slam.

Haveri på växellåda i anoxzon Karshults reningsverk som medför risk för högre dosering av etanol, vilket löstes kortsiktigt med två portabla pumpar. Fått offert på växellåda ca 100 tkr med beräknad leverans under april.

Borensbergs vattenverk har fortsatta problem på grund av höga hummushalter i Boren, vilket medfört höga färgtal ut på nätet. Förebyggande underhåll i form av rengöring av UV-glas även i mars trots att det gjordes i februari.

Reservkraften på Råsnäs vattenverk har havererat, den finns med i budget 2025 men kan behöva tidigareläggas.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Vatten Vadstena:

Under övriga kostnader finns ett underskott mot budget till följd av försäkringskostnader på 428 tkr kopplat till skyfall år 2023.

Verk:

Problem med intagstuben Vadstena VV som består av trasiga skarvar. För att säkra dess funktion fram tills att den ersätts med en ny behöver dessa

lagas. Kostnaden för att laga en skarv är runt 110 tkr. I denna fråga behöver verksamheten bestämma om det ska bytas befintlig trätub mot en ny i plast tills man fått en helt ny tub på djupare vatten. Att lägga en ny plastledning med diameter 500 mm kostar ca 2 500 - 3 000 kr/m, trätuben är ca 450 m. $450 \times 3000 = 1\,350\,000$ kr.

Vädret med hård vind och is har medfört problem med turbiditet Vadstena vattenverk, vilket medfört merarbete för att optimera styrning. Även en mindre ombyggnation av luftning är genomförd för att utvärdera om det kan minska problemet med hög turbiditet på utgående vatten.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Koppling till målområde

Målområde 9: God ekonomisk hushållning

Beslutsunderlag

Bilaga: Månadsrapport mars 2024 VAN

Beslut skickas till

KS

Fredrik Feldt
Förvaltningschef

Therése Hjälmsroth
Planerings- och uppföljningschef

Plats och tid: Kommunhuset, KS-salen, tisdagen den 16 april 2024 kl 14:00

Plats och tid för justering: Digital justering, 18 april 2024

Protokollet omfattar: § 30-41

Utses att justera: Ryno Berg (K) Kjell-Arne Karlsson (S)

Underskrifter

Sekreterare
Evelina Öreteg

Ordförande
Nils-Eric Dålse

Justerare
Ryno Berg

Justerare
Kjell-Arne Karlsson

Tillkännagivande av protokoll

Justeringen tillkännagiven på kommunens digitala anslagstavla den 18 april 2024

Beslutande ledamöter

Nils-Eric Dålse (SD), Ordförande

Anders Hedeberg (S), 1:e vice
ordförande

Kjell Arne Karlsson (S), 2:e vice
ordförande

Michael Sköld (M)

Ryno Berg (K)

Beslutande ersättare

Ersättare

Manne Pettersson (SD)

Övriga

Fredrik Feldt (förvaltningschef)

Anders Edholm (verksamhetschef)

Evelina Öreteg (nämndsekreterare)

Charlotte Kristiansson (kundansvarig) §32

Pernilla Rudin (planeringsingenjör) §§30-31

Tilda Ingesson (HR-partner) §34

Anna Odnell (processingenjör) §§34-35

Liza Rosin (avfallsstrateg) §36

Joakim Vollmer (miljöingenjör) §§36-37

Ärendelista

§ 30 Upprop, godkännande av dagordning, val av justerare (15167)	4
§ 31 Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040 (VAN-2024/00067).....	5
§ 32 Månadsuppföljning mars 2024 (VAN) (VAN-2024/00010)	7
§ 33 Verksamhetsanalys 2025 (VAN) (VAN-2024/00073)	11
§ 34 Information - kompetensförsörjningsplan 2025 (VAN) (VAN-2024/00076)	13
§ 35 Vadstena VV intagstub och beredning (VAN-2024/00077).....	15
§ 36 Mottagningsavgifter Tuddarps avfallsanläggning från 2024 (VAN-2023/00049)	16
§ 37 Information från verksamheten (VAN) (VAN-2024/00002).....	17
§ 38 Kurser och konferenser (VAN) (VAN-2024/00004)	18
§ 39 Kännedomsärenden (VAN) 2024 (VAN-2024/00005)	19
§ 40 Delegationsbeslut 2024 VAN samlingsärende (VAN-2024/00055).....	21
§ 41 Övriga frågor (VAN-2024/00054).....	22

§ 30

Upprop, godkännande av dagordning, val av justerare (15167)

Beslut

- 1 Upprop genomförs.
- 2 Dagordningen godkänns.
- 3 Till att justera dagens protokoll utses Ryno Berg (K) och Kjell-Arne Karlsson (S).

§ 31

Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040 (VAN-2024/00067)

Beslut

1 Yttrande från Vatten- och Avfallsnämnden gällande samråd av förslag på Vadstena kommuns nya översiktsplan 2040 godkänns.

Sammanfattning

Just nu pågår arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för Vadstena kommun. Vadstena kommun har tagit fram ett samrådsförslag och det har skickats ut på samråd. Vatten och Avfall har tagit del av det digitala samrådsförslaget och sammanställt verksamhetens synpunkter för återkoppling till Plan- och bygglovsavdelningen i Vadstena kommun.

Översiktsplanen är i digital, men verksamhetens synpunkter hänvisar till sidor i pdf-versionen (endast text) av samrådshandlingen av översiktsplanen, för att underlätta redovisningen av var verksamheten önskar ändringar.

Verksamheten har flera synpunkter på de textdelar som berör verksamheten. Bland annat föreslås ny text under rubrikerna för Avfall, Avloppsrening, Dagvatten och Översvämning.

Synpunkterna på kartunderlaget är mest kopplade till förslag på textändringar i informationen kopplad till ytorna för bebyggelse.

Behandling av ärende

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S), Anders Hedeberg (S)

Beslutsunderlag

2024/00067-10 Samråd om Vadstenas kommun nya översiktsplan 2040

2024/00067-20 Samrådshandling gällande förslag på ny översiktsplan 2040 för Vadstena kommun, pdf version med endast text

2024/00067-30 Hållbarhetsbedömning Vadstena Översiktsplan 2040 samrådshandling

2024/00067-40 Kartor i samlingsfil i pdf över Vadstena kommuns översiktsplan 2040, samrådshandling

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Vadstena
Samhällsbyggnadsnämnden
Plan- och bygglovavdelningen

Paragrafen direktjusterasdes 17 april 2024.

§ 32

Månadsuppföljning mars 2024 (VAN) (VAN-2024/00010)

Beslut

1 Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd godkänner Månadsrapport mars 2024 VAN.

Sammanfattning

Månadsrapporten är en del av uppföljningsprocessen och syftar till att ge nämnden/styrelsen information om verksamheten och den ekonomiska utvecklingen inom förvaltningen. Vid avvikelser ska rapporten ge nämnden/styrelsen ett tillräckligt underlag för att kunna besluta om åtgärder som styr verksamheten i beslutad riktning. Inom förvaltningen ansvarar varje chef för den kontinuerliga uppföljningen inom sitt ansvarsområde. Om uppföljningen visar på avvikelser från beslutad budget och inriktning ska åtgärder vidtas för att korrigera avvikelsen. Om förvaltningens helårsprognos bedöms avvika negativt från budget ska en åtgärdsplan upprättas.

Helårsprognos

Vatten och avfallsverksamheten ligger kvar med oförändrad helårsprognos lika med budget.

Månadens utfall och väsentliga händelser

Totala vatten- och avfallsnämnden gör för perioden en negativ avvikelse från budget med ca 4,0 mnkr. Störst avvikelse är avfalls FNI-ersättning som tidigast bedöms komma i juni/juli månad och som nu ligger budgeterad i tolfte delar, avvikelsen mot budet är ca 3,6 mnkr efter mars.

Enheternas resultat:

- * Avfall negativt resultat med 2,142 mnkr
- * Vatten Motala negativt resultat med 1,766 mnkr
- * Vatten Vadstena negativt resultat med 0,077 mnkr

Avfall:

Avvikelser utfall mot budget:

FNI-intäkt som periodiserats i 12-delar men där första utbetalningen bedöms komma i juni/juli månad.

Minskade intäkter vid minskat inflöde av fraktioner returpapper, avfall till förbränning och avfall till sortering.

Kostnader för ÅVS på 657 tkr viket är kopplat till FNI-delen som vi får intäkt för senare.

Något positivt som är värt att påpeka är att personalkostnaderna ligger väldigt nära budget, en avvikelse med bara 8 tkr.

Bränslekostnaderna avviker positivt med 500 tkr mot budget på grund av lägre priser på både diesel och gas.

Verksamhet:

I början av året hade avfall problem på återvinningsstationerna med både nedskräpning och uteblivna tömningar med kundklagomål som följd. Till verksamhetens glädje konstateras att kontrakterad entreprenör nu sköter tömningarna på ett kvalitetsmässigt utmärkt sätt samt att nedskräpningen minskat. Verksamheten har nu istället fått beröm för att stationerna är välstäda och att det är ordning och reda.

Byte av skyltar på återvinningscentralerna har nu kommit så långt att alla huvudskyltar är på plats och att det som återstår är tillägsskyltar/fraktion.

Vatten Motala:

Verk:

Informerat i KF 11/3 om läget med PFAS i dricksvatten. 13/3 var Naturskyddsföreningen på studiebesök då de önskade information om läget med PFAS i dricksvatten samt avloppsvatten och slam.

Haveri på växellåda i anoxzon Karshults reningsverk som medför risk för högre dosering av etanol, vilket löstes kortsiktigt med två portabla pumpar. Fått offert på växellåda ca 100 tkr med beräknad leverans under april.

Borensbergs vattenverk har fortsatta problem på grund av höga hummushalter i Boren, vilket medfört höga färgtal ut på nätet.

Förebyggande underhåll i form av rengöring av UV-glas även i mars trots att det gjordes i februari.

Reservkraften på Råsnäs vattenverk har havererat, den finns med i budget 2025 men kan behöva tidigareläggas.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Vatten Vadstena:

Under övriga kostnader finns ett underskott mot budget till följd av försämringskostnader på 428 tkr kopplat till skyfall år 2023.

Verk:

Problem med intagstuben Vadstena VV som består av trasiga skarvar. För att säkra dess funktion fram tills att den ersätts med en ny behöver dessa lagas. Kostnaden för att laga en skarv är runt 110 tkr. I denna fråga behöver verksamheten bestämma om det ska bytas befintlig trätub mot en ny i plast tills man fått en helt ny tub på djupare vatten. Att lägga en ny plastledning med diameter 500 mm kostar ca 2 500 - 3 000 kr/m, trätuben är ca 450 m. $450 \times 3000 = 1\,350\,000$ kr.

Vädret med hård vind och is har medfört problem med turbiditet Vadstena vattenverk, vilket medfört merarbete för att optimera styrning. Även en mindre ombyggnation av luftning är genomförd för att utvärdera om det kan minska problemet med hög turbiditet på utgående vatten.

Nät:

Stabil och lugn drift med störningar av normal karaktär och svårighet.

Behandling av ärende

Kundansvarig Charlotte Kristiansson föredrar ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S) och Ryno Berg (K).

Beslutsunderlag

2024/00010-80 Tjänsteskrivelse Månadsrapport mars 2024 VAN

2024/00010-90 Månadsrapport mars 2024 VAN

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Motala
Kommunstyrelsen Vadstena

Revisionen

§ 33

Verksamhetsanalys 2025 (VAN) (VAN-2024/00073)

Beslut

1 Vatten- och avfallsnämnden noterar informationen som underlag för den fortsatta beredningen inför kommunfullmäktiges beslut om Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027

Sammanfattning

Den sammanfattade verksamhetsanalysen är ett underlag för den fortsatta kommungemensamma beredningen av budget, prioriteringar och målsättningar som sedan kommunfullmäktige beslutar om i Mål- och resursplan 2025 med plan för 2026-2027. För vatten- och avfallsnämnden sker också en parallell process inför kommunfullmäktiges särskilda beslut om taxor för 2025 i Motala och Vadstena kommuner.

Prioriterat inför 2025

Uppdrag för avfallsverksamheten

- * Implementering avfallsplan
- * Fyrfackssystem omställning
- * Nya fraktioner och bättre utsortering
- * Behov av framtida deponi
- * Kommunikation rörande Fastighetsnära insamling (FNI) samt ÅVS och hur avfallet olika fraktioner ska hanteras.
- * Val av bränsle till framdrivning av fordon. Lagringsförmåga.

Uppdrag för vattenverksamheten

- * Fjärravlästa vattenmätare
- * Lagstiftning och tillstånd
- * Säkerhet
- * Förebygga översvämningar
- * Utökade verksamhetsområden
- * Långsiktig underhållsplanering
- * Visualisering av framtida förnysetakt

Resursfördelning/taxor

Beredning inför beslut om taxor och budget 2025 pågår parallellt med föreliggande process. En avgörande och pågående del är eventuella behov av taxejusteringar som särskilt ska beslutas av kommunfullmäktige under hösten inför 2025. I nuläget är dessa beräkningar och behov inte klara.

Behandling av ärende

Förvaltningschef Fredrik Feldt föredrar i ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ryno Berg (K), Anders Hedeberg (S) och Kjell-Arne Karlsson (S)

Beslutsunderlag

2024/00073-30 Tjänsteskrivelse – verksamhetsanalys 2025

2024/00073-20 Sammanfattad verksamhetsanalys inför 2025 VAN

Beslut skickas till

Kommunstyrelsen Motala

Kommunstyrelsen Vadstena

§ 34

Information - kompetensförsörjningsplan 2025 (VAN) (VAN-2024/00076)

Beslut

- 1 Informationen noteras.

Sammanfattning

Kompetensförsörjningsplanen för Tekniska serviceförvaltningen ingår som en del av verksamhetsanalysen. I planen för 2025 ingår mål och aktiviteter på kort och lång sikt för det strategiska arbetet med kompetensförsörjning.

Kompetensförsörjning är en av kommunens största utmaningar. För att möta denna utmaning kommer det behövas åtgärder för att lösa aktuella behov men även för att kunna arbeta strategiskt och långsiktigt.

I januari 2019 beslutade kommunens ledningsgrupp att använda en kommungemensam modell och arbetssätt för kompetensförsörjningsplaner, vilket innebär att de ingår som en del av verksamhetsstyrning inom Motala kommun.

Kompetensförsörjningsplaner tas fram på tre nivåer inom Motala kommun, verksamhetsområde, förvaltning samt kommun. På förvaltningsnivå ingår de som en del av verksamhetsanalysen och ligger därmed till grund för prioriteringar och budget.

I kompetensförsörjningsplanerna identifieras de kritiska befattningarna och utmaningar som finns inom förvaltningen. Utifrån denna analys har mål och aktiviteter tagits fram.

Mål:

- klara kompetensförsörjningsplanen utan att minska kraven.
- fungerande arbetsmiljö med goda arbetsvillkor som gör att våra medarbetare väljer att stanna kvar.
- Vi fortsätter arbeta för att vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetarna har möjlighet att utvecklas.

Aktiviteter:

- arbeta för att minska sjukfrånvaron.
- se över möjligheter att internt utbilda i kunskaper som nyanställda saknar.
- se över möjlighet att arbeta mer med lärlingar och kommunens arbetsmarknadsenhet.

- skapa en tydlighet och en redundans för att vid vakanser kunna utföra en kollegas arbete.
- arbeta för att vara en attraktiv arbetsgivare.

Behandling av ärende

HR-partner Tilda Ingesson informerar i ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ryno Berg (K), Michael Sköld (M,) Kjell-Arne Karlsson (S) och Anders Hedeborg (S).

Beslutsunderlag

2024/00076-10 TSF kompetensförsörjningsplan 2025

§ 35

Vadstena VV intagstub och beredning (VAN-2024/00077)

Beslut

1 Projektbeslut för Vadstena vattenverk intagstub och beredning godkänns.

Sammanfattning

Intagstuben till Vadstena vattenverk behöver repareras för att säkerställa leveransen av råvatten till Vadstena vattenverk. Intagstuben består av två delar varav den yttre delen i trä från 1958 skyndsamt behöver repareras för att behålla sin funktion. Dagens beredning behöver även ses över för att säkerställa ett hälsosamt och rent vatten till Vadstena stad.

Behandling av ärende

Anna Odnell föredrar ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ryno Berg (K).

Beslutsunderlag

2024/00077-10 Tjänsteskrivelse projektbeslut Vadstena VV intagstub och beredning

Beslut skickas till

Anna Odnell

§ 36

Mottagningsavgifter Tuddarps avfallsanläggning från 2024 (VAN-2023/00049)

Beslut

1 Reviderade Mottagningsavgifter för Tuddarps avfallsanläggning antas i sin helhet att gälla från 1 maj 2024.

Sammanfattning

Tuddarps avfallsanläggning har sedan 1 november 2020 varit stängd för mottagning av schaktmassor. Anledningen var att anläggningen fram till dess hade tagit emot stora mängder schakt till sluttäckning av gamla deponin. Det överskott som då fanns har till stor del använts och det föreligger därför ett betydande behov inom sluttäckningsprojektet att öppna mottagning av schaktmassor för externa avfallslämnare för att kunna hålla tidsplanen. Mottagningsavgifterna på Tuddarps avfallsanläggning måste kompletteras med de schakttyper som kan tas emot samt avgifter.

Behandling av ärende

Liza Rosing föredrar ärendet.

Utöver ordförande yttrar sig Ryno Berg (K).

Beslutsunderlag

2023/00049-100 Tjänsteskrivelse Revidering mottagningsavgifter Tuddarps avfallsanläggning från 2024

2023/00049-80 Mottagningsavgifter Tuddarps avfallsanläggning från 2024 förslag till ändring

Beslut skickas till

Kommun Fullmäktige för kännedom

Handläggare för verkställighet

Roger Ek

Dennis Åman Jarméus

§ 37

Information från verksamheten (VAN) (VAN-2024/00002)

Beslut

- 1 Informationen noteras.

Sammanfattning

Joakim Vollmer miljöingenjör informerar och ger en redovisning av 2023 års miljörapporter för Vadstena och Karshults avloppsreningsverk.

- Blött år med höga flöden.
- Högre energiförbrukning.
- Högre kemikalieförbrukning (Fällningskemikalie) på grund av det höga flödet.
- Inga avvikelser från försiktighetsmått för de stora avloppsverken.

Verksamhetschef Anders Edholm informerar om strejkvarsel.

- Fackförbundet kommunal har varslat om strejk från den 18 april på grund av avtalsförhandlingarna med arbetsgivarorganisationen Sveriges kommuner och regioner inte lett fram till någon överenskommelse.

-Påverkan på kommunens service samt hantering av strejken med de resurser som finns tillgängliga och planering för olika scenarier.

Yrkesgrupper som Kommunal varslat att tas ut i strejk:

- renhållningsarbetare
- fastighetsskötare

Behandling av ärende

Utöver ordförande yttrar sig Michael Sköld (M) och Anders Hedeberg (S).

§ 38

Kurser och konferenser (VAN) (VAN-2024/00004)

Beslut

1 Informationen noteras.

Behandling av ärende

Ordförande yttrar sig.

Beslutsunderlag

2024/00004-100 Blänkare årsmöte och föreningsstämma i Motala Ströms
Vattenvårdsförbund den 31 maj 2024

2024/00004-90 Från Piku utbildningar: Politikerpaketet, utbildningarna för
era förtroendevalda

2024/00004- Kallelse samt dagordning till ordinarie förbundsstämma
Vätternvårdsförbundet 8 maj 2024

§ 39 Kännedomsärenden (VAN) 2024 (VAN-2024/00005)

Beslut

1 Informationen noteras.

Behandling av ärende

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S).

Beslutsunderlag

2024/00005-360 Suicidprevention, återkoppling genomfört och pågående arbete - 202300320 - KS - § 5

2024/00005-370 Nyhetsbrev Avfall Sverige 2024-04-02

2024/00005-380 Svenskt Vatten Informerar 3 april

2024/00005-310 Nyhetsbrev Avfall Sverige 2024-03-13

2024/00005-320 Svenskt Vatten Informerar 13 mars 2024

2024/00005-340 Svenskt Vatten Informerar 20 mars 2024

2024/00005-350 Svenskt Vatten Informerar 27 mars 2024

2024/00005-590 Årsrapport Medevi reningsverk 2023 undertecknad

2024/00005-600 Årsrapport Tjällmo reningsverk 2023 undertecknad

2024/00005-610 Årsrapport Varv reningsverk 2023 undertecknad

2024/00005-450 Miljörapport textdel Karshult reningsverk 2023 undertecknad

- 2024/00005-460 Emissionsdeklaration Karshult 2023
- 2024/00005-480 Miljörapport textdel Borensberg och Klockrike ledningsnät 2023, undertecknad
- 2024/00005-490 Grundel i SMP tillhörande Miljörapportering 2023 Borensberg och Klockrike ledningsnät
- 2024/00005-500 Miljörapport textdel Vadstena avloppsreningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-480 Emissionsdeklaration för Borensberg och Klockrike ledningsnät som matas in i SMP och tillhör Miljörapport 2023.
- 2024/00005-510 Emissionsdeklaration Vadstena 2023
- 2024/00005-520 Årsrapport Borghamn reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-530 Årsrapport Degerön reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-540 Årsrapport Fornåsa reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-550 Årsrapport Godegård reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-560 Nyhetsbrev Avfall Sverige 2024-04-12
- 2024/00005-570 Årsrapport Karlsby reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-580 Årsrapport Korskrog reningsverk 2023 undertecknad
- 2024/00005-440 Svenskt Vatten Informerar 10 april 2024
- 2024/00005-410 Protokoll.signerad.VANAU
- 2024/00005-420 Kommunal: Varsel om stridsåtgärder strejk - Sveriges Kommuner och Regioner och Sobona. Träder i kraft 18 april 2024 klockan 07.00
- 2024/00005-430 Varsellista Motala kommun
- 2024/00005-620 Välkommen till Avfall Sveriges årsmöte 2024,program och utställare

§ 40

Delegationsbeslut 2024 VAN samlingsärende (VAN-2024/00055)

Beslut

1 Redovisningen godkänns.

Behandling av ärende

Utöver ordförande yttrar sig Kjell-Arne Karlsson (S).

Beslutsunderlag

2024/00055-170 Anmälda delegationsbeslut Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd 2024-04-16

§ 41 Övriga frågor (VAN-2024/00054)

Beslut

1 Inga övriga frågor.

Behandling av ärende

Ordförande yttrar sig.

Undertecknat av följande personer

Nils-Eric Dålse

Datum: 2024-04-18 11:15:01
Transaktionsidentitet: 88D62AA203C370C49B728568B2D679106D1757A4D0

Evelina Pernilla Öreteg

Datum: 2024-04-18 12:25:52
Transaktionsidentitet: C6CC9DBE85019A18B0B60947C5AACFAAA686343534

RYNO BERG

Datum: 2024-04-18 12:49:36
Transaktionsidentitet: 8371077B44808275EC3B2FDF43C1C5FC3722527CEB

KJELL ARNE KARLSSON

Datum: 2024-04-18 13:44:35
Transaktionsidentitet: 219F8D5EC1135E1F1304F86D72E3C4F5A112285DF4

Underskriftstjänst: **Visma Underskriftstjänst**

Dokumentet är signerat av Ciceron DoÄ

Organisation

Organisation: Motala kommun

Organisationsnr: 212000-2817

E-post: motala.kommun@motala.se